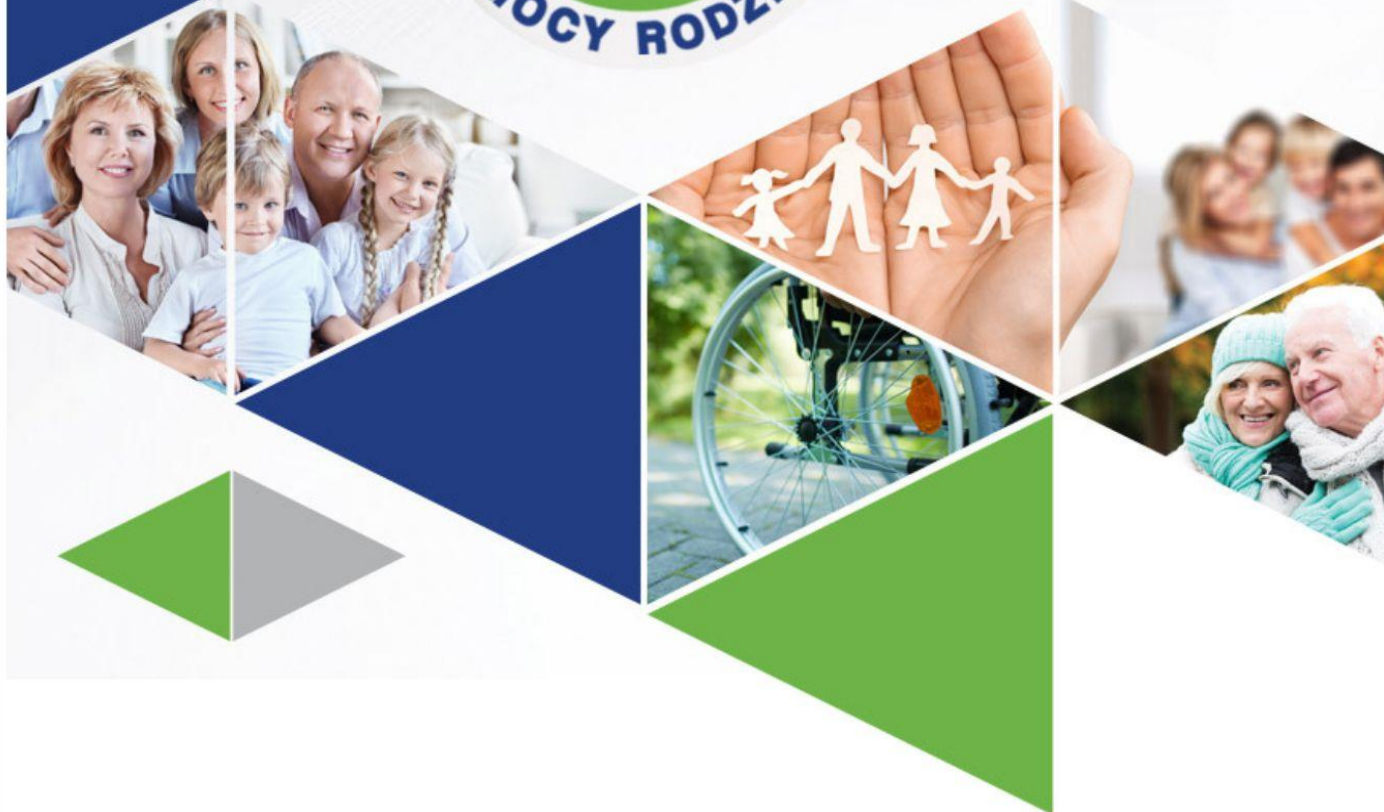
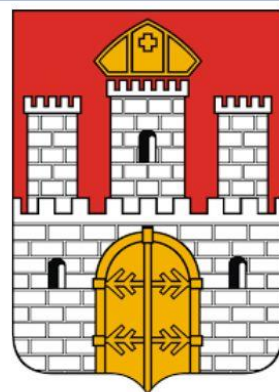

PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH ŚWIADCZONYCH NA TERENIE MIASTA WŁOCŁAWEK NA LATA 2023 - 2026

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Włocławek 2023 r.

**Fundusze
Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	1
Wprowadzenie	3
I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	5
1. Charakterystyka Gminy Miasto Włocławek	5
1.1. Struktura społeczna Gminy Miasto Włocławek	5
1.2. Problemy i wyzwania społeczne występujące na terenie Gminy Miasto Włocławek	11
Ubóstwo i bezrobocie	14
Niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz osoby starsze i z zaburzeniami psychicznymi	14
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	16
Bezdomność	17
Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie	17
1.3. Analiza dokumentów strategicznych samorządu i aktów prawa miejscowego w zakresie realizowania usług społecznych	18
2. Analiza zasobów środowiskowych obejmujących system wsparcia, organizacje społeczne i nieformalne sieci wsparcia oraz podmioty komercyjne realizujące usługi społeczne	31
2.1. Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług	31
Pomoc społeczna	31
• Usługi opiekuńcze (podstawowe)	31
• Pomoc materialna	32
• Wsparcie osób 65+	33
▶ Ogólnopolska Karta Seniora – edycja Włocławek	33
▶ Program „Korpus Wsparcia Seniorów”	33
• Wsparcie osób bezdomnych	34
• Wsparcie instytucjonalne	35
▶ Domy Pomocy Społecznej	35
▶ Ośrodek Dziennego Pobytu	37
▶ Centrum Wsparcia Społecznego	39
▶ Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie	40
• Wsparcie środowiskowe	41
▶ Model Organizowania Społeczności Lokalnej	41
▶ Klub Wolontariusza	43
Piecza zastępcza	44
Edukacja	49
Ochrona zdrowia	50
▶ Publiczne podmioty lekarskie	50
▶ Niepubliczne podmioty lekarskie	50
▶ Publiczne poradnie psychiatryczne	52
▶ Niepubliczne poradnie psychiatryczne	52
▶ Środowiskowy Dom Samopomocy	52
▶ Klub Samopomocy	53

▶ Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	54
Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych	54
• Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	54
• Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych	55
• Centrum Informacji i Profilaktyki Społecznej Osób Niepełnosprawnych	56
▶ Program „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2022	57
▶ Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2022	58
▶ „Usługi indywidualnego transportu door-to-door dla mieszkańców Miasta Włocławek”	58
▶ Pełnomocnik Prezydenta Miasta Włocławek ds. Osób Niepełnosprawnych	59
Rynek pracy	60
• Powiatowy Urząd Pracy	60
• Klub Integracji Społecznej	62
• Prace społecznie użyteczne	63
Ekonomia społeczna	64
3. Diagnoza i analiza potrzeb w zakresie usług społecznych	66
3.1. Opis badań własnych (metody, techniki, grupy respondentów)	68
3.2. Grupy docelowe	72
II. PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH - CZĘŚĆ PROGRAMOWA I FINANSOWA ..	82
1. Cel strategiczny i kierunki działania	82
2. Źródła finansowania	87
3. Monitoring, wdrażanie i ewaluacja	87
III. ANEKSY	89

Wprowadzenie

Polską demografię cechuje niska dzietność oraz wydłużająca się długość życia. Efektem tego zjawiska jest wzrastający odsetek osób niesamodzielných i starszych. Liczba tych osób, często pozbawionych podstawowych praw i możliwości decydowania o sobie zamieszkujących w zamkniętych instytucjach opiekuńczych jest ogromna. Stan ten wskazuje na potrzebę pilnych działań deinstytucjonalizacyjnych skierowanych do instytucji świadczących usługi opiekuńcze, poprzez wskazanie propozycji zmian w tym zakresie. Konieczności deinstytucjonalizacji usług jest zatem wyzwaniem cywilizacyjnym i obowiązkiem całego społeczeństwa.

Pod pojęciem deinstytucjonalizacji rozumie się działania podejmowane na rzecz tworzenia różnych form usług w środowisku, mających na celu zapewnienie właściwej opieki, wydłużenie okresu sprawności psychofizycznej oraz możliwości pełnienia ról społecznych i zawodowych. Wszyscy ludzie mają bowiem prawo żyć w wybranym przez siebie środowisku, którym może być zarówno instytucja, jak również własne mieszkanie. Konkretnie plany zmian w tym zakresie wymagają poszanowania przyrodzonej godności, autonomii i niezależności osoby oraz zapewnienia jej pełnego i skutecznego udziału w społeczności. Zadaniem władz publicznych jest umożliwienie realizacji dokonanego wyboru, oferując zaspokojenie wszelkich potrzeb wynikających z tej decyzji, a więc szerokiego spektrum interdyscyplinarnych usług środowiskowych.

Podjęty proces deinstytucjonalizacji określi sposób rozwoju usług świadczonych w środowisku zamieszkania osób niesamodzielných i starszych, a w konsekwencji doprowadzić do stanu, w którym nie będzie wymagana całodobowa opieka instytucjonalna lub zmniejszy się popyt na usługi stacjonarnej opieki długoterminowej. Nacisk położony również zostanie na profilaktykę mającą zapobiegać umieszczaniu tych osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci - rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej.

Polityka społeczna realizowana obecnie we Włocławku ma charakter wielowymiarowy i jest szeroko ukierunkowana na proces deinstytucjonalizacji. Obecnie podejmowane działania realizowane będą na podobnym poziomie, a rozwinięcie nowych form usług będzie ich uzupełnieniem, wynikającym ze zdiagnozowanych potrzeb. Przed samorządem Miasta Włocławka stoi zatem wyzwanie przygotowania procesu diagnozowania potrzeb w zakresie usług społecznych i odpowiedniego zaplanowania przebiegu deinstytucjonalizacji usług społecznych, opracowując *Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych świadczonych na terenie Miasta Włocławek na lata 2023 - 2026*. Dokument ten wyznaczy kierunki rozwoju usług społecznych na szczeblu lokalnym, zarówno z zakresu koniecznych interwencji, jak i podjęcia działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym.

Przyjęto założenie, że proces diagnostyczny oraz wypracowanie celów i priorytetowych kierunków rozwiązywania problemów w zakresie deinstytucjonalizacji na rzecz usług świadczonych w społeczności lokalnej, nastąpi z wykorzystaniem:

- a) obowiązujących w mieście dokumentów w zakresie polityki społecznej, a w szczególności *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Włocławek na lata 2021-2025*, które zarówno założenia jak i czasookres obowiązywania są spójne z *Planem deinstytucjonalizacji usług społecznych świadczonych na terenie Miasta Włocławek na lata 2023 - 2026*, umożliwiając jednocześnie podsumowanie realizacji działań zawartych w obu dokumentach,

- b) założeń do budowy planu w oparciu o *Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych oraz rezultatów projektu „Profesjonalizacja usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych – nowe standardy kształcenia i opieki”* (Działanie 2.8 PO WER), oraz projektów realizowanych w ramach konkursu „Wypracowanie standardów i przeprowadzenie pilotaży w zakresie usług mieszkalnictwa wspomagane dla osób o specyficznych potrzebach, z uwzględnieniem możliwości finansowania tych rozwiązań” (Działanie 2.8 PO WER),
- c) równolegle opracowywanej w mieście „*Diagnozie potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych we Włocławku*”.

W celu wyznaczenia kierunków rozwojowych w zakresie poszczególnych usług przeprowadzono działania diagnostyczne i analityczne określające stan faktyczny (dlaczego tak jest) i wyzwania na najbliższą przyszłość. Diagnoza jest bowiem punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej, w której identyfikuje się negatywne i nieakceptowane problemy społeczne, zjawiska, zależności między procesami. Ponadto przeprowadzona diagnoza pomogła dostarczyć opinii i wiedzy na temat stanu określanego jako pożądaný, rozstrzygnięć dotyczących sposobów dalszego postępowania. Z tego też względu wysoka jakość przeprowadzonej diagnozy była konieczna dla modelowania celnych i odpowiadających rzeczywistości działań.

Poniższy plan powstał więc w oparciu o wyniki przeprowadzonej diagnozy potrzeb mieszkańców oraz przedstawicieli instytucji pomocowych działających na terenie Włocławka, działających w zakresie szeroko rozumianych usług społecznych. Celem diagnozy było zidentyfikowanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców Włocławka oraz ich potencjałów w zakresie tych usług. Powstały plan jest dokumentem określającym podstawowe kierunki procesu deinstytucjonalizacji w dłuższej perspektywie czasowej.

Dla jego urzeczywistniania wytyczono zasadnicze cele, priorytety oraz zadania, wraz z określeniem sposobu oraz harmonogramem realizacji.

Podjęte działania związane z utworzeniem Planu realizowane były w ramach projektu grantowego pt. „Opracowanie i pilotażowe wdrożenie mechanizmów i planów deinstytucjonalizacji usług społecznych” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym. Proces opracowywania Planu prowadzony był na podstawie Zarządzenia Prezydenta Miasta Włocławek w sprawie powołania Zespołu ds. opracowania i wdrożenia lokalnego planu deinstytucjonalizacji usług społecznych w społeczności lokalnej.

Przy tworzeniu lokalnego planu deinstytucjonalizacji uwzględniono, zapisy *Strategii rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021–2030 (z perspektywą do 2035 r.)*, wyznaczającej kierunki działań, tj.:

- priorytet usług społecznych realizowanych w społeczności lokalnej przed usługami stacjonarnymi;
- rozwój zindywidualizowanych usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym usług o charakterze profilaktycznym, które wpłyną na ograniczenie opieki instytucjonalnej;
- rozwój mieszkań wspomaganych z koszykiem usług;
- wykorzystanie zasobów i potencjału instytucjonalnej opieki długoterminowej na poczet rozwoju nowych usług środowiskowych w społeczności lokalnej.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

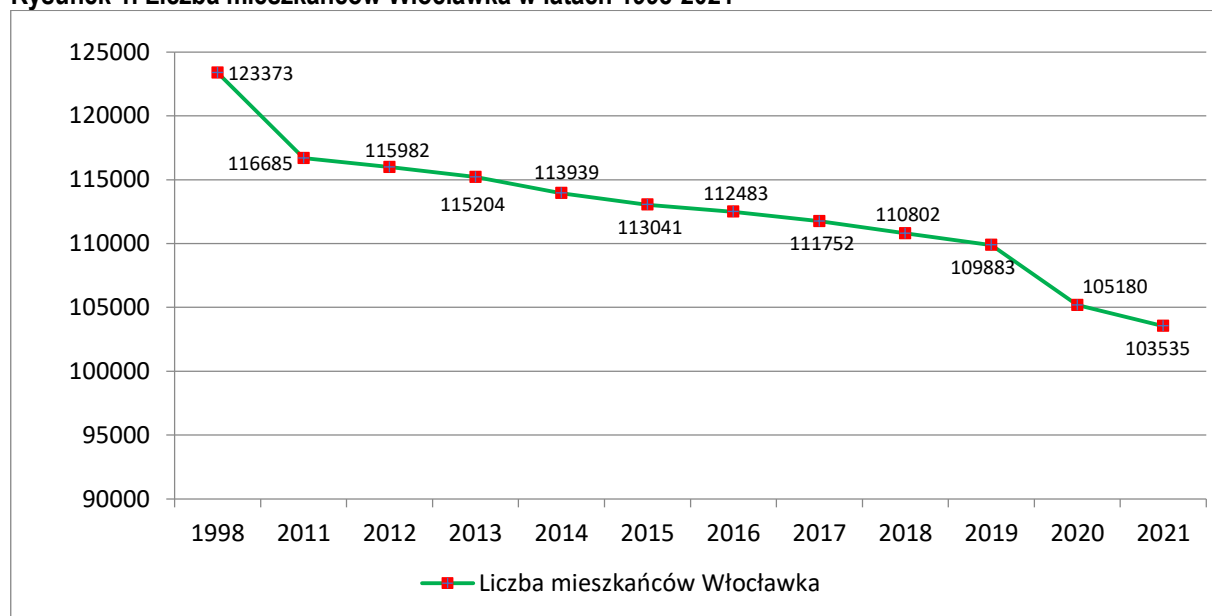
1. Charakterystyka Gminy Miasto Włocławek

1.1. Struktura społeczna Gminy Miasto Włocławek

Według danych z GUS na koniec 2021 roku miasto Włocławek liczyło 103 535 mieszkańców (48 356 mężczyzn i 55 179 kobiet). W ujęciu rocznym liczba ludności Włocławka zmniejszyła się o 1645 osób (1,6%), natomiast w ciągu dekady liczba ta spadła o 12 447 osób (12,0%). Przyczyny tego stanu są wielorakie, ale do głównych zaliczyć należy migracje ludności, ujemny przyrost naturalny oraz emigrację zagraniczną, czy też wyjazdy młodzieży do większych aglomeracji miejskich. Proces depopulacji pogarsza demograficzną. Wyjeżdżają głównie ludzie młodzi, więc lokalna społeczność starzeje się. Wynika to również z procesu suburbanizacji, w wyniku którego młodzi mieszkańcy Włocławka przenoszą się do podmiejskich wsi i tam zakładają rodziny. Ponadto Włocławek jako dawny ośrodek przemysłowy mocno podupadł w latach 90., co miało negatywny wpływ na jego osadniczą atrakcyjność (ściśle powiązaną również z sytuacją ekonomiczną). Tworzy się pewnego rodzaju spirala, bowiem wynikająca z niekorzystnej sytuacji ekonomicznej depopulacja pogłębia zapaść infrastruktury, co prowadzi do dalszego wyludniania miasta.

Trzeba mieć na uwadze, iż spadek liczby mieszkańców miast na prawach powiatu jest tendencją ogólnopolską, spośród 66 miast na prawach powiatu, w 61 (92% tych jednostek) wystąpił spadek liczby ludności w stosunku do poprzedniego roku¹.

Rysunek 1. Liczba mieszkańców Włocławka w latach 1998-2021

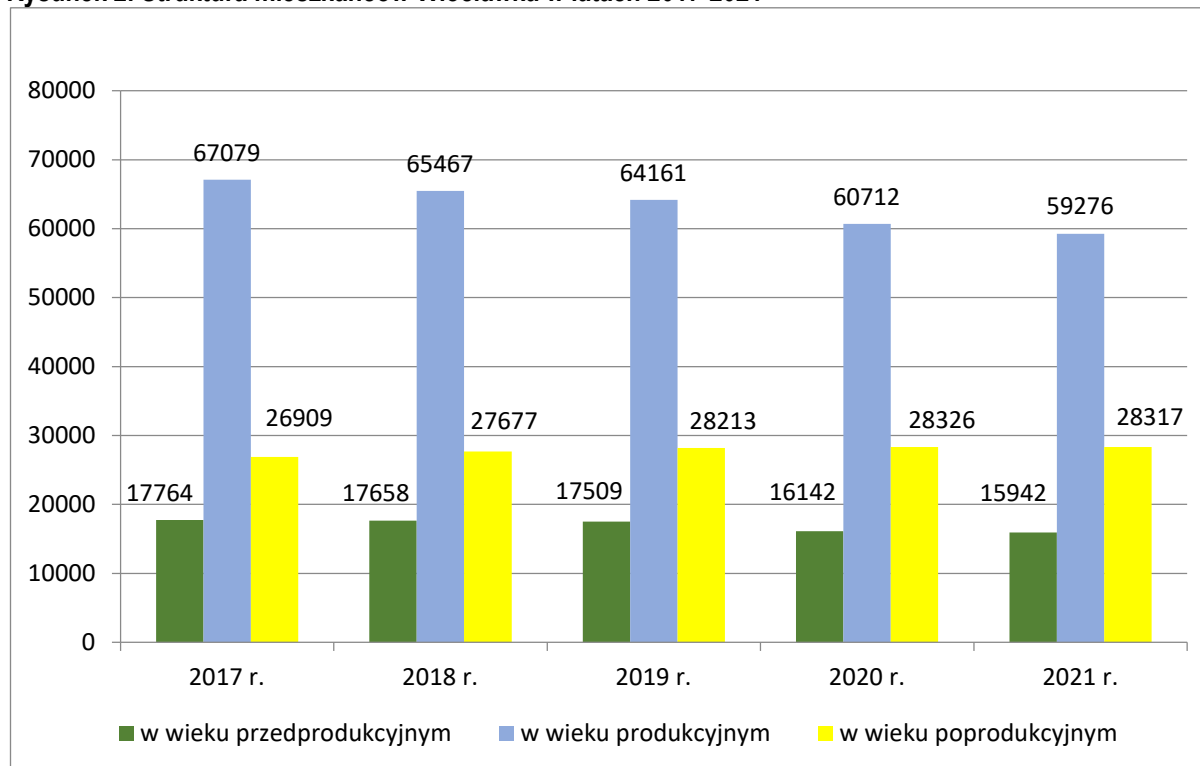

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

Struktura wieku ludności Włocławka, jak też każdej populacji, wyrażana jest przez liczbę osób urodzonych w poszczególnych latach, czyli będących w określonych przedziałach wiekowych. Poniższy wykres pokazuje aktualny stan wieku mieszkańców miasta oraz mówi o jego przyszłej strukturze.

¹ <https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/przypiesza-wyludnianie-sie-gmin-i-miasteczek>

Rysunek 2. Struktura mieszkańców Włocławka w latach 2017-2021

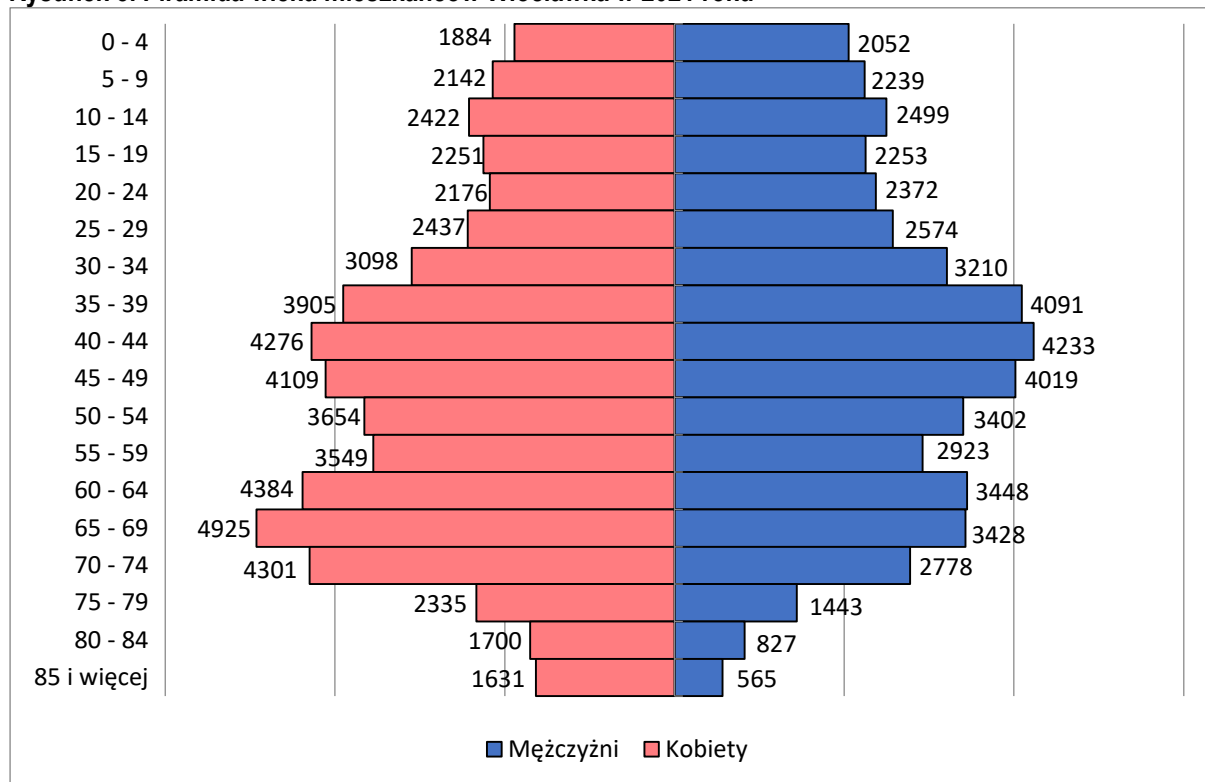

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

Niepokojąca jest zmniejszająca się liczebność młodych roczników, co w naturalny sposób przełoży się na zmniejszenie liczby urodzeń w przyszłości. Widoczna jest regresywna tendencja wieku, a więc zwiększająca się liczebność osób w wieku poprodukcyjnym, czyli postępujące starzenie się społeczeństwa Włocławka. Ten stan jest skutkiem spadku współczynnika dzietności, a także podwyższaniem się wieku rodzenia pierwszego dziecka. Niski współczynnik osób w wieku przedprodukcyjnym do wieku poprodukcyjnego ma oczywisty wpływ na strukturę włocławskich rodzin.

Struktura wieku przedstawiana jest często w formie wykresu zwanego piramidą wieku. Z prezentowanego wykresu wynika, iż poziom urodzeń w mieście jest regresywny, natomiast odsetek osób starszych w całkowitej liczbie ludności znacząco wzrośnie w nadchodzących latach, gdy większy odsetek pokolenia powojennego wyżu demograficznego osiągnie wiek emerytalny. To z kolei doprowadzi do zwiększonego obciążenia osób w wieku produkcyjnym wydatkami socjalnymi skierowanymi na starzejącą się ludność, w odniesieniu do szeregu powiązanych z tym usług.

Rysunek 3. Piramida wieku mieszkańców Włocławka w 2021 roku

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

W kontekście tworzenia rodzin bardzo istotny jest współczynnik feminizacji określający wzajemne relacje między liczbą kobiet i mężczyzn. W 2021 roku we Włocławku na 100 mężczyzn przypadało 114 kobiet. Współczynnik feminizacji w Polsce w 2021 r. utrzymał się na poziomie z 2011 r., na 100 mężczyzn przypada 107 kobiet. Tendencja ta wzrasta wraz z wiekiem i wynika to z większej średniej długości trwania życia kobiet i dużej nadumieralności mężczyzn (w grupie wiekowej 80 lat i więcej stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn przekracza 2,3).

Dane GUS na koniec 2021 r. pokazują również, iż średni wiek mieszkańców Włocławka jest wyższy od średniego wieku mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego, jak również mieszkańców całej Polski i wynosi 46,6 lat. Struktura w poszczególnych grupach wiekowych przedstawia się następująco:

- w wieku przedprodukcyjnym 15,4%,
- w wieku produkcyjnym 57,3%,
- w wieku poprodukcyjnym 27,4%.

Tabela 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego we Włocławku w 2021 roku

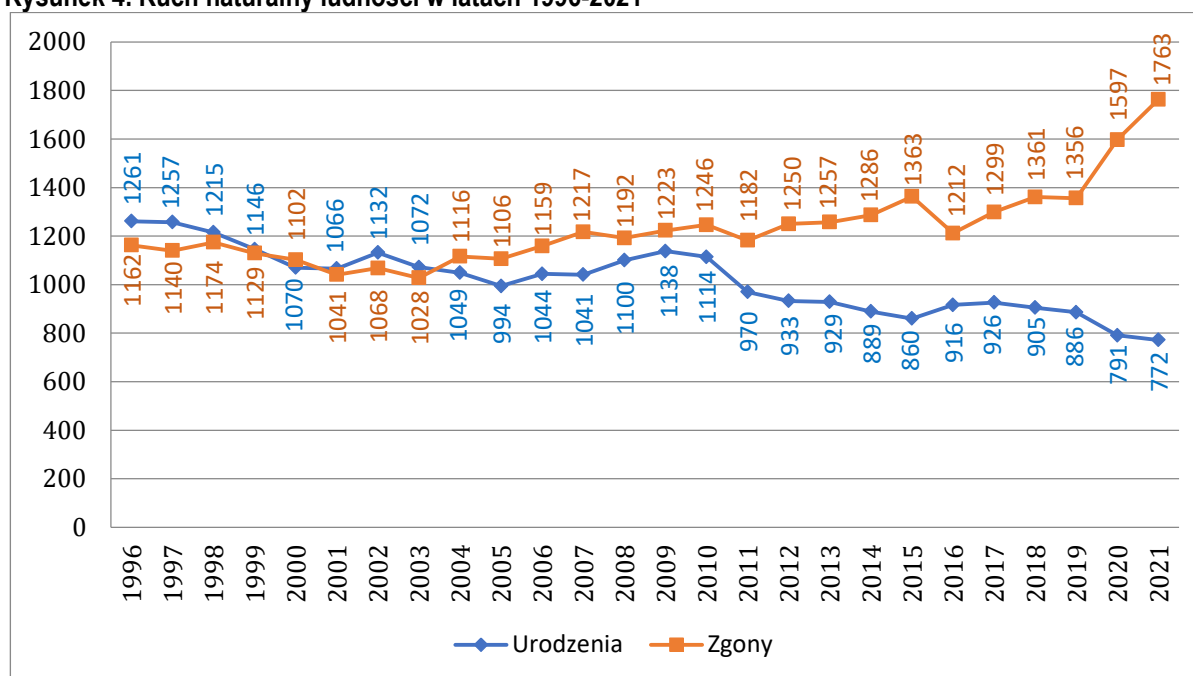
Wskaźniki obciążenia demograficznego w 2021 r.		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	74,7
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	177,6
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	47,8
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	osoba	36,1

Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	osoba	23,1
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - mężczyźni	osoba	18,7
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - kobiety	osoba	27,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

Zestawienie odsetka osób w wieku młodym i emerytalnym daje całkowity współczynnik obciążenia demograficznego (liczony jako odsetek młodych i starszych osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do ludności uznanej za będącą w wieku produkcyjnym), który w 2021 r. wyniósł 42,8%. Utrzymujący się niski poziom dzietności na przestrzeni wielu lat przyczynił się do starzenia się społeczeństwa Włocławka. Stan ten może stanowić zagrożenie dla osób wchodzących obecnie i w przyszłości w wiek poprodukcyjny, a także jest wyzwaniem dla lokalnej polityki społecznej.

Rysunek 4. Ruch naturalny ludności w latach 1996-2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

Jedną ze składowych ruchu naturalnego ludności jest współczynnik przyrostu naturalnego, czyli różnica między liczbą urodzonych a liczbą zgonów. Na tle wyludniającego się województwa kujawsko – pomorskiego Włocławek nie jest wyjątkiem, choć jego skala jest bardzo duża. W dalszym ciągu utrzymuje się przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń, czego efektem jest ujemny przyrost naturalny. W 2021 r. ukształtował się on na poziomie minus 9,5.

Tabela 2. Przyrost naturalny w latach 2017-2021

Rok	Polska	Województwo kujawsko-pomorskie	Miasto Włocławek
2017	-0,02	-0,17	-3,33
2018	-0,68	-1,33	-4,1
2019	-0,91	-1,33	-4,26
2020	-3,2	-3,65	-7,61
2021	-4,95	-5,71	-9,5

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

Prezentowane wskaźniki nie gwarantują zastępowalności pokoleń, czyli stanu w którym typowi rodzice wydają na świat liczbę dzieci, która wystarcza do pełnego zastąpienia rodziców w dziele prokreacji. W kolejnych latach o liczbie urodzeń będzie decydować coraz mniejsza liczba mieszkańców miasta. Spodziewać się należy dalszego spadku liczby urodzeń. Zwiększenie proporcji udziału ludzi starszych w społeczeństwie mieszkańców Włocławka jest konsekwencją długookresowych przemian dwóch biegunów ruchu naturalnego, tj. liczby urodzin oraz zgonów.

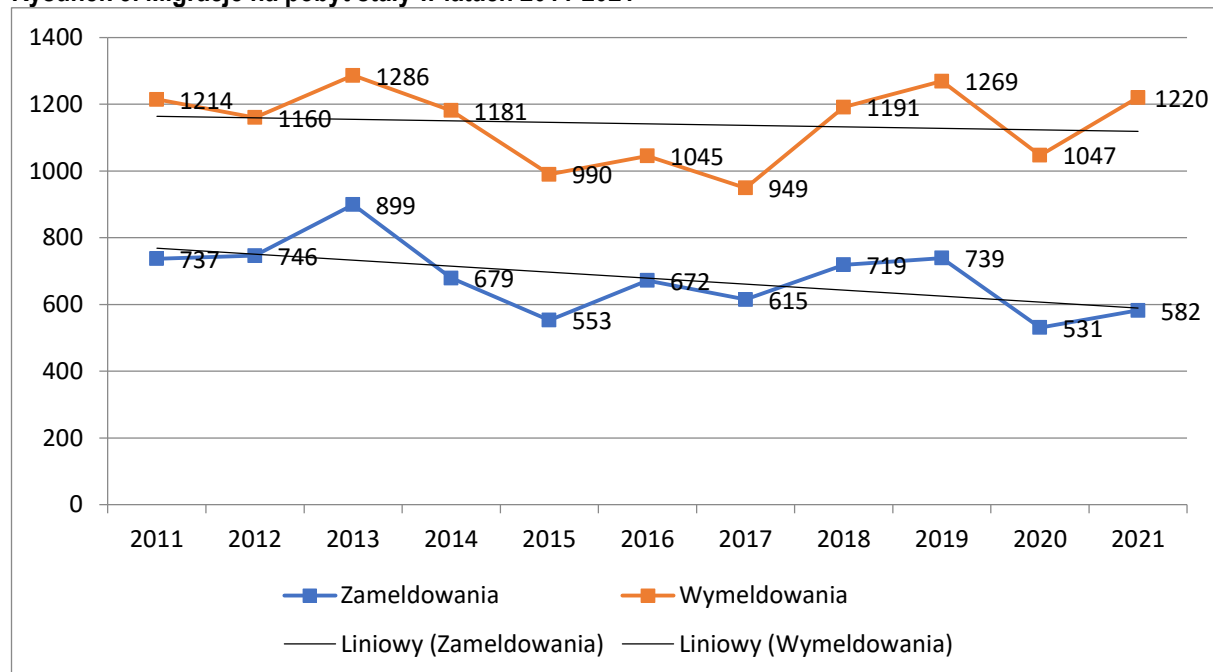
Tabela 3. Liczba urodzeń na 1000 mieszkańców w latach 2017-2021

Rok	2017	2018	2019	2020	2021
Urodzenia	926	905	886	791	772
Liczba mieszkańców	111 752	110 802	109 883	105 180	103 535
Urodzenia na 1000 mieszkańców	8,29	8,17	8,06	7,52	7,46

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

W perspektywie kolejnych lat struktura wiekowa mieszkańców Włocławka będzie ulegała dalszym przeobrażeniom. Głównym wyznacznikiem tych zmian będzie postępujący proces starzenia się społeczeństwa, spowodowany spadkiem liczby urodzeń oraz dłuższym trwaniem życia, a także ruch migracyjny. Proces ten przyczyni się do dalszego zwiększenia liczby jednoosobowych gospodarstw domowych, zwłaszcza w grupie kobiet w wieku poprodukcyjnym, który jest skutkiem wysokiej nadumieralności mężczyzn.

Rysunek 5. Migracje na pobyt stały w latach 2011-2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

1.2. Problemy i wyzwania społeczne występujące na terenie Gminy Miasto Włocławek

Główną jednostką organizacyjną Włocławka, zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, który służy pomocą rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb i umożliwia życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Dla opisu sytuacji społecznej wykorzystane zostały dane MOPR, określone w drodze analizy powodów udzielania pomocy mieszkańcom, na podstawie sporządzanej sprawozdawczości, oceny zasobów pomocy społecznej oraz struktury rodzin objętych pomocą społeczną.

Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej. Są to osoby, których dochody nie przekraczają kryterium dochodowego, ustalonego w ustawie o pomocy społecznej, a także występuje co najmniej jeden z powodów wymienionych w tabeli nr 5. Zgodnie z zapisami ustawy prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie (III 2023 r.):

- dla osoby samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 776,00 złotych,
- osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 600,00 złotych.

Świadczenia z pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego. Pomoc społeczna może być udzielana również z urzędu. Świadczenia z pomocy społecznej przyznaje się na podstawie rodzinnego wywiadu środowiskowego, który przeprowadza pracownik socjalny w miejscu zamieszkania osoby lub rodziny albo miejsca ich pobytu. Rodzinny wywiad środowiskowy przeprowadza się u osób i rodzin korzystających lub ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej w celu ustalenia ich sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej oraz u osób, o których mowa w art. 103 Ustawy o pomocy społecznej. Wywiad jest podstawowym narzędziem pracownika socjalnego, w którym dokonuje analizy i oceny sytuacji danej osoby lub rodziny i formułuje wnioski z niej wynikające, stanowiące podstawę planowania pomocy. Pracownik socjalny przeprowadzający rodzinny wywiad środowiskowy może domagać się od osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc złożenia oświadczenia o dochodach i stanie majątkowym. Odmowa złożenia oświadczenia jest podstawą wydania decyzji o odmowie przyznania świadczenia. Niewyrażenie zgody na przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego przez osoby lub rodziny ubiegające się o świadczenia z pomocy społecznej lub na jego aktualizację przez osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej stanowi podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylenia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Tabela 4. Liczba rodzin i osób w tych rodzinach objętych wsparciem MOPR Włocławek w latach 2006-2022.

Lata	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2006	7 415	16 035
2017	6 516	11 731
2018	5 757	10 397
2019	4 984	8 824
2020	4 844	8 342
2021	4 677	7 882
2022	4 047	6 746

Źródło: MRPiPS-03. Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej.

Liczba osób objętych systemem pomocy społecznej we Włocławku ulega nieustannym zmianom i ma tendencję spadkową. Odnosząc się do lat ubiegłych obserwuje się zjawisko zmniejszania się grupy osób korzystających ze wsparcia finansowego w ramach pomocy społecznej. Do ukazania tej tendencji, w powyższej tabeli umieszczono dane za 2006 r., kiedy to liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej była ponad dwukrotnie wyższa od obecnej. Na spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej wpływ miała dobra koniunktura gospodarcza oraz wprowadzenie w 2016 roku dodatkowego świadczenia wychowawczego 500+, które przede wszystkim poprawiło sytuację finansową rodzin.

Świadczeniobiorcy korzystający z pomocy Ośrodka borykają się z wieloma problemami, które generują różne dysfunkcje społeczne. W 2022 roku do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej we Włocławku należały: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i niepełnosprawność. Pozostałe powody udzielania pomocy społecznej to: potrzeba ochrony macierzyństwa, bezdomność, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, przemoc w rodzinie, zdarzenia losowe, narkomania, sieroctwo alkoholizm. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że wiele osób i rodzin dotkniętych jest kilkoma z wyżej wymienionych dysfunkcji, co jeszcze bardziej utrudnia ich funkcjonowanie i warunki życia.

Tabela 5. Powody udzielania pomocy i wsparcia w 2022 roku.

Powody	Liczba rodzin
Ubóstwo	2609
Bezrobocie	2480
Bezdomność	303
Potrzeba ochrony macierzyństwa	114
w tym:	
potrzeba ochrony wielodzietności	95
Niepełnosprawność	929

Długotrwała lub ciężka choroba	1363
w tym:	
osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	168
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	918
w tym:	
rodziny niepełne	557
rodziny wielodzietne	168
Sieroctwo	2
Przemoc w rodzinie	3
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	14
Alkoholizm	48
Narkomania	12
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	22
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy (art. 7 pkt 11)	0
Zdarzenie losowe	3
Sytuacja kryzysowa	48
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0

Źródło: MRPiPS-03. Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej.

W kontekście procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych należy przyjrzeć się głównie grupom docelowym odbiorców usług społecznych, z uwzględnieniem powodów udzielania pomocy, a więc osobom z niepełnosprawnościami, osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osobom starszym, niepełnosprawnym, dzieciom i rodzinom z dziećmi wymagającym wsparcia oraz osobom w kryzysie bezdomności, a także oferowanemu wsparciu tych grup w systemie miejskiego wsparcia społecznego. Analiza danych odnośnie dysfunkcji osób korzystających z pomocy społecznej musi wyznaczać priorytety w pracy z poszczególnymi kategoriami osób.

Ubóstwo i bezrobocie

Niski poziom kwalifikacji i wykształcenia, nieprawidłowe wzorce, bezradność oraz uzależnienia, decydują o wysokiej liczbie osób pozostających bez pracy, a tym samym wymagających wsparcia. Na przestrzeni ostatnich trzech dekad głównym powodem przyznawania pomocy we Włocławku było ubóstwo. Stan ten jest ściśle powiązany z bezrobociem – osoby bezrobotne to najczęściej osoby z niskimi kwalifikacjami zawodowymi, cechujące się biernością i niezaradnością życiową. Przedłużający się status bezrobotnego często jest przyczyną wygaśnięcia uprawnień i umiejętności do wykonywania zawodu, co w konsekwencji pogłębia problem i ugruntowuje postawę bezradności.

W rodzinach osób długotrwale bezrobotnych zaobserwować można dziedziczenie bezrobocia. Dzieci i młodzież z rodzin dotkniętych tym problemem nie wykazuje motywacji do nauki, po przekroczeniu progu dorosłości szybko uzależniają się od świadczeń z pomocy społecznej. Niskie dochody uniemożliwiają rodzinom bieżące regulowanie opłat, w tym tych związanych z zamieszkaniem, które nierzadko skutkuje eksmisją, a w skrajnych przypadkach nawet bezdomnością, jak również pogorszeniem się stanu zdrowia.

Strukturalne bezrobocie z jakim mamy do czynienia we Włocławku powoduje drenaż mobilnych, młodych i wykształconych osób. W poszukiwaniu lepszych perspektyw życiowych wyprowadzają się z miasta, co w znaczący sposób zmienia jego strukturę demograficzną. Wśród osób bezrobotnych z terenu Gminy Miasto Włocławek przeważają kobiety. W okresie ostatnich lat zaobserwować możemy systematyczny spadek stopy bezrobocia we Włocławku, które w roku 2019 pierwszy raz spadło poniżej 10%. W 2020 roku ogłoszony stan pandemii koronawirusa zagroził stabilności rynku pracy i prawie wszystkie powiaty w województwie odnotowały wzrost bezrobocia. We Włocławku, po raz pierwszy od kilku lat, stopa bezrobocia wzrosła i na koniec 2020 roku wynosiła 10,7%. Mimo tej korzystnej tendencji bezrobocie nadal stanowi najpoważniejszy problem społeczny w naszym mieście. Priorytetem powinno być więc tworzenie odpowiednich warunków dla pracodawców, jak również przywracanie osób bezrobotnych na rynek pracy poprzez działania aktywizujące.

W 2022 r. z powodu bezrobocia, z różnych form pomocy, skorzystały 2 480 rodziny i 4 730 osób w tych rodzinach, czyli 62,30% rodzin wspartych przez MOPR i 71,17% osób.

Niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz osoby starsze i z zaburzeniami psychicznymi

Następnym istotnym problemem, z którym zmagają się beneficjenci MOPR we Włocławku jest niepełnosprawność, a także długotrwała lub ciężka choroba. Wiele osób dotkniętych tym rodzajem trudności w sposób naturalny doświadcza wielu ograniczeń wymagających stałej lub okresowej pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Ze względów demograficznych można założyć, że koszty na wsparcie osób starszych oraz osób z niepełnosprawnością, będą systematycznie rosły - osoby te stają się bowiem główną grupą świadczeniobiorców pomocy społecznej. Z każdym rokiem ten powód

otrzymywania świadczeń będzie coraz bardziej widoczny w strukturze powodów przyznawania pomocy społecznej. Wzrost ten powiązany będzie z procesem starzenia się społeczeństwa.

Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym poza wsparciem finansowym, koncentruje się na pomocy niematerialnej. Osoby te korzystają głównie z usług opiekuńczych i pobytu w ośrodkach wsparcia. Pociąga to za sobą konieczność dostosowywania infrastruktury społecznej w mieście, służącej zaspakajaniu potrzeb mieszkańców w tym zakresie.

W związku z powyższym należy zintensyfikować działania skierowane do tej grupy w oparciu o opiekę środowiskową, angażowanie pomocy sąsiedzkiej, aktywizowanie środowiska lokalnego czy teleopieki. Wskazane jest utworzenie znacznie większej liczby ośrodków wsparcia dziennego, jak również mieszkań chronionych.

W kontekście osób niepełnosprawnych należy wyszczególnić osoby z zaburzeniami psychicznymi, wykazujących zaburzenia wymienione w art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego: chorych psychicznie (wykazujących zaburzenia psychotyczne), upośledzonych umysłowo, osób wykazujących inne poważne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga formy pomocy i opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym. W 2022 r. objęto wsparciem społecznym łącznie 168 osób z zaburzeniami psychicznymi w formie:

- specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 109 osób,
- środowiskowego domu samopomocy – 43 osoby,
- klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 16 osób.

Świadczenie usług specjalistycznych skierowane jest do osób niepełnosprawnych, leżących, które z powodu stanu zdrowia nie mogą dotrzeć do placówek opieki medycznej na rehabilitację. Stacjonarną formę tych usług świadczą ośrodki wsparcia pomocy społecznej dziennego pobytu. Ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest we Włocławku Środowiskowy Dom Samopomocy oraz Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi – instytucje przeznaczone dla osób przewlekłe psychicznie chorych lub niepełnosprawnych intelektualnie, wymagających pomocy i opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, której nie mogą sobie zapewnić sami ani z pomocą rodzin.

Bardzo ważną kwestią w kontekście niepełnosprawności jest przywrócenie relacji społecznych, zawiązanie więzi i przeciwdziałanie alienacji osób niepełnosprawnych. Pracując z osobami niepełnosprawnymi warto zwrócić uwagę na ich rodziny, które bardzo często również wymagają wsparcia. Nie mogą one zostać pozostawione same sobie, koniecznym jest uruchomienie uzupełniających – w stosunku do świadczeń finansowych - instrumentów pomocowych takich jak: szeroko rozumiane doradztwo i poradnictwo, organizowanie grup wsparcia i prowadzenie wieloaspektowej pracy socjalnej. Istotnym jest więc odpowiednie, profesjonalne przygotowanie kadry specjalistów pracujących z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami.

Podstawowym źródłem informacji o osobach niepełnosprawnych we Włocławku są dane z Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, w którego kompetencjach jest wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, legitymacji osoby niepełnosprawnej - będących podstawą do korzystania z ulg i uprawnień, a także kart parkingowych. W corocznym sprawozdaniu z Zespołu zawarte są informacje dotyczące osób, które starają się uzyskać status osoby niepełnosprawnej. W 2022 roku Zespół wydał 2288 orzeczeń, w tym: o niepełnosprawności - 246 i o stopniu niepełnosprawności - 2042. Ponadto wydano 632 legitymacji dokumentujących niepełnosprawność i stopień niepełnosprawności oraz 520 kart parkingowych.

W 2022 r. z powodu niepełnosprawności, z różnych form pomocy, skorzystało 929 rodzin i 1 365 osób w tych rodzinach, to jest odpowiednio 23,34 % rodzin i 20,54 % osób.

Natomiast, z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, z różnych form pomocy, skorzystały 1 363 rodziny i 1 773 osoby w tych rodzinach, to jest odpowiednio 34,24% rodzin i 26,68% osób objętych pomocą.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Kolejny główny powód przyznania pomocy i wsparcia we Włocławku w 2022 r., można zbiorowo określić jako problem związany z prawidłowym funkcjonowaniem rodzin z dziećmi, a więc kwestii związanych z szeroko pojętym wychowaniem dzieci. Są to rodziny przeżywające problemy w pełnieniu funkcji opiekuńczo wychowawczej, niewydolne wychowawczo. Niedostateczne zainteresowanie potrzebami rozwojowymi dziecka, zaburzenia komunikacji wewnątrzrodzinnej, nieracjonalne gospodarowanie budżetem domowym czy nieumiejętność załatwiania spraw urzędowych to tylko niektóre z nich. Problem ten dotyczy także sytuacji, w której dzieci i młodzież swoim zachowaniem wykraczają poza dopuszczalne ramy, sprawiając mnóstwo kłopotów, z którymi rodzice nie są w stanie sobie poradzić.

Problemy te mogą wynikać z braku umiejętności wychowawczych oraz zaradności życiowej rodziców, jak również z funkcjonowania rodzin niepełnych czy wielodzietnych. Nierzadko, temu problemowi towarzyszy cały zespół cech sprzyjających ubóstwu (rodziny wielodzietne znajdują się zwykle w trudniejszej sytuacji materialnej niż np. rodziny niepełne). Zła sytuacja materialna tych rodzin to gorszy stan zdrowia, w tym podatność na zachorowania, nieodpowiednie żywienie, gorsze warunki do nauki, zaburzone relacje rówieśnicze. Dysfunkcja rodzin objawia się głównie w nieprawidłowościach związanych z zapewnieniem odpowiedniej edukacji, warunków życiowych i wychowania, czego efektem są zachowania patologiczne, agresja, przemoc i uzależnienia. Stan włocławskich rodzin jest także powiązany ze współczesną zmianą modelu funkcjonowania rodziny. Tempo życia i konieczność utrzymania statusu materialnego powodują permanentny brak czasu, który rodzice powinni poświęcić własnym dzieciom. Młodzi ludzie pozbawieni dostatecznej uwagi i wsparcia ze strony rodziców, czerpią wzorce z szeroko pojętych mediów i grup rówieśniczych. Należy więc założyć, iż w najbliższych czasie kwestie związane z dysfunkcją rodzin będą nadal występowały, i jak można przypuszczać, w większym nasileniu. Istnieje więc potrzeba intensyfikacji kompleksowych działań wspierających rodziny.

W 2022 r. z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, z różnych form pomocy, skorzystało 918 rodzin i 2 623 osoby w tych rodzinach, czyli 23,06% rodzin wspartych przez MOPR i 39,48% osób.

Bezdomność

Problem bezdomności dotyczył w 2022 r. 303 mieszkańców Włocławka, czyli 6,16% osób wspartych przez MOPR. Są to osoby, które z różnych, także niezależnych od siebie przyczyn znalazły się w sytuacji, której własnym staraniem nie są w stanie zmienić. Osoby bezdomne charakteryzują się licznymi dysfunkcjami i problemami, są wykluczone społecznie, co powoduje pozbawienie ich praw do godnego uczestnictwa w życiu społecznym czy pracy zawodowej, i z tego powodu wymagają szczególnego wsparcia od władz lokalnych. Osoby bezdomne zgłaszające się do MOPR otrzymują pomoc, której forma i zakres uzależnione są od potrzeb klientów, jak również możliwości Gminy. Pomoc w formie schronienia zabezpieczana jest za pośrednictwem Schroniska dla Osób Bezdomnych oraz Schroniska dla Osób Bezdomnych z Usługami Opiekuńczymi, prowadzonymi przez Caritas Diecezji Włocławskiej zgodnie z umową zawartą z Urzędem Miasta. Schroniska dla osób bezdomnych dysponują łącznie 142 miejscami (w tym 22 miejsca dla osób niepełnosprawnych) i w 2022 r. zapewniły schronienie wszystkim osobom bezdomnym zgłaszającym się o pomoc, dla których Miasto Włocławek było ostatnim miejscem stałego zameldowania. W 2022 r. pomocą w formie zapewnienia schronienia objęto ogółem 192 osoby bezdomne, w tym 26 kobiet. W Schronisku dla Osób Bezdomnych w okresie sprawozdawczym przebywało łącznie 155 osób, natomiast w Schronisku dla Osób Bezdomnych z Usługami Opiekuńczymi – 37 osób. W sytuacjach gdy osoby były nietrzeźwe a ich stan lub warunki atmosferyczne zagrażały ich życiu, osoby te mogły skorzystać usług Ogrzewalni.

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie

Ważną kwestią społeczną w mieście jest przemoc w rodzinie oraz problem uzależnień. W kontekście uzależnień problem związany jest głównie z alkoholem. Choć w powyższym zestawieniu problemów przyznania pomocy nie jest szczególnie eksponowany, to należy przypuszczać, iż jest to istotna kwestia społeczna, o bardzo dużym zasięgu występowania, częstokroć ukrywana i niechętnie ujawniana przez rodziny. Bardzo często przemoc i uzależnienia są ze sobą skorelowane, jednakże stanowią także samoistne problemy społeczne. Nadużywanie alkoholu ma też ścisły związek z ubóstwem rodzin nim dotkniętych. Niewielki odsetek osób uzależnionych od alkoholu podejmuje terapię, a jak wiadomo, jest to choroba, której nie da się samoczynnie powstrzymać, co w konsekwencji bardzo często doprowadza do śmierci tych osób.

W 2022 r. z powodu alkoholizmu, z różnych form pomocy skorzystało 48 rodzin i 61 osób w tych rodzinach, to jest odpowiednio 1,21% rodzin wspartych przez MOPR i 0,92% osób.

1.3. Analiza dokumentów strategicznych samorządu i aktów prawa miejscowego w zakresie realizowania usług społecznych

Do najważniejszych dokumentów w zakresie polityki społecznej we Włocławku zaliczyć należy opracowania programowe i strategiczne, zorientowane na różne obszary usług społecznych. W ich skład wchodzi zarówno dokumenty na szczeblu lokalnym, jak i programy rządowe².

Podstawowym dokumentem jest strategia rozwiązywania problemów społecznych:

▪ **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Włocławek na lata 2021-2025.**

Strategia określa główne kierunki działań samorządu miasta w zakresie polityki społecznej, stanowi podstawę realizacji zadań ukierunkowanych na poprawę życia mieszkańców miasta oraz interwencji podejmowanych w celu poprawy negatywnych zjawisk występujących w obrębie lokalnej społeczności. Istotne dla skutecznego wdrażania zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Włocławek na lata 2021-2025 było sformułowanie celu nadrzędnego – wskazującego główny kierunek rozwoju polityki społecznej – jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu określonych grup społecznych oraz stworzenie warunków zaspokajania potrzeb i realizacji własnych scenariuszy życiowych przez mieszkańców miasta. Dokument jest kluczowym narzędziem strategicznym służącym rozwiązywaniu problemów społecznych, które opiera się na diagnozie sytuacji w mieście i na jej podstawie wskazuje działania proponowane do realizacji w celu poprawy zastanej sytuacji. Ma ona również na celu zapewnienie odpowiednich warunków i efektywnych narzędzi służących pomocy osobom potrzebującym wsparcia w życiu społecznym, a także zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Warto zaznaczyć, że pełna realizacja zapisów wynikających ze strategii wymaga ścisłej współpracy zarówno jednostek działających w obszarze pomocy społecznej, ale również tych związanych z szeroko rozumianą polityką społeczną. Przeprowadzona w ramach Strategii diagnoza sytuacji społecznej we Włocławku pozwoliła na zidentyfikowanie najważniejszych problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd lokalny. Zaliczono do nich:

- wspieranie rodzin wymagających ochrony macierzyństwa lub wielodzietności oraz mających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- rozwijanie systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej,
- wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wymagających aktywizacji zawodowej,
- wsparcie osób w kryzysie bezdomności,
- wsparcie procesu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
- proces starzenia się społeczności lokalnej, zwiększający ryzyko chorób i niepełnosprawności, stały wzrost liczby osób starszych,
- wsparcie procesu rozwoju Kapitału Ludzkiego.

W oparciu o powyższe w dokumencie sformułowano 7 priorytetów. Najwyższą formą szczegółowości przyjętą w dokumencie stanowią kierunki działań, które umożliwiają konkretyzację poszczególnych celów strategicznych.

² Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych we Włocławku, 2022.

Priorytet I. Działania na rzecz wzmocnienia rodziny i jej prawidłowego funkcjonowania, zapewnienie właściwej opieki dzieciom i młodzieży

- Cel strategiczny I. Pomoc społeczna wobec osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomiczno – społecznej, przeciwdziałanie ubóstwu.
- Cel strategiczny II. Wspieranie rodzin w prawidłowym funkcjonowaniu i wypełnianiu zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci, w tym powoływanie rodzin wspierających.
- Cel strategiczny III. Budowanie pozytywnego wizerunku rodzin i wzmocnienie więzi poprzez tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi dzieci i młodzieży
- Cel strategiczny IV. Rozwijanie i wzmocnienie systemu opieki i wsparcia dla dzieci i młodzieży pozbawionej opieki rodziców

Priorytet II. Przeciwdziałanie patologiom i przemocy w rodzinie

- Cel strategiczny I. Podejmowanie intensywnych działań profilaktycznych uwzględniających aktualne zagrożenia związane z używaniem środków psychoaktywnych (m.in. alkoholu, narkotyków, dopalaczy) skierowanych do dzieci i młodzieży.
- Cel strategiczny II. Rozwój infrastruktury i działań terapeutycznych dla osób uzależnionych i współuzależnionych, dostosowanych do nowo diagnozowanych zjawisk w obszarze uzależnień.
- Cel strategiczny III. Rozwój zintegrowanych form wsparcia rodzin z problemami związanymi z używaniem środków psychoaktywnych.
- Cel strategiczny IV. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Priorytet III. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych, w tym w oparciu o rozwój ekonomii społecznej.

- Cel strategiczny I. Pomoc osobom i rodzinom dotkniętym bezrobociem.
- Cel strategiczny II. Łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Cel strategiczny III. Rozwój współpracy z przedsiębiorstwami tworzącymi miejsca pracy.
- Cel strategiczny IV. Wzmocnienie roli sektora ekonomii społecznej w działaniach na rzecz reintegracji społecznej oraz ograniczenia bezrobocia.

Priorytet IV. Przeciwdziałanie i łagodzenie skutków bezdomności.

- Cel strategiczny I. Zapobieganie utracie lokalu mieszkaniowego oraz zapewnienie dostępu do lokali socjalnych osobom eksmitowanym.
- Cel strategiczny II. Zapobieganie zjawisku długotrwałej bezdomności i zwiększenie skali wychodzenia z bezdomności.
- Cel strategiczny III. Zapewnienie schronienia i innej pomocy oraz zmniejszenie negatywnych skutków funkcjonowania osób bezdomnych w miejscach wyłączonych z możliwości zamieszkania.

Priorytet V. Aktywizacja zawodowo-społeczna osób z niepełnosprawnościami.

- Cel strategiczny I. Promocja zatrudnienia oraz inicjowanie i wspieranie działań na rzecz zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.

• Cel strategiczny II. Rozwój skoordynowanego systemu wsparcia i zapewnienie dostępu do usług społecznych osobom z niepełnosprawnościami.
• Cel strategiczny III. Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w życiu społecznym.
Priorytet VI. Aktywizacja i integracja oraz poprawa warunków funkcjonowania osób starszych
• Cel strategiczny I. Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów.
• Cel strategiczny II. Zwiększenie skali dostępności do usług społecznych umożliwiających osobom starszym funkcjonowanie w środowisku.
Priorytet VII. Rozwój kapitału ludzkiego, w tym organizacji pozarządowych, wolontariatu i społeczności lokalnych
• Cel strategiczny I. Współpraca instytucji samorządowych z NGO, nawiązywanie partnerstw lokalnych.
• Cel strategiczny II. Aktywizacja i integracja mieszkańców poprzez wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych opartych na zasadach pomocowości i partnerstwa.
• Cel strategiczny III. Promocja i rozwój wolontariatu.

W dokumencie określono także jednostki odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów strategicznych, w tym m.in.:

- Urząd Miasta Włocławek,
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku,
- Administrację Zasobów Komunalnych we Włocławku,
- Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną,
- Organizacje pozarządowe,
- Komendę Miejską Policji,
- Straż Miejską,
- Podstawową Opiekę Zdrowotną,
- Powiatowy Urząd Pracy we Włocławku,
- Włocławskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu we Włocławku,
- Podmioty Ekonomii Społecznej,
- Klub Integracji Społecznej,
- Caritas Diecezji Włocławskiej,
- Kujawską Szkołę Wyższą we Włocławku.

Wskazano także potencjalne źródła finansowania:

- środki finansowe z budżetu państwa;
- środki finansowe Gminy Miasto Włocławek;
- środki finansowe pozyskane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (UE), w szczególności: z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR);
- beneficjenci (udział własny);
- inne środki zaangażowane w partnerstwo publiczno-społeczne.

Szczegółowe wskaźniki realizacji Strategii w 2022 r. zostaną zawarte są w „Sprawozdaniu z realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Włocławek na lata 2021-2025”.

■ **Włocławski Standard Usług Społecznych**

„Włocławski Standard Usług Społecznych” powstał w ramach projektu „WŁOCŁAWEK-MIASTO NOWYCH MOŻLIWOŚCI” Tutaj mieszkam, pracuję, inwestuję i tu wypoczywam”, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2014-2021. Dokument określa standardy usług społecznych realizowanych na rzecz osób wymagających pomocy na terenie miasta Włocławek.

Potrzeba zmiany i ujednolicenia systemu świadczenia usług społecznych we Włocławku wynika z występujących różnic w sposobie ich wykonywania. Celem opracowania niniejszych standardów jest zapewnienie odpowiedniej jakości usług, ujednolicenie sposobu ich realizacji oraz zapewnienie spójnych zasad dostępu do korzystania ze świadczeń dla mieszkańców miasta Włocławek. Dokument zawiera m.in. katalog usług społecznych oraz działania wspierające, zasady przyznawania usług społecznych, zasady współpracy oraz obowiązki wykonawcy usług społecznych a także ramy monitoringu i kontroli jakości usług. Standardy będą podlegać okresowej ewaluacji. W ramach procedury oceniającej zweryfikowane zostaną pierwotne założenia, a także stosowanie proponowanych w dokumencie rozwiązań w praktyce, zwłaszcza, że sytuacja społeczna w mieście i okoliczności świadczenia usług dynamicznie się zmieniają. Ważnym aspektem będzie również analiza wykorzystania nowoczesnych technologii i narzędzi na rzecz realizacji usług opiekuńczych.

W dalszej kolejności należy wypunktować dokumenty zorientowane w głównej mierze na obszar wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym:

■ **Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2022 – 2024.**

Cel główny: Organizowanie systemu pieczy opieki nad dzieckiem i rodziną, wspieranie w prawidłowym wypełnianiu ról opiekuńczo - wychowawczych, wspieranie rodzin zastępczych i rozwój nowych form pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek. Powyższy dokument wyznacza kierunki działań w zakresie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, przy uwzględnieniu uwarunkowań i zasobów lokalnych. Z dokonanej analizy problemów społecznych występujących w rodzinach wynika, iż bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych dotyczy rodzin z dziećmi niezależnie od ich struktury. Poza wsparciem materialnym i niematerialnym, niezbędne będzie wzmocnienie funkcji rodziny, poprzez umożliwienie dostępu do różnego rodzaju form wsparcia. Brak możliwości zapewnienia wsparcia dziecku i rodzinie w środowisku lokalnym oznacza konieczność umieszczenia dziecka poza rodziną, co powoduje bardzo dotkliwe skutki psychiczne i społeczne. Celem wszystkich działań określonych w dokumencie ma być zapobieganie umieszczeniu dziecka poza rodziną biologiczną oraz wyposażenie rodziny w narzędzia umożliwiające samodzielne radzenie sobie z pojawiającymi się problemami i potrzebami.

Cele programu to:

Cel główny: Organizowanie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, wspieranie w prawidłowym wypełnianiu ról opiekuńczo- wychowawczych, wspieranie rodzin zastępczych i rozwój nowych form pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek.
Cele programu w zakresie wspierania rodziny w środowisku lokalnym na terenie Gminy Miasto Włocławek:
• Cel szczegółowy: Promowanie wartości rodziny.   • Cel szczegółowy: Wspieranie rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu.   • Cel szczegółowy: Rozpowszechnianie usług realizowanych poprzez formy wsparcia dziennego.
Cel programu w zakresie rozwoju pieczy zastępczej na terenie Gminy Miasto Włocławek:
• Cel szczegółowy: Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, zwiększenie liczby rodzin niezawodowych i zawodowych.   • Cel szczegółowy: Wsparcie rodzin zastępczych.   • Cel szczegółowy: Poprawa jakości usług w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej.   • Cel szczegółowy: Zapewnienie wsparcia i pomocy w procesie usamodzielnienia wychowankom pieczy zastępczej.

Tabela 6. Rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie miasta.

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie miasta	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
rodziny spokrewnione	68	82	73	66
rodziny niezawodowe	30	42	34	35
rodziny zawodowe	4	4	3	3

Źródło: Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2022 – 2024

Tabela 7. Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie miasta.

Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie miasta	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
rodziny spokrewnione	85	109	92	82
rodziny niezawodowe	37	53	41	41
rodziny zawodowe	13	19	11	13

Źródło: Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gminie Miasto Włocławek na lata 2022 – 2024

Głównymi realizatorami Programu są:

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku,
- Centrum Opieki nad Dzieckiem (3 placówki),
- Dom Dziecka im. Ks. Bp. W. Owczarka, Caritas Diecezji Włocławskiej – placówka niepubliczna,
- Integracyjny Dom Dziecka „Paulinka” – placówka niepubliczna.

▪ **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Włocławek na lata 2021-2025.**

Celem strategicznym Programu jest zapobieganie i ochrona przed przemocą w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin doznających przemocy. Program określa szczegółowe zadania do realizowania, ukierunkowane na rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie oraz edukacji i profilaktyki mieszkańców Włocławka. Proponowane działania oparte zostały na zasadzie interdyscyplinarności, według której działania skierowane na rzecz pomocy rodzinie mają być planowane i wdrażane przez specjalistów z różnych dziedzin, będących przedstawicielami instytucji i organizacji.

Cele szczegółowe:

1. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie.
2. Wzmocnienie działań pomocowych i ochrony osób uwięzionych w przemoc w rodzinie.
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Tabela 8. „Niebieskie Karty” – liczba wszczętych procedur.

Rok	Liczba
2019	425
2020	365
2021	381
2022	355

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

Głównymi realizatorami Programu są:

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Komenda Miejska Policji,
- Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej i Poradnia Terapii Uzależnień,
- Zespół Interdyscyplinarny Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Grupy Robocze,
- Placówki oświatowe i Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna.

Sprawozdanie z Programu zostanie przedstawione Radzie Miasta po zakończeniu realizacji działań w 2026 r.

▪ **Program „Wolontariat szansą na oddłużenie”, na lata 2022 -2024.**

Program adresowany jest do rodzin i osób, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, zagrożonych utratą mieszkania w związku z zaległościami w opłatach czynszowych. Celem programu jest zapobieganie eksmisjom oraz bezdomności osób i rodzin, które poprzez pracę wolontarystyczną chcą spłacić zadłużenie z tytułu czynszu, odszkodowania za bezumowne korzystanie z lokalu, opłat niezależnych od wynajmującego, odsetek i kosztów postępowania sądowo-egzekucyjnego oraz powrócić do aktywności zawodowej i społecznej. W programie biorą udział najemcy lub byli najemcy lokali komunalnych posiadający co najmniej 3-miesięczne zadłużenie z tytułu czynszu, odsetek i kosztów postępowania sądowo-egzekucyjnego. Z tego narzędzia mogą skorzystać także członkowie rodzin lub najbliższe pełnoletnie osoby współodpowiedzialne za zadłużenie.

Cele programu:

- doprowadzenie do zmniejszenia istniejącego zadłużenia wobec Gminy Miasto Włocławek powstałego w związku z korzystaniem z lokalu mieszkalnego poprzez spełnienie świadczenia innego niż określone pierwotnie w umowie najmu lokalu;
- zapobieganie bezdomności i degradacji społecznej;
- wzmocnienie osoby (rodziny) i jej zdolności do samodzielnego pokonywania trudności życiowych;
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i utrzymania w środowisku zamieszkania;
- zwiększenie motywacji do podnoszenia kwalifikacji i aktywnego poszukiwania zatrudnienia;
- pozyskiwanie i przygotowywanie wolontariuszy do pracy na rzecz środowiska lokalnego.

Tabela 9. Osoby biorące udział w programie „Wolontariat szansą na oddłużenie”.

Rok	Liczba osób	Kwota spłaty zadłużenia
2020	33	88 644 zł
2021	37	147 290 zł
2022	30	123 746 zł

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

▪ **Program „Oddłużenie”**

Program realizowany od 2016 r. pod patronatem Prezydenta Miasta Włocławek na podstawie corocznie zawieranej umowy pomiędzy Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy i Administracją Zasobów Komunalnych. Głównym celem programu jest pomoc rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, zagrożonym utratą mieszkania w związku z zaległościami w opłatach czynszowych, utrzymanie osób i rodzin w środowisku zamieszkania oraz zapobieganie eksmisjom i bezdomności.

Tabela 10. Osoby biorące udział w programie „Oddłużanie”.

Rok	Liczba osób	Kwota spłaty zadłużenia
2020	24	40 425 zł
2021	30	45 387 zł
2022	27	51 017 zł

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

▪ **Miejski Program Rozwiązywania Problemu i Łagodzenia Skutków Bezdomności na lata 2021-2025.**

Celem głównym programu jest ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. Cele szczegółowe:

- zwiększenie działań profilaktycznych ukierunkowanych na przeciwdziałanie bezdomności,
- poprawa dostępu do wsparcia osłonowego,
- zwiększenie dostępu do instrumentów aktywizacji osób bezdomnych,
- poprawa spójności i jakości systemu wsparcia osób bezdomnych.

Zgodnie z umową zawartą z Gminą Miasto Włocławek, pomocy w formie schronienia udziela Schronisko dla Osób Bezdomnych Caritas Diecezji Włocławskiej. Osoby bezdomne posiadające dochód własny wyższy niż ustawowe kryterium dochodowe, za pobyt w schronisku ponoszą odpłatność zgodnie z obowiązującą uchwałą Rady Miasta. Schronisko Caritas zapewnia 142 miejsca i w 2022 roku udzieliło schronienia wszystkim osobom bezdomnym zgłaszającym się o pomoc, dla których Miasto Włocławek było ostatnim miejscem stałego zameldowania.

Program realizowany jest przy współdziałaniu wielu instytucji i organizacji, które bezpośrednio związane są z tym zjawiskiem. Są to m.in. służba zdrowia, sąd, policja, odpowiednie wydziały Urzędu Miasta Włocławek oraz organizacje pozarządowe.

Tabela 11. Wybrane dane dotyczące osób bezdomnych.

Osoby bezdomne	2021 r.	2022 r.
Liczba osób którym przyznano pomoc z tytułu bezdomności	230	303
Liczba osób przebywających w schroniskach na terenie Włocławka, w tym osób:	258	253
dla których Włocławek był ostatnim miejscem stałego zameldowania	183	192
Liczba osób, które skorzystały z usług Ogrzewani	125	186
Liczba osób, które opuścili schroniska na terenie Włocławka	49	56

Liczba osób przebywających w schroniskach, skierowanych do DPS	18	4
Liczba mieszkańców schronisk, którzy podjęli zatrudnienie	6	3

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

■ **Miejski Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2022 r.**

Celem głównym Programu jest ograniczenie negatywnych skutków zdrowotnych i społecznych spożywania napojów alkoholowych oraz używania innych substancji psychoaktywnych wśród mieszkańców Włocławka. Program określa również cele szczegółowe, których realizacja będzie prowadziła do osiągnięcia celu głównego, tj.:

- ograniczenie szkód zdrowotnych wynikających ze spożywania alkoholu;
- ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego, w tym szkód zdrowotnych i rozwojowych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym;
- ograniczenie zjawiska picia alkoholu, używania substancji psychoaktywnych i podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież;
- ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom;
- ograniczenie przypadków naruszeń prawa w związku nadużywaniem alkoholu, narkotyków i nowych Substancji Psychoaktywnych;
- kształtowanie właściwych postaw oraz wzbogacanie wiedzy na temat zagrożeń związanych z nadużywaniem alkoholu, zażywaniem substancji psychoaktywnych i uzależnieniami behawioralnym m.in. poprzez realizację programów profilaktyki uniwersalnej, z uwzględnieniem wszystkich poziomów edukacji szkolnej;
- kształtowanie właściwych postaw oraz zachowań, m.in. poprzez realizację programów profilaktyki selektywnej i wskazującej, w tym przez wspieranie działalności profilaktyczno-wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, a także podejmowanie działań adresowanych do młodzieży używającej eksperymentalnie lub okazjonalnie środków odurzających;
- podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów wynikających z uzależnień behawioralnych i używania substancji psychoaktywnych, a także możliwości zapobiegania tym zjawiskom;
- rozwój i doskonalenie istniejącego systemu przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, dostosowanego do zmieniających się potrzeb i zagrożeń;
- podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną.

Właściwa merytorycznie komórka organizacyjna Urzędu Miasta Włocławek, tj. Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego, koordynuje i zleca przedsięwzięcia związane z realizacją zadań własnych gminy z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, łącznie z nadzorem oraz formalnym i finansowym rozliczeniem zadań zleconych w ramach realizacji programu. Do głównych realizatorów Programu należą również:

- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku,
- podmioty lecznicze,
- organizacje pozarządowe.

Wysokość środków finansowych zaplanowanych na realizację zadań w ramach Programu na 2022 r. wyniosła 2 400 000,00 zł. Źródłem finansowania są opłaty przedsiębiorców za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

▪ **Roczny Program Współpracy Gminy Miasto Włocławek z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2022,**

Celem głównym programu jest zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Miasta oraz wzmacnianie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy Miastem a organizacjami pozarządowymi.

▪ **Miejski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2023.**

W ramach programu wyznaczone zostały kierunki lokalnej polityki na rzecz osób niepełnosprawnych, a także zaplanowane zostały działania umożliwiające jej skuteczną realizację. Głównym celem programu jest tworzenie warunków do możliwie pełnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej Gminy Miasto Włocławek. Cel ten będzie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych, które zakładają:

- budzenie świadomości i promowanie właściwych postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych, ich praw i możliwości wkładu w życie społeczne,
- tworzenie systemu skutecznej pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom,
- zwiększanie dostępu do usług medycznych i rehabilitacyjnych,
- podwyższanie poziomu edukacji osób niepełnosprawnych,
- tworzenie warunków do samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych,
- aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych,
- zwiększanie dostępności osobom niepełnosprawnym do kultury, sportu, turystyki i rekreacji.

Środki na realizację programu pochodzą z budżetów poszczególnych, kluczowych partnerów, w tym m.in.:

- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- budżetu Gminy Miasto Włocławek,
- Unii Europejskiej,
- innych źródeł zewnętrznych.

Partnerzy realizujący założenia programu:

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku,
- Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego Urzędu Miasta Włocławek,
- Wydział Edukacji Urzędu Miasta Włocławek,
- Wydział Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Włocławek,
- Wydział Dróg, Transportu Zbiorowego i Energii Urzędu Miasta Włocławek,
- Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej we Włocławku,

- Powiatowy Urząd Pracy we Włocławku,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji we Włocławku,
- Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna we Włocławku,
- Miejska Biblioteka Publiczna we Włocławku,
- Galeria Sztuki Współczesnej we Włocławku,
- Centrum Kultury „Browar B” we Włocławku,
- Włocławskie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych „EUROINTEGRACJA” we Włocławku,
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Dorosłym z Niepełnosprawnością Inteligencją „OLIGO” we Włocławku,
- Zakład Aktywności Zawodowej we Włocławku.

Programy realizowane na terenie miasta Włocławek na rzecz osób niepełnosprawnych ze środków PFRON:

▪ **Program „Aktywny Samorząd”**

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji, poprzez wzmocnienie i usprawnienie współpracy z samorządami powiatowymi oraz wsparcie samorządów w podejmowanych przez nie działaniach na rzecz integracji osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

Cele szczegółowe programu:

- przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego;
- przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych;
- umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie;
- poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji;
- wzrost kompetencji osób zaangażowanych w proces rehabilitacji osób niepełnosprawnych, pracowników lub pracujących na rzecz jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowych.

W 2022 roku zakres Programu obejmował pomoc w ramach:

- Modułu I – osoby niepełnosprawne ubiegały się o pomoc w:
- zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu.
  - uzyskaniu prawa jazdy,
  - zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania
  - uzyskaniu dofinansowania szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
  - zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,

- utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
  - zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości,
  - utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne - co najmniej na III poziomie jakości,
  - zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego,
  - utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inna tego typu opieką).
- Modułu II – osoby niepełnosprawne ubiegały się o pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Na realizację programu w edycji 2022/2023 PFRON przekazał na:

- Moduł I - kwotę 265 000,00 zł
- Moduł II - kwotę 120 000,00 zł.

▪ Program wyrównywania różnic między regionami III

Cel strategiczny programu stanowi wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie. Celami operacyjnymi programu są:

- przystosowanie części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych zarządzanych przez gminy, towarzystwa budownictwa społecznego, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe zapewniające dostępność do lokali mieszkalnych osób niepełnosprawnych zamieszkujących te budynki;
- zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych urzędów, placówek edukacyjnych oraz środowiskowych domów samopomocy;
- zatrudnienie osób niepełnosprawnych w nowotworzonych spółdzielniach socjalnych osób prawnych;
- zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia dla projektów gmin i powiatów oraz organizacji pozarządowych dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych;
- zmniejszenie barier transportowych, które napotykają osoby niepełnosprawne;
- zwiększenie dostępności warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych na terenach powiatów pozbawionych tych placówek oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury warsztatów terapii zajęciowej na terenach powiatów, gdzie te placówki funkcjonują;
- zwiększenie aktywności samorządów powiatowych w działaniach dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

W ramach Programu w 2022 roku Gmina Miasto Włocławek przystąpiła do realizacji programu w:

- Obszarze D, tj.: zakup 9-osobowego mikrobusego specjalnie przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych, w tym na wózkach inwalidzkich dla DPS ul. Nowomiejska. Zgodnie z umową zawartą w dniu 19 września 2022 roku na realizację projektu PFRON przekazał kwotę

120 000,00 zł, pozostała kwota będzie pochodziła ze środków budżetu GMW. Realizacja przedsięwzięcia przewidziana jest do 31 października 2023 roku.

- Obszarze G (rehabilitacja zawodowa). Decyzją PFRON na realizację zadania w 2022 roku przyznano kwotę 180 000,00 zł. Z uwagi na brak zainteresowania, w ramach programu nie utworzono żadnego stanowiska pracy ani nie przyznano środków na podjęcie działalności gospodarczej. Otrzymane środki zostały zwrócone do PFRON.

Programy realizowane na terenie miasta Włocławek na rzecz osób potrzebujących ze środków w ramach programów rządowych:

▪ **Wieloletni rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023.**

W ramach programu udzielana jest pomoc osobom o niskich dochodach w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych, a także zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej.

Tabela 12. Osoby korzystające ze wsparcia w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”.

Rok	Liczba osób	Kwota
2019	7 403	5 559 167
2020	6 972	5 567 833
2021	6 402	5 567 833
2022	5 367	5 567 540

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

Kluczowymi dokumentami są także te skoncentrowane na obszarze wsparcia seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób przewlekle chorych, jak również przeciwdziałaniu bezdomności, promocji i ochronie zdrowia, w tym profilaktyce uzależnień, aktywności obywatelskiej.

▪ **Program Ośłonowy dla Miasta Włocławek na 2022 rok „Korpus Wsparcia Seniorów”**

Celem programu jest zapewnienie usługi wsparcia na rzecz seniorów w wieku 65 lat i więcej przez świadczenie usług o charakterze indywidualnym, wynikających z rozeznaczonych potrzeb na terenie miasta Włocławka. Obszary wsparcia dostępne w ramach programu to: wsparcie społeczne, ułatwienie dostępności do podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej, wsparcie psychologiczne, wsparcie w czynnościach dnia codziennego oraz poprawa bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania dla osób starszych. Program realizowany jest przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku w ramach rządowego programu pn. „Korpus Wsparcia Seniorów”. W 2022 roku z programu skorzystały 72 osoby, łączny koszt Programu wyniósł 127 423,00 zł.

2. Analiza zasobów środowiskowych obejmujących system wsparcia, organizacje społeczne i nieformalne sieci wsparcia oraz podmioty komercyjne realizujące usługi społeczne

2.1. Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług

Pomoc społeczna

• Usługi opiekuńcze (podstawowe)

Usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych, jak również niepełnosprawnych świadczone są osobom samotnym oraz tym, którym najbliższa rodzina nie może zabezpieczyć opieki, w miejscu zamieszkania osób wymagających wsparcia. Usługi kierowane są przede wszystkim do osób mających trudności z poruszaniem się, samoobsługą, kontaktem z otoczeniem, poprzez zwiększenie poziomu ich samodzielności i aktywności oraz zwiększają szansę pozostania w środowisku zamieszkania i opóźnić moment, w którym może być konieczne zapewnienie stałej, całodobowej opieki instytucjonalnej.

Realizacja usług opiekuńczych została powierzona w trybie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w wyniku konkursu ofert 2 organizacjom pozarządowym, tj. Polskiemu Komitetowi Pomocy Społecznej i Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi. Usługi opiekuńcze świadczone są w dni robocze, od poniedziałku do piątku, w godzinach od 8.00 do 16.00. Odpłatność za usługi opiekuńcze uzależniona jest od sytuacji finansowej osoby korzystającej z usług oraz jej sytuacji rodzinnej. W 2022 roku tą formą pomocy objęto 684 osoby. Koszty udzielenia tej formy pomocy wyniosły 4 370 723,00 zł.

Każdorazowo decyzje w sprawie przyznania pomocy w formie usług opiekuńczych i ustalenia odpłatności podejmowane są indywidualnie. Wysokość odpłatności za usługi ustala się w zależności od sytuacji rodzinnej i materialnej osób. MOPR realizuje zadanie pod względem merytorycznym – przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, ustalenie odpłatności za usługę oraz wydaje decyzję administracyjną, natomiast Wydział Finansów Urzędu Miasta Włocławek, na wniosek Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego, przekazuje środki finansowe na ten cel, bezpośrednio na konto wykonawcy.

Liczba odbiorców tej formy wsparcia we Włocławku systematycznie się zwiększa, a potencjał opiekuńczy rodzin ulega zmniejszeniu. Ma na to wpływ zarówno emigracja zarobkowa młodych ludzi, jak i mniej liczne rodziny i kontakty wewnątrzrodzinne. Liczba osób zobowiązanych i zdolnych do udzielenia opieki z przyczyn demograficznych sukcesywnie będzie się zmniejszać. Należy spodziewać się, że w związku ze starzeniem się społeczeństwa wystąpi konieczność objęcia większej liczby osób pomocą w formie usług opiekuńczych, zaś koszty związane z finansowaniem pobytu osób niesamodzielnych w domach pomocy społecznej ulegną zwiększeniu. Co istotne, z perspektywy odbiorców, usługi opiekuńcze to bardziej przyjazna forma wsparcia seniorów, niż pobyt w domach

całodobowej opieki. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania są aż czterokrotnie tańsze od usług stacjonarnych, przez co dają możliwość objęcia nimi większej liczby osób potrzebujących³.

• Pomoc materialna

1 stycznia 2019 r. wszedł w życie wieloletni rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”. Program ten został przygotowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W ramach programu udzielane jest wsparcie finansowe gmin w zakresie udzielania pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Program ma charakter modułowy. W jego skład wchodzi trzy moduły, z których każdy ma charakter indywidualny i kierowany jest do innego adresata, tj.:

1. Moduł dla dzieci i młodzieży;
2. Moduł dla osób dorosłych;
3. Moduł organizacji stołówek oraz miejsc spożywania posiłków w szkołach.

O przyznaniu tego rodzaju wsparcia decyduje kryterium dochodowe uprawniające do korzystania z rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”, które wynosi 200% kryterium dochodowego wynikającego z art. 8 ustawy o pomocy społecznej. Program osłonowy jest elementem polityki społecznej miasta w zakresie poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach, a tym samym ograniczających możliwość zabezpieczenia podstawowych potrzeb życiowych. Pomoc udzielana jest w szczególności z powodu ubóstwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.

Tabela 13. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku

Nazwa	Opis	Adres	Odbiorcy
Miejska Jadłodajnia „U Świętego Antoniego”	Przygotowanie i wydawanie posiłków w 2022 r.	ul. Św. Antoniego 11, 87-800 Włocławek	Ilość osób korzystających – 577 (XII 2022 r.)

Źródło: Dane własne MOPR.

Koordynatorem programu jest MOPR Włocławek jako samorządowa jednostka organizacyjna pomocy społecznej. Ośrodek realizuje ten program we współpracy z innymi samorządowymi jednostkami organizacyjnymi gminy (przedszkola, szkoły) oraz Jadłodajnią Miejską „U św. Antoniego”. Gmina, z otrzymanych środków finansowych, organizuje również dowóz posiłków dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Dostarczenie obiadów osobom starszym i niepełnosprawnym przebywającym w domach podnosi jakość ich życia i zdrowia, stając się elementem profilaktyki (systematyczne i regularne posiłki), co pozwala przesunąć w czasie konieczność umieszczenia tych osób w DPS. W 2022 r. z tej formy wsparcia skorzystało we Włocławku przeszło 880 osób starszych i niepełnosprawnych.

³ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku za 2022 r. wraz z wykazem potrzeb w zakresie pom. społ. oraz innych samorządowych jednostek organizac. pom. społ. za 2022 r.

• Wsparcie osób 65+

Wobec postępującego procesu starzenia się społeczeństwa polityka wobec osób w wieku senioralnym musi mieć spójny i kompleksowy charakter, zapewniając osobom starszym podmiotowe traktowanie i możliwie szeroką partycypację w życiu lokalnej społeczności. W związku z tym konieczne jest diagnozowanie i wdrażanie rozwiązań w różnych obszarach życia społecznego (usługi opiekuńcze, transport publiczny, rynek pracy, system emerytalny itp.) w celu przeciwdziałania bezprecedensowemu w dotychczasowej historii ludzkości zjawisku starzenia się społeczeństwa⁴. Kluczowym wyzwaniem dzisiejszej polityki senioralnej ma również zapewnienie odpowiedniej opieki i bezpieczeństwa socjalnego osobom, które ze względu na wiek nie mogą samodzielnie funkcjonować w środowisku.

► Ogólnopolska Karta Seniora – edycja Włocławek

Z inicjatywy Prezydenta Miasta Włocławek 24 października 2016 roku przyjęto Program „Włocławska Karta Seniora”, który ma na celu:

- 1) zwiększenie dostępu do usług publicznych i niepublicznych poprawiających jakość życia seniorów,
- 2) podniesienie aktywności i sprawności seniorów,
- 3) umożliwienie seniorom rozwoju pasji i zainteresowań oraz aktywnego spędzania wolnego czasu,
- 4) kształtowanie pozytywnego wizerunku włocławskich seniorów.

Od momentu uruchomienia Programu, do chwili obecnej, włocławskim seniorom wydano 7264 karty, które umożliwiają korzystanie z różnego rodzaju zniżek i rabatów proponowanych przez jednostki organizacyjne Gminy Miasto Włocławek, prywatnych przedsiębiorców oraz podmioty niepowiązane z Gminą Miasto Włocławek wyrażające chęć wzięcia udziału w Programie.

► Program „Korpus Wsparcia Seniorów”

Inicjatywą Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, skierowaną przede wszystkim do seniorów jest Program „Korpus Wsparcia Seniorów”. Program ma na celu zapewnienie możliwości bezpiecznego funkcjonowania seniorów w ich miejscu zamieszkania poprzez nawiązanie współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi skupiającymi środowiska młodzieżowe, a także wolontariuszami tworząc lokalne partnerstwa. Adresatami bezpośrednimi programu są seniorzy w wieku 65 lat i więcej, którzy mają problemy z samodzielnym funkcjonowaniem ze względu na stan zdrowia, prowadzący samodzielne gospodarstwa domowe lub mieszkający z osobami bliskimi, niebędącymi w stanie zapewnić im wystarczającego wsparcia. Program realizowany jest w sposób ciągły przez pracowników MOPR i wolontariuszy od października 2020 r. (do grudnia 2021 r. pod nazwą „Wspieraj Seniora”). Od stycznia do grudnia 2022 r. programem osłonowym objęto 72 seniorów, dla których zakupiono również paczki zawierające artykuły spożywcze i środki czystości. W działania na rzecz seniorów zaangażowanych było 19 pracowników MOPR oraz 16 wolontariuszy.

⁴ Starzenie się społeczeństwa – wyzwanie dla rynku pracy, aktywizacja pracowników 50+, raport tematyczny, PARP, 2020

• Wsparcie osób bezdomnych

Osoba bezdomna to taka, która z różnych przyczyn czasowo lub trwale nie jest w stanie zapewnić sobie schronienia spełniającego minimalne warunki pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne. Możemy wyróżnić bezdomność z konieczności i z wyboru. Bezdomność z konieczności dotyczy człowieka wbrew jego woli np. w wyniku eksmisji, wypowiedzenia mieszkania przez najemcę, klęski żywiołowej (powódź, pożar), brak opieki nad pełnoletnimi opuszczającymi placówki opiekuńczo-wychowawcze. Bezdomność może być też efektem dobrowolnie wybranego stylu życia, jak np. włóczęgostwo czy niechęć do podporządkowania się powszechnie obowiązującym normom i systemom wartości. Osoby bezdomne bardzo często charakteryzuje wyizolowanie społeczne, poczucie bezradności i pozrywane więzi rodzinne. Jednocześnie osoby te wytworzyły mechanizm przystosowania do życia w niesprzyjających warunkach, z których coraz trudniej jest powrócić do normalizacji życiowej i stabilizacji mieszkaniowej.⁵

Szacuje się, że na terenie miasta przebywa około 300 osób bezdomnych, których ostatnim miejscem zameldowania na pobyt stały było miasto Włocławek. Nie wszystkie z nich zgłaszają się o pomoc. Zabezpieczenie potrzeb bytowych to jeden z głównych aspektów pomocy osobom bezdomnym. Do podstawowych form wsparcia należy zapewnienie schronienia i gorącego posiłku. Większość osób bezdomnych korzystała w ciągu roku z wielu form pomocy jednocześnie. Poza schronieniem otrzymują także, pomoc finansową (zasiłki stałe, okresowe, celowe).

Skuteczna polityka społeczna i pomoc osobom bezdomnym to niezwiększanie budżetów gmin na doraźne działania, ale programy, które nastawione są na aktywizację zawodową i społeczną osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. Istnieje grupa osób bezdomnych szczególnie starszych i schorowanych, która prawdopodobnie nie znajdzie zatrudnienia. Dla tych osób konieczne będzie utworzenie schronisk dla niepełnosprawnych zapewniających pomoc w samodzielnej egzystencji. Jednakże większość osób bezdomnych można i należy aktywizować, pamiętając o tym, że jest to proces bardzo trudny i długotrwały. Szansą w tym względzie jest m.in. zwiększenie dostępności do aktywnych form integracji społecznej, zawodowej oraz rozwój infrastruktury pomocowej umożliwiającej trenowanie samodzielności poprzez tworzenie mieszkań chronionych – treningowych. Szczegółowe założenia polityki społecznej skierowanej do osób bezdomnych zawiera opracowany w listopadzie 2020 r. Miejski Program Rozwiązywania Problemu i Łagodzenia Skutków Bezdomności na lata 2021 – 2025.

Pomoc w formie schronienia zabezpieczana jest za pośrednictwem Schroniska dla osób bezdomnych oraz Schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi prowadzonymi przez Caritas Diecezji Włocławskiej zgodnie z umową zawartą z Gminą Miasto Włocławek. Za pobyt w schronisku, osoby bezdomne posiadające dochód własny, wyższy niż ustawowe kryterium dochodowe, ponoszą odpłatność zgodnie z Uchwałą Nr XXI/130/2012 Rady Miasta Włocławek z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za świadczenia w formie pobytu w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych prowadzonych przez Gminę Miasto Włocławek.

Schroniska dla osób bezdomnych dysponują łącznie 142 miejscami (w tym 22 miejsca dla osób z niepełnosprawnościami) i w 2022 r. zapewniły schronienie wszystkim osobom bezdomnym zgłaszającym się o pomoc, dla których Miasto Włocławek było ostatnim miejscem stałego

⁵ „Kondycja i dobre praktyki pomocy ludziom bezdomnym w sześciu obszarach: streetworking, praca socjalna, mieszkalnictwo i pomoc doraźna, partnerstwa lokalne, zdrowie, zatrudnienie i edukacja. Raport z fazy diagnozy.”; pod red. Rafała Stenki; wyd. PFWB Gdańsk 2011

zameldowania. Ponadto, w okresie jesienno – zimowym, tj. od 1 października do 31 marca, osoby bezdomne mają zapewnione schronienie w Ogrzewalni. Z tej formy wsparcia korzystali bezdomni, na co dzień żyjący w przestrzeni publicznej, wymagający pomocy w zakresie zapewnienia schronienia oraz ochrony zdrowia i życia, szczególnie w sytuacji niskich temperatur.

Do Ogrzewalni zgłaszają się osoby bezdomne samodzielnie bądź przywożone przez służby mundurowe w wyniku przeprowadzanych interwencji. W placówce tej mogą przebywać osoby zdolne do samoobsługi, a ich stan nie może zagrażać im samym, ani pozostałym osobom tam przebywającym. Z powyższej formy pomocy skorzystało w 2022 roku 186 osób.

● Wsparcie instytucjonalne

► Domy Pomocy Społecznej

Aktualnie na terenie naszego miasta funkcjonują 3 domy pomocy społecznej, które zapewniają właściwe wsparcie, i są to:

Podmiot prowadzący – Gmina Miasto Włocławek:

1. Dom Pomocy Społecznej, ul. Dobrzyńska 102, Włocławek.
2. Dom Pomocy Społecznej, ul. Nowomiejska 19, Włocławek - na podstawie uregulowań, w ramach Domu Pomocy Społecznej przy ul. Nowomiejskiej 19, w terminie do 22 grudnia 2022 r. funkcjonował ośrodek wsparcia pn. Ośrodek Dziennego Pobytu, zlokalizowany przy ul. Brzeskiej 15. Od 22 grudnia 2022 r. zadania ODP realizuje nowopowstałe Centrum Wsparcia Społecznego przy ul. Piekarskiej 25.

Podmiot prowadzący – Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o. we Włocławku:

1. Dom Pomocy Społecznej, ul. Żeromskiego 28a, Włocławek.

Tabela 14. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku

Nazwa	Opis	Adres	Opis wsparcia
Dom Pomocy Społecznej	Zapewnia całodobową opiekę	ul. Nowomiejska 19, 87-800 Włocławek	• 64 miejsca • 85 osób skorzystało z usług • 26 osób przyjętych w 2022 r.
Dom Pomocy Społecznej	Zapewnia całodobową opiekę	ul. Dobrzyńska 102, 87-800 Włocławek	➤ 58 miejsc ➤ 75 osób skorzystało z usług ➤ 17 osób przyjętych w 2022 r.
Dom Pomocy Społecznej	Zapewnia całodobową opiekę	ul. Żeromskiego 28a, 87-800 Włocławek	➤ 41 miejsc ➤ 48 osób skorzystało z usług ➤ 26 osób przyjętych w 2022 r.

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku za 2022 r.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej prawo do umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej przysługuje osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogącym samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Skierowanie do odpowiedniego typu domu, zabezpieczającego specjalistyczną opiekę uwarunkowane jest przede wszystkim diagnozą medyczną i zaleceniem lekarskim o konieczności zabezpieczenia całodobowej opieki instytucjonalnej.

W 2022 r. z całodobowej opieki, którą zapewniały dwa DPS funkcjonujące na terenie Włocławka przy ul. Nowomiejskiej 19 i Dobrzyńskiej 102 przeznaczone dla osób w podeszłym wieku i jeden DPS przy ul. Żeromskiego 28a dla osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie ogółem skorzystało 208 osób.

Tabela 15. Miesięczny koszt pobytu mieszkańca Domu Pomocy Społecznej we Włocławku w 2022 roku.

Dom Pomocy Społecznej	Miesięczny koszt pobytu w zł
ul. Żeromskiego 28 a	4 000,00 zł
ul. Dobrzyńska 102	do 31 marca 2022 r. – 4 526,65 zł od 1 kwietnia 2022 r. – 4 754,81 zł
ul. Nowomiejska 19	do 31 marca 2022 r. – 4494,04, zł od 1 kwietnia 2022 r. – 4921,40 zł

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

Tabela 16. Kadra DPS w 2022 roku.

Pracownicy – liczba osób		DPS ul. Nowomiejska 19	DPS ul. Dobrzyńska 102	DPS ul. Żeromskiego 28a
1	Pracownicy zapewniający usługi bytowe, w tym:	23	24	8
	dyrektor	1	1	1
	kierownik		4	1
	pracownicy administracji	9		1
	gospodarczy i obsługi, w tym kucharze, pokojowe, praczka, rzemieślnik, kierowca, elektryk	13	19	5
2	Pracownicy zapewniający usługi opiekuńcze i wspomagające, w tym:	20	16	25
	lekarze	1		1
	pielęgniarki	3	6	5
	opiekunowie	13	5	15
	terapeuci	1	1	1
	pracownicy socjalni	2	2	1
	rehabilitanci/fizjoterapeuci		1	1
	psychologowie		1	1
Ogółem		43	40	33

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

W 2022 r. MOPR wydał decyzje o umieszczeniu dla 45 osób. Na liście oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej we Włocławku na koniec 2021 r. figurowało 19 osób,

z tego do DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie przy ul. Żeromskiego 28a - 9 osób. Łącznie, odpłatność gminy za pobyt mieszkańców Włocławka w domach pomocy społecznej na terenie miasta, jak i poza nim wyniosła w 2022 r. 9 410 790,49 zł. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania dwóch DPS prowadzonych przez gminę wyniósł 7 142 429,26 zł.

Brak specjalistycznych placówek na terenie Włocławka stanowiło podstawę do podjęcia działań i zabezpieczenia opieki osobom niepełnosprawnym na terenie innych powiatów. W 2022 r. MOPR współpracował z 46 różnego typu domami pomocy społecznej. Znaczną liczbę naszych mieszkańców, wymagających specjalistycznej opieki, skierowano do placówek funkcjonujących na terenie innych powiatów. W domach pomocy społecznej różnego typu poza Włocławkiem w 2022 r. przebywało ogółem 221 mieszkańców Włocławka. Od stycznia 2022 r. wydano 117 skierowania.

W stosunku do poprzednich lat następuje ciągle wzrost wydatków na ten cel. Koszty związane z umieszczeniem w placówkach na terenie innych powiatów wyniosły 8 322 496,79 zł. Obciążenie gminy jest uwarunkowane wieloma czynnikami zewnętrznymi, do których należą: sytuacja finansowa mieszkańca, miesięczny koszt utrzymania w DPS, sytuacja zdrowotna mieszkańca, obowiązek uiszczania opłaty zastępczej⁶.

► Ośrodek Dziennego Pobytu

Ośrodek Dziennego Pobytu usytuowany przy ul. Brzeskiej 15 i funkcjonujący w strukturze organizacyjnej Domu Pomocy Społecznej przy ul. Nowomiejskiej 19 we Włocławku, jako lokalny ośrodek wsparcia dla osób w wieku starszym z terenu miasta Włocławek, działał do końca 2022 r. Wówczas Ośrodek przeznaczony był dla 40 uczestników. Placówka świadczyła usługi na rzecz osób wymagających częściowego wsparcia w codziennej egzystencji i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, szczególnie z uwagi na wiek i stan zdrowia, w tym także potrzeby przebywania wśród innych osób. Prowadziła działania zmierzające do ich aktywizacji, organizacji czasu wolnego w placówce i poza nią, służyła utrzymaniu osób starszych i niepełnosprawnych jak najdłużej w ich miejscu zamieszkania, co stanowi istotne wsparcie w ich codziennym funkcjonowaniu. W 2022 r. z usług Ośrodka Dziennego Pobytu skorzystało 48 osób, z tego 12 skierowań wydano dla nowych uczestników. Trzeba mieć jednak na uwadze, że tworzenie i prowadzenie placówki tego rodzaju jest jednym z nielicznych zadań gminy w zakresie pomocy społecznej, które nie ma charakteru obowiązkowego (w zaledwie około 10% gmin funkcjonują tego typu jednostki, które dysponują około 15 tys. miejsc) – decyduje czynnik ekonomiczny⁷. Powołanie i utrzymanie ODP jest dużym obciążeniem dla gminy, lecz w całościowym ujęciu niewspółmiernie niższy od wydatków ponoszonych na działalność placówek całodobowych, jakimi są DPS. Koszt prowadzenia placówki w 2022 r. wyniósł 666 158,73 zł.

⁶ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku za 2022 r. wraz z wykazem potrzeb w zakresie pomocy społecznej oraz innych samorządowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej za 2022 r.

⁷ Informacja o wynikach kontroli „Opieka nad osobami starszymi w dziennych domach pomocy”, NIK 2016.

Tabela 17. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku.

Nazwa	Opis	Adres	Opis wsparcia
Ośrodek Dziennego Pobytu	Pomoc osobom starszym w zaspokojeniu potrzeb	ul. Brzeska 15, 87-800 Włocławek	➤ 40 miejsc ➤ 48 osób skorzystało z usług

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

Usługi świadczone w Ośrodku Dziennego Pobytu są dostosowane do indywidualnych potrzeb oraz możliwości seniorów wynikających z wieku oraz stanu zdrowia i obejmują:

- zapewnienie pobytu dziennego w godzinach od 8.00 -16.00,
- podstawowe świadczenia opiekuńcze, rekreacyjne, kulturalne i społeczne,
- terapię zajęciową
- posiłek w formie śniadania i obiadu.

Funkcjonowanie placówki sprzyja integracji społecznej, minimalizuje ujemne skutki wykluczenia społecznego i pomaga w nawiązywaniu więzi towarzyskich oraz przyjaźni. Decyzję o skierowaniu do Ośrodka wydaje w imieniu Organu Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku. Pobyt w Ośrodku jest odpłatny i ustalony w zależności od sytuacji dochodowej osoby korzystającej, do wysokości średniego miesięcznego kosztu pobytu, zgodnie z zasadami ustalonymi przez Radę Miasta Włocławek w drodze Uchwały Nr XI/102/2019 z dnia 25 czerwca 2019 roku w sprawie ustalania szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za świadczenia w formie pobytu w ośrodku wsparcia i mieszkaniach chronionych prowadzonych przez Gminę Miasto Włocławek.

Tabela 18. Kadra Ośrodka Dziennego Pobytu w 2022 roku.

Pracownicy – liczba osób		ODP ul. Brzeska 15
1	Pracownicy zapewniający usługi bytowe, w tym:	3
	kierownik	1
	gospodarczy i obsługi, w tym kucharze, pokojowe	2
2	Pracownicy zapewniający usługi opiekuńcze i wspomagające, w tym:	4
	Instruktor ds. kulturalno - oświatowych	1
	opiekunowie	1
	terapeuci zajęciowy	1
	pracownicy socjalni	1
Ogółem		7

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

► Centrum Wsparcia Społecznego

W grudniu 2022 r. utworzono Centrum Wsparcia Społecznego, w ramach projektu grantowego pt. „Opracowanie i pilotażowe wdrożenie mechanizmów i planów deinstytucjonalizacji usług społecznych” realizowanego ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

Z przyznanego grantu na potrzeby Centrum wyposażono budynek mieszczący się przy ul. Piekarskiej 25, tworząc 12 mieszkań wspomaganych, w celu zapewnienia usługi zamieszkiwania w ramach pobytu całodobowego osobom starszym i niepełnosprawnym posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym lub umiarkowanym oraz poprzez utworzenie Ośrodka Wsparcia dla 50 osób, zapewniającego pobyt dzienny osobom starszym i niepełnosprawnym, które potrzebują pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

Centrum prowadzone jest przez Dom Pomocy Społecznej przy ul. Nowomiejskiej 19 i świadczy m.in. w ramach Ośrodka Wsparcia takie usługi, jak:

- zapewnienie pobytu dziennego w godzinach od 7:30 do 15:30,
- usługi psychologiczne,
- usługi fizjoterapeutyczne,
- udział w zajęciach rekreacyjno – kulturalnych i społecznych,
- terapię zajęciową,
- posiłek w formie śniadania i obiadu.

Środki na funkcjonowanie zabezpieczone są umową nr 13/2022 z dnia 12 października 2022 r., zawartą pomiędzy MRiPS a GMW w ramach ww. projektu grantowego. Łączny koszt na okres 9 miesięcy realizacji ww. zadania wynosi 1 933 671,67 zł.

Wszystkie osoby korzystające z CWS muszą być skierowane przez MOPR, który w imieniu Prezydenta Miasta Włocławek wydaje decyzje administracyjne na ww. wsparcie w ramach systemu pomocy społecznej. Na dzień 28 grudnia 2022 r. CWS został zamieszkały przez 2 usamodzielnione osoby z DPS.

Tabela 19. Kadra Centrum Wsparcia Społecznego w 2022 roku.

Pracownicy – liczba osób		CWS ul. Piekarska 25
1	Pracownicy zapewniający usługi bytowe, w tym:	1
	kierownik	1
2	Pracownicy zapewniający usługi opiekuńcze i wspomagające, w tym:	5
	Instruktor ds. kulturalno - oświatowych	1
	opiekunowie	2
	terapeuci zajęciowy	1
	pracownicy socjalni	1
Ogółem		6

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

► Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Od września 2020 r. w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku funkcjonuje Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie z siedzibą przy ul. Żytniej 58. Ośrodek powstał na mocy Zarządzenia Nr 292 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 21 sierpnia 2020 r. Nadzór nad realizacją zadań Specjalistycznego Ośrodka pełni Dyrektor MOPR, a odpowiedzialność bezpośrednią ponosi Kierownik Specjalistycznego Ośrodka.

Ośrodek dysponuje 12 miejscami noclegowymi przygotowanymi zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i jest jednostką o zasięgu ogólnopolskim, finansowaną z budżetu państwa. Usługi są świadczone w systemie ambulatoryjnym oraz całodobowym, tj. z pobytem do 3 miesięcy, z możliwością przedłużenia w przypadkach uzasadnionych sytuacją ofiary przemocy w rodzinie.

Pomoc w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie jest udzielana zgodnie z zasadami wynikającymi z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjnych.

Zakres usług Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie obejmuje trzy obszary działania: interwencyjny, terapeutyczny – wspomagający oraz zapewnienie potrzeb bytowych.

Wymienione obszary obejmują:

1. udzielenie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie: poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, interwencji kryzysowej i wsparcia;
2. zapewnienie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia;
3. wspieranie osoby dotkniętej przemocą w rodzinie w rozwiązywaniu jej sytuacji życiowej, szczególnie w zakresie prawnym, rodzinnym, finansowym i zawodowym.

W 2022 roku Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia udzielił pomocy łącznie 114 osobom (zarówno w formie schronienia całodobowego jak i wsparcia ambulatoryjnego). Osoby przebywające skorzystały z poradnictwa: psychologicznego, prawnego, socjalnego, pedagogicznego, medycznego. Łącznie udzielono 1110 porad z zakresu poradnictwa specjalistycznego, w tym:

- psychologicznego (w tym psychoterapeutycznego i socjoterapeutycznego) – 286 porad,
- prawnego – 90 porad,
- socjalnego – 342 porady,
- pedagogicznego – 373 porad,
- medycznego – 19 porad.

W Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w ramach umowy o pracę zatrudnieni są:

- pedagog,
- pracownik socjalny,
- psycholog (1/4 etatu) – od sierpnia 2022 r. do stycznia 2023 r.

W ramach umów cywilnoprawnych zatrudnionych było:

- 8 dyżurnych pełniących dyżury nocne, weekendowe i świąteczne,
- psychoterapeutka,
- socjoterapeutka,
- prawniczka,
- lekarz psychiatra,
- superwizorka.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy współpracuje z Fundacją „Dies Mei”, Centrum Medycznym MultiMed we Wrocławku, z Ośrodkami Pomocy Społecznej miejsc pochodzenia osób, którym pomagamy oraz Zespołami Interdyscyplinarnymi w ramach prowadzonych procedur Niebieskiej Karty, a także z instytucjami publicznymi.

• Wsparcie środowiskowe

► Model Organizowania Społeczności Lokalnej

Działania środowiskowe prowadzone na terenie Wrocławku, realizowane są w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie we Wrocławku przez Zespół ds. Organizowania Społeczności Lokalnej. Zespół tworzą wyznaczeni terenowi pracownicy socjalni z Osiedlowych Sekcji Pomocy Społecznej oraz pracownik Klubu Integracji Społecznej pełniący funkcję koordynatora zespołu. Do pracy ze społecznością lokalną wykorzystuje się metodę środowiskową Centrum Aktywności Lokalnej – Modelu Organizowania Społeczności Lokalnej (OSL).

W 2022 roku organizatorzy społeczności lokalnej zrealizowali 43 projekty socjalne z wykorzystaniem metody Środowiskowej Modelu OSL. Na realizację projektów środowiskowych wykorzystał środki finansowe MOPR na łączną kwotę 17 937,57 zł. Projekty realizowane przez Zespół ds. OSL były efektem zdiagnozowanych potrzeb społeczności lokalnej oraz systematycznych działań i współpracy. Ogółem w projektach uczestniczyło 2791 mieszkańców miasta.

Tabela 20. Realizacja projektów środowiskowych w Osiedlowych Sekcjach Pomocy Społecznej w 2022 r.

Jednostka organizacyjna MOPR	Liczba zrealizowanych projektów środowiskowych Modelu OSL w 2022r.	Liczba osób, które uczestniczyły w działaniach środowiskowych
OSPS Śródmieście	10	438
OSPS Zazamcze	10	529
OSPS Wschód	1	500
OSPS Południe	3	33
Zespół ds. OSL	19	1291
Razem	43	2791

Źródło: Dane własne MOPR

Rezultaty podejmowanych działań przez Zespół ds. OSL.

- Realizacja 43 projektów środowiskowych w których wg. oszacowania uczestniczyło 2791 osób.
- Udział 10 wolontariuszy MOPR w działaniach na rzecz społeczności lokalnej miasta Włocławek.
- Stała współpraca z Klubem Wolontariatu MOPR.
- Postawa zaangażowanych wolontariuszy w działania środowiskowe Modelu OSL, zachęca do działania społeczność lokalną miasta Włocławek.
- Zaangażowanie rzeczowe społeczności lokalnej w realizację działań na rzecz własnego środowiska.
- Zaangażowanie rzeczowe i finansowe partnerów w działania środowiskowe Modelu OSL zostało oszacowane na kwotę 18 303,50 zł.
- Refundacja „Wakacyjnych rejsów po Wiśle” na kwotę 2 000,00 zł przez Związek Miast Nadwiślańskich z Torunia.
- Realizacja z partnerami: Fundacją Caietanus, Nadleśnictwem Włocławek półkolonii pn. „Wakacyjne Przygody”, dzięki środkom finansowym pochodzącym z grantu Fundacji „ANWIL dla Włocławka”.
- Integracja polsko-ukraińska poprzez włączanie w uczestnictwo w działania środowiskowe, osoby pochodzące z Ukrainy.
- Integracja i aktywizacja młodzieży podopiecznych MOPR i dzieci pochodzących z Ukrainy poprzez udział w warsztatach wakacyjnych i półkoloniach.
- Edukacja, aktywizacja, integracja i zagospodarowanie czasu wolnego seniorów, poprzez udział w warsztatach pn. „Supelek z pętelką” oraz w „Warsztatach edukacyjno-integracyjnych”, realizowanych w Klubie Integracji Społecznej.
- Zaangażowanie dwóch rodziców zamieszkujących os. „Leopoldowo” – wolontariuszy MOPR w działania edukacyjne, aktywizacyjne i integracyjne, na rzecz drużyny piłki nożnej STRIKAS. Drużyna składa się z dzieci chłopców i dziewczynek, łącznie 13 osób. Dzieci aktywnie spędzają czas ucząc się gry w piłkę nożną. Dzięki zaangażowaniu wolontariuszy i społeczności lokalnej, Władze Miasta Włocławek zainwestowały w prace w pobudowanie orlika na w/w osiedlu. Uroczyste otwarcie miało miejsce w dniu 28.05.2022 r.
- Stałe zaangażowanie wolontariuszy i liderów MOPR, zamieszkujących osiedle Leopoldowo, którzy swoją postawą dają wzór i zachęcają do działania na rzecz lokalnego środowiska.
- Podtrzymanie współpracy z władzami miasta Włocławek przez aktywnych mieszkańców osiedla „Leopoldowo”.
- Klub Integracji Społecznej i jego Filia na os. „Leopoldowo” są miejscami, w których realizowane są działania środowiskowe Modelu OSL z mieszkańcami osiedla „Leopoldowo”.
- Filia Klubu Integracji Społecznej na osiedlu „Leopoldowo” stanowi bardzo istotny element wspierający nie tylko wszelkiego rodzaju działania środowiskowe, ale również zaangażowany w indywidualną pracę z poszczególnymi mieszkańcami, co w konsekwencji przekłada się i ma znaczący wpływ na rozwój całej społeczności lokalnej osiedla Leopoldowo.
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu społeczności lokalnej korzystającej ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku i Klubu Integracji Społecznej.
- Udział w projektach środowiskowych podopiecznych Klubu Integracji Społecznej rozwija zainteresowania uczestników, aktywizuje i integruje społeczność.

- Zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej poprzez udział w działaniach środowiskowych, stanowi przykład zagospodarowania czasu wolnego w sposób właściwy.
- Niwelowanie poczucia wyobcowania i anonimowości mieszkańców miasta Włocławek.
- Realizacja projektów środowiskowych Modelu OSL, przyczyniła się do zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów i wolontariuszy.
- Stałe rozwijanie relacji sąsiedzkich opartych na współpracy.
- Wzmacnianie liderów i społeczności lokalnych uczestniczących poprzez udział w comiesięcznych spotkaniach z mieszkańcami i liderami, stacjonarnie lub online.
- Wzrost poczucia odpowiedzialności liderów społeczności lokalnych miasta Włocławek za własne otoczenie.
- Utrzymanie stałej współpracy z partnerami, również w okresie pandemii tj.: liderami społeczności lokalnej, przedsiębiorstwami, instytucjami, placówkami, NGO, sklepami, zakładami usługowymi.
- Realizacja wspólnych przedsięwzięć z partnerami przyczyniła się do pozyskania nowych liderów oraz aktywizacji, edukacji i integracji społeczności lokalnych.
- Podpisanie 3 porozumień o współpracy partnerskiej tj.: (1 porozumienie: Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego we Włocławku – Uniwersytetem III Wieku; 2 porozumienie: Stowarzyszenie „Amazonki” we Włocławku; 3 porozumienie: Fundacja Caietanus i Nadleśnictwo Włocławek)⁸.

► Klub Wolontariusza

W strukturach organizacyjnych MOPR we Włocławku, od 2019 roku, funkcjonuje Klub Wolontariusza, do zadań którego w szczególności należy:

- promocja idei wolontariatu,
- pozyskiwanie nowych członków Klubu Wolontariusza,
- włączaniu wolontariuszy w codzienne funkcjonowanie prowadzonych przez MOPR placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży,
- włączaniu wolontariuszy w proces wspierania osób potrzebujących w ich w miejscu zamieszkania poprzez dotrzymanie towarzystwa i pomocy w codziennym funkcjonowaniu (zrobieniu zakupów, realizacja recept w aptece, pośredniczenie w kontaktach z instytucjami i placówkami służby zdrowia).

W 2022 r. w klubie zarejestrowano 20 osób oraz podpisano 23 porozumienia o współpracy (pracę w wolontariacie kontynuowały również osoby zarejestrowane w poprzednich latach). W ramach Klubu, podejmowane są liczne działania promujące wolontariat, które polegają, m.in. na zorganizowaniu zajęć skierowanych do uczniów włocławskich szkół średnich, w celu zapoznanie młodzieży z możliwościami pracy w ramach klubu, jak również przybliżenie korzyści wynikających z zaangażowania w wolontariat. W 2022 roku, zajęcia organizowane były w ścisłej współpracy z pedagogami szkolnymi i zaowocowały rekrutacją nowych wolontariuszy.

Klub Wolontariusza włączał się także w realizację projektów przygotowywanych przez Zespół ds. Organizowania Społeczności Lokalnej oraz Program „Wolontariat szansą na oddłużenie” i „Korpus Wsparcia Seniorów”.

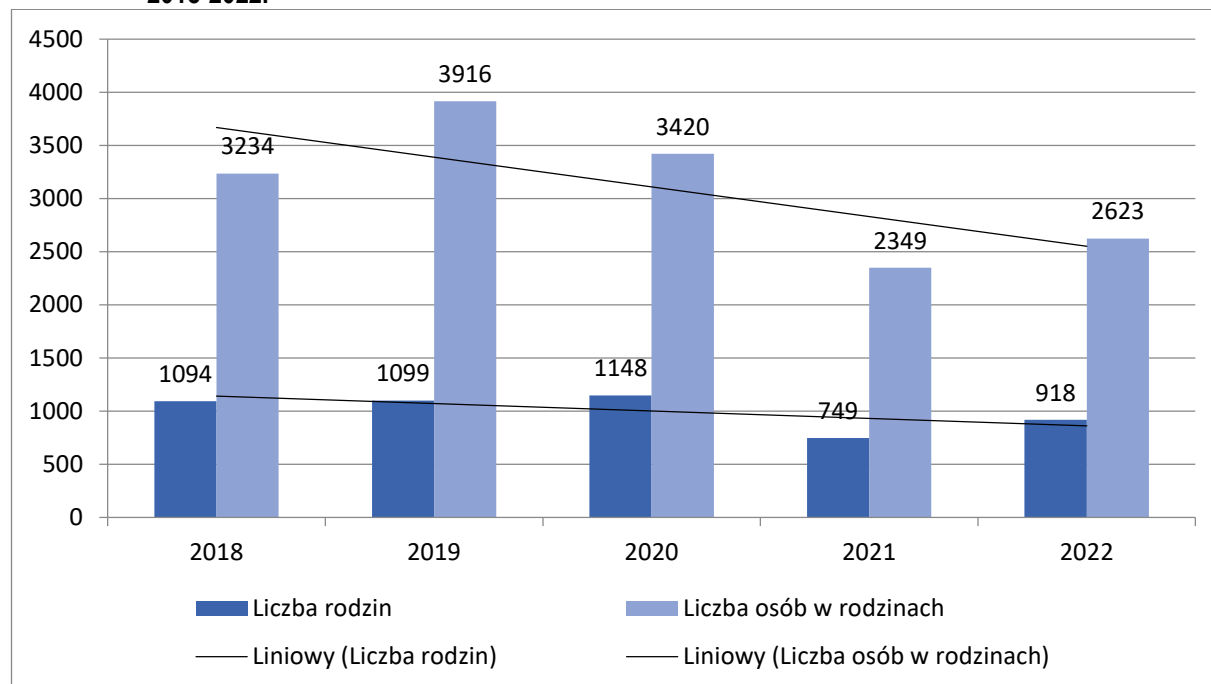
⁸ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku za 2022 r. wraz z wykazem potrzeb w zakresie pom. społ. oraz innych samorządowych jednostek organizac. pom. społ. za 2022 r.

Pieczą zastępczą

We Włocławku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego ze świadczeń pomocy społecznej w 2022 r. skorzystało 918 rodzin i 2 623 osób w tych rodzinach. W kategorii rodzin objętych pomocą MOPR, widoczny jest niewielki spadek w stosunku do roku 2018, kiedy to z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, świadczenia otrzymały 1 094 rodziny i 3 234 osoby w tych rodzinach.

Rysunek 6. Powody przyznania pomocy – bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w latach 2018-2022.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej w mieście Włocławek

Obecnie, MOPR we Włocławku, częściej niż z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej przyznaje pomoc z powodu niepełnosprawności i długotrwałej choroby. Ma to związek z opisywanymi wcześniej trendami demograficznymi.

Rodziny charakteryzujące się bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego nie potrafią same wyjść z zaistniałej, trudnej sytuacji wynikającej z braku wiedzy i umiejętności wychowawczych. Należy więc intensywnie wspierać rodziny doświadczające problemów wychowawczych, tym bardziej że ich członków często cechuje wyuczona bezradność, niska samoocena i brak kompetencji społecznych. Poprzez intensywną pracę socjalną, a także innowacyjne metody, takie jak przydzielenie asystenta rodziny czy warsztaty umiejętności wychowawczych należy zapobiegać dalszej marginalizacji zagrożonych rodzin oraz przywracać im zdolność do wypełniania podstawowych funkcji.

W sytuacji całkowitej degradacji rodziny, konieczne jest już nie tylko jej wsparcie, ale zastąpienie jej w pełni wydolnym środowiskiem wychowawczym. Takim środowiskiem jest z pewnością rodzinna

piecza zastępcza, która, obok adopcji, jest najkorzystniejszą formą opieki nad dzieckiem pozbawionym rodziny naturalnej.

Umieszczenie małoletnich w pieczy zastępczej w większości przypadków wynika z różnego rodzaju zaniedbań występujących w rodzinach naturalnych. W nielicznych przypadkach dotyczy przedwczesnego macierzyństwa lub sieroctwa naturalnego.

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej może być powierzone osobom, które dają rękojmię należytego sprawowania pieczy. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu w oparciu o przedłożone dokumenty:

- pozytywną opinię organizatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- świadectwo ukończenia szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze,
- zaświadczenia o dochodach i stanie zdrowia.

Tabela 21. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2018-2022.

Wyszczególnienie	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Liczba rodzin zastępczych	127	121	108	110	104
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych	162	157	147	144	136
Liczba rodzinnych domów dziecka	2	1	0	0	0
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka	8	7	0	0	0

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej w mieście Włocławek

Rodzinom zastępczym udzielana jest pomoc w formie finansowej, a także poradnictwa i specjalistycznego wsparcia MOPR oraz Ośrodka Adopcyjno – Opiekunczego i Sądu Rodzinnego.

Tabela 22. Rodzinna piecza zastępcza – wysokość świadczeń 2018-2022.

Rodzaj rodzinnej pieczy zastępczej	Kwota przyznanej pomocy w zł				
	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Rodziny zastępcze	1 534 358,00	1 518 093,00	1 429 789,00	1 384 476,91	1 394 220,20
Rodzinny dom dziecka	174 375,00	35 275,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej w mieście Włocławek.

Niewystarczająca liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej powoduje niekorzystną, ale konieczną sytuację kierowania małych dzieci do placówki opiekuńczo - wychowawczej, a w przypadku dzieci niepełnosprawnych umieszczenia w specjalistycznych placówkach, co wiąże się najczęściej z ich pobytem tam do pełnoletniości.

Tabela 23. Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych w 2019-2022.

Placówka	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Maluch”	44	35	28	36
Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Calineczka”	11	19	19	18
Centrum Opieki nad Dzieckiem	58	65	55	79
Integracyjny Dom Dziecka „Paulinka”	15	19	20	22
Dom Dziecka „Caritas”	17	17	22	23
SUMA:	145	155	144	178

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje tworzenie różnego typu placówek opiekuńczo-wychowawczych, tj: placówki socjalizacyjne, interwencyjne, specjalistyczno - terapeutyczne oraz rodzinne. We Włocławku funkcjonują placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego z miejscami interwencyjnymi oraz placówki łączące typy socjalizacyjny, specjalistyczno-terapeutyczny i interwencyjny. Łącznie w placówkach jest 98 miejsc. Wszystkie placówki spełniają wymagania określone w przepisach w zakresie świadczenia usług na poziomie obowiązującego standardu.

Tabela 24. Liczba dzieci przyjętych do placówek opiekuńczo – wychowawczych w latach 2019-2022.

Placówka	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Maluch”	25	12	9	17
Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Calineczka”	0	5	4	3
Centrum Opieki nad Dzieckiem	19	24	14	34
Integracyjny Dom Dziecka „Paulinka”	6	7	10	7
Dom Dziecka „Caritas”	7	4	9	5

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo wychowawczych i w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie Gminy Miasto Włocławek jest niewystarczająca w stosunku do liczby dzieci wymagających zapewnienia całodobowej opieki i wychowania, dlatego też MOPR współpracuje z innymi powiatami.

W 2018 r. realizowano porozumienia zawarte z 13 powiatami – 24 dzieci, w 2019 r. z 8 powiatami – 17 dzieci, w 2020 r. z 6 powiatami – 12 dzieci, w 2021 r. z 5 powiatami, natomiast w 2022 r. z 16 powiatami. W oparciu o zawarte porozumienia dokonano zwrotu na pokrycie kosztów utrzymania dzieci pochodzących z Włocławka, które przebywały w placówkach na terenie innych powiatów.

Biorąc pod uwagę obecną sytuację i problemy z jakimi zmagają się obszar pieczy zastępczej w naszym mieście, projekt przekształcania pieczy staje się koniecznością. Deinstytucjonalizacja pieczy jest procesem spójnym, opartym na współpracy różnych instytucji i form pomocy dziecku.

Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej powinien jednocześnie przełożyć się na zmniejszanie ilości miejsc i podnoszenie standardów opieki pieczy instytucjonalnej. Ograniczenie ilości dzieci w obecnie funkcjonujących 14 osobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych wpłynie pozytywnie na podniesienie efektywności procesu opiekuńczo-wychowawczego, da możliwość indywidualnego podejścia opiekuna do dziecka oraz umożliwi dzieciom funkcjonowanie w środowisku jak najbardziej zbliżonym do rodzinnego. Zgodnie z założeniem procesu DI, w instytucjonalnej pieczy zastępczej pozostaną jedynie dzieci dla których nie znaleziono miejsca w rodzinnych formach. Priorytetem w przekształceniach będzie praca nad zwiększeniem ilości miejsc dla małych i chorych dzieci w rodzinnych formach opieki. Kolejnym etapem będzie przekształcenie placówek opiekuńczo-wychowawczych w specjalistyczne placówki, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb przebywających w nich dzieci. Zmniejszenie ilości miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz dostosowanie placówek do potrzeb i dysfunkcji dzieci pozwoli bardziej efektywnie przygotować je do samodzielnego życia, z ukierunkowaniem na indywidualne potrzeby każdego umieszczonego w pieczy dziecka.

Istotną formą pomocy w przezwyciężaniu trudności opiekuńczo-wychowawczych jest wspomniane wsparcie w postaci asystentury rodzinnej, realizowane na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Głównym celem asystentury jest podniesienie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych, prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia z sytuacjami dnia codziennego rodziców lub opiekunów dzieci.

Asystenci rodzin wykonując obowiązki służbowe na rzecz rodzin wspieranych, współpracują z komórkami organizacyjnymi MOPR, w tym z Osiedlowymi Sekcjami Pomocy Społecznej, Klubem Integracji Społecznej, Sekcją Wsparcia Rodziny i Rodzinnej Pieczy Zastępczej, ze specjalistami zatrudnionymi w projekcie „Rodzina w Centrum”. Ważnym aspektem pracy asystentów jest udział w Grupach Roboczych oraz w zespołach do spraw okresowej oceny sytuacji dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Ponadto asystenci rodziny aktywnie współpracują z Sądem Rodzinnym i Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej, Powiatowym Urzędem Pracy, placówkami oświatowymi, służbą zdrowia, przychodniami specjalistycznymi, Komendą Miejską Policji, Poradnią Terapii Uzależnień, Fundacją DIES MEI. Stabilność zatrudnienia wśród pracowników Sekcji Specjalistycznej Pomocy Rodzinie i Interwencji Kryzysowej powoduje, że wszelkie sprawy i działania związane z asystą rodzinną są realizowane na bieżąco.

Pomoc asystenta rodziny była realizowana na podstawie Ustawy o Wspieraniu Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej oraz Ustawy o wsparciu Kobiety w Ciężkiej i Rodzin „Za życiem”.

Zadania asystenta rodziny, to między innymi:

- Koordynowanie poradnictwa dla rodzin, określonego w Ustawie o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, opracowywanie wspólnie z osobami i rodzinami katalogu możliwego do uzyskania wsparcia;
- Opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym oraz z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej; Udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych z dziećmi;
- Udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych, wspieranie aktywności społecznej rodzin, motywowanie do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;

- Podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- Monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną.

Rodziny objęte asystenturą wymagają wspierania i motywowania, pokierowania w załatwianiu spraw związanych z opieką nad dziećmi. Dlatego w pracy asystenta rodziny osiągnięcie obiektywnego sukcesu, takiego jak: powrót dzieci z pieczy zastępczej, podjęcie leczenia odwykowego, czy poprawienie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców, jest bardzo trudne i złożone. Wykonując zadania na rzecz rodzin, asystenci współpracują z komórkami organizacyjnymi Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku, między innymi z: Osiedlowymi Sekcjami Pomocy Społecznej, Klubem Integracji Społecznej, Sekcją Specjalistycznej Pomocy Rodzinie i Interwencji Kryzysowej, Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie we Włocławku, Sekcją Wsparcia Rodziny i Rodzinnej Pieczy Zastępczej oraz ze specjalistami zatrudnionymi w projekcie „Rodzina w Centrum 3”. Istotnym aspektem jest praca asystentów w Grupach Roboczych oraz w gremiach opiniotwórczych Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych, Sądem Rejonowym i służbą kuratorską, z Urzędem Miasta, Powiatowym Urzędem Pracy, placówkami oświatowymi, oraz placówkami ochrony zdrowia.

W okresie od stycznia do grudnia 2022 r. Sekcja Specjalistycznej Pomocy Rodzinie i Interwencji Kryzysowej objęła wsparciem asystentów rodzin: 161 rodzin, w tym 84 zobowiązane do współpracy z asystentem na mocy postanowienia Sądu Rejonowego. Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną to 33 miesiące. W 2022 roku zakończono współpracę z 36 rodzinami. We wspieranych rodzinach wychowuje się 379 dzieci w wieku 0 – 18 lat, W MOS przebywa 4 dzieci z 3 rodzin. W MOW przebywa 1 dziecko. W pieczy zastępczej przebywało 72 dzieci z 31 rodzin (forma instytucjonalna – 62, rodzinna - 10). Troje dzieci powróciło pod opiekę rodziców z pieczy zastępczej. Spośród wspieranych rodzin w 42 prowadzona była procedura Niebieskie Karty. W omawianym okresie nie było świadczonych asystentur na podstawie Ustawy „Za Życiem”, ani rodzin wspierających.

Edukacja

Miasto Włocławek umożliwia edukację w szkołach podstawowych, także w szkole muzycznej, czy plastycznej. Na terenie miasta funkcjonuje Zespół Szkół Akademickich oraz bogata oferta szkół ponadpodstawowych. Istnieje także możliwość kontynuowania nauki na uczelniach wyższych. W ich ofercie znajdują się m.in. takie kierunki kształcenia jak pedagogika, prawo, pielęgniarstwo czy też studia na kierunkach ścisłych.

Stałą tendencją jest zmiana liczby szkół o danym profilu/etapie/rodzaju kształcenia we Włocławku. Jedynym rodzajem szkół o utrzymującej się stałej liczebności są szkoły średnie zawodowe (8). Liczba uczniów w poszczególnych szkołach utrzymuje się na stałym poziomie, występuje równy podział wyboru pomiędzy szkołami ogólnokształcącymi, a szkołami średnimi zawodowymi.

Tabela 25. Liczba poszczególnych rodzajów szkół wraz z liczbą uczniów we Włocławku w latach 2017-2021.

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Szkoły podstawowe	23	24	25	23	23
Liczba uczniów w szkołach podstawowych	6 894	7 813	7 786	7 611	7 507
Gimnazja	4	3	-	-	-
Liczba uczniów w gimnazjum	2 257	1 154	-	-	-
Szkoły ponadgimnazjalne	41	40	39	37	35
Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych	7 158	7 066	8 672	8 679	8 450
Szkoły średnie zawodowe	8	8	8	8	8
Liczba uczniów w szkołach średnich zawodowe	2 829	2 986	3 697	3 632	3 575
Szkoły ogólnokształcące	23	22	21	18	16
Liczba uczniów w szkołach ogólnokształcących	3 421	3 232	3 925	3 930	3 753
Szkoły policealne	16	14	13	13	12
Liczba uczniów w szkołach policealnych	1 894	1 801	1 791	2 032	1 905

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Ochrona zdrowia

Ocenę sytuacji w ochronie zdrowia we Włocławku, tj. placówki, oferta, dostępność, liczba udzielanych porad, lokalizacja i czas dojazdu zespołów ratownictwa medycznego zawiera Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta Włocławek (Włocławek 2021). Dokument ten wymienia dostępność do świadczeń zdrowotnych jako jeden z najważniejszych wyznaczników jakości życia mieszkańców.

Podstawową opiekę zdrowotną na terenie Włocławka organizuje 11 podmiotów leczniczych. Największym jest Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o. prowadzący 8 przychodni. Ambulatoryjną opiekę specjalistyczną i stomatologiczną zapewniają 223 poradnie. Ponadto na terenie miasta działają trzy podmioty prowadzące leczenie szpitalne w systemie stacjonarnym i dziennym:

► Publiczne podmioty lekarskie

- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki, ul. Wieniecka 49. W 2019 r. szpital dysponował 543 łózkami. Na 10 tys. mieszkańców przypadało 27,7 łóżka, co znacząco odbiegało od wskaźnika dla województwa wynoszącego 42,8.
- Powiatowe Centrum Zdrowia - Samodzielny Publiczny Zespół Przychodni, ul. Szpitalna 6A. Zespół dysponuje wieloma poradniami specjalistycznymi, tak dla dzieci jak i dla dorosłych, poradnie stomatologiczne, rehabilitacyjne oraz zdrowia psychicznego. W skład Zespołu wchodzi także pracownia diagnostyczna i laboratoria.

► Niepubliczne podmioty lekarskie

- Szpital Specjalistyczny „Barska”, ul. Barska 13. Szpital jest prywatną placówką medyczną prowadzącą kompleksową działalność leczniczą w zakresie szpitalnych procedur zabiegowych, diagnostyki, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, podstawowej opieki zdrowotnej oraz medycyny pracy. Obsługuje pacjentów ambulatoryjnie oraz chorych w ramach leczenia szpitalnego.

Diagnoza wskazuje, iż mieszkańcy Włocławka zwracają uwagę na niewystarczający dostęp i jakość opieki zdrowotnej oraz rehabilitacyjnej, a także problemy z dostępem do opieki psychologicznej i psychiatrycznej przy zwiększających się potrzebach w tym zakresie. W sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia, kluczowe znaczenie ma dostępność i sprawne funkcjonowanie systemu ratownictwa medycznego. We Włocławku stacjonuje 1 specjalistyczny i 4 podstawowe zespoły ratownictwa medycznego. Czas dojazdu pojazdu ratunkowego dla 99% mieszkańców wynosi do 8 minut. Dla 0,04%, co stanowi 43 osoby wynosi powyżej 12 minut. Jest to wynik spełniający normy wynikające z przepisów określających średni i maksymalny czas dojazdu ambulansu od chwili przyjęcia zgłoszenia przez dyspozytora medycznego. Według danych GUS liczba aptek we Włocławku w ostatnich latach utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2020 r., podobnie jak w 2018 r. było ich 39. W 2019 r. na jedną aptekę przypadało 2 970 mieszkańców, przy średniej krajowej wynoszącej 2 848 osoby⁹.

⁹ Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta Włocławek, Włocławek 2021.

Infrastruktura medyczna oraz dostęp do specjalistów oceniona została nisko przez uczestników badania jakościowego. Argumenty za takimi ocenami dotyczyły zbyt małej liczby specjalistów, długich terminów oczekiwania na wizytę, problemu zmęczenia specjalistów, których jest zbyt mało przy jednoczesnej dużej liczbie osób potrzebujących wsparcia. To przekłada się na brak właściwego podejścia i diagnozy każdego przypadku, co zdaniem respondentów w połączeniu z systematycznym i częstym wsparciem może wpływać na powodzenie pracy z osobą będącą w kryzysie czy też zmagającą się z nałogiem. Ponadto, czas pracy który specjalista może poświęcić danej osobie skraca się, ponieważ za każdym udzielonym wsparciem¹⁰.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców Włocławka w zakresie ochrony zdrowia, w 2021 r. MOPR Włocławek jako partner przystąpił do projektu „Kujawsko-pomorska Teleopieka”, współfinansowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Liderem projektu jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu. Projekt ma na celu poprawę bezpieczeństwa zdrowotnego oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych, poprzez zwiększanie dostępu do świadczeń opieki na odległość. Zgodnie z założeniami projektu, mieszkańcom Włocławka przekazano 161 „Bransoletek Życia”.

Celem projektu jest zwiększenie dostępu do form niestacjonarnych usług opiekuńczych dla niesamodzielnych osób starszych. Na system teleopieki domowej składają się: monitorujący funkcje życiowe mobilne urządzenia do szybkiego przywoływania pomocy („bransoletki życia”) oraz uruchomione w ubiegłym roku centrum operacyjne - Kujawsko-Pomorskiego Telecentrum. „Bransoletki życia” zapewniają:

- pomiar tętna,
- pomiar nasycenia krwi tlenem,
- czujnik upadku,
- komunikacja głosowa z centrum operacyjnym 7 dni w tygodniu, 24 godziny na dobę.

W kontekście ochrony zdrowia i procesu deinstytucjonalizacji należy przywrzeć się również wsparciu zdrowotnemu osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi. Osoby te aby mieć możliwość niezależnego życia oraz w pełni i w sposób równy z innymi mogły korzystać ze wszystkich praw obywatelskich, muszą mieć zagwarantowany dostęp do jednostek świadczących pomoc psychiatryczną. Aby osiągnąć ten cel konieczne jest zastąpienie wsparcia w całodobowych instytucjach, wsparciem na poziomie społeczności lokalnych. Miejska oferta usług skierowana do osób z niepełnosprawnościami powinna być zatem szczególnie szeroka, gdyż właśnie te osoby mają ograniczone zdolności do samodzielnego zaspakajania własnych potrzeb. Na terenie miasta można wyróżnić trzy główne instrumenty polityki społeczno-zdrowotnej, oddalające konieczność przyznania wsparcia instytucjonalnego tych osób, np. w formie pobytu w domu pomocy społecznej, którymi są:

- Poradnie zdrowia psychicznego,
- Środowiskowy Dom Samopomocy (wraz z Klubem Samopomocy),
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

---

¹⁰ Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych we Włocławku, 2022.

► Publiczne poradnie psychiatryczne

- Poradnia Zdrowia Psychicznego - Wojewódzki Szpital Specjalistyczny we Włocławku, ul. Lunewil 15, Włocławek;
- Poradnia Zdrowia Psychicznego - Samodzielny Publiczny Zespół Przychodni Specjalistycznych ul. Szpitalna 6a, Włocławek;
- Poradnia Zdrowia Psychicznego - Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej we Włocławku Kaliska 104A, Włocławek;

► Niepubliczne poradnie psychiatryczne

- Poradnia Zdrowia Psychicznego - Centrum Medyczne Multimed Tadeusz Jucyk, ul. Piekarska 5, Włocławek;
- Poradnia Zdrowia Psychicznego - Foxmed Anna Kasialis, Królewiecka 30, Włocławek;
- Poradnia Zdrowia Psychicznego - NZOZ "Medyk" we Włocławku Waldemar Litwiński, ul. Mikołaja Reja 13/50, Włocławek;

Placówki te udzielają konsultacji w zakresie psychiatrii, diagnostyki i leczenia pacjentów w zakresie chorób psychicznych i psychiatrycznych, przeprowadzaniem i interpretacją wyników testów psychologicznych. Podstawowym celem tych podmiotów jest objęcie wszechstronną opieką osób znajdujących się w kryzysach psychicznych i odejście od tradycyjnego, izolacyjnego leczenia w warunkach szpitalnych na rzecz opieki środowiskowej. Tak zorganizowana opieka psychiatryczna w wymiarze globalnym jest tańsza w porównaniu z tradycyjną. W efekcie umożliwia to:

- zredukowanie liczby łóżek tzw. ostrych,
- ograniczenie liczby hospitalizowanych,
- skrócenie czasu leczenia możliwe dzięki intensywnym oddziaływaniom pozabiologicznym,
- przenoszenie pacjentów do form pośrednich (tzw. częściowa hospitalizacja).

► Środowiskowy Dom Samopomocy

Jedną z form wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym są środowiskowe domy samopomocy - placówkami pobytu dziennego przeznaczone dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które nie wymagają hospitalizacji ani pobytu w stacjonarnej placówce. O pobyt w Środowiskowym Domu Samopomocy może starać się osoba, która ze względu na chorobę lub niepełnosprawność wymaga częściowej opieki oraz pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Podstawowym zadaniem placówki jest zapobieganie nawrotom choroby oraz podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania. Na terenie Włocławka funkcjonuje jedna placówka tego typu - Środowiskowy Dom Samopomocy przy ul. Zapiecek 10. Placówka zapewnia wsparcie i rehabilitację wspomagającą przystosowanie do osiągnięcia samodzielności w pełnieniu ról społecznych. Ośrodek zapewnia ponadto m.in.: ciepły posiłek, a prowadzona specjalistyczna pomoc ma na celu przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu tej grupy chorych. Odpowiednio zorganizowane zajęcia terapeutyczne przynoszą wymierne efekty w postaci lepszego przystosowania tych osób do wyzwań związanych z codziennym życiem. Skutkuje to stopniowym przywracaniem wiary we własne możliwości i poprawą funkcjonowania w środowisku.

Tabela 26. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku w 2022 r.

Nazwa	Opis	Adres	Opis wsparcia
Środowiskowy Dom Samopomocy	Placówka dla osób przewlekle psychicznie chorych	ul. Zapiecek 10, 87-800 Włocławek	➤ 40 miejsc ➤ 44 osoby skorzystały z usług ➤ 4 osoby przyjęte w 2022 r.

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

W 2022 r. z usług Środowiskowego Domu Samopomocy skorzystały 44 osoby. Roczny koszt utrzymania i prowadzenia placówki wyniósł w 2022 roku 1 192 336,00 zł.

► Klub Samopomocy

W strukturze Środowiskowego Domu Samopomocy działa Klub Samopomocy „Rozumiem i wspieram” dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Klub Samopomocy działa na rzecz wsparcia środowiskowego i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób z zaburzeniami psychicznymi z terenu Miasta Włocławek, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w funkcjonowaniu w środowisku społecznym i rodzinnym, w szczególności w celu podniesienia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Klub Samopomocy powołany został do zadań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, marginalizacji i stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi, poprzez określone działania i zajęcia terapeutyczno-treningowe o charakterze edukacyjnym, poznawczym i integracyjnym (treningi, warsztaty, wyjścia edukacyjne itp). Klub realizuje swoje zadania poprzez indywidualne, grupowe i środowiskowe oddziaływania z uwzględnieniem indywidualnych możliwości uczestników.

Klub funkcjonuje 2 dni w tygodniu w godzinach od 15:00 do 19:00, zgodnie z zakresem usług oraz harmonogramem zajęć, który jest sporządzany na każdy miesiąc kalendarzowy. Klub Samopomocy obejmuje wsparciem 15 osób z zaburzeniami psychicznymi. Uczestnikami mogą być osoby, które są osobami z zaburzeniami psychicznymi, które - zgodnie z określeniem zawartym w art. 51a ust. 1 ustawy o pomocy społecznej - w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej i mają ukończone 18 lat życia,

Skierowanie do Klubu Samopomocy odbywa się na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku, na wniosek osoby zainteresowanej. W 2022 r. z usług Klubu Samopomocy skorzystały 22 osoby. Roczny koszt utrzymania i prowadzenia Klubu wyniósł w 2022 roku 106 532,00 zł.

Tabela 27. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku w 2022 r.

Nazwa	Opis	Adres	Opis wsparcia
Środowiskowy Dom Samopomocy – Klub Samopomocowy	Placówka dla osób przewlekle psychicznie chorych	ul. Zapiecek 10, 87-800 Włocławek	➤ 15 miejsc ➤ 22 osoby skorzystały z usług ➤ 7 osoby przyjęte w 2022 r.

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

► Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Z treści art. 50 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej wynika, że usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Specjalistyczne usługi opiekuńcze to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby z wymaganym przepisami ustawy o pomocy społecznej przygotowaniem zawodowym (art. 50 ust. 4 ustawy). Beneficjenci usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, dzięki otrzymanemu wsparciu mogą pozostawać jak najdłużej w swoim środowisku rodzinnym i lokalnym, przy jednoczesnym zabezpieczeniu wszystkich niezbędnych potrzeb, co ma pozytywny wpływ na ich kondycję psychofizyczną oraz pozwala zachować aktywność społeczną. Wydłuża to również utrzymanie ich samodzielności, co w wielu przypadkach oddala konieczność przyznania wsparcia instytucjonalnego. Tą formą pomocy objęto w 2022 r. 109 osób, wydając na ten cel kwotę 3 197 451,00 zł – jest to zadanie zlecone, finansowane ze środków budżetu państwa. Realizacja usług opiekuńczych została powierzona w trybie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie drodze konkursu ofert Polskiemu Komitetowi Pomocy Społecznej. MOPR realizuje to zadanie pod względem merytorycznym – przeprowadza wywiad środowiskowy, ustala odpłatność za usługę oraz wydaje decyzję administracyjną, natomiast środki finansowe przekazuje na konto wykonawcy Wydział Finansów Urzędu Miasta na wniosek Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Publicznego¹¹.

Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych

Zadania Gminy Miasto Włocławek w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych wynikające z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w 2022 r. realizuje Sekcja Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku.

Na realizację zadań ustawowych w 2022 r. Gmina Miasto Włocławek otrzymała z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych środki w wysokości 4 057 576 zł.

● Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobom niepełnosprawnym uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego, przez umożliwienie im korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

¹¹ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku za 2022 r. wraz z wykazem potrzeb w zakresie pom. społ. oraz innych samorządowych jednostek organizac. pom. społ. za 2022 r.

Zadanie to realizowano poprzez:

- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej. W 2022 roku na wyposażenie stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej wydatkowano z środków PFRON kwotę 93 000,00 zł,
- przyznanie osobie niepełnosprawnej środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej. Zawarto 2 umowy na łączną kwotę 64 970,00 zł,
- finansowanie szkoleń organizowanych przez kierownika powiatowego urzędu pracy dla 2 osób niepełnosprawnych. Łącznie na szkolenia przeznaczono kwotę 5 905,08 zł,
- zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu. W ramach tego zadania sfinansowano ze środków PFRON staże dla 3 osób. Łączny koszt staży wyniósł 17 207,62 zł.

● Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych

W zakresie rehabilitacji społecznej, której celem jest możliwie pełne włączenie osób z niepełnosprawnością we wszystkie przejawy życia społecznego realizowano niżej wymienione zadania:

- Dofinansowanie kosztów działalności dwóch warsztatów terapii zajęciowej. Na terenie Włocławka funkcjonują dwa warsztaty terapii zajęciowej, których organizatorami są: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci prowadzące warsztat dla 35 osób niepełnosprawnych oraz Polski Związek Niewidomych, przy którym działa warsztat dla 40 osób niepełnosprawnych. Celem działania WTZ jest rehabilitacja społeczna i zawodowa zmierzająca do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności niezbędnych do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku. Na sfinansowanie kosztów działalności ww. warsztatów w 2022 r. ze środków PFRON przekazano kwotę 1 942 200 zł, natomiast ze środków budżetu miasta kwotę 215 801,00 zł.
- Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny. Do sekcji wpłynęło 46 wniosków na łączną kwotę 104 295,26 zł. Zawarto 40 umów na kwotę 87 677,90 zł. W ramach realizacji 40 umów zakupiono sprzęt rehabilitacyjny na łączną kwotę 109 815,22 zł, z czego ze środków PFRON sfinansowano kwotę 82 927,35 zł pozostała kwota tj. 26 887,87 zł stanowiła udział własny wnioskodawców.
- Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów. Realizacja powyższych zadań w 2022 r. miała na celu pokrycie w znacznej części kosztów koniecznego zaopatrzenia ortopedycznego i zaopatrzenia w środki pomocnicze. W 2022 r. do Sekcji wpłynęło 569 wniosków na łączną kwotę 1 396 647,48 zł. Pozytywnie rozpatrzono 426 wniosków, wypłacono dofinansowanie 401 osobom niepełnosprawnym (różnica 25 wynika z tego, że kilka osób złożyło więcej niż 1 wniosek w roku). Ogółem w 2022 roku na zakup przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych wydatkowano kwotę 1 699 733,52 zł.
- Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych. Turnus rehabilitacyjny jest formą aktywnej rehabilitacji, połączoną z elementami wypoczynku, mającą na celu przede wszystkim ogólną poprawę sprawności, wyrobienie zaradności, pobudzenie i rozwijanie zainteresowań. Program turnusu powinien zawierać elementy rehabilitacji zgodnej z rodzajem schorzenia osoby niepełnosprawnej oraz obejmować

zajęcia kulturalno-oświatowe, sportowo-rekreacyjne oraz inne wynikające ze specjalistycznego rodzaju turnusu, z uwzględnieniem zajęć indywidualnych i grupowych. Celem turnusu rehabilitacyjnego jest ogólna poprawa sprawności psychofizycznej oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi poprzez nawiązywanie kontaktów społecznych, poszerzanie i realizację zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. W 2022 r. 489 osób (w tym 139 opiekunów) ubiegało się o otrzymanie dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych. Dofinansowanie przyznano 444 osobom. Wyplacono dofinansowanie dla 412 osób, z tego dla 20 dzieci i ich opiekunów oraz 100 opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych w łącznej wysokości 638 284,00 zł.

- Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. W 2022 roku, w ramach realizacji zadania, zawarto 5 umów na łączną kwotę 55 307,18 zł. W ramach realizacji wszystkich umów przyznano dofinansowanie dla 201 uczestników na kwotę 54 538,08 zł. Ponadto złożono 7 wniosków na kwotę 81 839,40 zł do realizacji na 2023 rok.
- Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych. Na dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w 2022 r. wpłynęły 143 wnioski osób niepełnosprawnych na łączną kwotę 1 071 651,61 zł.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku rozpatrując wnioski w przedmiotowym zakresie, uwzględniał stopień i rodzaj niepełnosprawności, indywidualne potrzeby i możliwości osoby niepełnosprawnej oraz związek pomiędzy tymi potrzebami a wnioskowanym zakresem likwidacji barier w kontekście wpływu jego wykonania na ułatwienie osobie niepełnosprawnej podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

W 2022 roku zawarto 97 umów na dofinansowanie ze środków PFRON likwidacji barier funkcjonalnych. Dofinansowanie wypłacono 96 osobom na kwotę 490 263,39 zł, w tym na:

- likwidację barier architektonicznych – 268 726,71 zł dla 29 osób,
- likwidację barier w komunikowaniu się – 167 214,59 zł dla 54 osób,
- likwidację barier technicznych – 54 322,09 zł dla 13 osób.

● Centrum Informacji i Profilaktyki Społecznej Osób Niepełnosprawnych

Zgodnie z Zarządzeniem nr 42/2019 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku z dnia 19 grudnia 2019 roku w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku, zostało utworzone Centrum Informacji i Profilaktyki Społecznej Osób Niepełnosprawnych (CliPSON). Do zadań CliPSON należy udzielanie osobom niepełnosprawnym oraz ich opiekunom, aktualnych i kompleksowych informacji, służących wyrównywaniu ich szans w aktywizacji społecznej i zawodowej, a w szczególności informowanie o ulgach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych, wynikających z obowiązujących źródeł prawa oraz o możliwościach wsparcia finansowego osób niepełnosprawnych wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, podejmowanie inicjatywy w zakresie m.in.: współpracy z lokalnymi środkami masowego przekazu, współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz środowisk osób niepełnosprawnych w zakresie docierania z informacją do nieaktywnych osób niepełnosprawnych, udział w imprezach lokalnych i środowiskowych, współpracy z urzędami oraz opracowywanie materiałów informacyjnych – promocyjnych.

Udzielane zostały informacje nt. możliwości uzyskania dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz warunków i kryteriów jakie muszą spełniać, ubiegając się m.in. o dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego, do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny oraz jakie są zasady dotyczące udzielenia wsparcia w likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, a także jakie są zasady ubiegania się o przyznanie dofinansowań w ramach pilotażowego programu „Aktywny Samorząd” (Moduł I oraz Moduł II), udzielane zostały informacje dot. uzyskania dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, uzyskania refundacji kosztów wyposażenia stanowisk pracy, refundacji składek ZUS, ulgi na przejazdy MPK, PKP, PKS, możliwości uczestnictwa w Warsztatach Terapii Zajęciowej, zasad uzyskania dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych do sportu, kultury, rekreacji i turystyki. Zainteresowane osoby dopytywały również o: możliwości uzyskania wsparcia dla osób starszych, o możliwości ubiegania się o pomoc świadczoną przez opiekunki środowiskowe, umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej, ulgi na leki, zasiłki celowe, dodatki mieszkaniowe, specjalne zasiłki opiekuńcze, zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne oraz zasady odliczenia ulg w rocznym zeznaniu podatkowym. Beneficjenci byli również zainteresowani projektami i programami realizowanymi przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku, w których mogliby uczestniczyć.

Do Centrum Informacji i Profilaktyki Społecznej Osób Niepełnosprawnych zgłasza się wiele osób potrzebujących zasięgnąć informacji o: przyznawanych dofinansowaniach z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, ulgach i uprawnieniach należnych ze względu na posiadany stopień niepełnosprawności. Osoby kierujące do Centrum swoje pytania, często potrzebują wsparcia w trudnej sytuacji życiowej i nie wiedzą gdzie i do kogo zwrócić się, by otrzymać oczekiwaną pomoc. Również na prośbę interesantów, pracownicy Centrum pomagali m.in. w składaniu dokumentów i wypełnianiu wniosków odnoszących się do udzielenia wsparcia w zakresie realizowanych zadań zarówno ustawowych jak i działań dotyczących uczestnictwa w projektach i programach ukierunkowanych na osoby z niepełnosprawnościami. Podsumowując łącznie udzielono ok. 600 porad.

► Program „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2022

Gmina Miasto Włocławek wraz z MOPR we Włocławku pozyskała dofinansowanie na udzielenie wsparcia osobom posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, odpowiednio:

- 1) Moduł I – 45 osób, a w tym 5 dzieci z orzeczoną stopniem niepełnosprawności oraz 40 dorosłych ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Moduł I polegał na świadczeniu usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej;
- 2) Moduł II – 20 dorosłych osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności polegał na 14 dniowym pobycie całodobowym świadczonym osobie niepełnosprawnej w ośrodku/placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym wpisaną do rejestru właściwego wojewody.

Celem głównym Programu było wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub orzeczeniem równoważnym, poprzez możliwość uzyskania doraźnej,

czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej. Przyznana kwota środków finansowych z Funduszu Solidarnościowego na realizację Programu - 471 240,00 PLN.

► Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2022

Głównym celem Programu jest wprowadzenie usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla uczestników Programu:

1. dzieci do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz
2. osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o niepełnosprawności: o stopniu znacznym lub o stopniu umiarkowanym, lub traktowane na równi do wymienionych zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573).

W 2022 roku ze wsparcia w ramach Programu skorzystało 155 osób z niepełnosprawnościami, na rzecz których usługi świadczone były przez PKPS, PCK i Spółdzielnię Socjalną „EMPATIA”.

Kwota wykorzystana na realizację Programu to 3 005 888,53 zł.

► „Usługi indywidualnego transportu door-to-door dla mieszkańców Miasta Włocławek”

Projekt realizowany w Centrum Informacji i Profilaktyki Społecznej Osób Niepełnosprawnych. Realizacja Programu rozpoczęła się od dnia 01.04.2021 r., natomiast świadczenie usług transportowych rozpoczęte zostało z dniem 01.09.2021 r.

Gmina Miasto Włocławek wraz z MOPR we Włocławku przystąpiła do realizacji projektu grantowego pn. „Usługi transportu door – to – door dla mieszkańców Miasta Włocławek” w ramach ogłoszonego dla jednostek samorządu terytorialnego projektu pn. „Usługi indywidualnego transportu door – to – door oraz poprawa dostępności architektonicznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych”, realizowanego w ramach Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020.

Celem projektu jest ułatwienie integracji społecznej i zawodowej osób z potrzebami wsparcia w zakresie mobilności poprzez zapewnienie usług indywidualnego transportu door-to-door przynajmniej dla 540 użytkowników usługi, które ukończyły 18 r. ż., w tym osób potrzebujących asysty, będących mieszkańcami miasta Włocławek, w okresie od dn. 01.09.2021 r. do dn. 28.02.2023 r. – realizacja usług transportowych. Termin realizacji całego projektu 01.04.2021 r. - 28.02.2023 r.

Użytkownikami/Użytkowniczkami usług są mieszkańcy Miasta Włocławka w wieku 18 lat i więcej z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności, w tym w szczególności:

- osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub równoważne,
- osoby z trudnościami w samodzielnym poruszaniu się, nieposiadające orzeczenia o stopniu niepełnosprawności,
- osoby w wieku senioralnym z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności.

W ramach Projektu zakupiono specjalistyczny pojazd odpowiednio przystosowany do przewozu osób z różnymi niepełnosprawnościami oraz dokonano zakupu specjalistycznego sprzętu (doposażenia auta w: schodolaz, platformę walizkową – rampę podjazdową, wózek inwalidzki). Realizację usługi wykonuje 2 kierowców pojazdu oraz 2 asystentów, którzy zostali odpowiednio przeszkoleni z zakresu udzielania pierwszej pomocy z zakresu opieki nad osobami z niepełnosprawnościami. Za przyjmowanie zgłoszeń na usługę transportową odpowiedzialny jest dyspozytor. Usługa door-to-door obejmuje przejazd z miejsca zamieszkania lub innego miejsca i pomoc w dotarciu do miejsca docelowego, tj. od drzwi do drzwi. Przewóz indywidualnego transportu obejmuje również sytuacje, w których z transportu korzysta w tym samym czasie kilka osób uprawnionych jadąc z kilku lokalizacji do jednego miejsca docelowego i z powrotem. Usługa transportowa świadczona jest dla mieszkańców miasta Włocławek na terenie miasta Włocławek i na terenie powiatu włocławskiego w okresie od dnia 01.09.2021 do dnia 28.02.2023 r. W celu zachowania ciągłości projektu door-to-door przewidziana jest kontynuacja realizacji finansowana z budżetu Gminy Miasto Włocławek przez okres 21 miesięcy to jest do listopada 2024 roku. Od użytkowników usługi door-to-door nie pobiera się opłat.

Realizacja usług door – to – door:

- Uczestnicy Programu – 359 osób,
- Zrealizowane przejazdy – przejazdy 2 829,
- Zgłoszenie zapotrzebowania na usługę transportu od początku trwania Programu – 3 226.

Pozyskana kwota na realizację projektu: 699 800,00 zł, w tym w roku:

- 2021: 338 808,00 zł,
- 2022: 310 136,00 zł,
- 2023: 50 856,00 zł.

Ponadto Centrum współpracowało z lokalnymi organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie Miasta Włocławek w obszarze niepełnosprawności w zakresie m.in.: informowania nieaktywnych osób niepełnosprawnych o realizowanych programach, projektach oraz o bieżącej działalności.

► Pełnomocnik Prezydenta Miasta Włocławek ds. Osób Niepełnosprawnych

Pełnomocnik Prezydenta Miasta Włocławek ds. Osób z Niepełnosprawnościami działa w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej, inicjując i koordynując działania zmierzające do poprawy jakości i komfortu życia osób z niepełnosprawnościami oraz dokonując analiz i ocen sytuacji poprzez współuczestniczenie w opracowaniu i wdrażaniu planów i programów w tym zakresie. Do zadań Pełnomocnika należy koordynowanie i uzgadnianie przedsięwzięć mających na celu pełną integrację osób z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej a w szczególności:

1. Współpraca z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz z Miejskim Zespołem do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Włocławku,
2. Współpraca z przedstawicielami administracji rządowej, jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi w zakresie problematyki dotyczącej środowiska osób z niepełnosprawnościami,
3. Inicjowanie i wspieranie działań w zakresie organizowanych kampanii społecznych, wystaw, konferencji itp. na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnościami,

4. Analizowanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie:
  - poprawy infrastruktury przestrzennej i komunikacyjnej Miasta,
  - możliwości i łatwości dostępu do obiektów użyteczności publicznej,
  - pomocy w życiu społecznym i zawodowym osób z niepełnosprawnościami (zgodnie z ich oczekiwaniami, kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami),
  - działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami,
  - rehabilitacji i udzielania informacji o ulgach i uprawnieniach osób z niepełnosprawnościami,
  - wolontariatu i asystentury na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
  - promowania osiągnięć w nauce, kulturze i sporcie osób z niepełnosprawnościami.
5. Przedstawianie Prezydentowi Miasta propozycji rozwiązań dotyczących dostosowania budynków, przestrzeni i komunikacji publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
6. Promowanie pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnościami,
7. Promowanie innowacyjnych rozwiązań dotyczących osób z niepełnosprawnościami,
8. Koordynowanie spraw związanych z prowadzeniem przez Miasto rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w ramach środków pozyskanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i z innych źródeł.

Rynek pracy

• Powiatowy Urząd Pracy

Powiatowy Urząd Pracy we Włocławku zwany dalej „PUP” jest jednostką organizacyjną Powiatu Włocławskiego prowadzoną w formie jednostki budżetowej, działającej na podstawie poniższych przepisów:

1. ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym,
2. ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
3. ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych.

Obszar działania PUP obejmuje teren Powiatu Włocławskiego oraz teren Miasta Włocławek na podstawie stosownego porozumienia. PUP jest jednostką organizacyjną utworzoną w celu wykonywania zadań powiatu w zakresie polityki rynku pracy oraz zadań wynikających z innych ustaw.

Do zadań PUP w szczególności należy:

- 1) opracowanie i realizacja programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- 2) pozyskiwanie i gospodarowanie środkami finansowymi na realizację zadań z zakresu aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- 3) udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, a także pracodawcom w pozyskaniu pracowników przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe;
- 4) rejestrowanie bezrobotnych i poszukujących pracy;
- 5) inicjowanie i wdrażanie instrumentów rynku pracy;

- 6) inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy;
- 7) inicjowanie i wspieranie tworzenia klubów pracy;
- 8) inicjowanie, organizowanie i finansowanie projektów lokalnych i innych działań na rzecz aktywizacji bezrobotnych;
- 9) opracowywanie analiz i sprawozdań, w tym prowadzenie monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych, oraz dokonywanie ocen dotyczących rynku pracy na potrzeby powiatowej rady zatrudnienia oraz organów zatrudnienia;
- 10) inicjowanie i realizowanie przedsięwzięć mających na celu rozwiązanie lub złagodzenie problemów związanych z planowanymi zwolnieniami grup pracowników z przyczyn dotyczących zakładu pracy;
- 11) współdziałanie z powiatowymi radami zatrudnienia w zakresie promocji zatrudnienia oraz wykorzystania środków Funduszu Pracy;
- 12) współpraca z gminami w zakresie upowszechniania ofert pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach, organizacji robót publicznych oraz zatrudnienia socjalnego na podstawie odrębnych przepisów;
- 13) przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia;
- 14) wydawanie, w zakresie ustalonym przez Starostę, decyzji o:
  - a) uznaniu lub odmowie uznania danej osoby za bezrobotną oraz utracie statusu bezrobotnego,
  - b) przyznaniu, odmowie przyznania, wstrzymaniu lub wznowieniu wypłaty oraz utracie lub pozbawieniu prawa do zasiłku, dodatku szkoleniowego, stypendium i innych finansowanych z Funduszu Pracy świadczeń niewynikających z zawartych umów,
  - c) obowiązku zwrotu nienależnie pobranego zasiłku, dodatku szkoleniowego, stypendium, innych nienależnie pobranych świadczeń lub kosztów szkolenia finansowanych z Funduszu Pracy,
  - d) odroczeniu terminu spłaty, rozłożeniu na raty lub umorzeniu części albo całości nienależnie pobranego świadczenia udzielonego z Funduszu Pracy oraz należności z tytułu zwrotu refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego lub przyznanych jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej;
- 15) realizowanie zadań wynikających z koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich Unii Europejskiej i państw, z którymi Unia Europejska zawarła umowy o swobodzie przepływu osób, w zakresie świadczeń dla bezrobotnych, w tym realizowanie decyzji w sprawach świadczeń z tytułu bezrobocia;
- 16) realizowanie zadań wynikających z prawa swobodnego przepływu pracowników między państwami członkowskimi Unii Europejskiej i państw, z którymi Unia Europejska zawarła umowy o swobodzie przepływu osób, w szczególności realizowanie zadań z zakresu udziału w sieci EURES, w tym świadczenie usług EURES we współpracy z ministrem właściwym do spraw pracy, samorządem województwa, związkami zawodowymi i organizacjami pracodawców;
- 17) badanie i analizowanie sytuacji na lokalnym rynku pracy w związku z postępowaniem o wydanie zezwolenia na pracę cudzoziemca;
- 18) organizowanie i finansowanie szkoleń pracowników powiatowego urzędu pracy;
- 19) opracowywanie i realizowanie indywidualnych planów działania.

• Klub Integracji Społecznej

Klub Integracji Społecznej jest komórką Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie funkcjonującą na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym. Zadaniem Klubu jest przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego wśród mieszkańców miasta, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych bezrobociem poprzez realizację działań w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej poprzez realizację zadań o charakterze terapeutycznym, edukacyjno-pomocowym, zatrudnieniowym i samopomocowym.

Stan zatrudnienia w 2022 r.:

- 4 osoby na umowę o pracę na pełen etat (kierownik, specjalista pracy socjalnej, starszy specjalista, pomoc administracyjna),
- 1 osoba na pół etatu – psycholog,
- 2 osoby na umowę zlecenia – instruktor terapii uzależnień, pracownik gospodarczy - umowa zlecenia z pracownikiem MOPR (sprzątanie w filii KIS na Zakręcie).

Tabela 28. Kategorie problemów uczestników Klubu

Rodzaj problemu	2022 r.
osoby uzależnione od alkoholu	23
osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających	1
współuzależnieni	0
osoby z syndromem DDA	0
osoby z problemem psychicznym	10
problemy rodzinne i wychowawcze	0
osoby opuszczające zakłady karne	3
osoby z niepełnosprawnościami	6
osoby bezrobotne	76
- w tym osoby długotrwale bezrobotne	61

Źródło: Dane własne MOPR Włocławek

Ogółem ze wsparcia Klubu w 2022 r. skorzystało 115 osób, z czego 79 osób na podstawie nowych wniosków, natomiast 36 osób korzystało ze wsparcia kontynuując uczestnictwa na podstawie wniosków z lat poprzednich. Problemy alkoholowe i około alkoholowe stanowią 20% wszystkich problemów zgłoszonych do KIS.

Spośród osób, które otrzymały wsparcie KIS w 2022 r.:

- 5 osób podjęło pracę,
- 1 osoba podjęła staż zawodowy z PUP,
- 5 osób podjęło prace społecznie – użyteczne,
- 2 osoby podjęły ścieżkę aktywizacji zawodowej poprzez udział w programie Powiatowego Urzędu Pracy „PAKT dla rodziny” i zrezygnowały ze wsparcia w KIS,
- 1 osoba podjęła naukę i ukończyła szkołę dla dorosłych PASCAL,
- 1 osoba przeszła na świadczenie pielęgnacyjne na członka rodziny,
- 1 osoba osiągnęła wiek emerytalny,

- 1 osoba wyprowadziła się z Włocławka.

Ponadto 2 osoby podjęły ścieżkę aktywizacji zawodowej poprzez udział w programie Powiatowego Urzędu Pracy „PAKT dla rodziny”.

• Prace społecznie użyteczne

Prace społecznie użyteczne są programem Powiatowego Urzędu Pracy, na który zainteresowane gminy powiatu włocławskiego składają corocznie wnioski. Porozumienie w tej sprawie jest zawierane pomiędzy Starostą Włocławskim, w imieniu którego działa Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy oraz gminą, w imieniu której, w przypadku miasta Włocławek, porozumienie zawiera Dyrektor MOPR. Ośrodek składa łączny wniosek uwzględniający potrzeby pozostałych jednostek miejskich.

Program „Prace społecznie użyteczne” skierowany jest do osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, które znajdują się w najtrudniejszej sytuacji materialnej. Program przeciwdziała wykluczeniu z rynku pracy oraz łagodzi negatywne skutki bezrobocia. Osoby zaangażowane wykonują prace na rzecz społeczności lokalnej. Głównym efektem realizowanego zadania jest czasowa aktywizacja zawodowa mieszkańców miasta Włocławka, osób długotrwale bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej.

W ramach aktywizacji osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej do prac społecznie użytecznych w 2022 r. zostało skierowanych 78 osób na 52 miejsca pracy. Prace realizowane były na stanowiskach:

- opiekun osoby niepełnosprawnej – 32 miejsca,
- pomoc biurowa – 8 miejsc,
- pracownik gospodarczy – 7 miejsc,
- sprzątaczką – 3 miejsca,
- pomoc kuchenna – 3 miejsca.

Osoby uprawnione zostały zakwalifikowane do wykonywania prac społecznie użytecznych w:

- MOPR – 40 miejsc pracy,
- Ośrodek Sportu i Rekreacji – 7 miejsc pracy,
- DPS „Na Skarpie” – 6 miejsc pracy.

W analizowanym okresie 27 osób zrezygnowało z uczestnictwa w programie, z czego:

- 12 osób podjęło zatrudnienie lub szkolenie zawodowe,
- 9 osób porzuciło pracę,
- 6 osób – inne przyczyny (zmiana miejsca zamieszkania, stan zdrowia uniemożliwiający wykonywanie prac, nabycie innych świadczeń).

Na wolne miejsca przyjęto 26 nowych uczestników (stan na 31.10.2022 r.). Uwzględniając rekrutację uzupełniającą do prac społecznie – użytecznych przystąpiło łącznie 78 osób¹².

¹² Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie we Włocławku za 2022 r. wraz z wykazem potrzeb w zakresie pom. społ. oraz innych samorządowych jednostek organizac. pom. społ. za 2022 r.

Ekonomia społeczna

Ekonomia społeczna, zgodnie z *Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku*, to „sfera aktywności obywatelskiej i społecznej, która przez działalność gospodarczą i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu”¹³. Ekonomia Społeczna to model biznesowy polegający na stworzeniu przedsiębiorstwa, które poza generowaniem zysku będzie wywierało realny, pozytywny wpływ na lokalne otoczenie i środowisko, które na równi stawia osiąganie celów ekonomicznych i społecznych. Przykładem przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze ekonomii społecznej są między innymi spółdzielnie socjalne, fundacje i stowarzyszenia. W jednostkach tych zatrudnienie mają znajdować osoby znajdujące się w wyjątkowo trudnej sytuacji życiowej. Bardzo ważnym elementem reintegracji zawodowej jest praca nad wewnętrzną motywacją każdej osoby, która bardzo często nastawiona jest na życie na niskim poziomie i utrzymanie się z otrzymywanych świadczeń. Dzięki temu założeniu realizowany jest podstawowy cel ekonomii społecznej: aktywizacja zawodowa i integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczno – zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Na przełomie ostatnich lat we Włocławku powstało kilka podmiotów ekonomii społecznej (Znaczny udział w ich powstaniu miał Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, który udzielał dotacji na ich uruchomienie), i są to:

- Spółdzielnia Socjalna Empatia - spółdzielnia Socjalna „Empatia” została powołana 28 kwietnia 2021 r. przez Gminę Miasto Włocławek oraz Gminę Włocławek. Wpis do KRS uzyskała 20 maja 2021 r. Jest pierwszą spółdzielnią socjalną założoną przez jednostki samorządu terytorialnego w mieście Włocławek. Zajmuje się działalnością na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji członków i pracowników. Prowadzi działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz naszych członków, pracowników oraz środowiska lokalnego. Spółdzielnia Socjalna „Empatia” zatrudnia osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, odbudowując i podtrzymując u nich umiejętność uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych, a także zdolności do samodzielnego świadczenia pracy. W spółdzielni, współpracującej z MOPR Włocławek, zatrudnionych jest 20 osób (kadra zarządzająca - 2 osoby, opiekunki – 18 osób).
- Fundacja Odnova – prowadzi działalność w obszarze prowadzenia biura rachunkowego dla innych podmiotów ekonomii społecznej.
- Fundacja Dobry Pomysł – prowadzi działalność produkcyjną.

Wsparcie w zakresie reintegracji zawodowej na terenie miasta Włocławek realizuje ponadto:

- Klub Integracji Społecznej – działający w strukturze organizacyjnej MOPR Włocławek,
- Zakład Aktywności Zawodowej - samorządowy zakład budżetowy,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej – dwie placówki prowadzone przez organizacje pozarządowe, tj. PZN i TPD.

¹³ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia solidarności społecznej, Warszawa 2019.

Aby zwiększyć dostępność wsparcia oferowanego przez podmioty działające w sferze pożytku publicznego (organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego) należy zwiększać finansowanie ich działań. Rozwój ekonomii społecznej i tworzenie miejsc pracy dla osób zagrożeniem wykluczeniem społecznym wymaga ścisłej współpracy z instytucjami wspierającymi rozwój ekonomii społecznej i spółdzielni socjalnych. Dodatkowe środki finansowe umożliwią już sprawnie działającym organizacjom rozwijać się oraz działać na większą skalę. Współpraca gminy Włocławek z lokalnymi podmiotami działającymi w sferze pożytku publicznego jest bardzo dobra i część usług społecznych jest przez samorząd zlecana właśnie organizacjom. Dotyczy to przede wszystkim usług społecznych czy opiekuńczych (np. prowadzenie schroniska dla osób bezdomnych), ale także organizacji cyklicznych wydarzeń (np. Senioralia) czy działalność edukacyjną (np. organizacja półkolonii, lekcji pozalekcyjnych dla dzieci). Pozytywne doświadczenia płynące z działalności w tych obszarach, potwierdzają skuteczność takiego podejścia do wyeliminowania lokalnych problemów społeczno-ekonomicznych. Podjęcie aktywności ukierunkowanej na rozwiązanie problemu, zapewni rozwój ekonomii społecznej, a solidarne współdziałanie pracowników, odbiorców produktów i usług pozwoli na wzbogacenie społeczności lokalnej.

3. Diagnoza i analiza potrzeb w zakresie usług społecznych

Rzeczywiste potrzeby mieszkańców w zakresie usług społecznych są wynikiem wniosków płynących z diagnozy oraz konsultacji społecznych, dokładnie precyzujące potrzeby mieszkańców w zakresie usług społecznych, które zostały zawarte w dokumencie pn. „Włocławski Standard Usług Społecznych”. Do najistotniejszych potrzeb zaliczono:

- zwiększenie dostępu do specjalistów i opieki specjalistycznej w sferze opieki medycznej,
- zwiększenie dostępu do specjalistów i opieki specjalistycznej w sferze usług opiekuńczych,
- zwiększenie dostępu do specjalistów i opieki specjalistycznej w sferze pieczy zastępczej oraz zwiększenie dostępności miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych,
- zwiększenie dostępu do informacji o ofercie usług w mieście (komunikacja, przepływ informacji),
- zwiększenie dostępności lokali dla organizacji pozarządowych na potrzeby prowadzenia działalności,
- rozszerzenie zakresu wolontariatu oraz maksymalizacja aprobaty dla wolontariuszy,
- zwiększenie wsparcia psychologicznego dla osób uzależnionych,
- uzupełnienie i urozmaicenie oferty spędzania czasu wolnego, zwłaszcza adresowanej dla młodych mieszkańców Włocławka,
- udzielenie dostępu do wsparcia psychologicznego dla osób w kryzysie bezdomności,
- redukcja bezrobocia i biernych postaw zawodowych (aktywizacja zawodowa),
- niwelowanie wykluczenia seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz przewlekle chorych.

W związku ze zdiagnozowanymi potrzebami, w długotrwałej perspektywie czasowej zarekomendowano:

- podjęcie działań zmierzających do utworzenia w mieście Centrum Wsparcia Specjalistycznego, które zapewniłoby m.in. wsparcie indywidualne dla dzieci i młodzieży w formie terapii psychologicznej oraz terapii według indywidualnych potrzeb, warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, indywidualne poradnictwo psychologiczne dla osób w kryzysie bezdomności, terapię uzależnień oraz grupy wsparcia dla osób współuzależnionych, indywidualne konsultacje dla osób uzależnionych i współuzależnionych,
- podjęcie działań mających na celu utworzenie Osiedlowych Klubów Seniora na terenie miasta Włocławek,
- dążenie do wdrożenia usług asystencko-wspierających dla osób niesamodzielnych (tj. seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób przewlekle chorych),
- podjęcie działań zmierzających do utworzenia Placówki Całodobowej Opieki dla osób z chorobami psychicznymi bądź też znalezienie miejsca, które będzie pełniło funkcję takiej placówki (np. zakład opiekuńczo-leczniczy).

Usługi społeczne w mieście adresowane będą do wszystkich mieszkańców, przy czym ich głównymi odbiorcami będą grupy społeczne wykazane podczas prac diagnostycznych:

- dzieci przewlekle chore i niepełnosprawne,
- osoby samotne i/lub niezaradne życiowo,

- osoby starsze, przewlekle chore i niepełnosprawne,
- osoby uzależnione,
- rodziny z problemami wychowawczo-opiekuńczymi,
- seniorzy¹⁴,
- osoby w kryzysie bezdomności.

---

¹⁴ Włocławski Standard Usług Społecznych, Włocławek 2022 r.

3.1. Opis badań własnych (metody, techniki, grupy respondentów)

Diagnoza potrzeb i potencjałów mieszkańców Włocławka w zakresie usług społecznych jest wynikiem m.in. badania przeprowadzonego w 2022 roku, którego celem było zidentyfikowanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców Włocławka oraz ich potencjałów w zakresie usług społecznych, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818).

DR

Analiza danych zastanych (z ang. DR – Desk Research) to metoda polegająca na analizie dostępnych danych i dokumentów (m.in. dokumentów projektowych, prawnych, publikacji, danych statystycznych). Stanowi bazę związaną z realizacją dalszych etapów badania. Badanie dokumentów służyć może ustaleniu faktycznego stanu rzeczy, jak również stworzyć prognozy na przyszłość.

Analiza danych zastanych była punktem wyjścia w procesie badawczym. Badanie tą metodą miało na celu wskazanie potrzeb i potencjałów mieszkańców w zakresie usług społecznych. Analizie desk research poddane zostały kluczowe dokumenty (źródła wtórne) w zakresie polityki społecznej (m.in. Strategia Rozwoju Miasta, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, wszystkie programy wykonawcze i sprawozdania/analizy w zakresie polityki społecznej funkcjonujących w mieście Włocławek, ocena zasobów pomocy społecznej w odniesieniu do potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających ich realizację).

W ramach badania zrealizowano również badania ilościowe wśród mieszkańców miasta Włocławek, przy użyciu dwóch technik: metody on-line i ankiet tradycyjnych.

PAPI

Bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy (z ang. Paper nad Pencil Interview). Narzędziem w realizacji badania PAPI jest kwestionariusz papierowy. Ankieterzy przekazują respondentom ankietę i w ich asyście jest ona wypełniana – jest to przydatne w momencie, gdy respondent potrzebuje pomocy przy wypełnieniu ankiety, a ponadto minimalizowany jest stopień niekompletności zwracanych ankiet.

CAWI

Wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (z ang. Computer-Assisted Web Interview) polega na przesłaniu za pomocą sieci pytań, które są pobierane ze strony internetowej organizatora badania do dowolnego miejsca, w którym znajduje się respondent i urządzenie elektroniczne z dostępem do sieci. Ankietowany, samodzielnie lub w asyście ankietera, odpowiada na pytania zawarte w ankiecie.

Łącznie zrealizowano 500 ankiet wśród mieszkańców miasta. Kwestionariusz internetowy udostępniony został na stronie internetowej, natomiast wywiady bezpośrednie przeprowadzone zostały wśród osób odwiedzających instytucje/organizacje/jednostki związane z pomocą społeczną.

Celem badań ilościowych była analiza potrzeb i potencjałów mieszkańców w zakresie usług społecznych związanych z wykorzystaniem potencjału instytucji pomocy społecznej i organizacji pozarządowych, z uwzględnieniem zasobów służących zaspokajaniu potrzeb w omawianym zakresie.

Większość badanych stanowiły kobiety (69%). Najwięcej ankietowanych to osoby w wieku 35-44 lata (30%) oraz 45-54 lata (26%). Badani mieszkańcy Włocławka najczęściej posiadali wykształcenie wyższe (60%). Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, odnotowano, że największy odsetek respondentów stanowili mieszkańcy Południa (28,6%), Śródmieścia (22,2%) oraz Zazamcza (15,8%).

Tabela 29. Charakterystyka respondentów badania ilościowego (N=500).

Wyszczególnienie		Odsetek odpowiedzi
Wiek	18-24 lata	10,8%
	25-34 lata	14,2%
	35-44 lata	30,0%
	45-54 lata	26,0%
	55-64 lata	10,8%
	65 lat i więcej	8,2%
Wykształcenie	Podstawowe i gimnazjalne	2,4%
	Policealne	7,8%
	Średnie ogólnokształcące	10,0%
	Średnie zawodowe/branżowe (Technikum, szkoła branżowa II stopnia)	13,6%
	Wyższe	60,8%
	Zasadnicze zawodowe/branżowe (szkoła branżowa I stopnia, zasadnicza szkoła zawodowa)	5,4%
Miejsce zamieszkania (miejscowość)	Michelin	11,6%
	Południe	28,6%
	Rybnica	2,2%
	Śródmieście	22,2%
	Wschód Leśny	1,6%
	Wschód Mieszkaniowy	9,8%
	Wschód Przemysłowy	1,2%
	Zachód Przemysłowy	0,8%
	Zawiśle	6,2%
	Zazamcze	15,8%

Badania jakościowe obejmowały realizację panelu ekspertów, polegającego na zbieraniu opinii grupy osób/ekspertów zaangażowanych w świadczenie usług społecznych.

Panel ekspertów

Panel ekspertów to użyteczna metoda w kontekście podsumowania zgromadzonej wiedzy oraz wypracowania rozstrzygnięć. Panel ekspertów to spotkanie zespołu liczącego kilka osób, który rozważa zagadnienia leżące w zakresie wiedzy eksperckiej jego uczestników. Zebranie w jednym miejscu osób posiadających mocno specjalistyczną wiedzę doprowadzić może do efektu synergii, uzyskania kluczowych informacji.

Badanie tą techniką zrealizowane zostało wśród ekspertów i lokalnych specjalistów, w tym pracowników JST i jednostek organizacyjnych oraz przedstawicieli NGO. Badania jakościowe realizowano również przy wykorzystaniu zogniskowanych wywiadów grupowych oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych.

FGI

Zogniskowany wywiad grupowy (z ang. Focus Group Interview) to prowadzona przez moderatora dyskusja w grupie celowo dobranych osób. Badanie opiera się o przygotowany scenariusz, a jego przebieg jest rejestrowany. Dobrze zorganizowany FGI przypomina „burzę mózgów”. Kluczowym elementem w tym przypadku staje się postawa moderatora, który nadzoruje przebieg dyskusji, posiada niezbędne kwalifikacje i umiejętności personalne.

Badanie techniką FGI zrealizowane zostało wśród potencjalnych odbiorców usług społecznych. Zrealizowano 6 wywiadów – w 6 grupach respondentów. Grupy dostosowane były do obszaru wsparcia oferowanego w ramach usług społecznych, z uwzględnieniem obszaru wsparcia seniorów, osób niepełnosprawnych/przewlekłe chorych, bezrobotnych, rodzin, w tym w zakresie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, bezdomnych, wolontariatu i NGO/PES.

Indywidualne wywiady pogłębione zrealizowano wśród mieszkańców z różnych grup społecznych. Stanowiły one uzupełnienie innych metod badawczych i służyły pogłębieniu uzyskanych informacji.

Indywidualne wywiady pogłębione zrealizowano wśród mieszkańców z różnych grup społecznych. Stanowiły one uzupełnienie innych metod badawczych i służyły pogłębieniu uzyskanych informacji. Łącznie przeprowadzono 6 wywiadów IDI, zgodnie z tabelą poniżej:

Wywiad	Respondenci – mieszkańcy Włocławka należący do następujących grup społecznych
Wywiad nr 1	Osoba wychowująca dziecko do lat 3
Wywiad nr 2	Samotny rodzic
Wywiad nr 3	Osoba bezrobotna

Wywiad	Respondenci – mieszkańcy Włocławka należący do następujących grup społecznych
Wywiad nr 4	Osoba z niepełnosprawnością
Wywiad nr 5	Osoba samotnie gospodarująca
Wywiad nr 6	Osoba w wieku 60+

Szczegółowe wyniki badań zaprezentowano w dokumencie pn. „Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych we Włocławku”, Włocławek 2022 r. str. 12 – 59), który stanowi załącznik do przedmiotowego dokumentu.

Ponadto, przeprowadzono wywiady skierowane do różnych instytucji sektora publicznego i pozarządowego działających na terenie Włocławka. Pozwoliło to na zidentyfikowanie zapotrzebowania na usługi społeczne, ocenę potencjału poszczególnych instytucji w zakresie zaspokojenia potrzeb osób objętych procesem wsparcia, ocenę liczby potencjalnych odbiorców usług społecznych i osób objętych procesem deinstytucjonalizacji, a także ocenę kosztów rozwoju usług społecznych. W tym celu wykorzystano scenariusze wywiadów zawarte w dokumencie pn; „Rozwój usług społecznych i wspieranie do samodzielności w środowisku lokalnym. Podręcznik dla gmin i powiatów”.

3.2. Grupy docelowe

	Grupa docelowa	Przedstawiciele i instytucje reprezentujące określone grupy interesariuszy	Liczba przeprowadzonych wywiadów
1	Dzieci i młodzież przebywające w instytucjach	– organizator rodzinnej pieczy zastępczej, – asystent rodziny, – osoba decyzyjna w placówce opiekuńczo – wychowawczej, – przedstawiciel placówki wsparcia dziennego, – przedstawiciel organizacji pozarządowej.	12
2.	Osoby starsze	– przedstawiciel ośrodka pomocy społecznej, – przedstawiciel domu pomocy społecznej, – przedstawiciel placówki opieki dziennej, – przedstawiciel organizacji pozarządowej.	8
3.	Osoby z niepełnosprawnościami	– przedstawiciel ośrodka pomocy społecznej, – przedstawiciel domu pomocy społecznej, – przedstawiciel placówki wsparcia dziennego, – przedstawiciel organizacji pozarządowej.	4
4.	Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	– przedstawiciel Środowiskowego Domy Samopomocy, – przedstawiciel poradni zdrowia psychicznego.	2
5.	Osoby w kryzysie bezdomności	– przedstawiciel ośrodka pomocy społecznej, – przedstawiciel ogrzewalni, – przedstawiciel schroniska z usługami opiekuńczymi, – przedstawiciel wydziału ds. gospodarki lokalowej, – przedstawiciel KIS, – przedstawiciel straży miejskiej/policji, – przedstawicielem schroniska bez usług opiekuńczych, – osoby bezdomne przebywające w schronisku (rozmowy indywidualne)	17

Łącznie przeprowadzono 43 wywiady i sporządzono 5 sprawozdań z wywiadów, w których zawarto najistotniejsze informacje zwrotne dotyczące określonej grupy interesariuszy.

- Grupa docelowa: Dzieci i młodzież przebywające w instytucjach**

„W celu pozyskania rzetelnych informacji dotyczących sytuacji dzieci i młodzieży przebywających w placówkach i rodzinach zastępczych przeprowadzono wywiady z dyrektorami placówek opiekuńczo – wychowawczych funkcjonujących na terenie Miasta Włocławek (3 wywiady), pracownikami placówek wsparcia dziennego (7 wywiadów), asystentem rodziny w Sekcji Specjalistycznej Pomocy Rodzinie i Interwencji Kryzysowej (1 wywiad) oraz Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej (1 wywiad). Wywiady zostały wypełnione w miesiącu lutym 2023 roku.

Z punktu widzenia osób wymagających wsparcia w przypadku placówek wsparcia dziennego istotnym czynnikiem jest pomoc w nauce, wsparcie emocjonalne, zapewnienie spędzenia czasu wolnego w sposób atrakcyjny oraz zapewnienie posiłku. Podopieczni placówek poszukują obecności wychowawców, ich towarzystwa w codziennych czynnościach, co wynikać może z braku zainteresowania ze strony rodziców lub najzwyczajniej z braku ich czasu dla dzieci spowodowanego z różnych przyczyn, choćby wynikających z charakteru ich pracy zawodowej. Wychowawcy zatrudnieni w placówkach zauważają, iż jest potrzeba nauczania dzieci umiejętności organizowania sobie czasu wolnego. W przypadku pieczy zastępczej pomoc finansowa, poradnictwo specjalistyczne, pomoc w procesie usamodzielnienia i możliwość zamieszkania w mieszkaniu chronionym. Zaznaczyć należy, iż respondenci zgłaszali potrzebę zapewnienia nieodpłatnej pomocy prawnej dla mieszkańców miasta co przyczyniłoby się do sprawniejszego reprezentowania małoletnich w sprawach opiekuńczo wychowawczych. Stwierdzono również niewystarczającą ofertę pomocy psychiatrycznej dla osób nieletnich.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku w przypadku zwiększenia zasobów lokalowych rozszerzyłby ofertę dla dzieci i młodzieży przebywających w placówkach wsparcia dziennego. Lokale większe byłyby bardziej funkcjonalne oraz stworzyłyby możliwość organizowania zajęć z podziałem dzieci wedle różnych grup wiekowych oraz bardziej komfortowe warunki do odrabiania lekcji. Przeszkodą w poszerzaniu oferty są również sprawy finansowe. Z roku na rok świetlice MOPR dysponują coraz mniejszym budżetem.

Organizację pozarządowe prowadzące placówki wsparcia dziennego zwracają uwagę, iż aby móc rozwijać zakres swoich usług potrzebna by była większa kadra, a także wsparcie finansowe, które obecnie bywa nie zawsze wystarczające ze względu na ciągle rosnące ceny i koszty utrzymywania obiektów, w których prowadzona jest działalność.

Organizacja zadań związanych z zapewnieniem dzieciom, które nie mogą wychowywać się w rodzinach naturalnych, pieczy zastępczej należy do zadań własnych powiatu. Bezpośrednim realizatorem ustawowych zadań jest Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej. W mieście Włocławek na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej Prezydent wyznaczył Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie - Zarządzenie nr 240/2011 Prezydenta Miasta Włocławek z dnia 10 listopada 2011r. W strukturach organizacyjnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie funkcjonuje Zespół ds. Rodzinnej pieczy Zastępczej, który realizuje zadania związane z organizacją i funkcjonowaniem rodzin zastępczych. W Zespole zatrudnionych jest 4 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 3 specjalistów pracy z rodziną (w tym 1 pracownik pełniący dodatkową funkcję pedagoga) i 1 psycholog.

Dzieci, dla których nie można pozyskać miejsca w rodzinach zastępczych, obejmuje się pomocą w formie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Piecza instytucjonalna prowadzona jest przez placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne.

Na terenie Gminy Miasto Włocławek funkcjonuje Centrum Opieki nad Dzieckiem, w skład której wchodzi 3 placówki: „Zakątek Marzeń”, „Pełna Chata”, „Wspólna Chata”, Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Maluch”, Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza „Calineczka” oraz 2 placówki niepubliczne. Łączna liczba miejsc w placówkach 98. W 2022 roku, głównie z powodu niewydolności opiekuńczo – wychowawczej oraz uzależnień rodziców biologicznych, skorzystało 178 małoletnich. W stosunku do roku 2021 zauważono wzrost liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych o 23%. Problem ten dotyczy całego kraju.

Gmina Miasto Włocławek zapewnia środki finansowe na realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w tym świadczenia dla rodzin zastępczych, placówki wsparcia dziennego, placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz asysta rodzinna. Dzieci i młodzież (w wieku 6 -16 lat) z terenu Gminy Miasto Włocławek może korzystać z placówek wsparcia dziennego - 5 świetlic, funkcjonujących w strukturach MOPR, które łącznie dysponują 240 miejscami statutowymi. W 2022 r. ze wsparcia placówek skorzystało 428 dzieci. W stosunku do roku 2021 (318 dzieci) zauważono wzrost liczby dzieci uczęszczających do świetlic o 34%. Świetlice funkcjonują od poniedziałku do piątku w godzinach od 10:00 do 18:00, a w dniach wolnych od zajęć szkolnych od 8:00-16:00. Zasoby kadrowe w placówkach opiekuńczo – wychowawczych są dostosowane do liczby miejsc statutowych, jednak przy umieszczaniu większej liczby dzieci zachodzi konieczność zatrudnienia dodatkowych pracowników.

Placówki Wsparcia Dziennego - świetlice prowadzone przez MOPR zapewniają opiekę dzieciom poprzez wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zapewnienie opieki i wychowania w czasie wolnym od zajęć szkolnych, zagospodarowanie czasu wolnego, stwarzanie optymalnych warunków do psychofizycznego i poznawczego rozwoju dziecka, udzielanie pomocy w pokonywaniu i rozwiązywaniu trudnych sytuacji szkolnych, rówieśniczych, osobistych i rodzinnych dziecka, minimalizowanie niedostatków wychowawczych, zaniedbań środowiskowych oraz łagodzenie zaburzeń zachowania. Dzieci uczęszczające do świetlic to bardzo często dzieci, które zmagają się z wieloma problemami, wśród nich można wymienić: opóźnienia rozwojowe, braki w edukacji szkolnej, nieumiejętność współpracy w grupie, niską samoocenę, nadpobudliwość, nieśmiałość, problemy w relacjach z rówieśnikami, problemy w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami, brak poczucia bezpieczeństwa, poczucie osamotnienia, brak motywacji i chęci do nauki. Pracownicy świetlic poprzez codzienną pracę, realizację zajęć socjoterapeutycznych oraz programów profilaktycznych próbują minimalizować wyżej wymienione problemy.

Dzieci i młodzież oraz rodziny, w ramach projektu „Rodzina w Centrum 3”, mogą korzystać ze wsparcia specjalistów, uczestniczyć w warsztatach podnoszących kompetencje rodzicielskie, a dzieci uczęszczające do placówek wsparcia dziennego z zajęć socjalistycznych oraz korepetycji. Na terenie Miasta Włocławek funkcjonują nieformalne sieci wsparcia w formie wolontariatu (organizacja czasu wolnego i korepetycje).

Dzieci zamieszkujące na terenie Włocławka mogą korzystać również ze wsparcia organizacji pozarządowych, które prowadzą placówki wsparcia dziennego oraz organizują wypoczynek letni dla dzieci, tj:

- **Stowarzyszenie „Trampolina”**- od 10 lat wspiera środowiska rodzinne. Każdego roku z ich oferty korzysta ponad 100 dzieci i młodzieży. Obecnie placówka realizuje projekty związane z organizacją zajęć rozwojowych dla dzieci i młodzieży oraz projekty międzypokoleniowe. Poza tym wspiera środowiska rodzinne poprzez: konstruktywne zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom, pomoc w odrabianiu lekcji i nadrabianiu zaległości szkolonych, organizację specjalistycznych form wsparcia (np. zajęcia socjoterapeutyczne, rewalidacyjne czy kompensacyjne), współpracuje z rodzicami oraz różnymi instytucjami, szkołami, pracownikami socjalnymi, kuratorami.
- Na realizację swoich zamierzeń i zadań pozyskuje dotacje w otwartych konkursach ofert z jednostek samorządu terytorialnego, fundacji oraz darowizny. Kadre placówki stanowi: kierownik-wychowawca, wychowawca oraz psycholog. Pracownicy wspierani są przez wolontariuszy.
- **„Towarzystwo Przyjaciół Dzieci”** - prowadzi Środowiskowe Ognisko Wychowawcze na ul. Barskiej 29 dla 30 dzieci i młodzieży. W ognisku dzieci mają zapewnione wyżywienie, pomoc w nauce w szerokim zakresie tj. przy odrabianiu lekcji, czytaniu lektur, dostęp do komputera i Internetu. Prowadzone są działania o charakterze edukacyjno-rozwojowym, opiekuńczo-socjalnym oraz profilaktyczno-wychowawczym. Obecnie miesięcznie organizacja wspiera około 180 dzieci z 61 rodzin. W placówce zatrudnione są 3 osoby, które wspierane są przez wolontariuszy. Środki na działalność organizacja pozyskuje poprzez: darowizny, składki, 1 %, oraz realizuje zadania zlecone.
- **Fundacja „Dies Mei”** oferuje wychowankom placówek opiekuńczo – wychowawczych pomoc specjalistyczną, rzeczową i finansową.
W ramach współpracy z **Fundacją „Edukacja z Wartościami”** szkolono kandydatów na rodziny zastępcze, a **Fundacja „Orlen”** ufundowała paczki dla dzieci z rodzin zastępczych.”

Źródło: Sprawozdania z wywiadów przeprowadzonych w grupach społecznych uwzględnionych w procesie usamodzielnienia (opr. własne).

• Grupa docelowa: Osoby starsze

„Wg ankietowanych osoby starsze żyją ubogo, wielu z nich ma słabe lub złe warunki mieszkaniowe (brak ogrzewania, ciepłej wody, prądu czy toalety). Kolejny problem dotyczy sytuacji zdrowotnej i zbyt długie kolejki do specjalistów lekarzy.

Wg respondentów główną przyczyną umieszczania osób starszych w domach pomocy społecznej (poza spełnianiem ustawowych kryteriów przez samych umieszczanych) była niemożliwość do zrealizowania właściwej opieki przez najbliższych członków rodziny. Osoby samotne najczęściej nie miały własnych mieszkań, a z powodu wynajmu popadały w zadłużenia, co projektowało przy złym stanie zdrowia, konieczność całodobowej opieki.

Liczba seniorów w mieście stopniowo będzie narastać. Miasto Włocławek według raportu GUS jest na 4 miejscu w województwie kujawsko-pomorskim pod względem wyludniania się. Spowodowane

to jest wyjazdami osób młodszych do miast oferujących studia i pracę oraz przeprowadzaniem się mieszkańców miasta na obrzeża miasta do ościennych gmin.

Zapotrzebowanie na usługi wsparcia dla seniorów i opiekę osób starszych zdecydowanie będzie wzrastało.

W ramach jednostki miejskiej funkcjonuje pilotażowo finansowane z projektu grantowego centrum wsparcia społecznego w ramach którego prowadzonych jest 12 mieszkań chronionych oraz pobyt dzienny dla 50 seniorów.

Wszystkie ankietowane podmioty wskazały że funkcjonują w budynkach dostosowanych architektonicznie do potrzeb osób starszych w tym niepełnosprawnych ruchowo. Profile realizowanych usług przez jednostki miejskie pozwalają korzystać z działań instytucji osobom o ograniczonej sprawności oraz osobom wymagającym wsparcia o charakterze opiekuńczym.

Wszystkie podmioty miejskie wskazały, że środki finansowe na działalność są niewystarczające. Domy pomocy społecznej zatrudniają każdy po ok. 50 pracowników. W ramach działalności ponoszone są wydatki w szczególności: na wynagrodzenia pracowników i pochodne od wynagrodzeń, zakup materiałów i wyposażenia, zakup narzędzi i sprzętu do terapii osób starszych, koszty eksploatacji budynków w których prowadzona działalność oraz napraw i remontów.

Koszty pobytu w DPS, ośrodkach wsparcia regulują ustawy lub akty prawa miejscowego. Odpłatność za korzystanie z określonych form pomocy instytucjonalnej dla seniorów uzależniona jest od ich dochodu miesięcznego.

Na terenie miasta funkcjonuje dom pomocy społecznej prowadzony przez spółkę miejską Miejski Zespół Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o., a także spółdzielnia socjalna „Empatia”, która średniomiesięcznie organizuje pomoc dla 30 seniorów.

Opis form pomocy możliwych do świadczenia w środowisku, dzięki którym możliwe będzie funkcjonowanie osoby w miejscu zamieszkania bez konieczności umieszczania w instytucji;

1. zapewnienie miejsc dziennego pobytu
2. mieszkania wspomagane,
3. opieka wytchnieniowa
4. asystentura
5. rozwinięcie działalności domów pomocy społecznej w środowisku, w miejscu zamieszkania osób które potrzebują wsparcia w różnych obszarach codziennego funkcjonowania, ale także zapewnienie oferty kulturalnej
6. wolontariat
7. pomoc sąsiedzka
8. usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania

Główne problemy osób starszych w szczególności w obecnym czasie dotyczą złej sytuacji finansowej (niskie dochody). Według ankietowanych drugim problemem jest samotność – brak zrozumienia potrzeb ze strony rodziny, niski odsetek odwiedzin osób starszych mieszkających w domach pomocy społecznej a za tym pogłębiające się wyizolowanie wpływające na ogólne samopoczucie psychofizyczne. Kolejnym problemem jest dostęp do lekarzy specjalistów, rehabilitacji, diagnostyki”.

Źródło: Sprawozdania z wywiadów przeprowadzonych w grupach społecznych uwzględnionych w procesie usamodzielnienia (opr. własne).

- Grupa docelowa: **Osoby z niepełnosprawnościami**

„Według podmiotów (do których skierowane były wywiady) zasoby, którymi dysponują, w kontekście opieki nad osobami z niepełnosprawnościami, są niewystarczające. Bardzo często organizacje nie są w stanie zatrudniać specjalistów na stałe (w oparciu o umowę o pracę), bazując jedynie na umowach zlecenie lub wolontariuszach czy praktykantach. Zasoby lokalowe, zwłaszcza z perspektywy Domu Pomocy Społecznej, również są skromne i nie pozwalają na świadczenie pomocy wszystkim oczekującym na to osobom.

Źródła finansowania pobytu mieszkańca w Domu Pomocy Społecznej stanowiące opłaty ponoszone przez mieszkańca i jego rodzinę to: w przypadku umieszczenia prywatnego 100% opłat, w przypadku umieszczenia na podstawie decyzji Dyrektora Ośrodka Pomocy Społecznej 70%. W przypadku pozostałych organizacji źródłem finansowania są głównie składki członkowskie, dotacje od prywatnych podmiotów zewnętrznych oraz zbiórki z 1,5% przekazywanego podatku.

Koszty związane z pobytem w placówce osoby są zróżnicowane. Na wydatki danej organizacji składają się zarówno koszty związane z miesięczną eksploatacją budynków (tj. ogrzewanie, woda, prąd, środki czystości), wyżywienie, konserwacje urządzeń, doposażenie w środki trwałe, dopłaty do leków i środków chłonnych. Koszty są związane również z zatrudnianiem pracowników w oparciu o umowy pracę i umowy zlecenie.

Podsumowując, poziom i struktura łącznego kosztu pobytu mieszkańca w placówce zależy od: uwarunkowań społeczno – gospodarczych, prowadzonej polityki finansowej, cen i kosztów towarów i usług, kosztów zatrudnienia kadry.

Potencjał kadrowy w organizacjach społecznych i nieformalnych sieciach wsparcia opiera się głównie o wykwalifikowanych asystentów i opiekunów osób niepełnosprawnych, a także terapeutów zajęciowych. W rozbiciu na stanowiska i pełnione funkcje można wyróżnić również kadrę zarządzającą (dyrektor, zarząd), kierownika działu Terapeutyczno-Opiekuńczego, pracownika socjalnego, inspektora, psychologa, fizjoterapeutę, pielęgniarkę oraz osoby zapewniające wyżywienie oraz czystość. Potencjał stanowią również wolontariusze oraz praktykanci.

Na realizowane usługi składa się prowadzenie różnego rodzaju zajęć terapeutycznych w zakresie rehabilitacji medycznej i psychologicznej, poprawy samodzielności osób z niepełnosprawnościami oraz integracji społecznej. Podstawowym zadaniem jest także praca socjalna, mająca na celu poprawę, wzmacnianie i odzyskiwanie zdolności do jak najbardziej samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Organizacje realizują projekty ze środków publicznych i innych, mające na celu zapewnienie wsparcia także rodzicom/opiekunom osób z niepełnosprawnościami. Organizowane są również wydarzenia o charakterze integracyjnym”

Źródło: Sprawozdania z wywiadów przeprowadzonych w grupach społecznych uwzględnionych w procesie usamodzielnienia (opr. własne).

Ze sprawozdania wynika jednoznacznie, iż wszystkie instytucje do których skierowane były wywiady „*mają możliwość zbudowania wzajemnej sieci współpracy, opierającej się głównie na wymianie informacji i doświadczeń w realizowaniu usług skierowanych wobec osób starszych i z niepełnosprawnościami.*”

- **Grupa docelowa: Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego**

„Celem działań deinstytucjonalizacyjnych skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi jest zapewnienie pomocy, a więc zorganizowania leczenia, oparcia społecznego oraz aktywizacji i integracji społeczno-zawodowej możliwie blisko miejsca zamieszkania tych osób, w warunkach poszanowania ich praw i godności, wspierania, jakości życia i zdrowia, wzmocnienia autonomii i sprawczości. W tym podejściu kluczowe jest umiejscowienie tych osób w siatce powiązań instytucjonalnych i społecznych. Działania te muszą mieć na celu adaptację osób z zaburzeniami psychicznymi, nabywanie umiejętności współdziałania z innymi, samodzielnego radzenia sobie z trudnościami (na zasoby tkwiące w nich samych lub w ich otoczeniu np. rodzinnym, środowisku lokalnym, nieformalnej pomocy i dostępnej infrastruktury). Konieczne jest zatem zogniskowanie świadczonej przez różne instytucje pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi:

- w utrzymaniu samodzielności w miejscu zamieszkania,
- w załatwieniu spraw socjalnych,
- w dostępie do dziennych ośrodków wsparcia,
- w dostępie do mieszkań treningowych i wspomaganych,
- w aktywizacja zawodowej.

Wsparciem osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi częściowo zajmują się we Włocławku dwie organizacje pozarządowe, prowadzące WTZ, i są to:

- Warsztat Terapii Zajęciowej przy Polskim Związku Niewidomych, ul. Łazienna 6.
- Warsztat Terapii Zajęciowej TPD Włocławek, ul. Wiejska 14.

Celem działalności warsztatów jest proces rehabilitacyjny zmierzający do usprawnienia funkcji:

1. Fizycznych, w szczególności rozwijania sprawności ruchowej i manualnej.
2. Psychicznych, takich jak zaradności w zakresie samoobsługi, wdrażania umiejętności i sprawności życia codziennego oraz nawiązywania kontaktów z rówieśnikami.
3. Społecznych, kształcenie w dostępnym zakresie wiadomości o otaczającym środowisku społecznym, przyrodniczym, kulturalnym, wdrożenie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa w różnych sytuacjach życiowych,

oraz

4. Nauka orientacji przestrzennej i samodzielnego poruszania się.
5. Rehabilitacja ruchowa.
6. Rehabilitacja zawodowa, czyli przygotowanie osób z niepełnosprawnościami do podjęcia pracy w Zakładzie Aktywności Zawodowej we Włocławku (samorządowy zakład budżetowy), Zakładach Pracy Chronionej lub na otwartym rynku pracy.

Pozostałe podmioty działające w mieście, jak np. organizacje kościelne udzielają określonego, jednostkowego wsparcia na konkretny cel. Istotą efektywności wsparcia grupy docelowej jest koordynacja oraz właściwe planowanie potrzeb jak również otrzymywanego wsparcia.

Z informacji zawartych w scenariuszu wywiadu z pracownikiem Poradni Zdrowia Psychicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego we Włocławku wynika, iż poradnia realizuje działalność diagnostyczną i terapeutyczną. Udzielane są świadczenia w formie :

- porad psychologicznych,
- porad psychologicznych diagnostycznych,
- porad lekarskich diagnostycznych,

- porad lekarskich terapeutycznych,
- porad lekarskich terapeutycznych.

Z usług Poradni korzystają osoby pełnoletnie, które:

- a) są kierowane przez lekarzy rodzinnych,
  - trafiają za namową rodziny, znajomych, sąsiadów,
  - same szukają pomocy za pośrednictwem internetu,
  - są kierowane po leczeniu szpitalnym.
- b) posiadają problemy psychiczne związane z:
  - sytuacją rodzinną, zawodową, socjalno-bytową, zdrowotną, przemocą domową, trudnymi relacjami z członkami rodziny, utratą pracy, mobbingiem, chorobami współistniejącymi, stanami lękowymi i depresje.

Poradnia udziela świadczeń ok. 400 osobom miesięcznie w zakresie ustalania farmakoterapii, psychoterapii oraz diagnostyki dla celów orzecznika, jednocześnie sygnalizuje brak możliwości przyjęcia w 2023 r. większej liczby pacjentów, z uwagi na brak lekarzy oraz ograniczania czasowe i lokalowe. Obecny stan zatrudnienia: dwóch lekarzy psychiatrów, 2 psychologów oraz 2 pielęgniarki, brak terapeutów. Średni czas oczekiwania na wizytę wynosi 5-6 miesięcy. Placówka nie prowadzi terapii grupowych oraz zajęć indywidualnych. Poradnia finansowana jest ze środków NFZ (głównymi kosztami funkcjonowania poradni są wynagrodzenia, koszty utrzymania lokalu oraz media)."

Z informacji zawartych w scenariuszu wywiadu z pracownikiem **Środowiskowego Domu Samopomocy** wynika, iż pomoc świadczona przez ŚDS osobom w kryzysie psychicznym byłaby świadczona skuteczniej, gdyby środki finansowe na działalności tego ośrodka wsparcia zostały zwiększone. Obecnie budżet ŚDS-ów ustalany jest w powiązaniu z kryterium dochodowym określonym w ustawie o pomocy społecznej dla osoby samotnie gospodarującej i wynosi 250% tego kryterium/1 uczestnika miesięcznie (aktualnie jest to kwota 1.940 zł/1 uczestnika miesięcznie). Nadmienić należy, że kryterium dochodowe w ustawie o pomocy społecznej zmienia się co 3 lata – ostatnia zmiana miała miejsce 01.01.2022 r. W sytuacji kryzysu gospodarczego i wywołanego nim skokowego wzrostu cen np. opalu, energii elektrycznej, artykułów spożywczych i żywnościowych, paliwa itd., który to wzrost jest szczególnie widoczny od jesieni 2022 r., funkcjonowanie placówki w roku 2023 za „te same pieniądze” co w roku poprzednim (wzrost budżetu nastąpi dopiero po następnej zmianie/wzroście kryterium dochodowego) jest praktycznie niemożliwe. Ograniczone środki budżetowe ŚDS powodują w dalszej kolejności trudności w zatrudnieniu i utrzymaniu zatrudnienia wysoko wykwalifikowanych terapeutów niezbędnych do udzielania odpowiedniego wsparcia osobom w kryzysie i utrzymania odpowiedniego standardu świadczonych usług. Specjaliści już pracujący w ŚDS często podejmują decyzję (np. psycholog, rehabilitant, pielęgniarka psychiatryczna, pedagog, opiekun medyczny) o odejściu do innego miejsca pracy z uwagi na zbyt niskie zarobki, które jeszcze bardziej spłaszczają się w związku ze wzrostem najniższego wynagrodzenia.

Ze sprawozdania z wywiadów wynika, iż formą pomocy możliwą do świadczenia w środowisku mogło by być „*Utworzenie przy MOPR Włocławek interdyscyplinarnego zespołu wspierającego osobę chorującą psychicznie, pełniącego funkcję pierwszego kontaktu i dającego możliwość szybkiej reakcji w stosunku klienta zagrożonego kryzysem psychicznym lub w kryzysie oraz wprowadzenie usługi psychiatrycznej świadczonej w miejscu zamieszkania*”.

Źródło: Sprawozdania z wywiadów przeprowadzonych w grupach społecznych uwzględnionych w procesie usamodzielnienia (opr. własne).

- **Grupa docelowa: Osoby w kryzysie bezdomności**

„W okresie od 16.02.2023 r. do 10.03.2023 r. przeprowadzono wywiady z instytucjami zajmującymi się wsparciem osób zagrożonych bezdomnością oraz osób w kryzysie bezdomności. Wywiadem objęto: Ogrzewalnię, Schronisko dla bezdomnych, Wydział Gospodarowania Mieniem Komunalnym Urzędu Miasta Włocławek, Klub Integracji Społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku - Zespół ds. Pomocy Osobom Bezdomnym, Straż Miejską we Włocławku, Komendę Miejską Policji we Włocławku. Ponadto przeprowadzono 10 rozmów indywidualnych z osobami bezdomnymi przebywającymi w schronisku.

W obszarze bezdomności dostępne rozwiązania instytucjonalne obejmują ogrzewalnie, noclegownie, schroniska, schroniska z usługami opiekuńczymi a także mieszkania chronione. Uzupełnieniem tych instytucji jest możliwość skierowania schorowanych osób bezdomnych do domu pomocy społecznej albo zakładu pielęgnacyjno – opiekuńczego. Niestety oferta programów mieszkaniowych dedykowanych osobom bezdomnym jest niezwykle uboga. Dostępne rozwiązania instytucjonalne dla osób w kryzysie bezdomności są bardzo mało efektywne i nie przynoszą spodziewanych rezultatów. Pożądane byłoby rozwiązywanie problemu bezdomności w oparciu o proces deinstytucjonalizacji. Pomoc w placówkach powinna być tylko uzupełnieniem a nie podstawą systemu wsparcia bezdomnych. Oznacza to konieczność przejścia od świadczenia usług dla osób bezdomnych w instytucjach do usług świadczonych w środowisku, usług wspierających powrót do społeczeństwa oraz rozbudowywanie systemu mieszkań tzw. wspomaganych w myśl modelu „Najpierw Mieszkanie”. Systemy wsparcia osób w kryzysie bezdomności powinny opierać się na kluczowych wartościach takich jak: prawo do mieszkania, samostanowienia, poczucia bezpieczeństwa. Programy kierowane do osób w kryzysie bezdomności oraz do osób zagrożonych bezdomnością powinny być długofalowe i dawać możliwość rozwiązywania długotrwałych życiowych trudności. Nieodłącznym elementem procesu wsparcia powinno być kontraktowanie usług i zapewnienie specjalistycznego poradnictwa, skierowanego do konkretnej osoby. Pomoc powinna być zindywidualizowana, poprzedzona wnikliwą analizą sytuacji danej osoby i dostosowana do jej potrzeb.”

Źródło: Sprawozdania z wywiadów przeprowadzonych w grupach społecznych uwzględnionych w procesie usamodzielnienia (opr. własne).

Jako główne problemy w instytucjach działających na rzecz osób bezdomnych lub zagrożonych kryzysem bezdomności respondenci wskazywali:

- ograniczone środki finansowe,
- niewystarczające zasoby kadrowe,
- brak streetworkingu,
- konflikty i niewłaściwe zachowania ze strony bezdomnych - wzrost agresji,
- małe zainteresowanie możliwością odpracowania zadłużenia mieszkaniowego.

W zakresie wsparcia wskazano na:

- konieczność większego wykorzystania potencjału KIS,
- objęcie osób bezdomnych pomocą psychologiczną, w tym w zakresie wsparcia mentalnego, zwiększenia poczucia własnej wartości, motywacji do podejmowania wyzwań,

- potrzebę doradztwa zawodowego,
- utworzenie systemu mieszkań wspomaganych dla osób w kryzysie bezdomności,
- skierowanie do mieszkań wspomaganych wraz z pakietem usług psychologicznych, terapeutycznych, uzależnień, doradcy zawodowego, doradcy budżetowego itp.,
- zwiększenie dostępu do opieki medycznej,
- przeznaczenie środków finansowych na zakup leków,
- prowadzenie w instytucjach zajęć aktywizujących np.: sportowych, plastycznych, rękodzielniczych i innych,
- wypracowanie standardu współpracy instytucji zaangażowanych w pomoc osobom zagrożonym bezdomnością oraz osobom w kryzysie bezdomności.

II. PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH - CZĘŚĆ PROGRAMOWA I FINANSOWA

1. Cel strategiczny i kierunki działania

Rozwój usług o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym, jako sposób na zaspokojenie potrzeb społecznych w środowisku lokalnym						
Cele szczegółowe	Działania	Wskaźniki	Przewidywane koszty roczne	Realizator	Możliwe źródła finansowania	
OBSZAR: MIESZKAŃCY WŁOCLAWKA						
I Zapewnienie mieszkańcom Włocławka stałego dostępu do bieżących informacji o świadczonych usługach społecznych	Utworzenie punktu informacyjnego "STREFA USŁUG SPOŁECZNYCH"	– Liczba utworzonych punktów informacyjnych - 1 – Liczba pracowników – 2 – Liczba osób korzystających z usług informacyjnych – ok. 100 os.(miesięcznie) – Liczba wydanych informatorów, ulotek, broszur – 5000 szt.	220 000,00 zł w tym, m.in: – przygotowanie stanowiska informacyjnego w siedzibie MOPR/CUS, – wynagrodzenie pracowników, – wydruk informatorów, ulotek, broszur, – koszty stałe.	– MOPR/CUS (siedziba), – Gmina Miasto Włocławek.	• Program regionalny Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021–2027, • Budżet Gminy Miasta Włocławek	
OBSZAR: DZIECI I MŁODZIEŻ PRZEBYWAJĄCE W INSTYTUCJACH						
II Wzrost kompetencji kadry PCPR i promocja rodzicielstwa zastępczego jako sposób tworzenia warunków do rozwoju pieczy zastępczej oraz	Szkolenia kadry PCPR	– Liczba przeszkolonych pracowników PCPR – 4.	20 400,00 zł w tym, m.in: – koszty szkolenia, – koszty delegacji.	– MOPR/CUS, – Gmina Miasto Włocławek.	• Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych	
	Realizacja działań na rzecz promocji rodzicielstwa	– Liczba kampanii/konferencji promocyjno -	35 000,00 zł w tym, m.in: – opracowanie graficzne			

	rodzinnych domów dziecka	zastępczego	informacyjnych – 4. – Liczba odbiorców/uczestników – 600 os.	i wydruk materiałów promocyjnych (plakatów, ulotek, broszur, itp.), – organizacja konferencji (wynajem sal, wydruk materiałów, catering), – noclegi i wyżywienie prelegentów (2 osoby), – promocja w mediach.		w środowisku lokalnym, • Program regionalny Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021–2027, • Środki w ramach współpracy publiczno-publicznej w trybie art. 214 ust.1 pkt.14 ustawy prawo zamówień publicznych, • Budżet Państwa (środki dotacyjne krajowe), • Budżet Gminy Miasto Włocławek.
		Rozwój infrastruktury społecznej wspierającej tworzenie rodzinnych domów dziecka lub zastępczych rodzin zawodowych.	– Liczba utworzonych rodzinnych domów dziecka lub zastępczych rodzin zawodowych – 1, – Liczba dzieci w domu/rodzinie – 4-8.	280 000,00 zł w tym m.in.: – koszty utrzymania, – wynagrodzenia, – dodatki (np. z tytułu niepełnosprawności).		
OBSZAR: OSOBY STARSZE I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI						
III	Rozwój opieki nieformalnej o charakterze środowiskowym skierowanej do osób ze szczególnymi potrzebami w miejscu zamieszkania	Wdrożenie i realizacja usług sąsiedzkich świadczonych w najbliższym środowisku	– Liczba osób objętych usługami sąsiedzkimi – 50, – Liczba godzin zrealizowanych usług sąsiedzkich – 5000.	260 000,00 zł w tym: – wynagrodzenie usługodawców, – wynagrodzenie koordynatora usług sąsiedzkich, – koszty stałe.	– MOPR/CUS, – Gmina Miasto Włocławek, – NGO.	• Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym, • Program regionalny Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027

						• Budżet Państwa (środki dotacyjne krajowe), • Budżet Gminy Miasto Włocławek, • Środki własne NGO, • Wpłaty własne użytkowników usług.
IV	Stworzenie warunków do usamodzielniania dla osób starszych i z niepełnosprawnościami umożliwiającymi funkcjonowanie w środowisku lokalnym	Utworzenie Centrum Wsparcia Społecznego	– Liczba utworzonych placówek – 1, – Liczba mieszkań wspomaganych z koszykiem wsparcia DPS – 12, – Liczba osób, które opuściły opiekę instytucjonalną – 15.	2 200 000,00 zł w tym, m.in: – wynagrodzenie pracowników i usługodawców CWS, – koszty stałe. 800 000,00 zł jednorazowy koszt utworzenia CWS: – dostosowanie i adaptacja pomieszczeń oraz zakup wyposażenia do CWS.	– MOPR/CUS, – DPS, ul. Nowomiejska, – Gmina Miasto Włocławek.	• Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym, • Program regionalny Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027, • Budżet Państwa (środki dotacyjne krajowe), • Budżet Gminy Miasto Włocławek, • Wpłaty własne użytkowników usług.
OBSZAR: OSOBY W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI						
V	Budowanie pozytywnego wizerunku osób w kryzysie bezdomności poprzez łągodzenie	Wdrożenie szeroko-pojętego wsparcia osób bezdomnych opartego na działaniach z	– Liczba zrealizowanych form wsparcia (poradnictwa, zajęć, warsztatów, szkoleń,	50 000,00 zł w tym, m.in: – wynagrodzenie usługodawców/realizato	– MOPR/CUS, – NGO, – Gmina Miasto	• Program regionalny Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027,

	skutków ich aktualnej sytuacji oraz tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji społeczno-zawodowej	zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej	wyjazdów itp.) - 10, – Liczba osób objętych wsparciem – 30.	rów poradnictwa, zajęć, warsztatów, szkoleń, itp., – organizacja wyjść (kino, teatr), wycieczek itp. – koszty stałe.	Włocławek.	• Budżet Państwa (środki dotacyjne krajowe), • Budżet Gminy Miasta Włocławek, • Środki własne NGO.
		Utworzenie Klubu Wolontariusza „Bezdomni dla Włocławka”	– Liczba utworzonych Klubów Wolontariusza – 1, – Liczba osób bezdomnych w Klubie – 15.	25 000,00 zł (koszt bieżącej działalności Klubu Wolontariusza „Bezdomni dla Włocławka”).		

Analiza kosztów usług zaplanowanych do realizacji w ramach *Planu deinstytucjonalizacji usług społecznych świadczonych na terenie Miasta Włocławek na lata 2023 – 2026*” ujęta w kolumnie „Przewidywane koszty roczne” ma charakter orientacyjny. Uwzględniono tu koszty jednostkowe oraz ich wielokrotności wynikające z oszacowanych wartości rynkowych produktów, usług, jak również przewidywanych, wzrastających kosztów pracy. Przedstawiona kalkulacja finansowa opiera się na formule obliczeniowej mającej na celu ustalenie prognozowanych kosztów zadań przewidzianych w ramach realizacji Planu DI. Wobec czego, kwestie finansowe wynikające z przedmiotowego dokumentu traktować należy szacunkowo, nie zaś wynikowo.

Z przedstawionych powyżej wartości finansowych wynika, iż roczny koszt realizacji zaplanowanych działań może wynieść około 3 100 000,00 zł (oraz 800 000,00 zł jako jednorazowy koszt utworzenia CWS).

Jednak w związku z przewidywanym trzyletnim okresem realizacji Planu DI rokuje się wzrost wartości szacunkowej kosztów realizacji usług, wynikający m.in. z: wskaźnika inflacji, wzrostu cen usług i produktów, wzrostu płacy minimalnej itp.

2. Źródła finansowania

Podstawowe źródła finansowania działań wskazanych do realizacji w części programowej dokumentu „*Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych świadczonych na terenie Miasta Włocławek na lata 2023 - 2026*” stanowią będą środki finansowe pochodzące z :

- ✓ budżetu państwa,
- ✓ Programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027,
- ✓ Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym,
- ✓ Gminy Miasto Włocławek,
- ✓ współpracy publiczno-publicznej w trybie art. 214 ust.1 pkt.14 ustawy prawo zamówień publicznych,
- ✓ zasobów własnych NGO.

3. Monitoring, wdrażanie i ewaluacja

Proces monitoringu i wdrażania jest wieloaspektowym przedsięwzięciem, które wymaga odpowiedniego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z podmiotami odpowiedzialnymi za wdrożenie działań przewidzianych w „*Planie deinstytucjonalizacji usług społecznych świadczonych na terenie Miasta Włocławek na lata 2023 – 2026*”, głównie w oparciu o pozyskiwanie informacji zwrotnych o jego przebiegu, etapach, skutkach i odbiorze przez beneficjentów bezpośrednich.

Instrumentami wdrażania Planu DI będą działania:

- inwestycyjne,
- aktywizacyjne,
- informacyjne,
- szkoleniowe,
- pomocowe,
- osłonowe,

skierowane do określonych grup odbiorców usług społecznych, a także jednostek pomocy społecznej i organizacji pozarządowych, które powinny rozwijać i uszczegóławiać cele zawarte w przedmiotowym dokumencie. Odnosi się to w znacznym stopniu do przewidzianych do realizacji projektów oraz corocznie przyjmowanych przez jednostki pomocy społecznej włocławskiego samorządu programów, jak i dokumentów wieloletnich, których założenia winny być spójne z przyjętymi w Planie DI.

Podstawowe założenia:

- ✓ Organem nadzorującym realizację „*Planu deinstytucjonalizacji usług społecznych świadczonych na terenie Miasta Włocławek na lata 2023 – 2026*” będzie Gmina Miasto Włocławek;
- ✓ Koordynatorem Planu DI będzie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku, którego Dyrektor powoła Zespół do Spraw Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji „*Planu deinstytucjonalizacji usług społecznych świadczonych na terenie Miasta Włocławek na lata 2023 – 2026*”, W skład zespołu wejdą przedstawiciele instytucji pomocy społecznej z terenu Miasta Włocławka – realizatorzy działań ujętych w części programowej. Po okresie obowiązywania dokumentu Zespół

opracuje sprawozdania z realizacji poszczególnych celów z podziałem na działania i osiągnięte wskaźniki.

Obok wdrażania Planu DI istotne znaczenie będzie miała ocena realizacji, która odgrywa istotną rolę, zwłaszcza w monitorowaniu przebiegu działań i osiąganych wskaźników w zestawieniu ze spodziewanymi efektami. Monitoring i ewaluacja polegać będą na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków w przypadku koniecznych i istotnych zmian mogących pojawić się w związku ze zmianą regulacji prawnych, czy też narastania szczególnych kwestii społecznych.

III. ANEKSY

➤ Wykaz skrótów użytych w dokumencie:

art.	– artykuł
CIIPSON	– Centrum Informacji i Profilaktyki Społecznej Osób Niepełnosprawnych
CUS	– Centrum Usług Społecznych
CWS	– Centrum Wsparcia Społecznego
DI	– deinstytucjonalizacja
DPS	– Dom Pomocy Społecznej
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
FAS	– alkoholowy zespół płodowy
FASD	– spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych
EFS	– Europejski Fundusz Społeczny
EFRR	– Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EURES	– Europejskie Służby Zatrudnienia
GMW	– Gmina Miasto Włocławek
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
JST	– jednostka samorządu terytorialnego
KIS	– Klub Integracji Społecznej
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
MOPR	– Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
MOS	– Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii
MOW	– Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy
MPK	– Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji
MRiPS	– Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
NGO	– organizacje pozarządowe
NZOZ	– Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OHP	– Ochotnicze Hufce Pracy
ON	– osoba z niepełnosprawnościami
opr.	– opracowanie
OPS	– ośrodek pomocy społecznej
OSL	– Organizowanie Społeczności Lokalnej
PCK	– Polski Czerwony Krzyż
PES	– podmiot ekonomii społecznej
PFRON	– Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PKP	– Polskie Koleje Państwowe
PKPS	– Polski Komitet Pomocy Społecznej
PKS	– Polska Komunikacja Samochodowa
pkt	– punkt
Plan DI	– Plan deinstytucjonalizacji
poz.	– pozycja

POZ	– Podstawowa Opieka Zdrowotna
późn. zm.	– późniejsze zmiany
PUP	– Powiatowy Urząd Pracy
RP	– Rzeczpospolita Polska
ŚDS	– Środowiskowy Dom Samopomocy
UE	– Unia Europejska
ust.	– ustęp
ZAZ	– Zakład Aktywności Zawodowej
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych

➤ Spis wykresów

Rysunek 1.	Liczba mieszkańców Włocławka w latach 1998-2021	5
Rysunek 2.	Struktura mieszkańców Włocławka w latach 2017-2021	6
Rysunek 3.	Piramida wieku mieszkańców Włocławka w 2021 roku	7
Rysunek 4.	Ruch naturalny ludności w latach 1996-2021	8
Rysunek 5.	Migracje na pobyt stały w latach 2011-2021	10
Rysunek 6.	Powody przyznania pomocy – bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w latach 2018-2022	44

➤ Spis tabel

Tabela 1.	Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2021 roku	7
Tabela 2.	Przyrost naturalny w latach 2017-2021	9
Tabela 3.	Liczba urodzeń na 1000 mieszkańców w latach 2017-2021	9
Tabela 4.	Liczba rodzin i osób w tych rodzinach objętych wsparciem MOPR Włocławek w latach 2006-2022	12
Tabela 5.	Powody udzielania pomocy i wsparcia w 2022 roku	12
Tabela 6.	Rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie miasta	22
Tabela 7.	Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie miasta	22
Tabela 8.	„Niebieskie Karty” – liczba wszczętych procedur	23
Tabela 9.	Osoby biorące udział w programie „Wolontariat szansą na oddłużanie”	24
Tabela 10.	Osoby biorące udział w programie „Oddłużanie”	25
Tabela 11.	Wybrane dane dotyczące osób bezdomnych	25
Tabela 12.	Osoby korzystające ze wsparcia w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”	30
Tabela 13.	Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku	32
Tabela 14.	Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku	35
Tabela 15.	Miesięczny koszt pobytu mieszkańca Domu Pomocy Społecznej we Włocławku w 2022 roku	36
Tabela 16.	Kadra DPS w 2022 roku	36

Tabela 17.	Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku.	38
Tabela 18.	Kadra Ośrodka Dziennego Pobytu w 2022 roku.....	38
Tabela 19.	Kadra Centrum Wsparcia Społecznego w 2022 roku.	39
Tabela 20.	Realizacja projektów środowiskowych w Osiedlowych Sekcjach Pomocy Społecznej w 2022 r.	41
Tabela 21.	Rodzinna piecza zastępcza w latach 2018-2022.....	45
Tabela 22.	Rodzinna piecza zastępcza – wysokość świadczeń 2018-2022.....	45
Tabela 23.	Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych w 2019-2022.	46
Tabela 24.	Liczba dzieci przyjętych do placówek opiekuńczo – wychowawczych w latach 2019-2022.	46
Tabela 25.	Liczba poszczególnych rodzajów szkół wraz z liczbą uczniów we Włocławku w latach 2017-2021.	49
Tabela 26.	Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku w 2022 r.	53
Tabela 27.	Jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku w 2022 r.	53
Tabela 28.	Kategorie problemów uczestników Klubu	62
Tabela 29.	Charakterystyka respondentów badania ilościowego (N=500).	69

➤ Załączniki

1. „Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych we Włocławku”.
2. Tablice wynikowe.
3. Scenariusze wywiadów.
4. Plan sprawozdania z wywiadów.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Załącznik nr 1

„Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych we Włocławku”

**Fundusze
Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych we Włocławku

Wykonawca:

GRUPA BST - BADANIA - ANALIZA - AUDYT - EWALUACJA

siedziba: ul. Mieczyków 12, 40-748 Katowice
biuro: ul. Rynek 6, 44-200 Rybnik

tel. 32 722 84 54

www.grupabst.pl

[GrupaBST.BadaniaAnalizy](https://www.facebook.com/GrupaBST.BadaniaAnalizy)

[grupabst](https://twitter.com/grupabst)

Spis treści

Wprowadzenie	5
Zastosowane techniki badawcze	5
Analiza danych zastanych	5
Badania ilościowe	6
Badania jakościowe	6
Analiza kluczowych dokumentów w zakresie polityki społecznej	8
Ogólna charakterystyka obszaru objętego diagnozą	11
Prezentacja wyników badań	13
Ogólna ocena usług społecznych w mieście Włocławek	13
Wspieranie rodziny, system pieczy zastępczej	16
Problemy rodzin (w tym zastępczych i rodzinnych domów dziecka) na terenie miasta Włocławek	19
Mieszkania chronione dla młodzieży powracającej z pieczy zastępczej	25
Dostępność żłobków i przedszkoli w mieście Włocławek	25
Oferta wsparcia specjalistycznego (psychologicznego i psychiatrycznego) dla dzieci i młodzieży	26
Bezpłatna oferta zajęć pozalekcyjnych	27
Dostęp do usług edukacyjnych	27
Wsparcie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi	28
Współpraca NGO z JST w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie	28
Działania w zakresie profilaktyki uzależnień w mieście Włocławek	30
Wspieranie seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych	32
Problemy seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych	33
Usługi opiekuńcze	37
Pomoc społeczna	37
Oferta czasu wolnego dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych	38
Aktywność seniorów oraz działania międzypokoleniowe	40
Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością	40
Promocja i ochrona zdrowia	41
Przeciwdziałanie bezrobociu	45
Problemy na lokalnym rynku pracy	47
Zjawisko dyskryminacji na lokalnym rynku pracy	48

Zjawisko migracji pracowników	49
Aktywne programy rynku pracy są oferowane w mieście Włocławek	49
Problem długotrwałego bezrobocia oraz przyczyny bierności zawodowej.....	49
Działalność organizacji pozarządowych podejmujących problematykę integracji na rynku pracy i aktywizacji zawodowej.....	50
Przeciwdziałanie bezdomności.....	50
Główne przyczyny bezdomności w mieście Włocławek.....	50
Wpływ bezdomności na wizerunek miasta	51
Największe problemy osób bezdomnych w mieście Włocławek	51
Korzystanie z instytucji pomocowych przez osoby bezdomne.....	51
Dostępność informacji o wsparciu dla osób bezdomnych	52
Ocena dostępnego systemu wsparcia dla osób bezdomnych w mieście Włocławek	53
Zatrudnianie osób bezdomnych	54
Aktywność obywatelska	54
Działania podmiotów ekonomii społecznej we Włocławku.....	54
Oferta sportowa i kulturalna miasta Włocławek	55
Oferta zajęć rozwijających zainteresowania oraz miejsc spotkań dzieci i młodzieży.....	59
Aktywność obywatelska i wolontariat.....	60

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie jest wynikiem przeprowadzonej diagnozy potrzeb i potencjałów mieszkańców w zakresie usług społecznych. Celem badania było zidentyfikowanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców Włocławka oraz ich potencjałów w zakresie usług społecznych, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818).

Szczegółowe obszary, które poddane zostały badaniu to:

1. Stan obecny (wyjściowy) analiza i ocena aktualnie dostępnych usług społecznych i działań wspierających
2. Popyt na ofertę, w tym:
  - Skierowanej do konkretnych grup odbiorców,
  - Zainteresowania aktualnymi oraz przyszłymi (ewentualnymi) usługami społecznymi,
  - Zidentyfikowanie grup odbiorców i dostawców usług społecznych wraz z określeniem ich profilu oraz charakterystyką,
  - Zebranie rekomendacji dotyczących planowanych nowych usług społecznych.

Zastosowane techniki badawcze

W ramach niniejszej diagnozy Wykonawca zrealizował analizę danych zastanych oraz badania jakościowe i ilościowe.

Analiza danych zastanych

Analiza danych zastanych była punktem wyjścia w procesie badawczym.

DR

Analiza danych zastanych (z ang. DR – Desk Research) to metoda polegająca na analizie dostępnych danych i dokumentów (m.in. dokumentów projektowych, prawnych, publikacji, danych statystycznych). Stanowi bazę związaną z realizacją dalszych etapów badania. Badanie dokumentów służyć może ustaleniu faktycznego stanu rzeczy, jak również stworzyć prognozy na przyszłość.

Badanie tą metodą miało na celu wskazanie potrzeb i potencjałów mieszkańców w zakresie usług społecznych. Analizie desk research poddane zostały kluczowe dokumenty (źródła wtórne) w zakresie polityki społecznej (m.in. Strategia Rozwoju Miasta, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, wszystkie programy wykonawcze i sprawozdania/analizy w zakresie polityki społecznej funkcjonujących w mieście Włocławek, ocena zasobów pomocy społecznej w odniesieniu do potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających ich realizację).

Badania ilościowe

W ramach badania zrealizowano również badania ilościowe wśród mieszkańców miasta Włocławek, przy użyciu dwóch technik: metody on-line i ankiet tradycyjnych.

PAPI

Bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy (z ang. Paper nad Pencil Interview). Narzędziem w realizacji badania PAPI jest kwestionariusz papierowy. Ankieterzy przekazują respondentom ankietę i w ich asyście jest ona wypełniana – jest to przydatne w momencie, gdy respondent potrzebuje pomocy przy wypełnieniu ankiety, a ponadto minimalizowany jest stopień niekompletności zwracanych ankiet.

CAWI

Wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (z ang. Computer-Assisted Web Interview) polega na przesłaniu za pomocą sieci pytań, które są pobierane ze strony internetowej organizatora badania do dowolnego miejsca, w którym znajduje się respondent i urządzenie elektroniczne z dostępem do sieci. Ankietowany, samodzielnie lub w asyście ankietera, odpowiada na pytania zawarte w ankiecie.

Łącznie zrealizowano 500 ankiet wśród mieszkańców miasta. Kwestionariusz internetowy udostępniony został na stronie internetowej, natomiast wywiady bezpośrednie przeprowadzone zostały wśród osób odwiedzających instytucje/organizacje/jednostki związane z pomocą społeczną.

Celem badań ilościowych była analiza potrzeb i potencjałów mieszkańców w zakresie usług społecznych związanych z wykorzystaniem potencjału instytucji pomocy społecznej i organizacji pozarządowych, z uwzględnieniem zasobów służących zaspokajaniu potrzeb w omawianym zakresie.

Badania jakościowe

Badania jakościowe obejmowały realizację panelu ekspertów, polegającego na zbieraniu opinii grupy osób/ekspertów zaangażowanych w świadczenie usług społecznych.

Panel ekspertów

Panel ekspertów to użyteczna metoda w kontekście podsumowania zgromadzonej wiedzy oraz wypracowania rozstrzygnięć. Panel ekspertów to spotkanie zespołu liczącego kilka osób, który rozważa zagadnienia leżące w zakresie wiedzy eksperckiej jego uczestników. Zebranie w jednym miejscu osób posiadających mocno specjalistyczną wiedzę doprowadzić może do efektu synergii, uzyskania kluczowych informacji.

Badanie tą techniką zrealizowane zostało wśród ekspertów i lokalnych specjalistów, w tym pracowników JST i jednostek organizacyjnych oraz przedstawicieli NGO.

Badania jakościowe realizowano również przy wykorzystaniu zogniskowanych wywiadów grupowych oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych.

FGI

Zogniskowany wywiad grupowy (z ang. Focus Group Interview) to prowadzona przez moderatora dyskusja w grupie celowo dobranych osób. Badanie opiera się o przygotowany scenariusz, a jego przebieg jest rejestrowany. Dobrze zorganizowany FGI przypomina „burzę mózgów”. Kluczowym elementem w tym przypadku staje się postawa moderatora, który nadzoruje przebieg dyskusji, posiada niezbędne kwalifikacje i umiejętności personalne.

IDI

Indywidualny wywiad pogłębiony (z ang. Individual In-Depth Interview) to rozmowa pomiędzy osobą prowadzącą badanie (moderatorem) a badanym. Badanie opiera się o przygotowany scenariusz, a struktura samego wywiadu jest swobodna. Przebieg rozmowy jest rejestrowany, a z przeprowadzonego wywiadu zostaje sporządzona transkrypcja, która służy jako materiał do analizy.

Badanie techniką FGI zrealizowane zostało wśród potencjalnych odbiorców usług społecznych. Wykonawca zrealizował 6 wywiadów – wywiady zrealizowane zostaną w 6 grupach. Grupy dostosowane były do obszaru wsparcia oferowanego w ramach usług społecznych, z uwzględnieniem obszaru wsparcia seniorów, osób niepełnosprawnych/przewlekłe chorych, bezrobotnych, rodzin, w tym w zakresie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, bezdomnych, wolontariatu i NGO/PES.

Indywidualne wywiady pogłębione zrealizowano wśród mieszkańców z różnych grup społecznych. Stanowiły one uzupełnienie innych metod badawczych i służyły pogłębieniu uzyskanych informacji. Łącznie przeprowadzono 6 wywiadów IDI, zgodnie z tabelą poniżej:

Wywiad	Respondenci – mieszkańcy Włocławka należący do następujących grup społecznych
Wywiad nr 1	Osoba wychowująca dziecko do lat 3
Wywiad nr 2	Samotny rodzic
Wywiad nr 3	Osoba bezrobotna
Wywiad nr 4	Osoba z niepełnosprawnością
Wywiad nr 5	Osoba samotnie gospodarująca
Wywiad nr 6	Osoba w wieku 60+

Analiza kluczowych dokumentów w zakresie polityki społecznej

Do najważniejszych dokumentów w zakresie polityki społecznej we Włocławku zaliczyć należy opracowania programowe i strategiczne zorientowane na różne obszary usług społecznych. W ich skład wchodzi zarówno dokumenty na szczeblu lokalnym, jak i programy rządowe.

Podstawowym dokumentem jest jednak strategia rozwiązywania problemów społecznych:

- **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Włocławek na lata 2021-2025, przyjęta Uchwałą Nr XXXVII/110/2021 Rady Miasta Włocławek z dnia 31 sierpnia 2021 r.**

Strategia określa główne kierunki działań samorządu miasta w zakresie polityki społecznej oraz stanowi podstawę realizacji zadań ukierunkowanych na poprawę życia mieszkańców miasta oraz do interwencji podejmowanych w celu poprawy negatywnych zjawisk występujących w obrębie lokalnej społeczności. Głównym jej celem jest zintegrowanie systemu wspierania mieszkańców miasta pozostających w trudnej sytuacji oraz podnoszenie standardów, świadczonych na ich rzecz i dostosowanych do ich potrzeb, usług społecznych. Koordynatorem działań objętych strategią jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.

W dalszej kolejności należy wypunktować dokumenty zorientowane w głównej mierze na obszar wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym:

- **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Włocławek na lata 2021-2025, przyjęty Uchwałą Nr XXXVII/112/2021 Rady Miasta Włocławek z dnia 31 sierpnia 2021 r.**

Celem głównym Programu jest zapobieganie i ochrona przed przemocą w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin doznających przemocy. W dokumencie określone zostały szczegółowe zadania do realizowania ukierunkowane na rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie oraz edukacji i profilaktyki.

- **Program „Wolontariat szansą na oddłużenie”, przyjęty Uchwałą Nr XIX/6/2020 Rady Miasta Włocławek z dnia 28 stycznia 2020 r.**

Adresatami Programu są rodziny i osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, chcące poprzez świadczenia wolontarystyczne spłacać zadłużenie czynszowe oraz powrócić do aktywności zawodowej i społecznej. W programie biorą udział najemcy lub byli najemcy lokali komunalnych posiadający co najmniej 3-miesięczne zadłużenie z tytułu czynszu, odsetek i kosztów postępowania sądowo-egzekucyjnego. Z tego narzędzia mogą skorzystać także członkowie rodzin lub najbliższe pełnoletnie osoby współodpowiedzialne za zadłużenie.

- **Program „Oddłużenie”**

Program realizowany pod patronatem Prezydenta Miasta Włocławek na podstawie corocznie zawieranej umowy pomiędzy Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy i Administracją Zasobów Komunalnych. Głównym celem programu jest pomoc rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, zagrożonym utratą mieszkania w związku z zaległościami w opłatach czynszowych, utrzymanie osób i rodzin w środowisku zamieszkania oraz zapobieganie eksmisjom i bezdomności.

- **Wieloletni rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023, przyjęty Uchwałą Nr IV/31/2018 r. Rady Miasta Włocławek z dnia 20 grudnia 2018 r.**

W ramach programu udzielana jest pomoc osobom o niskich dochodach w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych, a także zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej.

Kluczowymi dokumentami są także te skoncentrowane na obszarze wsparcia seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób przewlekle chorych:

- **Miejski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2023 przyjęty Uchwałą Nr XXX/13/2021 Rady Miasta Włocławek z dnia 2 marca 2021 r.**

W ramach programu wyznaczone zostały kierunki lokalnej polityki na rzecz osób niepełnosprawnych, a także zaplanowane zostały działania umożliwiające jej skuteczną realizację. Celem programu jest przeciwdziałanie społecznemu wykluczeniu osób niepełnosprawnych poprzez stwarzanie warunków do możliwie pełnego i równoprawnego ich uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Działania realizowane w ramach programu obejmują głównie następujące obszary: dostęp do usług medycznych i rehabilitacyjnych, edukacja, zatrudnienie, zabezpieczenie socjalne, dostęp do kultury, sportu i rekreacji oraz kształtowanie przestrzeni publicznej pozbawionej barier urbanistycznych, architektonicznych, komunikacyjnych i informacyjnych.

- **Program Ośłonowy dla Miasta Włocławek na 2022 rok „Korpus Wsparcia Seniorów” w ramach rządowego programu pn. „Korpus Wsparcia Seniorów”**

Celem programu jest zapewnienie usługi wsparcia na rzecz seniorów w wieku 65 lat i więcej przez świadczenie usług o charakterze indywidualnym, wynikających z rozeznaczonych potrzeb na terenie miasta Włocławka. Obszary wsparcia dostępne w ramach programu to: wsparcie społeczne, ułatwienie dostępności do podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej, wsparcie psychologiczne, wsparcie w czynnościach dnia codziennego oraz poprawa bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania dla osób starszych.

- **Program Aktywny Samorząd**

Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w wieku do lat 18 oraz w wieku aktywności zawodowej lub zatrudnionych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

- **Program wyrównywania różnic między regionami III**

Cel strategiczny programu stanowi wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie. Program realizowany zgodnie z umowami zawartymi z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na dofinansowanie projektów w ramach poszczególnych obszarów.

Ponadto kluczowe są opracowania skoncentrowane na przeciwdziałaniu bezdomności, promocji i ochronie zdrowia, w tym profilaktyce uzależnień, oraz aktywności obywatelskiej:

- **Miejski Program Rozwiązywania Problemu i Łagodzenia Skutków Bezdomności na lata 2021-2025, przyjęty Uchwałą Nr XXXIV/58/2021 Rady Miasta Włocławek z dnia 25 maja 2021 r.**

Celem głównym programu jest ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. Zgodnie z umową zawartą z Gminą Miasto Włocławek, pomocy w formie schronienia udziela Schronisko dla Osób Bezdomnych Caritas Diecezji Włocławskiej. Osoby bezdomne posiadające dochód własny wyższy niż ustawowe kryterium dochodowe, za pobyt w schronisku ponoszą odpłatność zgodnie z obowiązującą uchwałą Rady Miasta. Schronisko Caritas zapewnia 142 miejsca i w 2021 roku udzieliło schronienia wszystkim osobom bezdomnym zgłaszającym się o pomoc, dla których Miasto Włocławek było ostatnim miejscem stałego zameldowania.

- **Miejski Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na 2022 r., przyjęty Uchwałą Nr XLVI/40/2022 Rady Miasta Włocławek z dnia 29 marca 2022 r.**

Celem głównym Programu jest ograniczenie negatywnych skutków zdrowotnych i społecznych spożywania napojów alkoholowych oraz używania innych substancji psychoaktywnych wśród mieszkańców Włocławka.

- **Roczny Program Współpracy Gminy Miasto Włocławek z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2022, przyjęty Uchwałą nr XLI/155/2021 Rady Miasta Włocławek z dnia 30 listopada 2021 r.**

Celem głównym programu jest zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Miasta oraz wzmacnianie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy Miastem a organizacjami pozarządowymi

Ogólna charakterystyka obszaru objętego diagnozą

Położenie

Miasto Włocławek położone jest w centralnej części kraju, w południowo wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego i jest największym miastem wschodnich Kujaw. Położone jest nad Wisłą, przy ujściu Zgłowiączki. Sąsiaduje z gminami Bobrowniki, Brześć Kujawski, Dobrzyń nad Wisłą, Fabianki, Lubanie, Włocławek (gmina wiejska). Na terenie miasta znajduje się Jezioro Włocławskie, Jezioro Czarne, Rybnica, Krzywe Błota oraz zanikające jezioro Grzywno. Przez miasto przebiega droga krajowa nr 91 oraz linia kolejowa nr 18, a także międzynarodowa droga wodna E40 (Morze Bałtyckie - Morze Czarne). Ogólna powierzchnia miasta wynosi 85,08 km².

Rysunek 1. Położenia miasta Włocławek

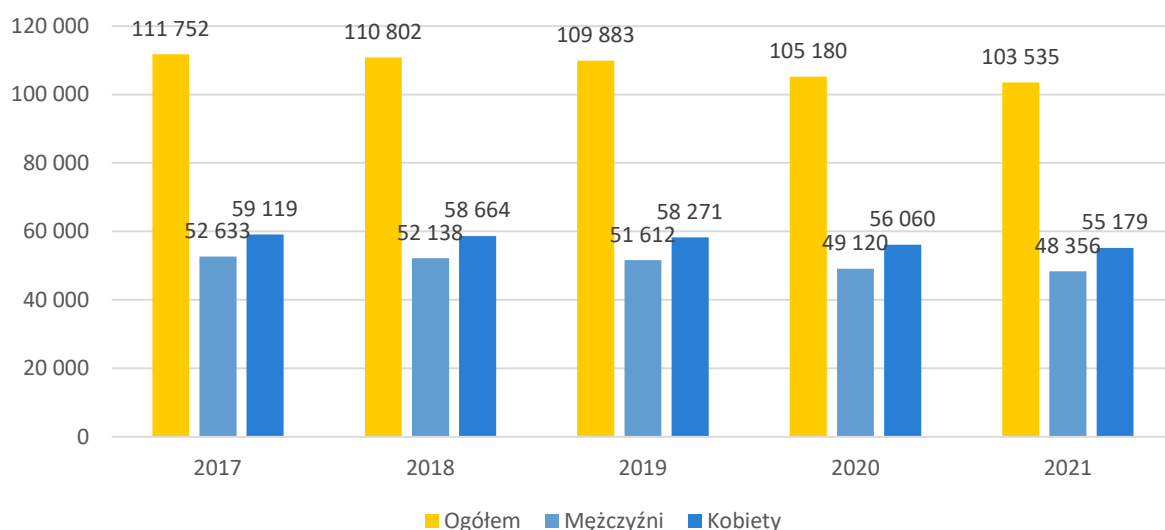

Źródło: <https://pl.wikivoyage.org/wiki/W%C5%82oc%C5%82awek>

Uwarunkowania demograficzne

Miasto Włocławek na koniec 2021 r. liczyło 103 535 mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich lat dostrzega się systematyczny spadek ludności. Sytuację obrazuje kolejny wykres. W roku 2021 w stosunku do roku poprzedzającego, nastąpił spadek o 1,6%, z kolei w porównaniu do 2017 r. o 7,4%. Liczba mężczyzn zamieszkujących miasto Włocławek jest niewiele mniejsza od liczby kobiet – kobiety stanowią 53,3% ogólnej liczby ludności (55 179), natomiast mężczyźni 47,7% (48 356). Współczynnik feminizacji wynosi 114, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypada 114 kobiet.

Rysunek 2. Liczba mieszkańców miasta Włocławek w latach 2017-2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, stan na 31.12.2021 r.

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzonych a liczbą zgonów, na koniec 2021 roku w gminie wynosił -9,5, tzn. liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Wartość jest znacznie gorsza w porównaniu do skali województwa czy całego kraju. Ponadto na przestrzeni ostatnich lat przyrost naturalny był zawsze ujemny.

Tabela 1. Przyrost naturalny w latach 2017-2021

Rok	Polska	Województwo kujawsko-pomorskie	Miasto Włocławek
2017	-0,02	-0,17	-3,33
2018	-0,68	-1,33	-4,1
2019	-0,91	-1,33	-4,26
2020	-3,2	-3,65	-7,61
2021	-4,95	-5,71	-9,5

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Średni wiek mieszkańców Włocławka wynosi 46,6 lat i jest wyższy od średniego wieku mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego oraz wyższy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Na koniec 2021 roku struktura ludności we Włocławku według ekonomicznych grup wieku przedstawiała się następująco¹:

- 57,3% mieszkańców w wieku produkcyjnym (z czego kobiety stanowią 47,4%),
- 27,4% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (z czego kobiety stanowią 68,1%),
- 15,4% mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (z czego kobiety stanowią 49,2%).

Tabela 2. Struktura ludności według funkcjonalnych grup wieku

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
w wieku przedprodukcyjnym	17 764	17 658	17 509	16 142	15 942
w wieku produkcyjnym	67 079	65 467	64 161	60 712	59 276
w wieku poprodukcyjnym	26 909	27 677	28 213	28 326	28 317

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

¹Główny Urząd Statystyczny, stan na dzień 31.12.2021 r.

W roku 2021 zarejestrowano 582 zameldowania w ruchu wewnętrznym oraz 1 220 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych było ujemne i wynosiło 638 osób (zjawisko to można zaobserwować również w latach wcześniejszych). Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności wyniosło -6,11.

Tabela 3. Migracje w mieście Włocławek w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Zameldowania	615	719	739	531	582
Wymeldowania	949	1 191	1 269	1 047	1 220
Saldo migracji	-334	-472	-530	-516	-638
Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności	-2,98	-4,24	-4,81	-4,87	-6,11

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Prezentacja wyników badań

Ogólna ocena usług społecznych w mieście Włocławek

Uczestnikami badania ilościowego było 500 mieszkańców Włocławka. Większość badanych stanowiły kobiety (69%). Najwięcej ankietowanych to osoby w wieku 35-44 lata (30%) oraz 45-54 lata (26%). Badani mieszkańcy Włocławka najczęściej posiadali wykształcenie wyższe (60%). Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, odnotowano, że największy odsetek respondentów stanowili mieszkańcy Południa (28,6%), Śródmieścia (22,2%) oraz Zazamcza (15,8%).

Tabela 4. Charakterystyka respondentów badania ilościowego (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Wiek	18-24 lata
	25-34 lata
	35-44 lata
	45-54 lata
	55-64 lata
	65 lat i więcej
Wykształcenie	Podstawowe i gimnazjalne
	Policealne
	Średnie ogólnokształcące
	Średnie zawodowe/branżowe (Technikum, szkoła branżowa II stopnia)
	Wyższe
	Zasadnicze zawodowe/branżowe (szkoła branżowa I stopnia, zasadnicza szkoła zawodowa)
Miejsce zamieszkania (miejscowość)	Michelin
	Południe
	Rybnica
	Śródmieście
	Wschód Leśny

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Wschód Mieszkaniowy	9,8%
Wschód Przemysłowy	1,2%
Zachód Przemysłowy	0,8%
Zawiśle	6,2%
Zazamcze	15,8%

W opinii 43,8% respondentów Włocławek jest dobrym miejscem do życia (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Przeciwnego zdania było 42,8% ankietowanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”).

Tabela 5. Ocena Włocławka jako miejsca do życia (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Zdecydowanie tak	5,4%
Raczej tak	38,4%
Raczej nie	32,8%
Zdecydowanie nie	10,0%
Nie wiem, trudno powiedzieć	13,4%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Zdaniem 35,4% mieszkańców Włocławka w ostatnich 5 latach jakość życia w mieście polepszyła się (suma odpowiedzi „zdecydowanie się polepszyła” i „raczej się polepszyła”). Odminną opinię wyraziło 36,2% ankietowanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie się pogorszyła” i „raczej się pogorszyła”).

Tabela 6. Ocena jakości życia we Włocławku w perspektywie ostatnich 5 lat (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Zdecydowanie się polepszyła	5,0%
Raczej się polepszyła	30,4%
Raczej się pogorszyła	23,0%
Zdecydowanie się pogorszyła	13,2%
Nie zmieniła się	17,4%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Jako grupy społeczne, którym najtrudniej żyje się we Włocławku mieszkańcy miasta najczęściej postrzegają osoby młode wchodzące na rynek pracy (44%), osoby ubogie (43%), bezdomnych (38,6%), osoby z niepełnosprawnościami (38,6%), bezrobotnych (33,2%) oraz osoby samotne (33,2%).

Tabela 7. Grupy społeczne, którym najtrudniej żyje się we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Osoby młode wchodzące na rynek pracy	44,0%
Osoby ubogie	43,0%
Osoby bezdomne	38,6%
Osoby z niepełnosprawnościami	38,6%
Osoby bezrobotne	33,2%

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Osoby samotne	33,2%
Seniorzy	28,6%
Samotni rodzice - matki/ojcowie	27,4%
Osoby chorujące psychicznie	24,8%
Osoby bez wykształcenia	24,2%
Osoby uzależnione	20,6%
Młodzież szkolna	19,0%
Cudzoziemcy	14,2%
Mniejszości etniczne	11,0%
Pełnoletni mieszkańcy	8,8%
Dzieci	7,0%
Inne	3,4%
Wolontariusze	2,0%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Priorytetowymi obszarami w zakresie usług społecznych, które zdaniem mieszkańców Włocławka powinno się w szczególności rozwijać są: mieszkalnictwo (45,8%), przeciwdziałanie bezrobociu (44,4%), promocja i ochrona zdrowia (38,8%), edukacja publiczna (38%), wspieranie osób z niepełnosprawnościami (38%), kultura (22%) oraz wspieranie rodziny (32,6%).

Tabela 8. Priorytetowe obszary w zakresie usług społecznych, które powinny być rozwijane we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Mieszkalnictwo	45,8%
Przeciwdziałanie bezrobociu	44,4%
Promocja i ochrona zdrowia	38,8%
Edukacja publiczna	38,0%
Wspieranie osób z niepełnosprawnościami	38,0%
Kultura	33,0%
Wspieranie rodziny	32,6%
Pobudzanie aktywności obywatelskiej	28,6%
Ochrona środowiska	26,6%
Kultura fizyczna i turystyka	25,2%
Pomoc społeczna	24,8%
Polityka prorodzinna	19,4%
Reintegracja zawodowa i społeczna	18,8%
System pieczy zastępczej	9,6%
Nie wiem, trudno powiedzieć	4,0%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

W opinii mieszkańców Włocławka grupami, dla których w największym stopniu brakuje oferty usług społecznych są: młodzież szkolna (36,4%), osoby młode wchodzące na rynek pracy (31,4%), osoby chorujące psychicznie (30,8%) oraz osoby ubogie (30,6%).

Tabela 9. Grupy mieszkańców Włocławka, dla których w szczególności brakuje oferty usług społecznych (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Młodzież szkolna	36,4%
Osoby młode wchodzące na rynek pracy	31,4%
Osoby chorujące psychicznie	30,8%
Osoby ubogie	30,6%
Osoby z niepełnosprawnościami	28,6%
Osoby samotne	27,2%
Osoby bezdomne	25,4%
Osoby bezrobotne	23,8%
Seniorzy	19,6%
Samotni rodzice - matki/ojcowie	19,4%
Osoby uzależnione	19,0%
Dzieci	18,4%
Osoby bez wykształcenia	18,2%
Cudzoziemcy	14,6%
Pełnoletni mieszkańcy	11,2%
Mniejszości etniczne	10,0%
Wolontariusze	3,6%
Inne	1,8%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Wspieranie rodziny, system pieczy zastępczej

W roku 2021 we Włocławku liczba zawartych małżeństw w porównaniu z 2020 rokiem wzrosła o 83, natomiast w stosunku do roku 2017 liczba zawartych małżeństw zmalała o 5. Najmniej małżeństw zawarto w 2020 (363 małżeństwa), na co wpływ mogła mieć pandemia COVID-19 wywołana wirusem SARS-CoV-2. Najwięcej małżeństw odnotowano w roku 2017 (451). W 2021 roku odnotowano największą liczbę rozwodów (256) - w porównaniu z rokiem 2020 ich liczba wzrosła o 12, natomiast w porównaniu z 2017 rokiem o 40. W mieście Włocławek najmniejszą liczbę rozwodów odnotowano w 2017 roku (217).

Tabela 10. Liczba zawartych małżeństw i rozwodów w latach 2017-2021 we Włocławku.

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Małżeństwa	451	449	429	363	446
Małżeństwa na 1000 ludności	4	4	3,9	3,4	4,3
Rozwody	216	168	209	244	256

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Główną i największą jednostką organizacyjną zaangażowaną w pomoc społeczną i zdrowotną na terenie miasta Włocławek jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, mający swoją siedzibę przy ul. Ogniowej 8/10. W 2021 roku liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR wyniosła 4 532. W przypadku 3 135 rodzin powodem pobierania świadczeń było ubóstwo, a 2 622 korzystało z nich ze względu na bezrobocie. W 2021 roku 3 312 rodzin korzystało z zasiłku celowego, 2 587 z zasiłku okresowego, a 736 z zasiłku stałego.

Tabela 11. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń MOPR wraz z podziałem na powód trudnej sytuacji w 2021 roku.

Powód korzystania ze świadczeń MOPR	Liczba rodzin
Ubóstwo	3 135
Bezrobocie	2 622
Długotrwała lub ciężka choroba	1 088
Niepełnosprawność	1 132
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	749
Alkoholizm	191
Bezdomność	230
Potrzeba ochrony macierzyństwa	133
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	94
Narkomania	17
Przemoc w rodzinie	2
Zdarzenie losowe	5
Sytuacja kryzysowa	2
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	2
Rodzaj zasiłku	Liczba rodzin
Zasiłek stały	736
Zasiłek okresowy	2 587
Zasiłek celowy	3 312

Źródło: Raport o stanie miasta Włocławek za 2021 rok, s. 86-87

W 2021 roku we Włocławku ze świadczeń niepieniężnych w postaci posiłku korzystało 1 550 osób, a 665 osobom zapewnione zostały usługi opiekuńcze. W tym samym okresie liczba świadczeń rodzinnych wyniosła 98 411, a rodzicielskich 2 653. Udzielono również 12 938 świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Tabela 12. Rodzaj i liczba osób korzystających ze świadczeń niepieniężnych oraz liczba świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego w 2021 roku

Rodzaj świadczeń niepieniężnych	Liczba osób
Schronienie	183
Usługi opiekuńcze	665
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	119
Posiłek	1 550
Sprawienie pogrzebu	24
Świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego	Liczba świadczeń
Świadczenia rodzinne	98 411
Świadczenia rodzicielskie	2 653
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	12 938

Źródło: Raport o stanie miasta Włocławek za 2021 rok, s. 87

W poniższej tabeli przedstawiono pozostałe jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku.

Tabela 13. Pozostałe jednostki organizacyjne pomocy społecznej i zdrowotnej we Włocławku

Nazwa	Opis	Adres	Opis wsparcia
Dom Pomocy Społecznej	Zapewnia całodobową opiekę	ul. Nowomiejska 19, 87-800 Włocławek	64 miejsca 82 osoby skorzystały z usług 21 osób przyjętych w 2021 r.
Ośrodek Dziennego Pobytu	Pomoc osobom starszym w zaspokojeniu potrzeb	ul. Brzeska 15, 87-800 Włocławek	40 miejsc 30 osób skorzystało z usług 3 osoby przyjęte w 2021 r.
Dom Pomocy Społecznej	Zapewnia całodobową opiekę	ul. Dobrzyńska 102, 87-800 Włocławek	58 miejsc 81 osób skorzystało z usług 25 osób przyjętych w 2021 r.
Środowiskowy Dom Samopomocy	Placówka dla osób przewlekle psychicznie chorych	ul. Zapiecek 10, 87-800 Włocławek	40 miejsc 43 osoby skorzystały z usług 3 osoby przyjęte w 2021 r.
Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza	Zapewnienie opieki dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionych rodziców	ul. Sielska 3, 87-800 Włocławek	28 miejsca 47 osób skorzystało z usług 13 osób przyjętych w 2021 r.
Centrum Opieki nad Dzieckiem	Zapewnienie opieki dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionych rodziców	ul. Łubna 17, 87-800 Włocławek	42 miejsca 45 osób skorzystało z usług 14 osób przyjętych w 2021 r.
Miejska Jadłodajnia „U Świętego Antoniego”	Przygotowanie i wydawanie posiłków	ul. Św. Antoniego 11, 87-800 Włocławek	- Wydano 182 964 posiłki - Przygotowano 18 825 kanapek dla dzieci uczęszczających do świetlic szkolnych
Zakład Aktywności Zawodowej	Realizuje zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	ul. Łęgska 20, 87-800 Włocławek	52 stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych
Włocławskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu	Aktywizacja i wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	ul. Żabia 12A, 87-800 Włocławek	- Liczba organizacji pozarządowych i wolontariuszy współpracujących w 2021r.: 37 organizacji pozarządowych korzystało z pomieszczeń 27 organizacjom Centrum udostępniało adres do korespondencji 35 wolontariuszy w grupie

Nazwa	Opis	Adres	Opis wsparcia
			„Ananas możesz liczyć” 25 koordynatorów wolontariatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Raport o stanie miasta Włocławek za 2021 rok, s. 87-89

W 2021 roku w ramach rodzinnej formy pieczy zastępczej funkcjonowało 110 rodzin zastępczych, w których przebywało 144 dzieci. z czego:

- 74 to rodziny zastępcze spokrewnione (93 dzieci),
- 33 to rodziny zastępcze były niezawodowe (40 dzieci),
- 3 to rodziny zastępcze zawodowe (11 dzieci).

W 2021 roku w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie miasta przebywało 144 wychowanków, a łącznie do placówek tych skierowano 46 dzieci. 78 wychowanków realizowało Indywidualny Program Usamodzielniania i w oparciu o ten dokument skorzystało m.in. z pomocy z tytułu kontynuacji nauki.

Problemy rodzin (w tym zastępczych i rodzinnych domów dziecka) na terenie miasta Włocławek

Mieszkańcy Włocławka uczestniczący w badaniu ilościowym w obszarze usług związanych z polityką prorodzinną i wspieraniem rodziny najwyżej ocenili dostępność szkół (średnia ocen 3,93 w skali 1-5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą), placów zabaw (3,51) i przedszkoli (3,20). Najniżej oceniono natomiast dostępność edukacji dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami (2,55), dostępność wsparcia dla rodziców samotnie wychowujących dzieci (2,57) oraz dostępność żłobków (2,58).

Tabela 14. Dostępność usług związanych z polityką prorodzinną i wspieraniem rodziny we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek ocen negatywnych (1 i 2)	Średnia ocen
Dostępność szkół	8,2%	3,93
Dostępność placów zabaw	17,6%	3,51
Dostępność przedszkoli	23,6%	3,20
Dostępność świetlic i zajęć pozalekcyjnych	29,2%	2,99
Dostępność wsparcia dla rodzin wielodzietnych	25,0%	2,95
Dostępność wsparcia dla młodych rodziców	30,8%	2,60
Dostępność żłobków	34,0%	2,58
Dostępność wsparcia dla rodziców samotnie wychowujących dzieci	34,0%	2,57
Dostępność edukacji dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami (np. dzieci autystycznych, dzieci z opóźnionym rozwojem psychoruchowym)	38,0%	2,55

*Średnia ocen nie uwzględnia odpowiedzi „nie wiem, trudno powiedzieć”

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Zdaniem mieszkańców w zakresie polityki prorodzinną i wspierania rodziny w mieście należałoby rozwijać/rozszerzać przede wszystkim usługi związane z alternatywnymi formami spędzania czasu

wolnego dla dzieci i młodzieży (45,0%), specjalistyczną pomocą (psycholog, pedagog, logopeda itp.) (35,4%), poradnictwem specjalistycznym (33%), alternatywnymi formami spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi (31,2%) oraz warsztatami i zajęciami rozwijającymi zainteresowania (30,6%).

Najwięcej spośród badanych mieszkańców Włocławka byłoby zainteresowanych skorzystaniem z następujących usług społecznych: warsztaty i zajęcia rozwijające zainteresowania (37,8%), alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (31,8%), alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi (31,2%) oraz alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych (30,6%).

Tabela 15. Usługi społeczne w zakresie polityki prorodzinnej i wspierania rodziny, które należy rozwijać we Włocławku, oraz usługi, którymi zainteresowani są mieszkańcy miasta (N=500)

Wyszczególnienie	Którą usługę należy rozwijać/poszerzać we Włocławku?	Z której usługi chciał(a)by Pan(i) skorzystać w przyszłości?
Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	45,0%	31,8%
Specjalistyczna pomoc (psycholog, pedagog, logopeda itp.)	35,4%	19,4%
Poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne)	33,0%	23,2%
Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi	31,2%	31,2%
Warsztaty i zajęcia rozwijające zainteresowania	30,6%	37,8%
Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla osób doznających przemocy w rodzinie	24,0%	8,2%
Profilaktyka uzależnień i przemocy wśród dzieci i młodzieży	21,8%	8,4%
Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych	21,6%	30,6%
Wydarzenia i imprezy sprzyjające integracji rodzin	20,2%	21,2%
Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla osób uzależnionych bądź dorosłych członków rodziny osoby uzależnionej	17,6%	7,4%
Zwiększenie bazy placówek opiekuńczo-wychowawczych (żłobków, przedszkoli, klubów malucha)	14,8%	7,4%
Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze	12,2%	6,2%
Usługi związane z poprawą relacji w rodzinie (np. terapie rodzinne lub małżeńskie, rozwiązywanie problemów wychowawczych)	12,2%	6,0%
Rozwijanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców	11,4%	9,0%
Terapie uzależnień i terapie dla osób stosujących przemoc	11,2%	5,0%

Wyszczególnienie	Którą usługę należy rozwijać/poszerzać we Włocławku?	Z której usługi chciał(a)by Pan(i) skorzystać w przyszłości?
Profilaktyka uzależnień i przemocy wśród osób dorosłych	9,4%	4,6%
Klub Rodzica (prelekcje ze specjalistami, animator dla dzieci, pedagog podwórkowy)	7,8%	7,6%
Zwiększenie bazy placówek wsparcia dziennego (światlic środowiskowych)	6,6%	5,0%
Nie wiem, trudno powiedzieć	6,4%	11,6%
Wsparcie asystenta rodziny	6,0%	4,2%
Szkoła rodzenia	3,6%	2,6%
Inne	1,6%	0,7%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Zdaniem uczestników badania ilościowego czynnikami, które w największym stopniu wpływają na brak chęci posiadania dzieci przez mieszkańców Włocławka są bezrobocie/lub brak perspektyw zawodowych (60,6%) oraz koszty wychowania dzieci (60,6%). Na styl życia i wartości wskazało 38,4% respondentów, a sytuację na rynku nieruchomości w mieście wymieniło 32% ankietowanych.

Tabela 16. Czynniki wpływające na brak chęci posiadania dzieci przez mieszkańców Włocławka (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Bezrobocie i/lub brak perspektyw zawodowych	60,6%
Koszty wychowania dzieci	60,6%
Styl życia i wartości	38,4%
Sytuacja na rynku nieruchomości w mieście	32,0%
Chęć emigracji do innego miasta/gminy	30,0%
Brak lub wady systemu placówek opiekuńczo-wychowawczych (żłobków, przedszkoli, klubów malucha)	24,0%
Ograniczony dostęp do opieki medycznej (nad matką i dzieckiem) w najbliższej okolicy	16,6%
Zła jakość relacji małżeńskich lub partnerskich	15,6%
Złej jakości opieka medyczna nad matką i dzieckiem w najbliższej okolicy	9,4%
Inne	5,0%
Nie wiem, trudno powiedzieć	2,8%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Jako główne problemy dzieci i młodzieży we Włocławku mieszkańcy miasta postrzegają brak poczucia perspektyw na przyszłość (64,4%), kryzys zdrowia psychicznego (48,2%), uzależnienia od gier komputerowych i telefonu komórkowego (45,4%) oraz brak pozytywnych wzorców i autorytetów (40,2%).

Tabela 17. Główne problemy dzieci i młodzieży we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Brak poczucia perspektyw na przyszłość	64,4%
Kryzys zdrowia psychicznego (np. depresja, lęki, bezsenność, nasilona agresja)	48,2%
Uzależnienia od gier komputerowych lub telefonu komórkowego	45,4%
Brak pozytywnych wzorców i autorytetów	40,2%
Nienadążanie za nauką szkolną lub poczucie bezsensu nauki	35,8%
Brak wsparcia i kontroli rodziców	33,6%
Brak zorganizowanych form spędzania czasu wolnego	33,2%
Przemoc ze strony rówieśników	32,8%
Narkotyki i dopalacze	32,6%
Nękanie w Internecie	31,2%
Uzależnienia - alkohol, papierosy	21,6%
Ubóstwo i poczucie poniżenia z tego tytułu	20,2%
Przemoc domowa	13,0%
Niewystarczające działania świetlic szkolnych w zakresie zapewnienia opieki dzieciom i młodzieży	8,0%
Nie wiem, trudno powiedzieć	3,4%
Inne	1,4%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Wśród priorytetowych potrzeb dzieci i młodzieży zamieszkałych we Włocławku badani mieszkańcy miasta najczęściej wymieniali szerszą ofertę pożytecznego spędzania czasu wolnego (52,2%), organizację miejsca spotkań dla młodzieży (47,4%), zapewnienie dostępu do psychologa w szkołach i przedszkolu (43,8%), dostęp do zajęć sportowych (43%) oraz dostęp do zajęć pozalekcyjnych (38%).

Tabela 18. Główne potrzeby dzieci i młodzieży zamieszkałych we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Szersza oferta pożytecznego spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	52,2%
Organizacja miejsca spotkań dla młodzieży	47,4%
Zapewnienie dostępu do psychologa w szkołach i przedszkolu	43,8%
Dostęp do zajęć sportowych	43,0%
Dostęp do zajęć pozalekcyjnych	38,0%
Organizacja kolonii, obozów i półkolonii	28,6%
Organizacja wyjazdów na basen	24,6%
Zapewnienie dostępu do logopedy w szkołach i przedszkolu	21,0%
Zapewnienie dostępu do specjalisty integracji sensorycznej	19,4%
Organizacja zajęć profilaktycznych	17,8%
Założenie harcerstwa	8,8%
Nie wiem, trudno powiedzieć	7,6%
Inne	1,6%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Wśród podstawowych problemów rodzin na terenie miasta Włocławek uczestnicy badań jakościowych wskazywali na:

- Niewydolność opiekuńczo-wychowawczą rodziców.
- Niewłaściwe wydatkowanie środków finansowych, które rodzice otrzymują na wychowywanie dzieci i zapewnienie im odpowiednich warunków. Przekłada się to często także na pozostawanie biernym na rynku pracy i kalkulowanie, czy łatwiej będzie utrzymać się ze środków z pomocy społecznej, czy z zarobionych pieniędzy.
- Problem uzależnień od alkoholu i narkotyków, w tym także przez kobiety będące w ciąży. To z kolei przyczynia się do pojawiania się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych dzieci z FAS.
- Choroby psychiczne rodziców.

Uczestnicy wywiadu zwrócili uwagę na kluczowy problem, jaki we Włocławku dotyka rodzin oraz może jednocześnie stanowić także powód, dla którego dzieci ze swoich rodzin biologicznych kierowane są do pieczy zastępczej bądź też do domów dziecka. Wskazano na bezrobocie, które przyczynia się do ubóstwa rodziny. Może ono także prowadzić do powstawania w rodzinie dysfunkcji i uzależnień. Co istotne, zasygnalizowano, że obecnie we Włocławku w porównaniu z latami 90-tymi ubiegłego wieku, problem nie stanowi brak pracy, a raczej brak chęci do jej podjęcia. Osoby, które nie podejmują zatrudnienia to osoby, które same wcześniej żyły w takim modelu rodziny i odziedziczyły biedę. Zwrócono uwagę, że obecnie można mówić już o trzecim pokoleniu, które pozostaje nieaktywne zawodowo. Zdaniem respondentów, jest to grupa mieszkańców Włocławka, z którymi pracę powinni podjąć specjaliści, by postawić właściwą diagnozę problemu oraz podjąć z nimi pracę nad zmianą ich postaw.

Teraz jest zjawisko dziedziczenia biedy, czyli to jest wielopokoleniowe korzystanie z systemu wsparcia społecznego i wzorce rodziców są już w tym momencie przejęte przez drugie pokolenie dzieci. To, z czym mieliśmy do czynienia w latach dziewięćdziesiątych po transformacji, kiedy był ogromny wysyp we Włocławku osób bezrobotnych, którzy po zamknięciu zakładów w latach dziewięćdziesiątych weszli w obszar pomocy społecznej i zasiłków, to większość z tych osób nie powróciła do aktywności.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Wskazano, że następuje wzrost liczby dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Konieczność umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych to efekt sytuacji, w których istnieje podejrzenie o stosowanie przemocy lub też do przemocy doszło. W tych sytuacjach dzieci często są świadkami nadużywania alkoholu czy też narkotyków.

Zaobserwować można także brak chęci do pracy ze strony rodziców oraz brak chęci zmiany swojej postawy, by dziecko wróciło do swojej rodziny biologicznej. Objawia się to w niewywiązywaniu się z ustaleń, niepodjęwaniu współpracy z odpowiednim specjalistami, stosowaniem szantażu.

Problem stanowi także brak rodzin zastępczych na terenie miasta Włocławek. Ich mała liczba może wynikać ze specyfiki funkcjonowania i obowiązków (np. przejęcie opieki nad dzieckiem w ciągu doby czy umożliwienie kontaktu z rodzicem biologicznym).

Wyzwaniem i problemem, jaki dotyka włocławskie rodziny zastępcze i domy dziecka jest przede wszystkim przepełnienie i brak wolnych miejsc. Zdarza się, że dzieci w drodze podejmowanych interwencji muszą zostać odebrane rodzicom – trafiają do placówek, które są już przepełnione lub takich, dla których nie jest to odpowiednie miejsce ze względu na wiek dziecka. Włocławska piecza

zastępcza nie jest jednocześnie gotowa, by pomagać dzieciom spoza miasta. Prośby o umieszczenie w pieczy zastępczej dzieci z całej Polski spotykają się z odmową z powodu przepełnienia.

Wskazano na problem z dostępnością do zawodowych i specjalistycznych rodzin zastępczych, których na terenie miasta Włocławek jest niewiele. W sytuacji, w której dziecko musi opuścić swoją biologiczną rodzinę, najczęściej umieszczane jest w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub spokrewnionej rodzinie zastępczej. Pomimo prowadzonych przez miasto działań, mających na celu promowanie idei powstawania rodzin zastępczych, ich liczba nie wzrasta. W opinii respondentów, na decyzję o zaniechaniu tworzenia rodzin zastępczych w mniejszym stopniu ma czynnik finansowy. Odmienne zdania jest z kolei Koalicja na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej, która wskazuje, że głównym czynnikiem ograniczającym powstawanie nowych rodzin zastępczych są finanse. Większe znaczenie może ogrywać świadomość, że osoby stające się rodzicami zastępczymi będą musiały całkowicie poświęcić swój czas i skupić uwagę na dziecku. Rodzice zastępczy muszą być także gotowi na kontakt z biologicznymi rodzicami dziecka, co również może stanowić dla nich trudność.

Zdaniem uczestników badania, problem niskiej liczby rodzin zastępczych jest problemem ogólnopolskim i dotyczy nie tylko małej liczby rodzin zastępczych, ale także przepełnienia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Sytuację wielokrotnie utrudnia nieuregulowana sytuacja prawna dzieci oraz niezrealizowane postanowienia sądowe.

Przepełnienia w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych, sprawiają, że podejmowane są wielokrotne próby pracy z rodzicami, by nie do puścić do odebrania im dzieci. Jednak w sytuacji, w której nie dostrzegane są żadne zmiany w zachowaniu czy w postawie rodziców, a zdrowie czy życie dziecka jest zagrożone, należy podjąć decyzję o odebraniu dziecka. Nawet jeśli musi ono trafić do przepełnionej instytucji.

Istotną rolę w niwelowaniu problemów włocławskich rodzin mogliby odegrać specjaliści pracujący z rodzinami z zakresie rozwiązywania problemów. Respondenci wskazali, że przede wszystkim mogliby to być psychiatrzy (pracujący zarówno z dziećmi, jak i z dorosłymi), osoby specjalizujące się w pracy z osobami z uzależnieniami czy lekarze o specjalności pediatria. W przypadku z każdego z wymienionych specjalistów, na terenie miasta Włocławek można zaobserwować oraz odczuć ich niewystarczającą liczbę. Skutkuje to niemożnością udzielenia szybkiej pomocy w nagłym przypadku. W przypadku psychologów problem ten dotyczy specjalistów pracujących w ramach NFZ jak i prowadzących prywatne praktyki. Czas oczekiwania na wsparcie wynosi często kilka miesięcy. Jest to efekt zarówno bardzo dużego zapotrzebowania na pracę psychiatrów, ale zwrócono także uwagę na ograniczenia w zakresie limitów, jakie są narzucane przez NFZ, jeśli chodzi o liczbę przyjętych pacjentów. Na podobny problem wskazano w odniesieniu do specjalistów pracujących z osobami z uzależnieniami. Ich brak zauważyć można w ogłaszanych konkursach, do których nikt nie przystępuje. Zasygnalizowano jednocześnie, że problem występuje na większą skalę, dotyczy nie tylko Włocławka, ale i innych polskich miast. Problemem nie jest brak posiadania odpowiednich środków, ale brak dostępu do specjalistów.

To nie jest tylko problem u nas w mieście, ale jednocześnie dotykający nasze miasto. Ja wiem też z rozmów ze swoim pediatrą, że mamy też problem, pod tytułem, brak pediatrów w mieście. Lekarz, do którego ja chodzę z dzieckiem powiedział to wprost i ja też doskonale sobie z tego sprawę zdaję, że ona jest w wieku, w którym mogłaby iść na emeryturę, ale ona powiedziała, że nie idzie na emeryturę, bo nie ma kto przyjść na jej miejsce.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

W obszarze współpracy ze specjalistami zasygnalizowano także wyzwanie, jakim jest docieranie do osób, które ze specjalistycznego wsparcia mogły lub powinny skorzystać. Wskazuje się na skutki pandemii, która wiele osób wyizolowała i sprawiła, że rzadziej są gotowi, by wyjść z domu.

Mieszkania chronione dla młodzieży powracającej z pieczy zastępczej

Obecnie na terenie miasta Włocławek funkcjonują dwa mieszkania treningowe. Przebywa w nich szóstka dzieci, w tym czworo wychowanków domów dziecka. Biorąc udział w projekcie „Jestem” mają dostęp do szerokiego wsparcia. Otrzymują środki na kontynuację nauki, co jest warunkiem pobytu w mieszkaniach chronionych. Ponadto mają wsparcie psychologiczne, pedagogiczne, doradcy zawodowego, wizażysty czy dietetyka.

Zapotrzebowanie na powstanie mieszkań chronionych dla młodzieży powracającej z pieczy zastępczej - zdaniem uczestników wywiadów - jest duże. Jest to realna szansa na skuteczne usamodzielnienie się tej grupy. To okazja do nauki życia nie tylko samodzielnego, ale także nauka życia w warunkach jak najbardziej zbliżonych do warunków, w jakich funkcjonuje pełna, naturalna rodzina. Takich warunków nie ma nawet w pieczy zastępczej, w której zgodnie z obowiązującym prawodawstwem w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nie powinno przebywać więcej niż 8-10 dzieci. Dodatkowym wsparciem dla młodzieży mógłby być asystent, którego rolą byłoby wspieranie w codziennych obowiązkach.

Wyzwaniem we wsparciu młodzieży, która osiągając 18. rok życia staje się w świetle prawa osobą dorosłą i samodzielną, niesie za sobą często wyzwanie pracy z młodym człowiekiem, którego pobyt w placówce był długi. Dodatkowo, brak dobrych wzorców i nawyków z domu rodzinnego sprawia, że nauka budowania prawidłowych relacji oraz funkcjonowania w społeczeństwie jest przerzucona na wychowawców placówek. Proces ten można byłoby kontynuować właśnie w mieszkaniu chronionym przy dużym wsparciu terapeutów, asystentów czy coachów.

Jednak największe wyzwanie stanowi sama postawa usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej. Wskazano, że wraz z ukończeniem 18. roku życia, nie są oni skorzy i chętni do przeniesienia się do mieszkań chronionych. Wynika to z niechęci do dbania o siebie samego i bieżące zaspokojenie swoich potrzeb. To przekłada się jednocześnie na ciągły brak dostępnych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Miejsc, które mogłyby zająć interwencyjnie odbierane dzieci, których życie lub zdrowie jest zagrożone w ich naturalnej rodzinie. Aby zmienić tą sytuację, podejmowane są spotkania i rozmowy czy wizyty studyjne mające na celu zachęcić wychowanków pieczy zastępczej do zamieszkania w mieszkaniu chronionym. Zasugerowano, że działania mające na celu skuteczną zmianę w tym zakresie powinny zacząć się na wcześniejszym etapie życia wychowanków, by jak najszybciej zmotywować i przygotować ich do życia w innych warunkach

Dostępność żłobków i przedszkoli w mieście Włocławek

Najwięcej dzieci do 3 lat w ogólnej populacji we Włocławku było w 2018 roku (2 730 dzieci), a najmniej w 2021 roku (2 251 dzieci). W 2021 roku w porównaniu do 2020 roku liczba dzieci objętych opieką w żłobku wzrosła o 8, natomiast w porównaniu z rokiem 2017 wzrost ten wynosił 149 dzieci. Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 zapewniana jest przez Miejski Zespół Żłobków (ul. Wieniecka 34A).

Tabela 19. Liczba dzieci do 3 lat i dzieci objętych opieką w żłobkach we Włocławku w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Dzieci do lat 3	2 670	2 730	2 684	2 357	2 251
Dzieci objęte opieką w żłobkach	275	363	467	416	424

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

W mieście Włocławek dostępne są zarówno miejsca w żłobkach państwowych, jak również prywatnych. Większe zainteresowanie jest miejscami w żłobkach państwowych (dostępnych jest do 315 miejsc), co wynika z niższej miesięcznej opłaty. Wskazano, że w przypadku żłobka państwowego jest to kwota rzędu 500 zł. Z kolei w żłobku prywatnym są to kwoty w wysokości od 800 do 1200 zł. Wskazano, że na liście rezerwowej każdego żłobka znajduje się około 50 dzieci. Może to doprowadzić do sytuacji, w której kobieta chcąc wrócić do pracy, a musząc przekazać dziecko pod opiekę żłobka prywatnego może kalkulować czy ten powrót do pracy się opłaca. Finalnie może to prowadzić do niepodejmowania aktywności zawodowej.

Stosunek liczby dzieci w wieku przedszkolnym do ogólnej liczby dzieci w przedszkolu w poszczególnych latach wzrasta w porównaniu z rokiem poprzednim. Dzieci zaczynają uczęszczać do przedszkola najczęściej w wieku 3 lat, a kończą w wieku 6 lat. Można zauważyć również wzrostową tendencję uczęszczania do przedszkoli dzieci w wieku 7 i więcej lat.

Tabela 20. Liczba przedszkoli oraz liczba dzieci w poszczególnym wieku w przedszkolach we Włocławku w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba przedszkoli	54	54	51	50	47
Liczba miejsc w przedszkolach	3 317	3 442	brak danych	brak danych	brak danych
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym	3 298	3 333	3 369	3 269	3 265
Ogólna liczba dzieci w przedszkolach	2 873	2 922	3 010	2 996	3 102
Dzieci w przedszkolu w wieku 2 i mniej lat	75	79	62	43	60
Dzieci w przedszkolu w wieku 3 lat	706	675	742	662	695
Dzieci w przedszkolu w wieku 4 lat	748	813	769	806	773
Dzieci w przedszkolu w wieku 5 lat	730	769	819	753	828
Dzieci w przedszkolu w wieku 6 lat	605	576	596	708	714
Dzieci w przedszkolu w wieku 7 i więcej lat	9	10	22	24	32

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Oferta wsparcia specjalistycznego (psychologicznego i psychiatrycznego) dla dzieci i młodzieży

Możliwość skorzystania ze wsparcia psychologa lub psychiatry dziecięcego jest utrudniona. We Włocławku funkcjonuje poradnia psychologiczno-pedagogiczna, wielu specjalistów prowadzi prywatne gabinety, ale mimo to czas oczekiwania na wizytę trwa kilka miesięcy. Wskazano na brak funkcjonowania Poradni Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, która swoją siedzibę wcześniej miała na ulicy Łady. Brak tej instytucji wymusza wizyty w najbliższej położonej poradni Narodowego Funduszu Zdrowia, która zlokalizowana jest w Toruniu.

Problemem jest także dalsza, zlecona przez psychologa lub psychiatrę diagnostyka - na przykład neurologiczna. Czas oczekiwania na wizytę u tego specjalisty to także kilka miesięcy. Doprowadza to

do sytuacji, w której dzieci wymagające wczesnego wspomagania lub indywidualnej ścieżki nauczania czekają kilka miesięcy na otrzymanie odpowiedniej opinii, na podstawie której można wdrożyć odpowiednie kroki i działania.

Bezpłatna oferta zajęć pozalekcyjnych

W opinii respondentów, bezpłatna oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w mieście Włocławek jest szeroka. W samej tylko świetlicy reprezentowanej przez jedną z respondentek, korzystać można np. z zajęć z zakresu socjoterapii, zajęć rękodzielniczych, plastycznych. Odbývają się one pięć dni w tygodniu. Dzieci mogą otrzymać obecnie także pomoc w nauce matematyki. Bezpłatną ofertę zajęć dla najmłodszych mieszkańców Włocławka ma także biblioteka czy kawiarenka obywatelska na ul. 3 Maja.

Wyzwaniem w tym obszarze może być postawa rodziców, którzy nie zawsze chętnie podchodzą do możliwości aktywnego i kreatywnego spędzenia czasu wolnego przez ich dzieci. To wymaga od rodziców czasami konieczności transportu dzieci do innej części miasta. Wskazano, że jeśli rodzice sami nie są aktywni, nie mają własnych zainteresowań czy pasji, mogą taką właśnie postawę budować w swoich dzieciach. Podejście takie dodatkowo może wzmacniać w niektórych rodzicach fakt, że różne instytucje (szkoły, świetlice) zapewnią ich dzieciom atrakcyjne formy spędzania czasu, w które oni nie muszą się już angażować. Czują się poniekąd zwolnieni z wspierania swoich dzieci właśnie w tym zakresie.

W opinii respondentów, w ofercie bezpłatnych zajęć dla dzieci i młodzieży dostrzec można brak zajęć sportowych. Te najczęściej są płatne, co może stanowić barierę dla niektórych rodzin.

Dostęp do usług edukacyjnych

Miasto Włocławek umożliwia edukację w szkołach podstawowych, także w szkole muzycznej czy plastycznej. Na terenie miasta funkcjonuje Zespół Szkół Akademickich oraz bogata oferta szkół ponadpodstawowych. Istnieje także możliwość kontynuowania nauki na uczelniach wyższych. W ich ofercie znajdują się m.in. takie kierunki kształcenia jak pedagogika, prawo, pielęgniarstwo czy też studia na kierunkach ścisłych.

Stałą tendencją jest zmiana liczby szkół o danym profilu/etapie/rodzaju kształcenia we Włocławku. Jedynym rodzajem szkół o utrzymującej się stałej liczebności są szkoły średnie zawodowe (8). Liczba uczniów w poszczególnych szkołach utrzymuje się na stałym poziomie, występuje równy podział wyboru pomiędzy szkołami ogólnokształcącymi, a szkołami średnimi zawodowymi.

Tabela 21. Liczba poszczególnych rodzajów szkół wraz z liczbą uczniów we Włocławku w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Szkoły podstawowe	23	24	25	23	23
Liczba uczniów w szkołach podstawowych	6 894	7 813	7 786	7 611	7 507
Gimnazja	4	3	-	-	-
Liczba uczniów w gimnazjum	2 257	1 154	-	-	-
Szkoły ponadgimnazjalne	41	40	39	37	35
Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych	7 158	7 066	8 672	8 679	8 450
Szkoły średnie zawodowe	8	8	8	8	8
Liczba uczniów w szkołach średnich	2 829	2 986	3 697	3 632	3 575

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
zawodowe					
Szkoły ogólnokształcące	23	22	21	18	16
Liczba uczniów w szkołach ogólnokształcących	3 421	3 232	3 925	3 930	3 753
Szkoły policealne	16	14	13	13	12
Liczba uczniów w szkołach policealnych	1 894	1 801	1 791	2 032	1 905

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Respondenci nie wskazali, by dostęp do usług edukacyjnych dla dzieci, ale i dorosłych był utrudniony. Może się zdarzyć sytuacja, w której z powodu dużej liczby chętnych na jedno miejsce, proces rekrutacji może być trudny.

Wsparcie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi

Wśród brakujących form wsparcia rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi wskazano na:

- Utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów oraz do rehabilitacji.
- Utrudniony dostęp do miejsc typu warsztaty terapii zajęciowej, ale także do ośrodków wsparcia dziennego, które zapewniając opiekę dzieciom z niepełnosprawnością, ich rodzicom dają chwilę na wytchnienie. Takiej placówki w mieście Włocławek nie ma.

Wyzwaniem jest także praca z samymi rodzicami dzieci z niepełnosprawnościami, którzy nie zawsze chętnie korzystają z oferowanych form wsparcia. Ponadto, ciągle w społeczeństwie są osoby, które nie wiedzą, jak zareagować na trudne zachowanie dzieci z niepełnosprawnością, będące skutkiem bodźców zewnętrznych. Rodzice takich dzieci czasami świadomie rezygnują z wyjść w miejsca publiczne, ponieważ nie chcą przeszkadzać innym czy też boją się, że będą oceniani przez inne osoby.

Aby zwiększać udział rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością w życiu społecznym czy kulturalnym miasta Włocławek, zdaniem respondentów należy:

- Zwiększać dostępność do specjalistów dla dzieci z niepełnosprawnością. Większa dostępność do korzystania z terapii czy rehabilitacji to szansa na lepsze funkcjonowanie tej grupy dzieci w sytuacjach czy miejscach potencjalnie dla nich trudnych.
- Organizacja wydarzeń umożliwiających udział każdej grupie i ich integracja.
- Organizacja zajęć edukacyjnych w szkołach. Oswajanie dzieci z tematem niepełnosprawności, nauka akceptacji problemów tej grupy, nauka odpowiedniego zachowania się wobec dzieci z niepełnosprawnością.

Współpraca NGO z JST w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Wskazano, iż aktywne działania w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie i wsparcie osób w kryzysie prowadzi Fundacja Dies Mei. Z posiadanej wiedzy uczestników badania wynika, że działania tej organizacji cieszą się sporym zainteresowaniem. Jednocześnie, liczba potrzebujących tego rodzaju wsparcia jest spora i sprawia, że na uzyskanie pomocy trzeba czasem poczekać.

Wśród oferowanych form wsparcia możliwe jest skorzystanie z pomocy prawnej czy psychologicznej. Otrzymać można także pomoc rzeczową (w postaci odzieży) czy finansową (np. bony żywnościowe, środki finansowe na opłacenie przedszkola lub wynajem mieszkania). Dzieci mogą skorzystać z wyjazdów w okresie wakacji czy też otrzymać wyprawkę szkolną. Wskazano, że działania te są możliwe dzięki wsparciu finansowemu ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości. Należy więc

zaznaczyć, że nie jest to pomoc systematyczna w dłuższej perspektywie czasowej, ale możliwa dzięki uzyskanemu grantowi, a tym samym ograniczona czasowo.

Problem, na który może natrafić fundacja zajmująca się właśnie wsparciem takich rodzin stanowi ograniczony dostęp do odpowiednich specjalistów. Nierówność w dostępie i zatrudnieniu specjalistów mogą jednak powodować wyższe stawki, jakie dzięki uzyskanym grantom mogą zaoferować organizacje pozarządowe. Wspomniano, że tylko z powodu braku specjalistów i stawek jakie mógł zaoferować Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radziejowie, nie przystąpił on do konkursu na prowadzenie poradni leczenia uzależnień.

Jako skuteczną formę pomocy ofiarom przemocy domowej wskazano na udzielanie wsparcia psychologicznego czy też pracę z terapeutą. Działania te mogą być pomocne w zrozumieniu przez ofiarę, że w całej tej trudnej sytuacji jest współuzależniona. Jest to praca z osobami, które wierzą, że ich oprawca może się zmienić i nie dojdzie więcej do rękoczynów czy sytuacji konfliktowych. Celem takiej pracy byłoby wykorzystanie przez ofiarę wszelkich zasobów i skorzystanie ze wszystkich możliwości, by zmienić swoją sytuację na lepszą.

Pomoc ofiarom przemocy domowej to także potrzeba pracy nad innymi problemami, które w rodzinie występują i które mogą prowadzić do stosowania agresji. Wskazano w tym obszarze na problem uzależnień oraz choroby psychiczne, a nawet sytuacje, w których występują oba te problemy jednocześnie i przyczyniają się do zjawiska przemocy domowej. Problemem w takich sytuacjach jest utrudniony dostęp do specjalistycznego wsparcia (np. psychiatrii), ale i niechęć do podejmowania leczenia.

W trakcie badania wskazano, że każdego roku w mieście Włocławek powstaje program współpracy Gminy Miasto Włocławek z organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta ma formę współpracy finansowej oraz pozafinansowej. Rokrocznie program jest poddawany konsultacjom z zainteresowanymi stronami, tak by na bieżąco reagować na pojawiające się potrzeby. Lokalnym organizacjom pozarządowym udostępniane są lokale, mają możliwość skorzystania ze szkoleń czy specjalistycznych porad. To ostatnie cieszą się coraz większym zainteresowaniem, ponieważ coraz częściej organizacje pozarządowe muszą dostosowywać swoje działania do zmieniających się przepisów prawa. Jest to czynnik, który powoduje dla organizacji sytuacje trudne i wymagające bardzo kompleksowej i specjalistycznej wiedzy. Zasygnalizowano wyzwanie, przed jakim stoją organizacje w zakresie prowadzenia księgowości i zmian, jakie w tym zakresie wprowadził Nowy Ład. Obecnie włocławskie organizacje mogą skorzystać z konsultacji z księgową, co nie zastępuje jednak kompleksowej obsługi księgowej.

Pogłębiono temat lokali dla organizacji pozarządowych, godzin ich dostępności oraz wielkości. Respondenci mają poczucie, że pomimo zasobów osobowych, jakimi dysponuje Włocławskie Centrum Organizacji Pozarządowych, lokalne NGO mogą codziennie w szerokim zakresie czasowym skorzystać z przestrzeni. Jeśli chodzi o same przestrzenie dostępne dla organizacji, są one bardzo różnorodne. Dostępne są zarówno tzw. hot deski, czyli biurka ogólnodostępne i nie przypisane na wyłączność do jednej osoby. Możliwe jest także skorzystanie z sal, które są bieżąco doposażane i obecnie ich standard jest zadowalający.

To są tak zwane hot deski, czyli organizacje różne korzystają z tych samych narzędzi. Jest już ta formuła, ona się przyjęła, ona się sprawdza. Mamy sale, które doposażamy. Uważam, że są na dobrym poziomie, porównując z innymi. Z naszej strony i ze strony miasta myślę, że dokładamy wszelkich starań żeby to poza finansowe wsparcie było na jak najwyższym poziomie.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Jeśli chodzi o współpracę organizacji pozarządowych z instytucjami w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przywołano sytuację z ubiegłego roku tj. próbę stworzenia punktu informacyjnego. Ostatecznie fundacja, która chciała prowadzić taki punkt, nie spełniła wszystkich kryteriów. Próbę podjęła, ponieważ dostrzega potrzebę wsparcia rodzin zmagających się z problemem przemocy poprzez tworzenie osiedlowych punktów. Brakuje jej jednak kadry, która powinna podnieść swoje kwalifikacje w zakresie pracy z rodziną doświadczającą przemocy. Rozwiązaniem byłoby także zatrudnienie dodatkowej osoby, specjalisty w temacie. Ta sama fundacja dzięki środkom z gminy prowadzi w jednej z dzielnic świetlicę, w której podejmowane działania dotyczą profilaktyki zdrowia psychicznego. Prowadzone działania odbywają się w lokalu z dala od centrum, co może stanowić utrudnienie w dotarciu, ale jednocześnie może dawać poczucie bezpieczeństwa, bycia niezauważonym.

Działania w zakresie profilaktyki uzależnień w mieście Włocławek

Zakres działań podejmowanych w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemu uzależnień zdaniem respondentów jest szeroki, skierowany do różnych grup wiekowych oraz pomaga w walce z różnymi problemami. Wyzwaniem natomiast stanowić może pojawienie się nowych problemów czy zupełnie innych uzależnień od tych, które dominowały kilka lat temu. Wskazano tutaj na coraz większą skalę uzależnień behawioralnych np. uzależnienie od telefonów czy komputerów, zakupoholizm, poprawianie urody czy uzależnienie od aktywności fizycznej. W związku z tym, trudno na tym etapie jednoznacznie stwierdzić czy podejmowane w tym zakresie działania są wystarczające.

Wyzwaniem jest mała dostępność leczenia w formule stacjonarnej, trwającego kilka tygodni. Obecnie, możliwość podjęcia takiej formy terapii jest możliwa w placówkach w Czerniewicach oraz w Radziejowie. Na leczenie w tej formie, często osoby uzależnione zgłaszają się pod wpływem impulsu. Kluczowa w tym zakresie może być jak najszybsza reakcja i zaoferowanie odpowiedniej pomocy na tu i teraz.

Wśród przyczyn problemu uzależnień w mieście Włocławek wskazano na:

- Nadmiar czasu oraz brak pomysłów na spędzanie czasu wolnego.
- Niepodejmowanie aktywności zawodowej.
- W przypadku młodzieży – chęć przypodobania się rówieśnikom.
- Występowanie problemu uzależnienia z innymi problemami w rodzinie, np. przemocą, co znacznie może utrudniać pomoc osobie uzależnionej oraz współuzależnionej.

W mieście Włocławek osoby, które zmagają się z problemem uzależnień mogą korzystać z pomocy w następujących formach:

- Dzieci i młodzież uczęszczająca do szkoły może skorzystać z indywidualnych i grupowych zajęć z psychologiem. Prowadzone zajęcia profilaktyki uniwersalnej prowadzone są przez podmiot, który wygrał konkurs na realizację zadania. Zajęcia odbywają się cyklicznie i mają formę warsztatową. Dostosowane są także do każdej grupy wiekowej. Obejmują uczniów od klasy czwartej do siódmej w szkole podstawowej oraz uczniów od klasy pierwszej do trzeciej szkoły średniej. Dąży się do tego, aby warsztaty były realizowane w każdej włocławskiej szkole, ale należy mieć świadomość, że programem nie jest objęta każda klasa.
- Na terenie miasta Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie prowadzi 5 placówek wsparcia dziennego dla dzieci. W ramach ich działań w ciągu roku szkolnego prowadzone zajęcia profilaktyczne przez specjalistów. W okresie letnim organizowane są także kolonie letnie, które odbywają się

- w oparciu o program profilaktyczno-terapeutyczny skierowany na przeciwdziałanie uzależnieniom.
- Klub Integracji Społecznej prowadzi działania wspierające dla osób, które wyszły z uzależnienia od alkoholu. Ich celem jest pomoc w abstinencji, a jednocześnie w podjęciu zatrudnienia. Działania te prowadzi instruktor terapii zajęciowej.
  - Osoby dorosłe skorzystać mogą z dwóch poradni leczenia uzależnień. Możliwe jest korzystanie z jednego z dwóch klubów anonimowych alkoholików. Wsparcie otrzymać mogą także osoby, które są uzależnione od hazardu bądź mają problemy seksualne.
  - Na terenie miasta Włocławek działają także stowarzyszenia działające na rzecz osób, które wyszły z nałogu. Wsparcie często kierowane jest także do członków ich rodzin. Na te działania lokalne NGO otrzymują środki finansowe z gminy Włocławek. Jako przykład takich działań przywołano Kujawsko-Pomorskie Towarzystwo „Powrót z U”. Jest ono realizatorem programu skierowanego do rodzin, w których występuje problem z uzależnieniem od narkotyków.
  - Osoby doświadczające przemocy domowej i jej sprawcy mogą skorzystać z terapii w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Jest on dostępny przez całą dobę.
  - W ramach zadania pod tytułem Edukacja publiczna, lokalne media na zlecenie miasta Włocławek realizują materiały, które przedstawiać mają mieszkańcom zagrożenia behawioralne dotyczące np. w okresie wakacyjnym zagrożeń związanych z kąpielami czy z jazdą quadami po picciu alkoholu i zażywaniu innych środków psychoaktywnych.

Podejmowanie działań mających na celu zapobieganie zagrożeniom behawioralnym w mieście Włocławek jest podejmowane dopiero od tego roku. Jeśli chodzi o problem uzależnienia od Internetu w przypadku dzieci, problem jest definiowany jako duży. Dodatkowo, spotęgował go czas nauki zdalnej w czasie pandemii. Sprawili, że dzieci i młodzież stały się bardzo aktywnym użytkownikami Internetu i spędzają przed różnego rodzaju ekranami bardzo dużo czasu. Alternatywą, zdaniem jednego z respondentów dla młodych mieszkańców Włocławka może być w tym zakresie możliwość zaangażowania się w wolontariat. To sposób na to, by spędzać czas razem, w sposób aktywny i kreatywny – z dala od Internetu.

Tutaj z punktu wolontariatu staramy się wciągać taką młodzież w działania społeczne. Świetlice też kładą nacisk na to, żeby ten czas spędzany tam nie był czasem przed komputerem, tylko był czasem wspólnych zajęć, wyjścia na miasto, poznania miasta, poznania oferty kulturalnej, spotkania z ciekawymi ludźmi i jednocześnie też jest nacisk na edukację.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Wśród działań, jakie można byłoby prowadzić na większą skalę, wskazano na potrzebę skupienia większej uwagi na dotarciu z programami profilaktycznymi do dzieci w wieku 15-17 lat. Nie są oni już odbiorcami działań realizowanych przez MOPR w ramach placówek wsparcia dziennego i jednocześnie nie ma pewności, że są oni uczestnikami cykli warsztatów profilaktycznych prowadzonych w szkole. Dostrzega się, że w przypadku tej grupy wiekowej może być luka, która wymaga uzupełnienia.

Do świetlic dzieci chodzą do wieku trzynastu lub czternastu lat i potem nam znikają z radarów i tutaj w tym przedziale wiekowym starszych nastolatków 15-17 lat, my jako ośrodek nie do końca mamy kontakt z tego typu młodzieżą i ewentualnie tutaj byłaby jakaś luka do uzupełnienia, jeśli chodzi o kontynuację wsparć terapeutycznych.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Wyzwanie w działaniach na rzecz uzależnień stanowić może brak wystarczającej kadry, która posiada odpowiednie kwalifikacje i kompetencje do pracy z osobami potrzebującymi wsparcia. Sytuacja ta ma realne przełożenie w mieście Włocławek. W roku 2022, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radziejowie nie przystąpił do konkursu na prowadzenie poradni leczenia uzależnień. W placówce wcześniej były organizowane zajęcia terapeutyczne, a nieprzystąpienie do konkursu było efektem zbyt małej liczby specjalistów w placówce.

Działania, które mogłyby przyczynić się do minimalizowania problemu uzależnień to:

- Trudniejszy dostęp do alkoholu.
- Większą dostępność do specjalistów oraz utworzenie w mieście Włocławek placówki, w której można byłoby odbyć leczenie w formule stacjonarnej. Może dla części osób być to skuteczniejsza pomoc w wychodzeniu z problemu uzależnienia.

Wspieranie seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorych

Poruszając kwestię osób starszych i niepełnosprawnych w mieście Włocławek należy mieć świadomość, że są to grupy osób bardzo różnych np. pod względem stanu zdrowia, a co za tym idzie - o różnych problemach i potrzebach. W przypadku samych seniorów zupełnie inne potrzeby mogą mieć osoby, które są w podeszłym wieku i ze względu na swoją niepełnosprawność mają ograniczoną możliwość uczestniczenia w wydarzeniach, które odbywają się na terenie miasta. Zdarza się, że są to osoby, których zdrowie psychiczne jest w dobrej kondycji i mają bardzo duże potrzeby utrzymywania kontaktów i relacji z innymi. Bardzo ważny w tym obszarze jest aspekt pomocy pozainstytucjonalnej, ponieważ są to osoby, których podstawowe potrzeby są zaspokajane przez realizowane usługi opiekuńcze, ale nie jest zaopiekowania sfera emocji. Jeden z uczestników badania przyznał, że w tym zakresie bardzo pomocni są wolontariusze, którzy z seniorem mogą bez pośpiechu wypić herbatę i porozmawiać. Zwraca się jednak uwagę, że ze względu na starzejące się społeczeństwo rośnie zapotrzebowanie na wolontariuszy.

Osoby starsze i osoby z niepełnosprawnością napotykać na bariery architektoniczne w mieście Włocławek – m.in. w postaci wysokich czy wąskich schodów, co skutecznie utrudnia aktywizację tych grup społecznych. Jak wskazano, problem ten dotyczy np. Śródmieścia.

Nieco inaczej sytuacja wygląda w przypadku seniorów określonych mianem mobilnych, czyli takich których stan zdrowia jest na tyle dobry, że mogą oni korzystać z różnych form wsparcia poza swoim miejscem zamieszkania np. w klubach seniora, na uniwersytecie trzeciego wieku, w lokalnych organizacjach pozarządowych czy też w dziennym domu pomocy społecznej.

Bardzo ważne, zdaniem respondentów jest zaopiekowanie się seniorami, którzy ze względu na swój wiek i ograniczenia są zamknięci we własnych domach. Dodatkowo, grupę tych seniorów udało się zidentyfikować i poznać podczas pandemii, kiedy tworzono bazę takich osób. Pomimo zniesienia wielu obostrzeń związanych z pandemią, wielu seniorów nadal się zgłasza bądź są zgłaszani przez osoby trzecie po pomoc wolontariusza.

Wśród form wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnością we Włocławku, wskazano także na funkcjonowanie następujących programów/rozwiązań:

- Teleopieka, czyli działania mające na celu wyposażyć seniorów w opaski życia. Jest to narzędzie, które pozwala monitorować stan ich zdrowia i zapewnia też wsparcie psychiczne.

- Realizowana od września 2021 roku usługa indywidualnego transportu door-to-door, polegająca na dowozie mieszkańców Gminy Miasto Włocławek do wybranego przez siebie punktu (wizyta lekarska, szpital, spotkanie kulturalne, itp.). Korzystać mogą także osoby, które poruszają się na wózku inwalidzkim, dostępny jest także asystent osoby niepełnosprawnej czy starszej, który pomaga w bezpiecznym dotarciu do celu i pokonywaniu barier. Podkreślono jednak, że z tej formy wsparcia korzysta zbyt mało osób, bowiem możliwość taka przysługuje 504 osobom, podczas gdy obecnie korzysta z niej nieco ponad 260. Użytkownicy dość licznie korzystają z tego transportu w celach zdrowotnych - do ośrodkach zdrowia czy szpitala. W godzinach 16-21 zajętość pojazdu zdecydowanie spada, a – jak podkreślono – w tym czasie osoby z niepełnosprawnościami mogłyby z powodzeniem korzystać z transportu w celach społecznych. Zauważono, że powodem takiego stanu rzeczy może być słaba promocja usługi door-to-door, dlatego ważne jest, aby informować i zachęcać osoby z niepełnosprawnościami do korzystania z tej formy wsparcia. Z drugiej strony często osoby te czują wewnętrzny opór przed korzystaniem z tej usługi w celach społecznych, gdyż mają poczucie, że odbierają w ten sposób innym możliwość transportu do lekarza.

Po korzystać w celu tak naprawdę społecznym, czyli wszelkiego rodzaju wyjazdy godzinie 16 zajętość tej taksówki spada. I tutaj właśnie mogliby użytkownicy kulturalne.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób z niepełnosprawnościami/przewlekłe chorych

Zdaniem respondentów, minusem programu door to door jest zbyt mała liczba przejazdów w ciągu miesiąca z której może skorzystać. Zdarza się również tak, że senior musi wykorzystać taką możliwość na dotarcie do lekarza. Nie ma tym samym możliwości skorzystania z transportu, by dotrzeć na zajęcia dla seniorów. Pojawiły się sugestie, by z takiego transportu senior czy osoba z niepełnosprawnością mogła skorzystać codziennie. Bardzo ważne jest także by pracować z osobami, które mają problem, by zaufać, by wyjść poza swój dom i by towarzyszyć podczas całego wyjścia. Problem - zdaniem respondentów - nabrał na sile po pandemii.

Problemy seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorych

Wyniki badania ilościowego wśród mieszkańców Włocławka pokazują, że w obszarze wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami najwyżej ocenionymi aspektami pod względem dostępności były: oferta zajęć i programów dla seniorów (średnia ocen 2,69 w skali 1-5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą), usługi wsparcia dla seniorów (np. kluby seniora, dzienne, usługi pielęgnacyjne, porządkowe) (2,69) oraz zapewnienie transportu dla osób starszych (2,55). Najniżej oceniono natomiast dostęp do mieszkań chronionych (2,09).

Tabela 22. Dostępność usług związanych ze wsparciem seniorów i osób z niepełnosprawnościami we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek ocen negatywnych (1 i 2)	Średnia ocen
Oferta zajęć i programów dla seniorów	29,4%	2,69
Usługi wsparcia dla seniorów (np. kluby seniora, dzienne, usługi pielęgnacyjne, porządkowe)	32,0%	2,57
Zapewnienie transportu dla osób starszych	32,6%	2,55
Wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego	32,8%	2,53
Usługi wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami (np. usługi asystenckie, opiekuńcze, pielęgnacyjne, porządkowe)	39,6%	2,30
Dostęp do mieszkań chronionych	39,4%	2,09

*Średnia ocen nie uwzględnia odpowiedzi „nie wiem, trudno powiedzieć”

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Ponad połowa ankietowanych mieszkańców Włocławka deklaruwała, że osoby starsze zamieszkujące w mieście najczęściej borykają się z problemami materialnymi (50,6%), z samotnością i izolacją społeczną (41,4%), brakiem opieki ze strony rodziny (35,8%), utrudnionym dostępem do lekarzy specjalistów i diagnostyki (34,8%) oraz niedoborem miejsc w placówkach stałego pobytu dla osób starszych (34%).

Tabela 23. Główne problemy osób starszych we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Problemy materialne (zła sytuacja finansowa)	50,6%
Samotność i izolacja społeczna	41,4%
Brak opieki ze strony rodziny	35,8%
Utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów i diagnostyki	34,8%
Niedobór miejsc w placówkach stałego pobytu dla osób starszych (np. domy spokojnej starości)	34,0%
Brak oferty spędzania czasu wolnego skierowanej do seniorów	31,6%
Ubóstwo	29,4%
Niezdolność do samodzielnego funkcjonowania	28,0%
Brak pomocy sąsiedzkiej	22,2%
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	19,2%
Dyskryminacja ze względu na wiek	18,0%
Ograniczony dostęp do opieki hospicyjnej	16,0%
Niedostosowanie do warunków społecznych	15,8%
Przemoc domowa (np. poniżanie, nękanie, zabieranie pieniędzy z emerytury/renty bez zgody, agresja słowna i fizyczna itp.)	4,0%
Nie wiem, trudno powiedzieć	15,0%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Powyższe dane w większości pokrywają się z wynikami badania jakościowego - wśród problemów, z jakimi najczęściej spotykają się osoby starsze na terenie Włocławka respondenci wskazywali na:

- Brak odpowiedniej opieki zdrowotnej. W opinii samych seniorów, w mieście brakuje przede wszystkim specjalistów z zakresu geriatry oraz rehabilitacji.
- Niechęć lekarzy pierwszego kontaktu do wizyty domowych pomimo złego stanu zdrowia, problemów z przemieszczeniem się przez seniora do przychodni, czy wreszcie pomimo obowiązku jaki ciąży na lekarzu w takiej sytuacji.
- Długi czas oczekiwania na wizyty u lekarzy specjalistów.
- W placówkach brak aut przystosowanych do transportu medycznego. Radząc sobie z sytuacją, dom pomocy społecznej korzysta z usług formy zewnętrznej.
- Brak lekarza internisty w placówkach sprawujących opiekę nad seniorami. Seniorów odwiedza lekarz pierwszego kontaktu z rejonu, w nagłych przypadkach pomoc zostaje udzielona przez lekarza pogotowia ratunkowego. Jednak w takiej sytuacji, lekarz obecny w instytucji mógłby na bieżąco monitorować stan zdrowia seniorów. Tym samym uzupełnić pracę pielęgniarek, które poza wieloma obowiązkami do wykonania przy podopiecznych muszą przygotować dokumentację.
- Nieposiadanie przez seniorów wystarczających środków finansowych, które mogą przeznaczyć np. usługi związane z poruszaniem się po mieście, w tym korzystanie z taksówek.
- Powyższy problem związany jest z także z występującymi w mieście Włocławek barierami architektonicznymi (np. wysokie krawężniki, nierówne chodniki, przestrzenie niedostępne dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich).
- Samotność i brak wystarczającej opieki ze strony bliskich osób.

Badanie ilościowe wśród mieszkańców Włocławka wykazało, że dla osób z niepełnosprawnościami największą przeszkodę stanowią bariery architektoniczne (44,4%), samotność i izolacja społeczna (40,8%), brak odpowiednich ofert pracy (37,8%), problemy materialne (25%) oraz utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów i diagnostyki (23%).

Tabela 24. Główne problemy osób z niepełnosprawnościami we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Bariery architektoniczne	44,4%
Samotność i izolacja społeczna	40,8%
Brak odpowiednich ofert pracy	37,8%
Problemy materialne	25,0%
Utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów i diagnostyki	23,0%
Ograniczenia transportowe, problemy z przemieszczaniem się	22,6%
Brak dostosowania wydarzeń do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	22,4%
Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawności	21,6%
Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych	19,4%
Problemy psychiczne	18,4%
Ubóstwo	16,8%
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	11,0%
Niedostosowanie sposobów komunikacji do niedowidzących i niedosłyszących	10,8%
Dziecinne traktowanie w sytuacjach społecznych	10,6%
Brak akceptacji w środowisku rodzinnym	10,4%
Przemoc domowa	3,8%

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Inne	0,4%
Nie wiem, trudno powiedzieć	23,2%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Wyniki badania jakościowego wskazują ponadto, że problem dla osób z niepełnosprawnością może stanowić wykluczenie komunikacyjne, trudność w dotarciu czy przemieszczaniu się, pomimo oferowanego wsparcia w zakresie dowozu, którego liczba jest jednak niewystarczająca. Osoby te napotykać również na bariery architektoniczne m.in. w postaci wysokich czy wąskich schodów czy problemy związane z niewystarczającą liczbą miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności pod obiektami użyteczności publicznej. Zwrócono jednak uwagę, że w strefach płatnego parkowania w mieście posiadacze kart parkingowych mogą bezpłatnie parkować w miejscach oznaczonych kopertą. W przypadku, kiedy wszystkie te miejsca są zajęte, mają oni także możliwość bezpłatnego skorzystania z pozostałych miejsc parkingowych.

Jeżeli chodzi o miejsca publiczne w mieście, to tych miejsc jest zdecydowanie za mało.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób z niepełnosprawnościami/przewlekłe chorych

W 2021 roku w gminie Włocławek wszedł w życie regulamin transportu zbiorowego, zawierający zapisy odnośnie przejazdu osób z niepełnosprawnością ruchową na wózkach inwalidzkich. Zgodnie z nim, w autobusach komunikacja publicznej obowiązuje zasada, że kierowca udziela pomocy osobie poruszającej się na wózku, rozkładając specjalną platformę w celu umożliwienia jej wjazdu. Taki wózek może się obrócić wokół własnej osi i zapiąć pasami bezpieczeństwa, przez co nie stwarza zagrożenia dla innych użytkowników komunikacji publicznej. Inaczej sytuacja wygląda w przypadku osób poruszających się na skuterach przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami, które nie uniemożliwiają użycie pasów bezpieczeństwa, co nie spełnia wymogów regulaminowych. W takich przypadkach kierowca ma prawo odmówić osobie z niepełnosprawnością wjazdu do autobusu.

Podkreślono, że na terenie miasta z pewnością brakuje placówki całodobowej, która sprawowałaby pieczę nad osobami z chorobami psychicznymi. Obecnie warsztaty terapii zajęciowej i dom dziennego pobytu funkcjonujący przy DPS-ie i ŚDS są formami otwartymi, natomiast coraz częściej spotyka się przypadki osób chorych na Alzheimera czy inne choroby wieku starczego, które potrzebują jednak formy zamkniętej.

Badanie ilościowe wśród mieszkańców Włocławka wykazało, że seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami potrzebują przede wszystkim pomocy w codziennych czynnościach (49,8%), dostępu do usług pielęgnacyjnych (43%) oraz pomocy przy drobnych naprawach rzeczy codziennego użytku (39,2%).

Tabela 25. Główne potrzeby seniorów i osób z niepełnosprawnościami zamieszkałych we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Pomoc przy codziennych czynnościach	49,8%
Dostęp do usług pielęgnacyjnych	43,0%
Pomoc przy drobnych naprawach rzeczy codziennego użytku	39,2%
Zapewnienie transportu	29,2%
Dostęp do usług porządkowych	24,4%
Nie wiem, trudno powiedzieć	23,8%

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Możliwość wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego	21,4%
Inne	0,4%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Usługi opiekuńcze

W toku badań jakościowych wskazano, iż w mieście Włocławek seniorzy przede wszystkim korzystają z usług opiekuńczych. Te mają na celu zaspokojenie potrzeb typowych dla seniorów. Jeśli chodzi o specjalistyczne usługi opiekuńcze, te nie są dedykowane tej grupie wiekowej. W mieście Włocławek jest to wsparcie, z którego korzystają osoby z zaburzeniami psychicznym w bardzo różnym wieku.

Problemem, jaki można dostrzec w obszarze korzystania przez włocławskich seniorów z usług opiekuńczych sprowadza się do rozumienia przez nich roli opiekunki oraz sposobu ich pracy. Zdarza się, że seniorzy mają oczekiwanie iż opiekunka będzie dostępna dla nich w każdym momencie, w którym tego potrzebują. Należy jednak pamiętać, że pracują one według ustalonego grafiku, zazwyczaj mają także stałe godziny pracy. Wyzwaniem jest także zrozumienie przez seniora, ale także jego rodziny jakie potrzeby mogą być zaspokojone w ramach usług opiekuńczych, a jakie zadania w ogóle nie wchodzą w zakres obowiązków opiekunek wykonujących usługi. Sednem usług opiekuńczych jest zaopiekowanie się osobą, która tego wsparcia potrzebuje. Zdarza się jednak, iż rodzina i senior oczekuje, że opiekunka będzie np. myć okna czy wykonywać gruntowe prace porządkowe. Wskazywano, że seniorzy poza zaspokojeniem podstawowych potrzeb w swoim miejscu zamieszkania (tj. zadbania o porządek czy wykonania zabiegów higienicznych) mają duże potrzeby w obszarze relacji interpersonalnych. Te potrzeby nie zawsze mogą być spełnione przez opiekunki, które mają ograniczony czas, jaki mogą poświęcić danej osobie. By nie dochodziło do nieporozumień na tle zakresu obowiązków osób świadczących usługi opiekuńcze, istotny jest jasny komunikat przekazywany korzystającym i ich rodzinom. Ważne także, aby środowisko opiekunek było solidarne w wykonywaniu obowiązków i nie wykonywały obowiązków wykraczających poza zakres usługi opiekuńczej.

Jeśli chodzi o dostępność usług opiekuńczych w mieście Włocławek, trudno jednoznacznie wskazać czy jest ona na wysokim czy też niskim poziomie. Jak wskazano w toku rozmowy, zdarzają się sytuacje, w których przeznaczane na danego podopiecznego godziny są wystarczające, ale zdarza się także, że ich brakuje. Wiele zależy od potrzeb podopiecznych, ale także od kwalifikacji i kompetencji osób wykonujących obowiązki opiekunki. Ta kwestia stanowi nieustanne wyzwanie, gdyż trudno jest o osoby chętne do podjęcia takiej pracy, posiadające odpowiednie przygotowanie i gotowe podjąć zatrudnienie za oferowaną stawkę. Zdaniem respondentów w obszarze dostępności usług opiekuńczych problemem jest zbyt mała liczba osób, które świadczą usługi opiekuńcze oraz zbyt mała liczba godzin przeznaczonych na te usługi. Ponadto, wzrasta ta liczba potencjalnych odbiorców usług opiekuńczych, co również może negatywnie wpływać na dostępność do możliwości skorzystania z tej formy wsparcia.

Pomoc społeczna

Zdaniem uczestników badania, skala korzystania z pomocy społecznej oraz liczba zapytań o możliwość jej uzyskania stale się powiększa. Najczęściej oczekiwaną formą wsparcia są usługi opiekuńcze, czyli wsparcie w wykonywaniu codziennych czynności np. zrobienie zakupów, porządki czy pomoc w załatwieniu spraw. Przyczyn coraz większej liczby seniorów potrzebujących wsparcia

ze strony opieki społecznej można upatrywać w ich sytuacji rodzinnej czy braku relacji pomiędzy starszymi rodzicami i ich dziećmi, co przekłada się na brak chęci lub gotowości do pomocy rodzicom w codziennych czynnościach. Respondenci – przedstawiciele instytucji na co dzień sprawujących opiekę na seniorami, zauważają ten problem i podkreślali go w swoich wypowiedziach. Wskazywali, że brak dobrych relacji w rodzinie przekłada się na problem samotności seniorów oraz ich zaniedbania. W ich opinii, problem ten przybiera na sile. Ponadto, zdarzają się również sytuacje, w których rodzina seniora nie mieszka we Włocławku. Pomimo posiadania dzieci i wnuków, senior jest pozostawiony sam sobie.

Rzeczywiście seniorzy są bardzo samotni. Niektórzy mają rodziny, mają dzieci i tak są zepchnięci na margines. Byleby oddać do DPS-u czy do ośrodka dziennego.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób z niepełnosprawnościami/przewlekłe chorych

Oferta czasu wolnego dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorych

Dzięki działalności dziennego domu pobytu seniorzy mogą skorzystać z zajęć z zakresu terapii zajęciowej. Organizowane są wyjścia do teatru, do kina, wyjazdy na festyny, państwowe uroczystości. Wszystkie propozycje i działania mają na celu aktywizowanie seniorów i umożliwianie im spędzania czasu w sposób kreatywny i twórczy. Ponadto, pracownicy dziennego domu pomocy wspierają osoby starsze w czynnościach, które mogą być dla nich trudne, np. w rejestracji do lekarza, w załatwieniu spraw urzędowych. W mieście Włocławek funkcjonują trzy uniwersytety trzeciego wieku. Jeden z nich to uniwersytet o profilu medycznym, oferujący zajęcia w ramach 16 sekcji. Zrzesza bardzo samodzielnych i aktywnych seniorów, sprawnych fizycznie oraz nieposiadających żadnych zaburzeń funkcji poznawczych. Działają także organizacje pozarządowe, które aktywnie pozyskują środki finansowe z różnych źródeł na działania na rzecz seniorów.

Zauważyć można jednak, że z dostępnej oferty zajęć dla seniorów korzysta często grupa składająca się z tych samych osób – najbardziej aktywnych seniorów, dobrze radzących sobie z wyszukiwaniem informacji np. w Internecie. Najbardziej aktywni seniorzy są jednocześnie informatorami dla innych seniorów w zakresie tej oferty. Do zajęć czasami dołączają ci, którzy o tej możliwości dowiedzieli się dzięki tzw. poczcie pantoflowej.

Ważny aspekt sprzyjający korzystaniu z oferty kulturalnej przez seniorów może stanowić bliskość miejsc wydarzeń. Wskazano, że problemem miasta jest, iż wiele instytucji kultury jest zlokalizowanych w Śródmieściu. Problem ten sygnalizowała dotychczas włocławska rada seniorów, która rekomendowała, by na każdym osiedlu utworzono kluby, w których seniorzy mogliby się spotykać oraz rozwijać swoje pasje i zainteresowania blisko swojego miejsca zamieszkania. Wśród rozmówców pojawiła się idea, aby w dziennych placówkach wsparcia dla dzieci, które działają praktycznie na każdym osiedlu, utworzyć w godzinach popołudniowych osiedlowe kluby seniora. Placówki te w czasie roku szkolnego funkcjonują w godzinach popołudniowych, gdzie dzieci po zakończeniu zajęć szkolnych przychodzą i spędzają resztę czasu, dlatego warto byłoby wykorzystać już istniejącą infrastrukturę w celu aktywizacji osób starszych.

Lokalizacja klubów seniora jest w zasadzie scentralizowana w obszarze Śródmieścia. Natomiast mieszkańcy osiedli ościennych ze względu na dość daleką odległość, wołałaby mieć takie kluby na swoim osiedlu.

Źródło: panel ekspertów (JST)

Działania, które należałoby podjąć, aby skuteczniej docierać do seniorów i informować ich o ofercie kulturalnej miasta Włocławek powinny dotyczyć:

- Ze względu na grupę seniorów, która nie posiada wystarczających umiejętności, by sprawnie wyszukiwać informacje w Internecie, należałoby znaleźć skuteczny kanał informacyjny. Warto także podjąć działania, które poprawiłyby umiejętność obsługi urządzeń cyfrowych (telefon, komputer), a tym samym poprawiłyby umiejętności wyszukiwania informacji w Internecie.
- Większego wsparcia seniorów wymagających pomocy w dojazdach do instytucji kultury, szczególnie dla tych osób starszych, których stan zdrowia uniemożliwia poruszanie się komunikacją publiczną. Wskazano, że liczba 6 dojazdów na miesiąc w ramach programu door to door jest obecnie niewystarczająca.
- Minimalizowanie barier architektonicznych.

Należy mieć świadomość, iż niekorzystanie z oferty kulturalnej może wynikać w przypadku części seniorów z ich stanu zdrowia. Niezależnie czy na co dzień zamieszkują w domu pomocy społecznej czy w swoich mieszkaniach, są to także osoby, które posiadają znaczne problemy zdrowotne. Problemy z pamięcią, demencją czy zaburzenia poznawcze mogą całkowicie uniemożliwiać podejmowanie aktywności na tym polu.

Uczestnictwo seniorów w takich działaniach jak uroczystości państwowe, religijne, festyny, wydarzenia kulturalne, wydarzenia sportowe jest zależne od stanu ich zdrowia, a także od miejsca, w którym na co dzień przebywają lub zamieszkują. Wskazać można pewnego rodzaju korelację w tym zakresie.

Seniorzy zamieszkujący dom pomocy społecznej oraz pacjenci zakładu opiekuńczo-leczniczego nie uczestniczą w wydarzeniach poza budynkami instytucji, pod opieką których przebywają. Mają jednak możliwość uczestnictwa w aktywnościach, które są organizowane wewnętrznie – święta okazjonalne, narodowe święta państwowe, zajęcia terapii zajęciowej czy nawet urodziny. Wskazano, że pomimo złego stanu zdrowia, seniorzy chętnie uczestniczą w zajęciach i spotkaniach. Mogą one mieć pozytywny wpływ na ich funkcje poznawcze i samopoczucie. Zdarza się także, że seniorzy przebywający pod opieką wskazanych instytucji są odwiedzani przez grupy dzieci (np. przy okazji Dnia Babci i Dziadka).

Zdecydowanie chętniej z możliwości aktywnego spędzenia czasu i udziału w festynach, uroczystościach państwowych, oferty kulturalnej korzystają seniorzy będący pod opieką dziennego domu pomocy społecznej. Są to seniorzy cieszący się lepszym zdrowiem, szczególnie w obszarze funkcji poznawczych.

Na zwiększenie odsetka seniorów uczestniczących w poruszanych działaniach, pozytywnie może wpłynąć:

- Przemyślana oferta wydarzeń, które nie tylko sprawią przyjemność, ale również dodatkowo będą pozytywnie wpływać na funkcje poznawcze.
- Angażowanie i korzystanie ze wsparcia wolontariuszy, którzy mogliby wypełniać luki kadrowe instytucji sprawujących opiekę nad seniorami. Rolą wolontariuszy w takich miejscach mogłoby być prowadzenie prostych zajęć w ramach terapii zajęciowej pod okiem personelu. Ten jest przeciążony pracą, ma pod opieką bardzo dużą liczbę mieszkańców oraz obowiązki związane z pracą biurową. Wolontariat na rzecz seniorów jest jednak trudny. Wskazano, że często wolontariusze zniechęcają się brakiem efektów, nie zawsze też gotowi są przebywać z osobami starszymi.

W opinii uczestników badania jakościowego, mimo iż we Włocławku funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych (m.in. Stowarzyszenie

Eurointegracja, Fundacja Kajetanus, Stowarzyszenie Oligo, Stowarzyszenie Amazonki), oferta organizowania czasu wolnego dla osób z niepełnosprawnościami jest niewystarczająca. Zauważono, że osoby te spędzają czas wolny m.in. w domu dziennego pobytu w MOPR, jednak liczba miejsc, jakie oferuje placówka, jest ograniczona. Możliwość uczestnictwa pojawia się dopiero wówczas, gdy ktoś nie jest już w stanie uczęszczać do placówki (np. ze względów zdrowotnych). Pojawiły się głosy, że zasadna byłaby organizacja tzw. dziennych klubów przy większych placówkach zlokalizowanych na terenie gminy – na przykład przy Domu Pomocy Społecznej.

Osoby z niepełnosprawnościami, takie które mają znaczne ograniczenia, jeśli chodzi o przemieszczanie się poza własne mieszkanie, w znacznym stopniu narzekają na samotność.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób z niepełnosprawnościami/przewlekłe chorych

Aktywność seniorów oraz działania międzypokoleniowe

Zaangażowanie i aktywność seniorów we Włocławku przejawia się w działalności rady seniorów, która pełni rolę ciała doradczego i opiniującego – podejmuje działania wpływające na politykę miasta w obszarze seniorów. Nie jest to jednak organizacja, która skupia seniorów działających bezpośrednio na rzecz innych seniorów. Wyzwaniem i ograniczeniem w tym zakresie może stanowić brak środków finansowych, którymi rada seniorów mogłaby dysponować w tym zakresie.

Nie wskazano by seniorzy na większą skalę sami organizowali większe wydarzenia na rzecz innych seniorów. Aktywności, które podejmują bardzo często odbywają się w nielicznym gronie bliskich znajomych i są organizowane na rzecz bardzo ograniczonej liczby osób.

Z tego, co wiem, to u nas panie też tylko tutaj w naszym zakresie. Mogą sobie gdzieś tam wyjść, zorganizować, więc bardziej tutaj z sobą są zżyte i bardziej tutaj w tej społeczności tutaj małej się obracają.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób z niepełnosprawnościami/przewlekłe chorych

Wiele w obszarze działań międzypokoleniowych na gorsze zmieniła pandemia, która ograniczyła kontakty młodych i starszych mieszkańców Włocławka. Przed pandemią, dzieci z włocławskich szkół odwiedzały mieszkańców instytucji wspierających seniorów. Obecnie, dostrzega się coraz większy problem w próbie odtworzenia tych spotkań. Pomimo kierowanych do szkół oficjalnych zaproszeń, do bezpośredniego kontaktu nie dochodzi. Relacje te często sprowadzają się do przesłania seniorom kartek świątecznych przygotowanych przez młodzież. Za przykład działania w tym obszarze wskazano także na:

- Zlecenie bibliotece miejskiej projektu mającego na celu organizację wspólnych warsztatów dla dzieci młodszych i seniorów.
- Młodzież z włocławskiego hufca pracy razem z kilkoma mieszkańcami porządkuje groby w okresie poprzedzającym Dzień Wszystkich Świętych.
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie realizuje projekt „Wspieraj seniora”, którego celem jest by wolontariatem i kontaktem z samotnymi seniorami zainteresować młodzież, uczniów szkół średnich. Idea powstała jeszcze w czasie pandemii.

Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością

W kontekście aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami poruszono kwestię zbyt małej liczby zakładów pracy chronionej. Pojawiły się głosy, że osoby te mają nierzadko trudności ze znalezieniem pracy. Co prawda w gminie funkcjonuje zakład aktywności zawodowej, niemniej jest to w dalszym ciągu niewystarczające wsparcie.

Myślę, że we Włocławku nie ma zbyt dużo zakładów pracy chronionej, więc to jest problem z zatrudnieniem takich osób. Jest zakład aktywizacji zawodowej, ale wiadomo, że Włocławek jest dość dużym miastem, więc tych osób z niepełnosprawnościami jest też dość dużo.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób z niepełnosprawnościami/przewlekłe chorych

W 2021 roku miasto nawiązało współpracę z fundacją Aktywizacja (odział w Bydgoszczy) w celu zachęcania lokalnych pracodawców do zatrudniania osób z niepełnosprawnościami. Dwa razy w miesiącu organizowane są spotkania, w których udział biorą przedstawiciele fundacji oraz osoby z niepełnosprawnościami zainteresowane pracą. Fundacja Aktywizacja organizuje staże płatne, zdobywa miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami, a także pozyskuje kolejne firmy, które chcą zatrudnić takie osoby.

Gmina Miasto Włocławek kilka lat temu przystąpiła do Programu pn. Wyrównywanie różnic między regionami III, w ramach którego istnieje możliwość refundowania stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami. Zauważono jednak, że podczas pandemii liczba pracodawców chętnych do zatrudnienia takich osób spadła, przez co działania realizowane na rzecz aktywizacji takich osób mieszczą się w limitach PFRON-u. Mniejsze zainteresowanie pracodawców nie dotyczy jednak wyłącznie osób z niepełnosprawnościami, a ograniczenia wynikają z ryzyka przed przyszłą redukcją etatów.

To nie jest kwestia zatrudniania osób niepełnosprawnych. Tak naprawdę to są ograniczenia wynikające w ogóle z ryzyka przed przyszłą redukcją etatów. A tutaj jednak są umowy związani i tej umowy tak naprawdę bez poniesienia konsekwencji nie mogą zerwać.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób z niepełnosprawnościami/przewlekłe chorych

Promocja i ochrona zdrowia

W roku 2021 r. w ramach programu „Roczny Program Współpracy Gminy Miasto Włocławek z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2021”, którego celem było zaspokojenie potrzeb społecznych mieszkańców miasta oraz wzmacnianie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, udzielono dotacji w obszarze ochrony zdrowia (przeciwdziałania uzależnieniom) o wysokości 589 142,50 zł².

Na terenie Włocławka działa Fundacja ANWIL, która wsłuchuje się w potrzeby lokalnej społeczności i w odpowiedzi realizuje tematyczne programy grantowe oraz podejmuje inicjatywy zgodne z celami statusowymi. Jednym z głównych celów jest ochrona i promocja zdrowia. W 2020 r. fundacja uruchomiła program pod nazwą „Bądź zdrow”, którego celem jest ochrona zdrowia, a także podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie profilaktyki zdrowotnej. W 2021 fundacja ta zorganizowała wydarzenie w formie pikniku rodzinnego we włocławskiej Hali Mistrzów; jego motywem przewodnim była profilaktyka zdrowia³.

W kontekście promocji i ochrony zdrowia należy również wskazać na:

- projekt „Kujawsko-Pomorska Teleopieka”, dofinansowywany ze źródeł zewnętrznych, który ma na celu zwiększenie dostępu do usług społecznych w środowisku lokalnym, a także wolontariatu. Uczestnikami projektu jest 161 mieszkańców Włocławka potrzebujących wsparcia z uwagi na

² Raport o stanie miasta Włocławek, s.99

³ <https://wloclawek.naszemiasto.pl/miasteczko-zdrowia-pojawi-sie-we-wloclawku-takie-badania-i/ar/c14-8413373>

stan zdrowia lub niepełnosprawność⁴. „Bransoletki życia” to system teleopieki domowej, który monitoruje funkcje życiowe i szybko przywoła pomoc⁵.

- Projekt „Zapewnienie bezpieczeństwa i opieki pacjentom oraz bezpieczeństwa personelowi zakładów opiekuńczo-leczniczych, domów pomocy społecznej i zakładów opiekuńczych i hospicjów na czas COVID-19”, którego celem jest ograniczenie negatywnych skutków wystąpienia epidemii COVID-19 wśród pacjentów i pensjonariuszy oraz personelu zakładów opiekuńczo-leczniczych, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjów oraz domów pomocy społecznej⁶.

Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku w swojej ofercie studiów ma do zaproponowania studia podyplomowe o nazwie „Zarządzanie ochroną zdrowia”. Celem studiów jest wykształcenie przyszłej kadry menażerskiej, aby skutecznie i efektywnie zarządzała podmiotami funkcjonującymi w ochronie zdrowia⁷.

Na dzień 31.12.2021r. (dane z GUS) na terenie Włocławka znajdowały się 32 przychodnie oraz 38 punktów aptecznych. Liczba porad udzielonych pacjentom w 2021 r. :

- ambulatoryjna opieka zdrowotna – 1 098 979,
- podstawowa opieka zdrowotna – 616 073,
- przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu – 284 055.

Wśród problemów w obszarze ochrony zdrowia, z jakimi spotykają się mieszkańcy Włocławka uczestnicy badań jakościowych wskazywali przede wszystkim na długi czas oczekiwania na wizyty u lekarzy specjalistów. W zakresie dostępu do lekarzy i specjalistycznej opieki kierowanej do małych dzieci główne problemy i wyzwania stanowią:

- Niedostateczna liczba pediatrów.
- Diagnostyka (także specjalistyczna) i wizyty (także w ramach leczenia psychiatrycznego) w formule online. Mimo, iż zniesiono większość obostrzeń związanych z pandemią w wielu przychodniach tylko w takiej formie odbywa się kontakt z lekarzem.
- Niedostateczna liczba specjalistów wymusza konieczność wizyt w Toruniu, Bydgoszczy czy Warszawie.
- Czas oczekiwania na wizytę na przykład u stomatologa w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia jest bardzo długi i wynosi do sześciu miesięcy.

Powracając do kwestii ograniczonej możliwości skorzystania ze wsparcia psychologa lub psychiatry dziecięcego, należy mieć na uwadze, że zasoby opieki psychiatrycznej we Włocławku nie bazują wyłącznie na specjalistach dziecięcych. Z danych zawartych w wyszukiwarce Narodowego Funduszu Zdrowia⁸ wynika, że w mieście działają placówki świadczące usługi dla osób dorosłych, w tym:

- leczenie psychiatryczne (Poradnia Zdrowia Psychicznego i Oddział Dzienny Psychiatryczny przy Centrum Medycznym Multimed T. Jucyk Sp. z o.o.; Poradnia Zdrowia Psychicznego – FOXMED Anna Kasialis; Poradnia Zdrowia Psychicznego w Miejskim Zespole Opieki Zdrowotnej Sp. z o.o. ; Poradnia Zdrowia Psychicznego NZOZ „MEDYK” we Włocławku Waldemar Litwiński; Poradnia Zdrowia Psychicznego i Oddział Dzienny Psychiatryczny przy Samodzielnym Publicznym Zespole Przychodni Specjalistycznych we Włocławku; Poradnia Zdrowia Psychicznego w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym we Włocławku),

⁴ Raport o stanie miasta Włocławek, s.105

⁵<https://www.kujawsko-pomorskie.pl/informacje-prasowe/39179-teleopieka-dla-wszystkich-potrzebujacych>

⁶ Raport o stanie miasta Włocławek, s.107

⁷<https://ksw.wloclawek.pl/kierunek-studiow/podyplomowe/zarzadzanie-ochrona-zdrowia/>

⁸ <https://gsl.nfz.gov.pl/GSL/>

- świadczenia psychologiczne (poradnie psychologiczne – pierwsza przy Centrum Medycznym Multimed Tadeusz Jucyk Sp. z o.o., druga przy Samodzielnym Publicznym Zespole Przychodni Specjalistycznych we Włocławku).

Wskazano, że brak dostępności do lekarzy w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia sprawił, że w mieście rozbudowany został rynek specjalistycznego wsparcia prywatnego. Mimo to, dostępność do specjalistów jest utrudniona, a czas oczekiwania na wizytę jest długi.

Wyniki badania ilościowego wśród mieszkańców Włocławka pokazują, że w obszarze promocji i ochrony zdrowia najwyższymi ocenionymi aspektami były: dostęp do opieki nad ciężarnymi i noworodkami (średnia ocen 2,70 w skali 1-5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą), dostęp do informacji odnośnie służby zdrowia w mieście - informacje w placówkach ochrony zdrowia (2,59) oraz dostęp do informacji odnośnie służby zdrowia w mieście - informacje w Internecie (2,57). Najniżej oceniono natomiast dostęp do opieki psychiatrycznej (1,82), dostęp do lekarzy specjalistów (np. neurolog, geriatra, psychiatra) (1,89) oraz dostęp do opieki psychologicznej (1,98).

Tabela 26. Dostępność usług związanych z promocją i ochroną zdrowia we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek ocen negatywnych (1 i 2)	Średnia ocen
Dostęp do opieki nad ciężarnymi i noworodkami	28,8%	2,70
Dostęp do informacji odnośnie służby zdrowia w mieście - informacje w placówkach ochrony zdrowia	46,0%	2,59
Dostęp do informacji odnośnie służby zdrowia w mieście - informacje w Internecie	45,8%	2,57
Dostęp do opieki zdrowotnej w szkołach (pielęgniarka szkolna, badanie wzroku i zębów dzieci, gimnastyka korekcyjna, materiały higieniczne)	52,4%	2,35
Dostęp do badań profilaktycznych i przesiewowych (mammografia, badania słuchu i wzroku, kolonoskopia, cytologia itp.)	55,0%	2,30
Dostępność edukacji o zdrowym stylu życia (w tym m.in. o diecie, ruchu, jakości snu itd.)	52,8%	2,25
Dostęp do badań diagnostycznych (USG, EKG, EEG, RTG itp.)	60,4%	2,22
Dostęp do rehabilitacji i fizjoterapii	58,6%	2,16
Dostęp do opieki dentystycznej	63,6%	2,05
Dostępność edukacji seksualnej i edukacji w zakresie planowania rodziny	57,0%	2,02
Dostęp do wizyt domowych	54,6%	2,01
Dostęp do opieki terapeutycznej	61,6%	1,99
Dostęp do opieki psychologicznej	62,4%	1,98
Dostęp do lekarzy specjalistów (np. neurolog, geriatra, psychiatra)	71,0%	1,89
Dostęp do opieki psychiatrycznej	64,8%	1,82

*Średnia ocen nie uwzględnia odpowiedzi „nie wiem, trudno powiedzieć”

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

W opinii mieszkańców obszarami, które należałoby w największym stopniu rozwijać/poszerzać jest opieka psychologiczna (53,2%), dostępność do lekarzy specjalistów (51,4%), opieka psychiatryczna (46,2%) oraz badania diagnostyczne (44,6%). Z kolei usługi, którymi respondenci byłiby najbardziej

zainteresowani w przyszłości to badania diagnostyczne (49,8%), dostęp do lekarzy specjalistów (43,6%), badania profilaktyczne i przesiewowe (40,6%), opieka dentystyczna (39,8%) oraz rehabilitacja i fizjoterapia (38,6%).

Tabela 27. Usługi z zakresu ochrony zdrowia, które należy rozwijać/poszerzać oraz usługi, na które występuje największe zainteresowanie (N=500)

Wyszczególnienie	Którą usługę należy rozwijać/poszerzać we Włocławku?	Z której usługi chciał(a)by Pan(i) skorzystać w przyszłości?
Opieka psychologiczna	53,2%	29,0%
Dostęp do lekarzy specjalistów (np. neurolog, geriatra, psychiatra)	51,4%	43,6%
Opieka psychiatryczna	46,2%	18,6%
Badania diagnostyczne (USG, EKG, EEG, RTG itp.)	44,6%	49,8%
Opieka dentystyczna	33,8%	39,8%
Badania profilaktyczne i przesiewowe (mammografia, badania słuchu i wzroku, kolonoskopia, cytologia itp.)	31,8%	40,6%
Rehabilitacja i fizjoterapia	30,6%	38,6%
Opieka terapeutyczna	29,0%	15,2%
Informacje odnośnie służby zdrowia we Włocławku - informacje w Internecie	19,0%	18,2%
Opieka zdrowotna w szkołach (pielęgniarka szkolna, badanie wzroku i zębów dzieci, gimnastyka korekcyjna, materiały higieniczne)	18,2%	10,4%
Informacji odnośnie służby zdrowia we Włocławku - informacje w placówkach ochrony zdrowia	13,8%	10,0%
Edukacja seksualna i planowanie rodziny	12,0%	3,8%
Edukacja o zdrowym stylu życia (w tym m.in. o diecie, ruchu, jakości snu itd.)	11,4%	10,8%
Wizyty domowe	8,4%	9,0%
Opieka nad ciężarnymi i noworodkami	3,0%	2,2%
Żadne z powyższych	2,4%	5,0%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Obszarami funkcjonowania ochrony zdrowia, które w największym stopniu wymagają poprawy w opinii mieszkańców Włocławka są: dostęp do lekarzy specjalistów (77,8%), dostęp do badań diagnostycznych (59,2%), dostęp do badań profilaktycznych i przesiewowych (48%), opieka dentystyczna (47,2%) oraz dostęp do rehabilitacji i fizjoterapii (42,2%).

Tabela 28. Obszary funkcjonowania ochrony zdrowia we Włocławku wymagające poprawy (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Dostęp do lekarzy specjalistów (np. kardiolog, ortopeda, laryngolog)	77,8%
Dostęp do badań diagnostycznych (USG, EKG, EEG, RTG itp.)	59,2%
Dostęp do badań profilaktycznych i przesiewowych (mammografia, badania słuchu i wzroku, kolonoskopia, cytologia itp.)	48,0%

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Opieka dentystyczna	47,2%
Dostęp do rehabilitacji i fizjoterapii	42,2%
Dostęp do opieki zdrowotnej w szkołach (pielęgniarka szkolna, badanie wzroku i zębów dzieci, gimnastyka korekcyjna, materiały higieniczne)	31,0%
Jakość świadczonych usług w służbie zdrowia	29,8%
Czas dojazdu karettek pogotowia	27,2%
Poradnictwo zdrowia psychicznego	22,6%
Dostęp do wizyt domowych	19,2%
Edukacja o zdrowym stylu życia (diecie, ruchu, higienie psychicznej, jakości snu itd.)	15,4%
Edukacja seksualna i planowanie rodziny	13,6%
Opieka nad ciężarnymi i noworodkami	6,4%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Potrzebę poszerzenia na terenie Włocławka działań związanych z promocją zdrowia (edukacja zdrowotna, profilaktyka, kształtowanie odpowiednich postaw zdrowotnych, promowanie zdrowego stylu życia) odczuwa trzech na czterech mieszkańców miasta (73,6%). Odmienne deklarację złożyło 9,6% badanych, a 16,8% nie potrafiło wskazać jednoznacznej odpowiedzi.

Trudności w dostępie do informacji o służbie zdrowia, w tym o możliwości i zasadach korzystania z porad lekarzy specjalistów dostrzega 53,4% mieszkańców Włocławka (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Przeciwnego zdania był co trzeci respondent (34,6%, suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”), a co dziesiąty badany nie potrafił udzielić odpowiedzi (12%).

Tabela 29. Trudności w dostępie do informacji o służbie zdrowia, w tym o możliwości i zasadach korzystania z porad lekarzy specjalistów (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Zdecydowanie tak	22,0%
Raczej tak	31,4%
Raczej nie	31,4%
Zdecydowanie nie	3,2%
Nie wiem, trudno powiedzieć	12,0%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Infrastruktura medyczna oraz dostęp do specjalistów oceniona została nisko przez uczestników badania jakościowego. Argumenty za takimi ocenami dotyczyły zbyt małej liczby specjalistów, długich terminów oczekiwania na wizytę, problemu zmęczenia specjalistów, których jest zbyt mało przy jednoczesnej dużej liczbie osób potrzebujących wsparcia. To przekłada się na brak właściwego podejścia i diagnozy każdego przypadku, co zdaniem respondentów w połączeniu z systematycznym i częstym wsparciem może wpływać na powodzenie pracy z osobą będącą w kryzysie czy też zmagającą się z nałogiem. Ponadto, czas pracy który specjalista może poświęcić danej osobie skraca się, ponieważ za każdym udzielonym wsparciem idą obowiązki wypełnienia dokumentów.

Przeciwdziałanie bezrobociu

We Włocławku w 2021 roku liczba osób bezrobotnych w porównaniu do 2017 roku zmniejszyła się o 2 373 osoby. Największy wzrost w porównaniu z rokiem ubiegłym odnotowano w 2020 roku

(wzrost o 715 w porównaniu do 2019 roku), na co wpływ miała pandemia COVID-19. W liczbie bezrobotnych większy udział mają mężczyźni. W roku 2021 w porównaniu z 2017 rokiem liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o 494 osoby, natomiast liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia zmniejszyła się o 645 osób.

Tabela 30. Liczba osób bezrobotnych w latach 2017-2021.

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Ogólna liczba osób bezrobotnych	6 160	4 948	4 170	4 885	3 787
Ogólny udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	9,2	7,6	6,5	8	6,4
Liczba bezrobotnych kobiet	2 650	2 055	1 832	2 241	1 600
Ogólny udział bezrobotnych zarejestrowanych kobiet w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	7,5	6	5,4	7	5,1
Liczba bezrobotnych mężczyzn	3 510	2 893	2 338	2 644	2 187
Ogólny udział bezrobotnych zarejestrowanych mężczyzn w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	11	9,3	7,7	9,2	7,8
Liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia	1 068	869	701	849	574
Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	1 865	1 532	1 368	1 459	1 220

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Wyniki badania ilościowego wśród mieszkańców Włocławka pokazują, że w obszarze przeciwdziałania bezrobociu najwyżej ocenionymi aspektami były: dostęp do szkoleń i kursów zawodowych (średnia ocen 2,72 w skali 1-5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą) oraz dostęp do poradnictwa zawodowego w przypadku uczniów (2,68). Najniżej oceniono natomiast dostęp do warsztatów poszukiwania pracy (2,47).

Tabela 31. Dostępność usług związanych z przeciwdziałaniem bezrobociu we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek ocen negatywnych (1 i 2)	Średnia ocen
Dostęp do szkoleń i kursów zawodowych	31,6%	2,72
Dostęp do poradnictwa zawodowego - uczniowie	32,8%	2,68
Dostęp do poradnictwa zawodowego - absolwenci i osoby dorosłe	34,8%	2,59
Dostęp do warsztatów poszukiwania pracy	37,6%	2,47

*Średnia ocen nie uwzględnia odpowiedzi „nie wiem, trudno powiedzieć”

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Z wypowiedzi przedstawicieli instytucji związanych z rynkiem pracy wynika, że w ostatnich 5 latach nastąpiła poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy. Podkreślono, że w powiecie włocławskim znacznie zmniejszyła się stopa bezrobocia, na co niewątpliwie wpłynęło powstanie stref przemysłowych w okolicznych miejscowościach. Jednocześnie można odnotować przyrost ofert pracy, które jednak dotyczą w szczególności pracowników fizycznych.

Na przestrzeni tych ostatnich lat stopa bezrobocia tak drastycznie spadła i nadal jest niska. Miejmy nadzieję, że tak zostanie.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar bezrobocia

Jeśli natomiast spojrzeć na miasto Włocławek pod kątem enklaw, w których bezrobocie jest zdecydowanie większe niż w innych miejscach, wskazano na osiedle socjalne, o którym potocznie

mówi się „za zakrętem” (od nazwy jednej z ulic). Usytuowane na peryferiach miasta, nie za dobrze skomunikowane wybija się jako obszar, w którym odsetek osób bezrobotnych, posiadających nałogi i korzystających z pomocy jest większy niż na innych osiedlach Włocławka.

Problemy na lokalnym rynku pracy

Zauważono, że w chwili obecnej panuje rynek pracownika, co powoduje dość duży problem, jeśli chodzi o zapewnienie pracodawcom odpowiedniej ilości kandydatów do pracy. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy branż związanych z budownictwem, przetwórstwem przemysłowym, transportem, handlem i usługami oraz gastronomią. Wśród zawodów, których w szczególności brakuje wymieniano m.in. lakiernika samochodowego, mechanika samochodowego, elektryka czy elektromontera.

Musimy też pamiętać, że Włocławek nie jest samotną wyspą, nie jest odseparowany.

Trzeba pamiętać, że w okolicy mamy dość mocne prężnie działające strefy gospodarcze, jest to Brzeska Strefa Gospodarcza i strefa przemysłowa w Lubieniu Kujawskim, gdzie jest dużo zakładów pracy.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar bezrobocia

Z wypowiedzi rozmówców wynika, że znaczna część bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy to osoby z wykształceniem wyższym, przede wszystkim w kierunkach humanistycznych, które nierzadko są zmuszone do podjęcia pracy poniżej swoich kwalifikacji. Mimo wszystko znalezienie pracy na lokalnym rynku nie jest zadaniem trudnym, jednak warto mieć na uwadze, że oferty pracy dotyczą konkretnych branż, które nie zawsze odpowiadają osobom bezrobotnym.

Na rynku pracy w powiecie włocławskim dostrzega się niedopasowanie szkolnictwa do zapotrzebowania pracodawców. Lokalna gospodarka potrzebuje obecnie fachowców, o których coraz trudniej. Brakuje w dużym stopniu wykwalifikowanych pracowników fizycznych. Próbuąc wskazać przyczyny tej sytuacji rozmówcy zwracali uwagę na fakt, wśród młodych ludzi wciąż niejednokrotnie panuje przekonanie, że tylko szkoła wyższa da im lepszy start. Na rynku pracy pozostali głównie fachowcy wykształceni w poprzednim systemie kształcenia (w szkołach zawodowych), z których duża część przeszła już na emeryturę, stąd brak takich osób jest coraz bardziej odczuwalny.

Na pewno edukacja ma tu duże znaczenie, bo widać wyraźnie, że jest niedopasowane szkolnictwo do rynku.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar bezrobocia

Jeden z ekspertów rynku pracy wyraził przekonanie, że szkoły w niewystarczającym stopniu dbają o kompetencje miękkie uczniów, które – jak wynika z jednego z badań przeprowadzonych przez PUP – mają coraz większe znaczenie dla lokalnych pracodawców. Analiza wykazała, że aspekt ten jest stawiany na równi z kwalifikacjami zawodowymi.

Istotną kwestią, wpływającą na poziom bezrobocia na lokalnym rynku pracy jest również jego specyficzna struktura. Dużą grupę zarejestrowanych stanowią bowiem osoby będące w szczególnej sytuacji – przede wszystkim długotrwale bezrobotni. Jest to grupa, która do skutecznej aktywizacji potrzebuje długofalowego wsparcia w postaci treningu umiejętności społecznych czy treningu umiejętności pracy. Ważne jest, aby te działania trwały dłuższy okres czasu, by były skuteczne. Jako przykład wskazano na Danię, gdzie cały proces trwa 3 lata i jest rozpisany na wiele mniejszych kroków (np. przez trzy miesiące nabywa się umiejętność systematycznego, porannego wstawania).

Jakiś czas temu czytałam o systemie w Danii, gdzie program aktywizacji osoby bezrobotnej jest rozpisany na 3 lata. Polega on między innymi na tym, że w pierwszej kolejności taką osobę się przyucza do rannego wstawania i ma codziennie stawiać się o ósmej rano, podpisywać listę i wychodzić. To trwa na przykład 3 miesiące, żeby go zmotywować do wczesnego wstawania, bo oprócz wstawania jest to również przygotowanie się do wyjścia, więc przez 3 miesiące jest umiejętnie kierowany.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Liczna jest także grupa osób w wieku 50+, którym szczególnie trudno jest znaleźć pracę. Zauważono jednak, że najczęściej powodem braku zatrudnienia tych osób jest brak motywacji do jego podjęcia. W tym kontekście poruszono również kwestię związaną z dostępnością świadczeń socjalnych. W opinii rozmówców jednym z głównych czynników demotywujących może być bezrobocie dziedziczne czy też stosunek oferowanego wynagrodzenia do środków z programów socjalnych. Coraz więcej kobiet korzystających z programów socjalnych zamiast pracować, woli zostać w domu z dziećmi.

We Włocławku mamy dość duży problem, jeśli chodzi o liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Jak porównuję do innych miast, to odnoszę wrażenie, że tutaj ten problem jest dość duży.

Źródło: panel ekspertów (JST)

Zjawisko dyskryminacji na lokalnym rynku pracy

W opinii ekspertów na rynku pracy w powiecie włocławskim nie dostrzega się dyskryminacji długotrwale bezrobotnych, osób bez kwalifikacji zawodowych, kobiet samotnie wychowujących dzieci czy osób powyżej 50 roku życia. Podkreślono, że w związku z panującym rynkiem pracownika, pracodawcy są otwarci na każdego, kto wyraża chęci do pracy. W przypadku osób w wieku 50+ jedną z najczęstszych przeszkód w podjęciu zatrudnienia okazuje się zły stan zdrowia, który nierzadko zostaje zdiagnozowany podczas badań wstępnych. Przedstawiciel spółdzielni socjalnej zwrócił natomiast uwagę, że jedną z głównych barier, która w większości przypadków wyklucza potencjalnych pracowników w procesie rekrutacji jest uzależnienie od alkoholu.

Analizując kwestię dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami, wskazano, że nie zauważa się występowania tego zjawiska w odniesieniu do całości. Można natomiast dostrzec, że osoby z niektórymi schorzeniami mogą być niepożądane przez część pracodawców. Dotyczy to w szczególności osób z zaburzeniami psychicznymi.

Mimo że od wielu, wielu lat próbuje się zmienić to myślenie o osobach dotkniętych chorobami psychicznymi, to jednak wielu pracodawców po prostu obawia się.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar bezrobocia

Analizując elementy, na które pracodawcy zwracają największą uwagę w procesie rekrutacji, rozmówcy zauważyli, że kluczowe znaczenie ma charakter stanowiska pracy. Oznacza to, że od pracowników fizycznych czy wykonujących prace proste nie wymaga się specjalnego przygotowania, zaś na stanowiska specjalistyczne mile widziani są pracownicy posiadający odpowiednie kwalifikacje. Jak już wcześniej wspomniano, coraz większe znaczenie dla właścicieli firm mają również kompetencje miękkie.

Zjawisko migracji pracowników

Wzrost mobilności ludzi jest zjawiskiem powszechnie występującym we współczesnej gospodarce. Mobilność jest obecnie nieodzownym składnikiem procesu rozwoju społecznego i gospodarczego. Z wypowiedzi ekspertów ds. rynku pracy wynika, że w mieście Włocławek także dostrzega się zjawisko odpływu ludności za granicę lub do innych większych miast w Polsce. Migracje dotyczą zwłaszcza osób młodych z wysokimi kwalifikacjami, które chcą pracować w warunkach pozwalających im utrzymać rodzinę. Poruszono kwestię niedoborów specjalistów medycznych, które skutkują wzrostem obaw o powszechność dostępu społeczeństwa do opieki medycznej.

Migrują ludzie, którzy są fajnie wykształceni, którzy sobie układają życie gdzieś w innych większych miastach: w Trójmieście, w Warszawie czy w Krakowie albo jadą za granicę. I cały problem polega na tym, jak miasto ma tych ludzi zatrzymać.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar bezrobocia

Aktywne programy rynku pracy są oferowane w mieście Włocławek

Powiatowy Urząd Pracy we Włocławku oferuje różne formy wsparcia dla osób bezrobotnych. Są to staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, dotacje na stworzenie własnego biznesu, szkolenia, doposażenie i wyposażenie stanowisk pracy czy bony na zasiedlenie. Są też dwa autorskie programy pilotażowe, w głównej mierze skierowane do kobiet. PAKT czyli, program aktywizacji kompleksowej i trwałej dla pań długotrwale bezrobotnych i niezmotywowanych do podjęcia pracy. Drugi projekt nosi nazwę „Praca mamy się opłaca” i skierowany jest do pań, które chciałyby pracować, jednak z różnych względów im się to nie opłaca. Jako najbardziej skuteczne instrumenty rynku pracy wskazano te, które wiążą się z utworzeniem nowych stanowisk pracy, tj. staże oraz dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we Włocławku realizuje projekt „Reintegracja społeczna mieszkańców Włocławka”. Celem projektu jest aktywna integracja 150 mieszkańców Włocławka, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami przez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia, a także powrót na rynek pracy. W trakcie 7 miesięcy uczestnik otrzymuje wsparcie specjalistyczne, w tym również psychologów, doradcę zawodowego, pośrednika pracy. Dla części uczestników organizowane są kursy zawodowe kwalifikacyjne. W ramach projektu organizowane są także staże.

Wypowiedzi rozmówców sugerują, że osoby zarejestrowane w urzędzie w większości są długotrwale bezrobotne, bez motywacji do pracy. Powoduje to, że nie są one zainteresowane aktywnymi programami rynku pracy oferowanymi przez PUP, a zmotywowanie ich do podjęcia zatrudnienia jest zadaniem szczególnie trudnym.

Problem długotrwałego bezrobocia oraz przyczyny bierności zawodowej

Uczestnicy badania jakościowego wskazywali, że bezrobocie długotrwale rodzi szereg negatywnych konsekwencji. Należy do nich zaliczyć zarówno konsekwencje ekonomiczne, jak również społeczne czy psychologiczne. Długoletnie pozostawanie bez pracy i dziedziczenie bezrobocia, zazwyczaj trwale zamyka ludziom drogę do godnego życia. Wartości przekazywane są kolejnym pokoleniom, wśród których „morale” pracy jest niskie, a poszukiwanie zatrudnienia wydaje się być nieopłacalne. W tym kontekście poruszono także kwestię różnego rodzaju świadczeń socjalnych, które – w opinii respondentów – wpływają negatywnie na aktywizację osób długotrwale bezrobotnych. Z drugiej strony, zjawisko uzależnienia od świadczeń socjalnych przyczynia się także do powiększenia szarej strefy.

Podzieliłbym to właśnie na konsekwencje psychologiczne, społeczne, ekonomiczne.

Zacznijmy od najłatwiejszego, od ekonomii. Nie pracujesz, nie masz środków.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar bezrobocia

O kondycji rynku pracy nie świadczy sam wskaźnik bezrobocia. Dużą rolę odgrywa również skala bierności zawodowej. Wciąż pozostaje liczna grupa osób w wieku produkcyjnym, które nie są zainteresowane podjęciem pracy. W opinii rozmówców najczęściej dzieje się tak dlatego, że obciążają ich obowiązki związane z opieką nad dzieckiem, są dotknięci chorobą lub niepełnosprawnością albo po prostu nie czują potrzeby poszukiwania pracy, gdyż dochód małżonka pozwala im na utrzymanie rodziny.

Działalność organizacji pozarządowych podejmujących problematykę integracji na rynku pracy i aktywizacji zawodowej

Rozmówcy wyrażali przekonanie, że do walki z bezrobociem, w tym również długotrwałym potrzebna jest współpraca instytucjonalna. Zdaniem respondentów we Włocławku za mało jest organizacji pozarządowych zajmujących się aktywizacją zawodową.

Jeżeli szukamy jakichś szans na przyszłość dla tych osób długotrwale bezrobotnych, to trzeba tę synergię instytucjonalną tworzyć, dlatego, że bez tej współpracy nie zmienimy nastawienia tych osób.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar bezrobocia

Wśród znanych rozmówcom organizacji/instytucji zajmujących się tematyką bezrobocia w mieście wymieniano spółdzielnię socjalną Empatia, współpracującą z MOPS Polski Czerwony Krzyż oraz Polski Komitet Pomocy Społecznej czy Chrześcijańską Misję Pomocy Człowiekowi.

Przeciwdziałanie bezdomności

Główne przyczyny bezdomności w mieście Włocławek

Uczestnicy badania jakościowego wskazali główne przyczyny bezdomności w mieście. Ich zdaniem zjawisko to wynika najczęściej z:

- bezrobocia (brak źródła stałych dochodów),
- zjawiska dziedziczenia ubóstwa,
- przemocy w rodzinie,
- rozpadu więzi rodzinnych
- uzależnienia od alkoholu/substancji psychoaktywnych,
- niezaradności życiowej.

Problem bezdomności na terenie miasta Włocławek został dość jasno określony za pomocą liczb. Zdaniem respondentów, liczba osób bezdomnych to stały poziom 250 osób co roku i jest co liczba maksymalna. Trudno jednoznacznie oszacować, jaki jest poziom usamodzielniania i wychodzenia z bezdomności. Specjaliści pracujący z osobami w kryzysie bezdomności dostrzegają, że w tej grupie osób są osoby przyjezdne czy też osoby, które wyjechały z miasta i powracają. Co ważne, nie dostrzega się przyrostu liczby bezdomnych z powodu eksmisji.

Tutaj wracając do usamodzielniania, to statystyka co do osób wchodzących i wychodzących z bezdomności, to w sumie trudno określić na jakim to jest poziomie. Mamy przyjezdnych, mamy wyjezdnych, mamy powracających, bo pojawiają się czasami w klubie te osoby. Natomiast jakoś tak stała liczba się utrzymuje, nie

zwiększa się, nie ma czegoś takiego, jak problemy w obszarze bezdomności w tytule eksmisji.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Zauważono, że w ostatnich latach problem bezdomności we Włocławku pozostaje na niezmiennym poziomie. Znaczą poprawę odnotowano po 2015 roku, kiedy ilość bezdomnych zgłaszających się do instytucji pomocowych uległa zmniejszeniu. Od tamtej pory liczba osób bezdomnych korzystających z pomocy w formie schronienia pozostaje na stabilnym poziomie i wynosi średnio 100 osób miesięcznie. Podkreślono, że na skutek umieszczania tych osób w ramach pomocy oraz prowadzonych programów wyjścia z bezdomności, część z nich usamodzielniała się.

Wpływ bezdomności na wizerunek miasta

Rozmówcy byli zgodni co do tego, że problem bezdomności wpływa negatywnie na wizerunek miasta. Zauważono, że część mieszkańców jest źle nastawiona do osób bezdomnych. Zdarzają się przypadki pobicia, kradzieży czy agresji słownej w kierunku takich osób, jednak – jak podkreślono – są to sytuacje sporadyczne. Część bezdomnych koczuje na klatkach schodowych, w piwnicach czy na przystankach autobusowych, co również spotyka się z dezaprobatą mieszkańców. Dochodziło nawet do sytuacji, kiedy osoby bezdomne rozpały ogniska w lokalach mieszkalnych. W pobliżu schroniska można dostrzec miejsca, gdzie osoby te pozostawiają śmieci czy śpią na ławkach, jest to zatem dość widoczny problem w mieście.

Największe problemy osób bezdomnych w mieście Włocławek

W procesie wychodzenia z bezdomności największą przeszkodą dla osób bezdomnych stanowi problem uzależnienia od alkoholu czy środków psychoaktywnych. Zdarza się, że nawet w sytuacji podjęcia pracy, osoby te zostają zwolnione lub same odchodzą z pracy po pierwszej wypłacie – właśnie ze względu na nałóg. Nierzadko problemem staje się także wpływ środowiska zewnętrznego, gdyż liczną grupę bezdomnych stanowią osoby uzależnione. Podniesiono także kwestię przyzwyczajania do stanu bezdomności, skłonności depresyjne, choroby psychiczne czy problemy wychowawcze.

Przede wszystkim największy procent moim zdaniem to uzależnienie, bo wtedy jest trudno podnieść się z tego, spojrzeć troszkę inaczej na to swoje życie i podjąć jakieś konkretne decyzje, żeby sobie pomóc.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób bezdomnych

Korzystanie z instytucji pomocowych przez osoby bezdomne

Obecnie wśród oferowanych w mieście Włocławek form wsparcia, z jakich mogą skorzystać osoby bezdomne, w tym również te, które zdecydowały się zerwać z poprzednim życiem i wyjść z kryzysu bezdomności, wskazano na:

- Pomoc z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w oparciu o zawarty kontrakt socjalny, który wskazuje, jakie działania powinna podjąć dana osoba. Bardzo często w takim kontrakcie znajduje się zapis o konieczności złożenia podania o przydział lokalu socjalnego.
- Ogrzewalnia, która jest miejscem powstałym w wyniku realizowanego kilka lat wcześniej, we współpracy z Pomorskim Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności, pilotażowego programu realizowanego razem. Jest to tzw. placówka niskoprogowa, co oznacza, że skorzystać mogą z niej także osoby będące pod wpływem alkoholu. W ramach wspomnianego projektu stworzono kilka

(6-8) mieszkań treningowych. Ta forma pomocy ze względu na brak środków nie jest kontynuowana.

- Dwa schroniska dla osób bezdomnych. W każdym z nich przebywa inna grupa osób bezdomnych – mająca inne przyzwyczajenia i problemy, a tym samym wymagające różnego rodzaju wsparcia.

W toku badania poruszono także kwestię zapobiegania bezdomności, które odbywa się m.in. poprzez stworzenie możliwości odpracowania zadłużeń czynszowych, aby nie dopuścić do eksmisji. W mieście od kilku lat prowadzone są programy „Wolontariat szansą na oddłużenie” oraz „Oddłużenie”, dzięki którym osoby zadłużone, które wyrażą wolę odpracowania zadłużenia, mają zapewnioną taką możliwość. Pomoc w przypadku osób bezdomnych, które zgłaszają się o udzielenie pomocy polega na diagnozie problemów tych osób oraz podjęciu odpowiednich działań zaradczych. Jeżeli zdiagnozowanym problemem osoby bezdomnej okazuje się uzależnienie od alkoholu czy substancji psychoaktywnych, osoby te są zobowiązane do podjęcia terapii odwykowej. Następnym etapem pracy jest ponowne wejście na rynek pracy poprzez złożenie wniosku do Powiatowego Urzędu Pracy o skierowanie na przeszkolenie lub staż zawodowy. Należy mieć bowiem świadomość, że osoba niepracująca od kilku lat musi przejść rehabilitację zawodową, a zatem musi stopniowo wejść na rynek pracy, ponieważ jej porządek dnia na tyle się zmienił, że codzienne wykonywanie kilkugodzinne obowiązków jest niewykonalne.

Ilość osób oczekujących na mieszkania socjalne jest dość duża, co jest związane z wyrokami eksmisyjnymi z lokalem zastępczym, co oznacza, że prawnie taka osoba nie będzie osobą bezdomną, gdyż będzie eksmitowana w momencie, kiedy otrzyma mieszkanie socjalne lub trafi do schroniska. W mieście Włocławek w ciągu roku średnio 4-5 takich osób otrzymuje mieszkanie socjalne. Część osób po podjęciu terapii odwykowej i zmianie stylu życia podejmuje działania w celu samodzielnego poradzenia sobie z problemem bezdomności poprzez wynajem pokoju lub mieszkania. Inną kategorią bezdomnych są osoby z niepełnosprawnościami, których nie stać ich na utrzymanie mieszkania - mimo otrzymania mieszkania socjalnego mieliby trudności z jego utrzymaniem. Takim osobom proponuje się umieszczenie w domach pomocy społecznej. W 2021 roku do takich ośrodków zostało skierowanych 18 osób bezdomnych.

Wszystkim osobom bezdomnym, które przebywają okresowo w schronisku udzielana jest pomoc w formie schronienia i codziennych obiadów. Jeżeli występuje problem ze złym stanem zdrowia, oferowana jest również pomoc w zakupie leków. Osoba bezdomna realizująca kontrakt socjalny może liczyć na pomoc finansową w postaci zasiłku okresowego. Bezdomni z niepełnosprawnościami otrzymują natomiast zasiłek stały. Osoby uzależnione od alkoholu - zgodnie z zawartym kontraktem socjalnym - zobowiązane są do uczęszczania 2 razy w tygodniu na terapię odwykową, aby móc otrzymać zasiłek.

Dostępność informacji o wsparciu dla osób bezdomnych

W opinii uczestników badania jakościowego dostępność informacji o wsparciu dla osób bezdomnych w mieście Włocławek jest wystarczająca. Osoby będące w kryzysie bezdomności w zdecydowanej większości mają informacje o możliwości uzyskania wsparcia. Są informowane przez różne instytucje, takie jak policja, straż miejska, MOPR czy ośrodki zdrowia. Ponadto informacje przekazywane są za pośrednictwem plakatów, lokalnej prasy, telewizji czy Internetu, dzięki czemu także lokalna społeczność jest zorientowana, gdzie należy zgłosić się w celu udzielenia pomocy osobie bezdomnej.

Lokalna prasa, czy telewizja lokalna, czy też portale internetowe, szczególnie przed okresem zimowym zbierają tę informację.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób bezdomnych

Ocena dostępnego systemu wsparcia dla osób bezdomnych w mieście Włocławek

Oceniając dostępny system wsparcia dla osób bezdomnych w mieście Włocławek, respondenci wskazywali, że liczba noclegowni, łazni czy ogrzewalni dla bezdomnych jest wystarczająca. Sugerowano natomiast, że brakuje w tym zakresie mieszkań treningowych dla osób będących w kryzysie bezdomności przez dłuższy czas. Stworzyłoby to możliwość powrotu do samodzielnego życia, a także uczyłoby odpowiedzialności. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że mieszkania chronione są jedną z najskuteczniejszych form wychodzenia z bezdomności - około 40% osób, które przebywały w takich mieszkaniach w ramach projektów ministerialnych realizowanych w mieście, nie wróciło do schronisk. Należy jednak podkreślić, że koszt mieszkań treningowych jest dość wysoki, ponieważ wymaga zatrudnienia specjalistów - psychologa, doradcy zawodowego, pracownika socjalnego czy trenera pracy. Wyrażano także obawy, że w mieście może brakować organizacji, która mogłaby prowadzić mieszkania treningowe. Podkreślono, że na terenie Włocławka działa tylko jedna organizacja, która dostrzega problem bezdomności - Caritas.

Myśmy na przestrzeni 7-8 lat czterokrotnie w ramach projektów ministerialnych tą formę testowaliśmy na terenie miasta Włocławka. Chcę powiedzieć, że z obserwacji naszych wyników, że około 40% osób, które przebywały w tych mieszkaniach treningowych one do schronisk nie wróciły.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób bezdomnych

Jako najbardziej skuteczne formy wsparcia respondenci wskazali udzielenie schronienia, zapewnienie posiłku oraz pomocy medycznej. Określono je tym samym jako najbardziej niezbędną pomoc dla osób bezdomnych. Wśród uczestników badania pojawiły się głosy, że mieli oni już doświadczenia z osobami, którym udało się wyjść z kryzysu bezdomności. Byli to głównie mężczyźni, nierzadko borykający się z problemem uzależnienia od alkoholu, którym dzięki fachowemu wsparciu udało się wyjść z nałogu.

Zauważono, że kluczowe znaczenie w kontekście skuteczności wsparcia ma czas, gdyż największą motywację do wyjścia z kryzysu bezdomności mają osoby, które są bezdomne od niedawna (około roku). Im dłużej osoba bezdomna trwa w kryzysie, tym trudniej jest ją usamodzielnąć.

Kluczowym elementem jest pierwszy rok bezdomności.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób bezdomnych

W opinii uczestników badania korzystną zmianą, która mogłaby wpłynąć na większą skuteczność wsparcia dla osób bezdomnych byłoby ograniczenie liczby miejsc w schronisku do maksymalnie 20 osób. W chwili obecnej w schronisku zarejestrowanych jest 120 osób, co - zdaniem badanych - utrudnia pracę specjalistom, a oddziaływanie innych bezdomnych jest dużo silniejsze. Takie rozwiązanie wiązałoby się jednak ze stworzeniem większej liczby mniejszych ośrodków - tak, aby zapewnić wsparcie wszystkim potrzebującym.

Nie wiem, czy tutaj jest jakoś do zmiany, bo nie wiem czy się da, ale dużą zaletą jest, jeśli ośrodek jest mniejszy. Tutaj mamy 120 osób, zarejestrowanych w schronisku jest. Wpływ specjalistów jest ograniczony.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób bezdomnych

Wśród działań, jakie należałoby, podjąć aby pomóc osobom bezdomnym wskazano, że istotną rolę mogą i powinni odrywać specjaliści, którzy będą pracować w schroniskach z osobami w kryzysie bezdomności. Forma tej pracy powinna być różnorodna – zarówno indywidualna, jak i grupowa. Wsparcie doraźne czy wsparcie w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia odbywa się za rzadko, by móc osiągnąć zamierzony efekt w pracy z osobami bezdomnymi. Bardzo ważna jest tutaj regularność wsparcia.

W kontekście zmian w działalności instytucji pomocowych warto nadmienić, że od 1 stycznia 2023 roku ma nastąpić standaryzacja usług w schroniskach dla osób bezdomnych mająca na celu zwiększenie oddziaływania na osoby bezdomne w kierunku wyjścia z kryzysu bezdomności. W schroniskach mają pracować terapeuci uzależnień, doradcy zawodowi, psycholodzy – nie będą to już zatem tylko instytucje zapewniające osobom bezdomnym schronienie, ale miejsca, w których będą oni mobilizowani do zmian.

Wyzwaniem w mieście Włocławek jest także dostępności lokali, które mogłyby zajmować osoby wychodzące z bezdomności w drodze przydziału. Jednocześnie poruszone kwestię, że otrzymanie lokalu z zasobów miejskich nie zawsze oznacza, że zostanie ono zamieszkane. Nie każda osoba znajdująca się w kryzysie bezdomności chce zmienić swój styl życia. Przywołano wyniki badań realizowanych przez pracowników Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, w których postawiono tezę, że część osób bezdomnych dokonało właśnie takiego, świadomego wyboru w życiu. Prowadzone badania tezę potwierdziły, a podobnego zdania są respondenci badania. Zauważają, że dla części bezdomnych ich obecny styl życia jest codziennością i normalnością i nie ma czego zmieniać w tym zakresie.

Zatrudnianie osób bezdomnych

Nie bez znaczenia w procesie wychodzenia z kryzysu bezdomności jest również kwestia zatrudniania osób bezdomnych. W opinii rozmówców w chwili obecnej panuje rynek pracownika, co powoduje, że dla wielu pracodawców - w szczególności poszukujących osób na stanowiska fizyczne - największe znaczenie mają chęci do pracy. Świadczyć może o tym fakt, że niektórym osobom bezdomnym udaje się znaleźć zatrudnienie na stanowiskach pracowników fizycznych, np. w branży budowlanej. Jak jednak zauważono, w przypadku większości osób bezdomnych właśnie brak motywacji do podjęcia pracy stanowi kluczowy problem w usamodzielnieniu się.

Rynek pracy jest taki, jaki jest. W gruncie rzeczy, czym ta osoba bezdomna różni się od osoby o niskim statusie materialnym, żyjącej w podobnym stylu jak osoba bezdomna? Ma miejsce zameldowania. W większości niczym się nie różni.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, obszar osób bezdomnych

Aktywność obywatelska

Działania podmiotów ekonomii społecznej we Włocławku

W trakcie realizacji badania, respondenci wskazali na powstanie i funkcjonowanie kilku podmiotów ekonomii społecznej, działających na terenie miasta Włocławek m.in.:

- Spółdzielnia Socjalna Empatia – realizuje usługi opiekuńcze oraz usługi utrzymania czystości.
- Fundacja Odnova – prowadzi działalność w obszarze prowadzenia biura rachunkowego dla innych podmiotów ekonomii społecznej.
- Fundacja Dobry Pomysł – prowadzi działalność produkcyjną.

Znaczny udział w ich powstaniu miał Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, który udzielał dotacji na ich uruchomienie. Trudno jednoznacznie wskazać obszar, w jakim mogłyby podejmować działalność kolejne podmioty ekonomii społecznej. Zasygnalizowano, że mogłaby to być działalność gastronomiczna. Należałoby jednak zdiagnozować do jakiego rodzaju klienta w mieście Włocławek mogłaby docierać, aby utrzymać swoją działalność. Dodatkowo, zwrócono uwagę, że rosnące obecne ceny za energię mogą być czynnikiem utrudniającym utrzymanie się podmiotu sprofilowanego właśnie w tym kierunku.

Przy zakładaniu każdego kolejnego PES można także dokonać diagnozy i prześledzić losy oraz profil działalności tych organizacji, które funkcjonowały, ale niestety zakończyły swoją działalność. Z kolei wśród działań, które można byłoby podjąć, aby w przyszłości ułatwić funkcjonowanie podmiotom ekonomii społecznej wskazano na pomoc polegającą na bezpłatnym prowadzeniu obsługi księgowej.

Wsparcie w zakresie reintegracji zawodowej na terenie miasta Włocławek realizuje Klub Integracji Społecznej, Zakład Aktywności Zawodowej czy też Warsztaty Terapii Zajęciowej. Bardzo ważnym elementem reintegracji zawodowej jest praca nad wewnętrzną motywacją każdej osoby, która bardzo często nastawiona jest na życie na niskim poziomie i utrzymanie się z otrzymywanych świadczeń.

Zdaniem respondentów, aby zwiększyć dostępność wsparcia oferowanego przez podmioty działające w sferze pożytku publicznego (organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego) należy zwiększać finansowanie ich działań. Dodatkowe środki finansowe umożliwiają już sprawnie działającym organizacjom rozwijać się oraz działać na większą skalę. Już teraz współpraca gminy Włocławek z lokalnymi podmiotami działającymi w sferze pożytku publicznego jest bardzo dobra i część usług społecznych jest przez samorząd zlecana właśnie organizacjom. Dotyczy to przede wszystkim usług społecznych czy opiekuńczych (np. prowadzenie schroniska dla osób bezdomnych), ale także organizacji cyklicznych wydarzeń (np. Senioralia) czy działalność edukacyjna (np. organizacja półkolonii, lekcji pozalekcyjnych dla dzieci).

Jeżeli chodzi o organizacje, to uważam, że działają dosyć sprawnie, dzięki też urzędowi oczywiście – dofinansowuje, też mają te mniejsze stawki, jeżeli chodzi o wynajem pomieszczeń, darmowe porady u nas.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Podkreślono, jak ważnym elementem dla działalności podmiotów działających w sferze pożytku publicznego jest ich nieustanna edukacja w zakresie obowiązujących przepisów prawa i obowiązków wynikających z otrzymania jakiegokolwiek dofinansowania. Zdaniem uczestnika badania, organizacje bardzo często chcą działać i działają, wykorzystując swoje zasoby ludzkie, ale zapominają, że każdą otrzymaną dotację należy rzetelnie rozliczyć i sprawozdać.

Problemem jest też może to, że nie wszystkie osoby działające w organizacjach pozarządowych sobie zdają sprawę, że pobierając jakikolwiek grant, z tego grantu trzeba się rozliczyć i to, co jest jakby w kosztorysie powinno być odzwierciedleniem później przy sprawozdaniu.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Oferta sportowa i kulturalna miasta Włocławek

Sport we Włocławku należy do wiodących dziedzin życia społecznego, o czym świadczy m.in. duża liczba stowarzyszeń kultury fizycznej działających w naszym mieście. Do najpopularniejszych dyscyplin sportowych we Włocławku należą m.in. piłka nożna, koszykówka, siatkówka,

lekkoatletyka, sztuki walki oraz wioślarstwo. W upowszechnianie i rozwój sportu zaangażowany jest włocławski samorząd, który wpiera kulturę fizyczną poprzez inwestycje i modernizacje obiektów sportowych, realizację szkoleń sportowych, organizację imprez i zawodów, stypendia dla zawodników oraz zajęcia pozalekcyjne⁹.

Nazwa		Opis	Adres
Ośrodek Sportu i Rekreacji	I	Obiekty wchodzące w skład ośrodka: - Międzyosiedlowy basen miejski, - Kryta pływalnia DELFIN, baseny letnie, - Park na SŁODOWIE, - Hala sportowa HALA MISTRZÓW, - Hala Sportowo-Widowiskowa, - Stadion Piłkarsko-Lekkoatletyczny, - Korty Tenisowe, - Boisko o Nawierzchni Syntetycznej, - Przystań Wodna na Rzece Wiśle, - Przystań Wodna na Zalewie Włocławskim, - Kąpielisko Miejskie nad Jeziorem Wikaryjskim, - Kąpielisko Miejskie nad Jeziorem Czarnym, - Stadion Przylesie, - Lodowisko Miejskie Chopina, - Lodowisko Miejskie Wysoka ¹⁰ .	ul. Chopina 8, 87-800 Włocławek
Włocławski klub sportowy - Wlocavia	Klub	Klub sportowy, który posiada zespoły piłkarskie w różnym wieku (seniorzy, junior a1, junior b1, młodzik d1, orlik e1 gr. 6-7, orlik e1 gr.8, żak f1)	ul. Leśna 53a, 87-800 Włocławek
Centrum Sportu i Rekreacji Emil Zawadzki	Sportu	Siłownie i kluby fitness, zajmujące się organizacją lig sportowych oraz zawodów sportowych.	ul. Smolna 6, 87-800 Włocławek
Uczniowski Klub Sportowy Academy Włocławek	Klub Football	Sieć szkółek piłkarskich dla dzieci i młodzieży.	ul. Łęgska 43, 87-800 Włocławek
Energy Fitness Club Włocławek Wschód	Fitness Club	Polska sieć klubów fitness.	ul. Żytnia 73, 87-800 Włocławek
Włocławski Park Linowy	Park	Największy park linowy w województwie kujawsko-pomorskim. Na terenie parku znajdują się dwa miejsca do rozpalenia ogniska oraz wiata.	Aleja Kazimierza Wielkiego, 87-800 Włocławek
WakePark i park linowy Włocławek	-	-	Aleja Fryderyka Chopina Włocławek
Włocławski Karate Kyokushin	Klub	Ośrodek Japońskiej sztuki walk.	ul. Piwna 1A, 87-800 Włocławek
Włocławska Akademia Aikido	Akademia	Treningi Aikido, kształtujące prawidłową postawę, rozwijają siłę mięśni, gibkość, zręczność, wytrzymałość, doskonałą koordynację ruchową,	ul. Wiejska 29, 87-800 Włocławek

⁹ <https://www.wloclawek.eu/strona-18-sport.html>

¹⁰ <http://osir.wloclawek.pl/>

Nazwa	Opis	Adres
	zmysł równowagi, ale również pamięć, refleks, zdolność orientacji i kojarzenia oraz spostrzegawczość.	

Zdaniem uczestników badania jakościowego miasto oferuje bardzo bogatą ofertę, która umożliwia podejmowanie aktywności fizycznej. Dotyczy to zarówno różnych dyscyplin sportowych i sportu wyczynowego, ale także amatorskich sposobów podejmowania aktywności. Działalność wielu klubów sportowych pozwala na regularne uprawianie sportu. Mieszkańcy mogą korzystać z bogatej infrastruktury, która pozwala na aktywne spędzanie czasu wolnego.

Na każdym osiedlu zewnętrzna siłownia, tak, baseny, mamy odkryte dwa, na dwóch skrajnych osiedlach, dwa baseny kryte, prywatne też.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Z badania ilościowego wśród mieszkańców Włocławka wynika, że w obszarze kultury oraz kultury fizycznej najwyżej ocenionym aspektem pod względem dostępności była infrastruktura do aktywności rekreacyjnej (np. basenów, siłowni pod chmurką, parków, ścieżek rowerowych, orlików, boisk itp.) (średnia ocen 3,29 w skali 1-5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą). Najniżej oceniono natomiast dostępność różnych form aktywności kulturalnej (np. zajęć plastycznych, tanecznych, muzycznych, wernisaży i wystaw, spektakli, koncertów itp.) (2,89).

Tabela 32. Dostępność usług związanych z kulturą oraz kulturą fizyczną we Włocławku (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek ocen negatywnych (1 i 2)	Średnia ocen
Dostępność infrastruktury do aktywności rekreacyjnej (np. basenów, siłowni pod chmurką, parków, ścieżek rowerowych, orlików, boisk itp.)	23,0%	3,29
Dostępność różnych form aktywności sportowej (np. klubów sportowych, zajęć sportowych, zawodów, turniejów, sekcji sportowych, wyścigów itp.)	26,0%	3,10
Dostępność różnych form aktywności kulturalnej (np. zajęć plastycznych, tanecznych, muzycznych, wernisaży i wystaw, spektakli, koncertów itp.)	33,6%	2,89

*Średnia ocen nie uwzględnia odpowiedzi „nie wiem, trudno powiedzieć”

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Większość mieszkańców (61,4%) najchętniej wzięłaby udział w koncertach muzycznych znanych gwiazd. Kolejne 45,6% ankietowanych byłoby zainteresowanych obejrzeniem spektaklu/wystąpienia w teatrze, a 39,4% - filmu/seansu w kinie. Co ciekawe, zaledwie 4% badanych nie jest chętna do udziału w wydarzeniach/imprezach kulturalnych organizowanych w mieście.

Tabela 33. Wydarzenia/imprezy kulturalne, w których najchętniej braliby udział mieszkańcy Włocławka (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Koncerty muzyczne znanych gwiazd	61,4%
Spektakle/wystąpienia w teatrze	45,6%
Filmy/seanse w kinie	39,4%
Festyny, jarmarki	37,6%
Święta lokalne np. dożynki, święto chleba itp.	30,4%
Festiwale teatralne	26,4%
Festiwale filmowe	25,6%
Klubowe koncerty zespołów	25,4%
Wystawy, galerie sztuki	24,0%
Widowiska folklorystyczne	12,0%
Żadne z powyższych, nie jestem zainteresowany(-na) udziałem w wydarzeniach/imprezach kulturalnych	4,0%
Inne	1,2%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Zdaniem uczestników badania jakościowego oferta kulturalna miasta jest dość bogata i zróżnicowana. Chętni mogą skorzystać z m.in. z zajęć, które organizuje galeria sztuki współczesnej, prężnie działa Centrum Kultury Browar B czy też poszczególne filie biblioteki miejskiej. Oferta jest skierowana do różnych grup wiekowych, indywidualnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Wskazano jednak na małą liczbę działań niekomercyjnych i niszowych, np. na możliwość obejrzenia filmów, które nie są puszczane w multikinach. Niedosyt wydarzeń kulturalnych można odnotować także w przypadku grupy osób w wieku 30 plus i 40 plus. Wiele wydarzeń jest bowiem adresowanych do dzieci i młodzieży szkolnej oraz seniorów. Zdarza się także, że wartościowe wydarzenia artystyczne realizowane są w godzinach pracy osób aktywnych zawodowo i tym samym są dla nich nieosiągalne.

Zwrócono uwagę, że pomimo dobrej oceny oferty kulturalnej miasta Włocławek, spotyka się ona nieustannie z niezadowoleniem mieszkańców. Przyczyny tego zachowania można próbować szukać w postawach, które opierają się na braku zaangażowania w sprawy miasta, nie korzystaniu z możliwości wyrażenia swojej opinii czy nie precyzowaniu własnych potrzeb, a tylko na negowaniu tego, co w mieście się dzieje.

Ja myślę, że nasi mieszkańcy Włocławka bardzo często sami nie wiedzą, co by chcieli, albo mało się angażują. Nie precyzują swoich oczekiwań, a potem narzekają na to, co jest oferowane.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Źródłem informacji o działaniach, na które pojawia się duże zapotrzebowanie czy też cieszą się zainteresowaniem mieszkańców Włocławka, mogą być składane do budżetu obywatelskiego wnioski. Mimo iż wiele z nich ma charakter działań inwestycyjnych, w budżecie obywatelskim składane są także i wybierane głosami mieszkańców projekty mające na celu realizację inicjatyw o charakterze kulturalnym czy sportowym.

Wśród obszarów/grup docelowych, w jakich występują braki w ofercie wydarzeń kulturalnych wskazano na:

- Organizację wydarzeń dla osób z niepełnosprawnością, które mają na celu ich aktywizację sportową i społeczną.
- Seniorów, którzy na co dzień nie są aktywnymi uczestnikami życia kulturalnego czy społecznego. Należy mieć świadomość, że funkcjonuje grupa seniorów, która bardzo niechętnie wychodzi poza swoje mieszkanie, trudno nawiązuje relacje, jest nieufna i z powodu pandemii obawia się o własne zdrowie. W tej grupie są także seniorzy, którzy nie opuszczają swoich domów z powodu problemu ze zdrowiem. By dać im możliwość udziału w życiu kulturalnym miasta, należy się skupić na podejmowaniu działań aktywizujących oraz pomagać np. w przemieszczaniu się po mieście.
- Konieczność organizacji coraz większej liczby wydarzeń o charakterze kulturalnym dla starszych mieszkańców Włocławka, których jest coraz więcej. Wzrastać może zapotrzebowanie tej grupy wiekowej na spotkania o charakterze towarzyskim czy integracyjnym.

Jeśli chodzi natomiast o młodych mieszkańców Włocławka, trudno było respondentom wskazać jakiego rodzaju działań kulturalnych może im brakować. Mają jednak świadomość, że jest to grupa wiekowa, która ma swoje potrzeby i swoją wizję na to, jak powinny wyglądać takie wydarzenia. Jest to również pokolenie mocno żyjące w wirtualnej rzeczywistości, która z pewnością stanowi dla nich źródło informacji i wymiany opinii.

Młodzi mają swój świat spotkań. Ja oczywiście nie neguję tego, że nie ma potrzeby organizacji dla nich jakichś imprez, spotkań towarzyskich i wydarzeń, bo jak najbardziej tak, żeby ich przyciągnąć do tego miasta, żeby pokazać, że w mieście jest też wiele ciekawych propozycji. Oni mają inną wizję organizacji takich przedsięwzięć i czasami my starsi nie umiemy wejść w ich wyobrażenie, które jest związane z tym światem telefonii komórkowej, czy w profilach społecznościowych, gdzie oni się wymieniają różnymi informacjami.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Oferta zajęć rozwijających zainteresowania oraz miejsc spotkań dzieci i młodzieży

Zdaniem uczestników badania jakościowego, oferta zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży w mieście Włocławek jest szeroka i różnorodna. Trudno wskazać obszar, w którym występują braki. Ciekawe zajęcia mogą znaleźć dla siebie zarówno dzieci, jak i młodzież.

Wskazano, że bardzo różnorodna jest oferta zajęć sportowych. Tylko w tym obszarze funkcjonują kluby sportowe, które poza możliwością uprawiania sportu odgrywają ważną rolę w procesie wychowywania i kształtowania w dzieciach pozytywnych wzorców zachowań. Z zajęć skorzystać można także w jednej z pięciu świetlic funkcjonujących w ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, w Centrum Kultury Browar B czy w Klubie Zazamcze.

Zdaniem uczestników badania dzieci i młodzież mają duży dostęp do miejsc spotkań dedykowanych swojej grupie wiekowej i spędzania czasu wolnego w sposób kreatywny. Zajęcia organizowane są przez różne organizacje pozarządowe (także przez kościelne), dzieci i młodzież może spotkać się świetlicach, w bibliotekach, Centrum Kultu Browar B czy galerii sztuki współczesnej. Ze środków miejskich dotowane są kolonie i półkolonie dla dzieci. O skali zainteresowania ofertą zajęć dla dzieci i młodzieży może świadczyć duża liczba uczestników zajęć organizowanych przez organizacje pozarządowe z uzyskanych dotacji ze środków miejskich. Na przestrzeni kilku ostatnich lat, żaden

grantobiorca przy rozliczeniu dotacji nie miał problemu z realizacją zadania ze względu na brak odpowiedniej liczby uczestników. O potrzebie organizacji i tworzenia miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży świadczyć mogą pytania ze strony NGO o dodatkowe środki na kolejne działania ze względu na liczbę zainteresowanych.

Ponownie poruszono wątek, że sama aktywność dzieci i młodzieży i korzystanie z dostępnych dla nich miejsc wynikać może z modelu rodzin, w jakiej się wychowują. Częste spędzanie czasu przed ekranami monitorów i z wykorzystaniem Internetu jest także problemem, który nasilił się po czasie nauki zdalnej.

Aktywność obywatelska i wolontariat

Ponad połowa ankietowanych mieszkańców Włocławka w ciągu ostatnich 2 lat brała udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim (50,2%). Kolejne 32,6% badanych deklaroowało, że angażowało się w działalność na rzecz swojej miejscowości (np. przez udział w festynach, piknikach, akcjach), a co piąty respondent współpracował w formie wolontariatu z organizacjami/instytucjami (18,6%).

Tabela 34. Aktywność obywatelska mieszkańców Włocławka w okresie ostatnich 2 lat (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim	50,2%
Zaangażowanie w działalność na rzecz swojej miejscowości (np. przez udział w festynach, piknikach, akcjach)	32,6%
Współpraca w formie wolontariatu z organizacjami lub instytucjami	18,6%
Członkostwo w organizacji pozarządowej (NGO - fundacje, stowarzyszenia)	13,8%
Żadne z powyższych	33,2%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Zainteresowanie włączeniem się w działalność społeczną na rzecz mieszkańców Włocławka lub pomoc w formie wolontariatu wyraziło 43,6% respondentów (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” „raczej tak”). Brak chęci podejmowania działań z zakresu wolontariatu odnotowano w przypadku 23% ankietowanych („suma odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”), a trudności z odpowiedzią miało 33,4% badanych.

Tabela 35. Zainteresowanie włączeniem się w działalność społeczną na rzecz mieszkańców Włocławka lub pomoc w formie wolontariatu (N=500)

Wyszczególnienie	Odsetek odpowiedzi
Zdecydowanie tak	9,8%
Raczej tak	33,8%
Raczej nie	17,8%
Zdecydowanie nie	5,2%
Nie wiem, trudno powiedzieć	33,4%

Źródło: badanie ilościowe PAPI/CAWI wśród mieszkańców Włocławka

Uczestnicy badania jakościowego podkreślali, że ważne jest, aby udział mieszkańców w życiu obywatelskim był jak największy. Pozwoliłoby to poznawanie potrzeb i opinii jak największej liczby mieszkańców. W zakresie aktywności międzypokoleniowej bardzo wiele działo się w czasie pandemii, która pokazała, że ludzie potrafią sobie pomagać i współpracować. Pomimo iż zjawisko

było bardzo pozytywne, to obecnie ta aktywność i integracja międzypokoleniowa nie jest już tak dostrzegalna.

Może nie przycichło, tylko, nie wiem, przyzwyczailiśmy się do tego, że działamy wspólnie i tego tak nie zauważamy? Trudno mi to właśnie zrelacjonować. To wtedy był taki jakiś większy boom, większa potrzeba, przynajmniej zauważana i jeszcze cały czas to trwa.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Sporo działań na rzecz rozwoju usług wolontariackich w mieście Włocławek podejmuje Włocławskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu. Podejmowana jest współpraca ze szkolnymi klubami wolontariatu, z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie i wsparcie w zakresie rekrutacji wolontariuszy. Wspiera także przedsięwzięcia lokalnego samorządu, który do organizacji różnych wydarzeń angażuje wolontariuszy. Ci są także angażowani w działania na rzecz pomocy Ukrainie. Na terenie miasta funkcjonują także organizacje pozarządowe (np. Stowarzyszenie Włocławek Pomaga), które w swoje działania angażują ochotników. Podejmowane są działania, które mają wspierać rozwój wolontariuszy – szkolenia i warsztaty, które wyposażają ich w odpowiednią wiedzę. Oferowane było także wsparcie psychologiczne.

Promocja wolontariatu w mieście Włocławek odbywa się poprzez współpracę z lokalnymi szkołami, utrzymywanie stałego kontaktu z koordynatorami wolontariatu. Co roku organizowana jest gala z okazji Międzynarodowego Dnia Wolontariusza. Jej celem jest docenienie zaangażowania wszystkich wolontariuszy, ale także promocja idei bezinteresownego działania na rzecz innych.

Wśród działań jakie należałoby podjąć, aby nadal rozwijać usługi wolontariackie w mieście Włocławek wskazano, że bardzo ważne jest samo podejście do tematu wolontariatu zarówno z perspektywy odbiorców ich działań, jak i samych wolontariuszy. Bardzo ważne jest elastyczne podejście do potrzeb mieszkańców, ale i możliwości zaangażowania się w działania przez wolontariuszy. Na ich aktywność bądź ich brak mają wpływ czynniki życiowe czy otaczająca rzeczywistość. Bardzo ważną rolę odgrywają także osoby, które współpracują czy koordynują pracę wolontariuszy. Istotne jest, by tej współpracy towarzyszyła wrażliwość na motywację do działania. Będzie ona zupełnie inna w przypadku osób, które dopiero swoją przygodę zaczynają, a zupełnie inna w przypadku osoby, która angażuje się od kilku lat.

Zdaniem przedstawicieli włocławskich organizacji pozarządowych, wolontariat w mieście jest „żywy” i funkcjonuje na dość wysokim poziomie. Skalę zaangażowania w wolontariat można było zaobserwować podczas pandemii, kiedy bardzo chętnie pomagano i angażowano się społecznie.

Istotne jest także pokazywanie wolontariatu nie tylko przez pryzmat poświęcenia i dawania czegoś od siebie, ale także w kontekście korzyści, jakie wolontariat może osiągnąć. W przypadku młodzieży szkolnej, wolontariat zyskał na popularności. Był to efekt dodatkowych punktów, jakie za wolontariat można było otrzymać starając się o miejsce w szkole średniej. Pozytywnymi korzyściami dla wolontariusza jest także możliwość nabywania kompetencji i umiejętności, które mogą być cenne i poszukiwane na rynku pracy oraz pomocne w podjęciu zatrudnienia. Przydatne są w tym obszarze takie programy jak np. „Lever-UP”, które pomagają ocenić umiejętności miękkie nabywane w trakcie wolontariatu. Dla wolontariusza to szansa, by otrzymać certyfikat potwierdzający rozwój w obszarze kompetencji miękkich. Z doświadczeń respondentów wynika, że w samym Włocławku co najmniej dwójka wolontariuszy dzięki procesowi znalazła zatrudnienie.

Pracuję już w wolontariacie 9 lat, 10 osób po wolontariacie dostało pracę, w różnym zakresie, czasami umowa zlecenia, czasami na etat już, także czasami warto wskazywać w wolontariacie pewną profesjonalizację, że to jest już ścieżka kariery.

Źródło: zogniskowany wywiad grupowy FGI, wolontariat i NGO

Obszarem, którym warto w mieście Włocławek rozwijać jest promowanie wolontariatu wśród najmłodszych mieszkańców. Wskazano, że bardzo dużym zainteresowaniem cieszą się szkolenia organizowane dla szkół, których celem jest podzielenie się dobrymi praktykami z zakresu współpracy z samorządem czy lokalnymi organizacjami pozarządowymi.

Załącznik nr 2

Tablice wynikowe

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

		Ogółem	Płeć		Wiek							Ogółem	Płeć		Wiek						
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej		
Płeć:	Kobieta	345	345	0	24	42	129	101	33	16	69,0%	100,0%	0,0%	44,4%	59,2%	86,0%	77,7%	61,1%	39,0%		
	Mężczyzna	155	0	155	30	29	21	29	21	25	31,0%	0,0%	100,0%	55,6%	40,8%	14,0%	22,3%	38,9%	61,0%		
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
Wiek	18-24 lata	54	24	30	54	0	0	0	0	0	10,8%	7,0%	19,4%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%		
	25-34 lata	71	42	29	0	71	0	0	0	0	14,2%	12,2%	18,7%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%		
	35-44 lata	150	129	21	0	0	150	0	0	0	30,0%	37,4%	13,5%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%		
	45-54 lata	130	101	29	0	0	0	130	0	0	26,0%	29,3%	18,7%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%		
	55-64 lata	54	33	21	0	0	0	0	54	0	10,8%	9,6%	13,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%		
	65 lat i więcej	41	16	25	0	0	0	0	0	41	8,2%	4,6%	16,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
Wykształcenie	Podstawowe i gimnazjalne	12	7	5	7	1	4	0	0	0	2,4%	2,0%	3,2%	13,0%	1,4%	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%		
	Policealne	39	27	12	4	8	9	7	7	4	7,8%	7,8%	7,7%	7,4%	11,3%	6,0%	5,4%	13,0%	9,8%		
	Średnie ogólnokształcące	50	36	14	17	7	14	3	6	3	10,0%	10,4%	9,0%	31,5%	9,9%	9,3%	2,3%	11,1%	7,3%		
	Średnie zawodowe/branżowe	68	38	30	15	13	14	10	9	7	13,6%	11,0%	19,4%	27,8%	18,3%	9,3%	7,7%	16,7%	17,1%		
	Wyższe	304	219	85	6	37	104	102	30	25	60,8%	63,5%	54,8%	11,1%	52,1%	69,3%	78,5%	55,6%	61,0%		
	Zasadnicze zawodowe/branżowe	27	18	9	5	5	5	8	2	2	5,4%	5,2%	5,8%	9,3%	7,0%	3,3%	6,2%	3,7%	4,9%		
	Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Miejsce zamieszkania - w której części Włocławka Pan(i) mieszka?	Michelin	58	42	16	8	7	22	15	2	4	11,6%	12,2%	10,3%	14,8%	9,9%	14,7%	11,5%	3,7%	9,8%		
	Południe	143	98	45	12	20	49	31	18	13	28,6%	28,4%	29,0%	22,2%	28,2%	32,7%	23,8%	33,3%	31,7%		
	Rybnica	11	6	5	1	1	3	4	1	1	2,2%	1,7%	3,2%	1,9%	1,4%	2,0%	3,1%	1,9%	2,4%		
	Śródmieście	111	75	36	11	16	24	32	17	11	22,2%	21,7%	23,2%	20,4%	22,5%	16,0%	24,6%	31,5%	26,8%		
	Wschód Leśny	8	4	4	1	1	3	1	2	0	1,6%	1,2%	2,6%	1,9%	1,4%	2,0%	0,8%	3,7%	0,0%		
	Wschód Mieszkaniowy	49	40	9	4	7	19	11	5	3	9,8%	11,6%	5,8%	7,4%	9,9%	12,7%	8,5%	9,3%	7,3%		
	Wschód Przemysłowy	6	6	0	0	1	4	0	1	0	1,2%	1,7%	0,0%	0,0%	1,4%	2,7%	0,0%	1,9%	0,0%		
	Zachód	4	3	1	2	1	1	0	0	0	0,8%	0,9%	0,6%	3,7%	1,4%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%		
	Zawisłe	31	17	14	2	5	6	10	5	3	6,2%	4,9%	9,0%	3,7%	7,0%	4,0%	7,7%	9,3%	7,3%		
	Zazamcze	79	54	25	13	12	19	26	3	6	15,8%	15,7%	16,1%	24,1%	16,9%	12,7%	20,0%	5,6%	14,6%		
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Które spośród wymienionych stwierdzeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(-ni) gospodarstwie domowym?	Odmowa	21	15	6	2	1	7	7	4	0	4,2%	4,3%	3,9%	3,7%	1,4%	4,7%	5,4%	7,4%	0,0%
	Żyjemy bardzo biednie – nie starcza nam (mi) nawet na podstawowe potrzeby	14	9	5	2	2	1	6	2	1	2,8%	2,6%	3,2%	3,7%	2,8%	0,7%	4,6%	3,7%	2,4%
	Żyjemy bardzo dobrze – mogę (możemy) sobie pozwolić na pewien luksus	20	11	9	3	2	5	7	1	2	4,0%	3,2%	5,8%	5,6%	2,8%	3,3%	5,4%	1,9%	4,9%
	Żyjemy dobrze – starcza nam na wiele bez specjalnego	119	72	47	24	24	37	21	5	8	23,8%	20,9%	30,3%	44,4%	33,8%	24,7%	16,2%	9,3%	19,5%
	Żyjemy skromnie – musimy na co dzień oszczędnie gospodarować	75	58	17	5	9	25	20	11	5	15,0%	16,8%	11,0%	9,3%	12,7%	16,7%	15,4%	20,4%	12,2%
	Żyjemy średnio – starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze	251	180	71	18	33	75	69	31	25	50,2%	52,2%	45,8%	33,3%	46,5%	50,0%	53,1%	57,4%	61,0%
	Łącznie	500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Czy należy Pan(i) do którejś z poniższych grup? [Osoba wychowująca dziecko do lat 3]	Tak	32	22	10	6	13	10	2	1	0	6,4%	6,4%	6,5%	11,1%	18,3%	6,7%	1,5%	1,9%	0,0%
	Tak	62	54	8	3	11	25	19	2	2	12,4%	15,7%	5,2%	5,6%	15,5%	16,7%	14,6%	3,7%	4,9%
	Tak	31	22	9	7	8	7	7	2	0	6,2%	6,4%	5,8%	13,0%	11,3%	4,7%	5,4%	3,7%	0,0%
	Tak	29	19	10	3	0	8	6	6	6	5,8%	5,5%	6,5%	5,6%	0,0%	5,3%	4,6%	11,1%	14,6%
	Tak	45	33	12	2	8	12	10	6	7	9,0%	9,6%	7,7%	3,7%	11,3%	8,0%	7,7%	11,1%	17,1%
	Tak	2	1	1	0	2	0	0	0	0	0,4%	0,3%	0,6%	0,0%	2,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Tak	5	5	0	0	2	3	0	0	0	1,0%	1,4%	0,0%	0,0%	2,8%	2,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Tak	51	23	28	0	0	0	0	14	37	10,2%	6,7%	18,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,9%	90,2%
Łącznie	293	200	93	38	34	100	90	30	1	58,6%	58,0%	60,0%	70,4%	47,9%	66,7%	69,2%	55,6%	2,4%	
Łącznie	500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Jak długo mieszka Pan(i) we Włocławku?	Krócej niż 3 lata	23	8	15	6	9	4	2	1	1	4,6%	2,3%	9,7%	11,1%	12,7%	2,7%	1,5%	1,9%	2,4%
	Od 3 do 5 lat	20	12	8	4	4	6	1	2	3	4,0%	3,5%	5,2%	7,4%	5,6%	4,0%	0,8%	3,7%	7,3%
	Od 6 do 9 lat	14	10	4	1	6	3	2	1	1	2,8%	2,9%	2,6%	1,9%	8,5%	2,0%	1,5%	1,9%	2,4%
	10 lat lub więcej, ale nie od urodzenia	140	98	42	3	11	45	50	15	16	28,0%	28,4%	27,1%	5,6%	15,5%	30,0%	38,5%	27,8%	39,0%
	Od urodzenia	303	217	86	40	41	92	75	35	20	60,6%	62,9%	55,5%	74,1%	57,7%	61,3%	57,7%	64,8%	48,8%
Łącznie	500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Czy uważa Pan(i), że Włocławek jest dobrym miejscem do życia?	Zdecydowanie tak	27	15	12	6	5	6	5	2	3	5,4%	4,3%	7,7%	11,1%	7,0%	4,0%	3,8%	3,7%	7,3%
	Raczej tak	192	125	67	20	24	55	50	22	21	38,4%	36,2%	43,2%	37,0%	33,8%	36,7%	38,5%	40,7%	51,2%
	Raczej nie	164	119	45	15	23	54	47	16	9	32,8%	34,5%	29,0%	27,8%	32,4%	36,0%	36,2%	29,6%	22,0%
	Zdecydowanie nie	50	38	12	5	7	11	17	7	3	10,0%	11,0%	7,7%	9,3%	9,9%	7,3%	13,1%	13,0%	7,3%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	67	48	19	8	12	24	11	7	5	13,4%	13,9%	12,3%	14,8%	16,9%	16,0%	8,5%	13,0%	12,2%
Łącznie	500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Jak w ostatnich 5 latach zmieniła się jakość życia we Włocławku?	Nie wiem, trudno powiedzieć	55	42	13	6	8	23	11	3	4	11,0%	12,2%	8,4%	11,1%	11,3%	15,3%	8,5%	5,6%	9,8%
	Nie zmieniła się	87	62	25	8	8	28	30	7	6	17,4%	18,0%	16,1%	14,8%	11,3%	18,7%	23,1%	13,0%	14,6%
	Raczej się pogorszyła	115	87	28	7	16	30	36	16	10	23,0%	25,2%	18,1%	13,0%	22,5%	20,0%	27,7%	29,6%	24,4%
	Raczej się polepszyła	152	102	50	19	21	51	34	13	14	30,4%	29,6%	32,3%	35,2%	29,6%	34,0%	26,2%	24,1%	34,1%
	Zdecydowanie się pogorszyła	66	42	24	8	12	16	13	13	4	13,2%	12,2%	15,5%	14,8%	16,9%	10,7%	10,0%	24,1%	9,8%
	Zdecydowanie się polepszyła	25	10	15	6	6	2	6	2	3	5,0%	2,9%	9,7%	11,1%	8,5%	1,3%	4,6%	3,7%	7,3%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Jakim grupom społecznym najtrudniej żyje się we Włocławku? [Cudzoziemcy]	Cudzoziemcy	71	46	25	15	12	23	12	6	3	14,2%	13,3%	16,1%	27,8%	16,9%	15,3%	9,2%	11,1%	7,3%
	Dzieci	35	24	11	5	11	10	5	3	1	7,0%	7,0%	7,1%	9,3%	15,5%	6,7%	3,8%	5,6%	2,4%
	Młodzież szkolna	95	68	27	21	11	33	23	5	2	19,0%	19,7%	17,4%	38,9%	15,5%	22,0%	17,7%	9,3%	4,9%
	Mniejszości etniczne	55	34	21	10	7	15	13	6	4	11,0%	9,9%	13,5%	18,5%	9,9%	10,0%	10,0%	11,1%	9,8%
	Osoby bez wykształcenia	121	73	48	18	13	34	33	12	11	24,2%	21,2%	31,0%	33,3%	18,3%	22,7%	25,4%	22,2%	26,8%
	Osoby bezdomne	193	129	64	28	33	55	40	22	15	38,6%	37,4%	41,3%	51,9%	46,5%	36,7%	30,8%	40,7%	36,6%
	Osoby bezrobotne	166	106	60	14	27	58	29	23	15	33,2%	30,7%	38,7%	25,9%	38,0%	38,7%	22,3%	42,6%	36,6%
	Osoby chorujące psychicznie	124	91	33	18	14	38	26	20	8	24,8%	26,4%	21,3%	33,3%	19,7%	25,3%	20,0%	37,0%	19,5%
	Osoby młode wchodzące na rynek pracy	220	167	53	25	31	68	64	24	8	44,0%	48,4%	34,2%	46,3%	43,7%	45,3%	49,2%	44,4%	19,5%
	Osoby samotne	166	129	37	13	19	57	34	21	22	33,2%	37,4%	23,9%	24,1%	26,8%	38,0%	26,2%	38,9%	53,7%
	Osoby ubogie	215	146	69	15	28	74	57	26	15	43,0%	42,3%	44,5%	27,8%	39,4%	49,3%	43,8%	48,1%	36,6%
	Osoby uzależnione	103	69	34	10	19	36	19	13	6	20,6%	20,0%	21,9%	18,5%	26,8%	24,0%	14,6%	24,1%	14,6%
	Osoby z niepełnosprawnościami	193	150	43	17	21	60	52	29	14	38,6%	43,5%	27,7%	31,5%	29,6%	40,0%	40,0%	53,7%	34,1%
	Pełnoletni mieszkańcy	44	31	13	6	8	14	10	4	2	8,8%	9,0%	8,4%	11,1%	11,3%	9,3%	7,7%	7,4%	4,9%
	Samotni rodzice - matki/ojcowie	137	107	30	16	23	51	25	12	10	27,4%	31,0%	19,4%	29,6%	32,4%	34,0%	19,2%	22,2%	24,4%
	Seniorzy	143	103	40	10	12	47	32	29	13	28,6%	29,9%	25,8%	18,5%	16,9%	31,3%	24,6%	53,7%	31,7%
Wolontariusze	10	7	3	1	3	3	1	2	0	2,0%	2,0%	1,9%	1,9%	4,2%	2,0%	0,8%	3,7%	0,0%	
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Jakim grupom społecznym najtrudniej żyje się we Włocławku? [Inne]	nie wiem	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	Klasa średnia	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	Mali i średni przedsiębiorcy	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	Młodzi pracujący i spłacający kredyty.	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%	0,0%
	nauczycielom	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	nie wiem	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	nie wiem	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
	Opieka zdrowotna	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	osobom pracującym	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	osoby pracujące bezdzietne	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	osoby pracujące za najniższą krajową, bez dzieci, które nie mogą liczyć na żadne wsparcie bo się nie kwalifikują	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	osoby stawiające na rozwój i karierę zawodową	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	Osoby z dziećmi do 10 lat	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Przedsiębiorcy	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	wykształconym	2	2	0	0	0	0	2	0	0	0,4%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Które z obszarów w zakresie usług społecznych są według Pana(-ni) priorytetowe i powinny być w szczególności rozwijane we Włocławku? [Edukacja publiczna]	Edukacja publiczna	190	138	52	23	22	61	58	13	13	38,0%	40,0%	33,5%	42,6%	31,0%	40,7%	44,6%	24,1%	31,7%
	Kultura	165	115	50	17	22	45	55	13	13	33,0%	33,3%	32,3%	31,5%	31,0%	30,0%	42,3%	24,1%	31,7%
	Kultura fizyczna i turystyka	126	90	36	13	18	46	32	7	10	25,2%	26,1%	23,2%	24,1%	25,4%	30,7%	24,6%	13,0%	24,4%
	Mieszkalnictwo	229	159	70	24	30	71	54	29	21	45,8%	46,1%	45,2%	44,4%	42,3%	47,3%	41,5%	53,7%	51,2%
	Ochrona środowiska	133	92	41	20	14	36	31	15	17	26,6%	26,7%	26,5%	37,0%	19,7%	24,0%	23,8%	27,8%	41,5%
	Pobudzanie aktyw. obywatelskiej	143	102	41	12	16	42	41	18	14	28,6%	29,6%	26,5%	22,2%	22,5%	28,0%	31,5%	33,3%	34,1%
	Polityka prorodzinna	97	74	23	9	18	32	26	7	5	19,4%	21,4%	14,8%	16,7%	25,4%	21,3%	20,0%	13,0%	12,2%
	Pomoc społeczna	124	85	39	19	24	34	18	18	11	24,8%	24,6%	25,2%	35,2%	33,8%	22,7%	13,8%	33,3%	26,8%
	Promocja i ochrona zdrowia	194	143	51	17	25	60	51	21	20	38,8%	41,4%	32,9%	31,5%	35,2%	40,0%	39,2%	38,9%	48,8%
	Przeciwdziałanie bezrobociu	222	160	62	22	33	68	53	28	18	44,4%	46,4%	40,0%	40,7%	46,5%	45,3%	40,8%	51,9%	43,9%
	Reintegracja zawod. i społ.	94	68	26	11	12	31	24	11	5	18,8%	19,7%	16,8%	20,4%	16,9%	20,7%	18,5%	20,4%	12,2%
	System pieczy zastępczej	48	43	5	6	7	17	10	5	3	9,6%	12,5%	3,2%	11,1%	9,9%	11,3%	7,7%	9,3%	7,3%
	Wspieranie osób niepełnosprawnych	190	149	41	13	22	60	49	30	16	38,0%	43,2%	26,5%	24,1%	31,0%	40,0%	37,7%	55,6%	39,0%
	Wspieranie rodziny	163	119	44	17	28	63	33	14	8	32,6%	34,5%	28,4%	31,5%	39,4%	42,0%	25,4%	25,9%	19,5%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	20	13	7	3	4	4	7	1	1	4,0%	3,8%	4,5%	5,6%	5,6%	2,7%	5,4%	1,9%	2,4%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność żłobków]	1	81	62	19	6	14	35	16	7	3	16,2%	18,0%	12,3%	11,1%	19,7%	23,3%	12,3%	13,0%	7,3%
	2	89	62	27	9	17	32	22	2	7	17,8%	18,0%	17,4%	16,7%	23,9%	21,3%	16,9%	3,7%	17,1%
	3	95	53	42	15	17	19	25	11	8	19,0%	15,4%	27,1%	27,8%	23,9%	12,7%	19,2%	20,4%	19,5%
	4	57	38	19	7	7	16	10	10	7	11,4%	11,0%	12,3%	13,0%	9,9%	10,7%	7,7%	18,5%	17,1%
	5	24	13	11	3	5	10	3	1	2	4,8%	3,8%	7,1%	5,6%	7,0%	6,7%	2,3%	1,9%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć																		
	Łącznie	154	117	37	14	11	38	54	23	14	30,8%	33,9%	23,9%	25,9%	15,5%	25,3%	41,5%	42,6%	34,1%
średnia		2,58	2,46	2,80	2,80	2,53	2,41	2,50	2,87	2,93	34,0%	35,9%	29,7%	27,8%	43,7%	44,7%	29,2%	16,7%	24,4%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność przedszkoli]	1	37	28	9	2	8	11	10	3	3	7,4%	8,1%	5,8%	3,7%	11,3%	7,3%	7,7%	5,6%	7,3%
	2	81	58	23	5	14	28	19	8	7	16,2%	16,8%	14,8%	9,3%	19,7%	18,7%	14,6%	14,8%	17,1%
	3	94	59	35	12	12	30	24	10	6	18,8%	17,1%	22,6%	22,2%	16,9%	20,0%	18,5%	18,5%	14,6%
	4	108	72	36	15	18	32	25	11	7	21,6%	20,9%	23,2%	27,8%	25,4%	21,3%	19,2%	20,4%	17,1%
	5	61	41	20	10	8	26	11	2	4	12,2%	11,9%	12,9%	18,5%	11,3%	17,3%	8,5%	3,7%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć																		
	Łącznie	119	87	32	10	11	23	41	20	14	23,8%	25,2%	20,6%	18,5%	15,5%	15,3%	31,5%	37,0%	34,1%
średnia		3,20	3,16	3,28	3,59	3,07	3,27	3,09	3,03	3,07	23,6%	24,9%	20,6%	13,0%	31,0%	26,0%	22,3%	20,4%	24,4%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność...]	1	18	17	1	1	3	8	2	2	2	3,6%	4,9%	0,6%	1,9%	4,2%	5,3%	1,5%	3,7%	4,9%
	2	23	17	6	5	1	6	7	3	1	4,6%	4,9%	3,9%	9,3%	1,4%	4,0%	5,4%	5,6%	2,4%
	3	101	65	36	4	18	30	31	12	6	20,2%	18,8%	23,2%	7,4%	25,4%	20,0%	23,8%	22,2%	14,6%
	4	137	91	46	18	20	40	39	10	10	27,4%	26,4%	29,7%	33,3%	28,2%	26,7%	30,0%	18,5%	24,4%
	5	171	118	53	24	21	57	39	20	10	34,2%	34,2%	34,2%	44,4%	29,6%	38,0%	30,0%	37,0%	24,4%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	50	37	13	2	8	9	12	7	12	10,0%	10,7%	8,4%	3,7%	11,3%	6,0%	9,2%	13,0%	29,3%
	Łącznie	3,93	3,90	4,01	4,13	3,87	3,94	3,90	3,91	3,86	8,2%	9,9%	4,5%	11,1%	5,6%	9,3%	6,9%	9,3%	7,3%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność świetlic i zajęć pozalekcyjnych]	1	53	44	9	4	6	25	14	2	2	10,6%	12,8%	5,8%	7,4%	8,5%	16,7%	10,8%	3,7%	4,9%
	2	93	64	29	14	11	27	27	7	7	18,6%	18,6%	18,7%	25,9%	15,5%	18,0%	20,8%	13,0%	17,1%
	3	109	68	41	8	20	35	22	15	9	21,8%	19,7%	26,5%	14,8%	28,2%	23,3%	16,9%	27,8%	22,0%
	4	89	62	27	12	12	33	22	7	3	17,8%	18,0%	17,4%	22,2%	16,9%	22,0%	16,9%	13,0%	7,3%
	5	54	42	12	7	13	15	11	5	3	10,8%	12,2%	7,7%	13,0%	18,3%	10,0%	8,5%	9,3%	7,3%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	102	65	37	9	9	15	34	18	17	20,4%	18,8%	23,9%	16,7%	12,7%	10,0%	26,2%	33,3%	41,5%
	Łącznie	2,99	2,98	3,03	3,09	3,24	2,90	2,89	3,17	2,92	29,2%	31,3%	24,5%	33,3%	23,9%	34,7%	31,5%	16,7%	22,0%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność placów zabaw]	1	36	30	6	5	7	14	6	2	2	7,2%	8,7%	3,9%	9,3%	9,9%	9,3%	4,6%	3,7%	4,9%
	2	52	43	9	8	4	22	11	4	3	10,4%	12,5%	5,8%	14,8%	5,6%	14,7%	8,5%	7,4%	7,3%
	3	114	71	43	14	17	35	30	9	9	22,8%	20,6%	27,7%	25,9%	23,9%	23,3%	23,1%	16,7%	22,0%
	4	138	92	46	12	23	43	35	16	9	27,6%	26,7%	29,7%	22,2%	32,4%	28,7%	26,9%	29,6%	22,0%
	5	106	74	32	12	14	31	27	14	8	21,2%	21,4%	20,6%	22,2%	19,7%	20,7%	20,8%	25,9%	19,5%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	54	35	19	3	6	5	21	9	10	10,8%	10,1%	12,3%	5,6%	8,5%	3,3%	16,2%	16,7%	24,4%
	Łącznie	3,51	3,44	3,65	3,35	3,51	3,38	3,61	3,80	3,58	17,6%	21,2%	9,7%	24,1%	15,5%	24,0%	13,1%	11,1%	12,2%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność edukacji dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami z]	1	95	80	15	6	13	40	24	8	4	19,0%	23,2%	9,7%	11,1%	18,3%	26,7%	18,5%	14,8%	9,8%
	2	95	72	23	8	14	31	27	9	6	19,0%	20,9%	14,8%	14,8%	19,7%	20,7%	20,8%	16,7%	14,6%
	3	87	46	41	10	18	21	16	9	13	17,4%	13,3%	26,5%	18,5%	25,4%	14,0%	12,3%	16,7%	31,7%
	4	52	34	18	10	8	12	12	8	2	10,4%	9,9%	11,6%	18,5%	11,3%	8,0%	9,2%	14,8%	4,9%
	5	34	21	13	5	6	8	7	3	5	6,8%	6,1%	8,4%	9,3%	8,5%	5,3%	5,4%	5,6%	12,2%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	137	92	45	15	12	38	44	17	11	27,4%	26,7%	29,0%	27,8%	16,9%	25,3%	33,8%	31,5%	26,8%
	Łącznie	2,55	2,38	2,92	3,00	2,66	2,26	2,43	2,70	2,93	38,0%	44,1%	24,5%	25,9%	38,0%	47,3%	39,2%	31,5%	24,4%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność wsparcia dla rodzin wielodzietnych]	1	46	36	10	8	7	15	9	3	4	9,2%	10,4%	6,5%	14,8%	9,9%	10,0%	6,9%	5,6%	9,8%
	2	79	59	20	10	12	26	21	8	2	15,8%	17,1%	12,9%	18,5%	16,9%	17,3%	16,2%	14,8%	4,9%
	3	97	54	43	12	14	28	20	11	12	19,4%	15,7%	27,7%	22,2%	19,7%	18,7%	15,4%	20,4%	29,3%
	4	66	46	20	7	11	18	19	7	4	13,2%	13,3%	12,9%	13,0%	15,5%	12,0%	14,6%	13,0%	9,8%
	5	45	32	13	6	11	11	5	7	5	9,0%	9,3%	8,4%	11,1%	15,5%	7,3%	3,8%	13,0%	12,2%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	167	118	49	11	16	52	56	18	14	33,4%	34,2%	31,6%	20,4%	22,5%	34,7%	43,1%	33,3%	34,1%
Łącznie	średnia	2,95	2,91	3,06	2,84	3,13	2,84	2,86	3,19	3,15	25,0%	27,5%	19,4%	33,3%	26,8%	27,3%	23,1%	20,4%	14,6%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność wsparcia dla młodych rodzin]	1	74	59	15	9	17	27	10	5	6	14,8%	17,1%	9,7%	16,7%	23,9%	18,0%	7,7%	9,3%	14,6%
	2	80	62	18	10	11	22	24	10	3	16,0%	18,0%	11,6%	18,5%	15,5%	14,7%	18,5%	18,5%	7,3%
	3	120	69	51	13	21	35	29	10	12	24,0%	20,0%	32,9%	24,1%	29,6%	23,3%	22,3%	18,5%	29,3%
	4	39	29	10	3	6	12	7	8	3	7,8%	8,4%	6,5%	5,6%	8,5%	8,0%	5,4%	14,8%	7,3%
	5	27	18	9	3	6	6	4	4	4	5,4%	5,2%	5,8%	5,6%	8,5%	4,0%	3,1%	7,4%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	160	108	52	16	10	48	56	17	13	32,0%	31,3%	33,5%	29,6%	14,1%	32,0%	43,1%	31,5%	31,7%
Łącznie	średnia	2,60	2,51	2,81	2,50	2,56	2,49	2,61	2,89	2,86	30,8%	35,1%	21,3%	35,2%	39,4%	32,7%	26,2%	27,8%	22,0%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dost. wsparcia dla rodziców samotnie wych. dzieci]	1	80	68	12	9	13	28	19	5	6	16,0%	19,7%	7,7%	16,7%	18,3%	18,7%	14,6%	9,3%	14,6%
	2	90	75	15	7	15	29	23	12	4	18,0%	21,7%	9,7%	13,0%	21,1%	19,3%	17,7%	22,2%	9,8%
	3	107	57	50	12	17	32	22	12	12	21,4%	16,5%	32,3%	22,2%	23,9%	21,3%	16,9%	22,2%	29,3%
	4	43	26	17	7	3	11	11	6	5	8,6%	7,5%	11,0%	13,0%	4,2%	7,3%	8,5%	11,1%	12,2%
	5	28	17	11	6	8	4	5	3	2	5,6%	4,9%	7,1%	11,1%	11,3%	2,7%	3,8%	5,6%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	152	102	50	13	15	46	50	16	12	30,4%	29,6%	32,3%	24,1%	21,1%	30,7%	38,5%	29,6%	29,3%
	Łącznie	średnia	2,57	2,38	3,00	2,85	2,61	2,37	2,50	2,74	2,76	34,0%	41,4%	17,4%	29,6%	39,4%	38,0%	32,3%	31,5%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do informacji o służbie zdrowia w mieście - inform. w Internecie]	1	118	90	28	7	15	49	29	11	7	23,6%	26,1%	18,1%	13,0%	21,1%	32,7%	22,3%	20,4%	17,1%
	2	111	76	35	15	14	34	28	13	7	22,2%	22,0%	22,6%	27,8%	19,7%	22,7%	21,5%	24,1%	17,1%
	3	130	84	46	14	23	32	36	12	13	26,0%	24,3%	29,7%	25,9%	32,4%	21,3%	27,7%	22,2%	31,7%
	4	59	44	15	5	9	17	14	7	7	11,8%	12,8%	9,7%	9,3%	12,7%	11,3%	10,8%	13,0%	17,1%
	5	45	30	15	8	6	10	11	6	4	9,0%	8,7%	9,7%	14,8%	8,5%	6,7%	8,5%	11,1%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	37	21	16	5	4	8	12	5	3	7,4%	6,1%	10,3%	9,3%	5,6%	5,3%	9,2%	9,3%	7,3%
	Łącznie	średnia	2,57	2,53	2,67	2,84	2,66	2,33	2,58	2,67	2,84	45,8%	48,1%	40,6%	40,7%	40,8%	55,3%	43,8%	44,4%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do infor.odnośnie służby zdrowia w mieście - placów.h ochrony zdr.	1	110	82	28	9	14	43	29	7	8	22,0%	23,8%	18,1%	16,7%	19,7%	28,7%	22,3%	13,0%	19,5%
	2	120	81	39	14	16	37	31	17	5	24,0%	23,5%	25,2%	25,9%	22,5%	24,7%	23,8%	31,5%	12,2%
	3	128	89	39	12	16	34	37	12	17	25,6%	25,8%	25,2%	22,2%	22,5%	22,7%	28,5%	22,2%	41,5%
	4	65	44	21	4	14	20	12	10	5	13,0%	12,8%	13,5%	7,4%	19,7%	13,3%	9,2%	18,5%	12,2%
	5	42	25	17	8	6	8	10	5	5	8,4%	7,2%	11,0%	14,8%	8,5%	5,3%	7,7%	9,3%	12,2%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	35	24	11	7	5	8	11	3	1	7,0%	7,0%	7,1%	13,0%	7,0%	5,3%	8,5%	5,6%	2,4%
	Łącznie	2,59	2,53	2,72	2,74	2,73	2,39	2,52	2,78	2,85	46,0%	47,2%	43,2%	42,6%	42,3%	53,3%	46,2%	44,4%	31,7%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do opieki psychologicznej]	1	213	169	44	14	22	83	62	20	12	42,6%	49,0%	28,4%	25,9%	31,0%	55,3%	47,7%	37,0%	29,3%
	2	99	71	28	16	19	23	21	12	8	19,8%	20,6%	18,1%	29,6%	26,8%	15,3%	16,2%	22,2%	19,5%
	3	73	38	35	7	12	18	17	9	10	14,6%	11,0%	22,6%	13,0%	16,9%	12,0%	13,1%	16,7%	24,4%
	4	31	15	16	7	6	2	6	6	4	6,2%	4,3%	10,3%	13,0%	8,5%	1,3%	4,6%	11,1%	9,8%
	5	23	15	8	3	4	4	7	1	4	4,6%	4,3%	5,2%	5,6%	5,6%	2,7%	5,4%	1,9%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	61	37	24	7	8	20	17	6	3	12,2%	10,7%	15,5%	13,0%	11,3%	13,3%	13,1%	11,1%	7,3%
	Łącznie	1,98	1,82	2,36	2,34	2,22	1,62	1,89	2,08	2,47	62,4%	69,6%	46,5%	55,6%	57,7%	70,7%	63,8%	59,3%	48,8%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do opieki psychiatrycznej]	1	230	182	48	18	24	87	67	21	13	46,0%	52,8%	31,0%	33,3%	33,8%	58,0%	51,5%	38,9%	31,7%
	2	94	63	31	12	19	21	21	12	9	18,8%	18,3%	20,0%	22,2%	26,8%	14,0%	16,2%	22,2%	22,0%
	3	60	29	31	7	11	12	11	9	10	12,0%	8,4%	20,0%	13,0%	15,5%	8,0%	8,5%	16,7%	24,4%
	4	22	11	11	4	6	2	2	6	2	4,4%	3,2%	7,1%	7,4%	8,5%	1,3%	1,5%	11,1%	4,9%
	5	16	9	7	3	3	2	4	0	4	3,2%	2,6%	4,5%	5,6%	4,2%	1,3%	3,1%	0,0%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	78	51	27	10	8	26	25	6	3	15,6%	14,8%	17,4%	18,5%	11,3%	17,3%	19,2%	11,1%	7,3%
	Łącznie	1,82	1,65	2,20	2,14	2,13	1,48	1,62	2,00	2,34	64,8%	71,0%	51,0%	55,6%	60,6%	72,0%	67,7%	61,1%	53,7%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do opieki terapeutycznej]	1	196	158	38	15	19	78	52	22	10	39,2%	45,8%	24,5%	27,8%	26,8%	52,0%	40,0%	40,7%	24,4%
	2	112	73	39	11	22	23	33	10	13	22,4%	21,2%	25,2%	20,4%	31,0%	15,3%	25,4%	18,5%	31,7%
	3	76	42	34	10	13	18	15	11	9	15,2%	12,2%	21,9%	18,5%	18,3%	12,0%	11,5%	20,4%	22,0%
	4	27	13	14	5	6	5	4	5	2	5,4%	3,8%	9,0%	9,3%	8,5%	3,3%	3,1%	9,3%	4,9%
	5	21	14	7	4	4	3	5	1	4	4,2%	4,1%	4,5%	7,4%	5,6%	2,0%	3,8%	1,9%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	68	45	23	9	7	23	21	5	3	13,6%	13,0%	14,8%	16,7%	9,9%	15,3%	16,2%	9,3%	7,3%
	Łącznie	1,99	1,84	2,34	2,38	2,28	1,68	1,87	2,04	2,39	61,6%	67,0%	49,7%	48,1%	57,7%	67,3%	65,4%	59,3%	56,1%
Proszę ocenić dostępność, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do badań diagnostycznych (USG, EKG, EEG, RTG itp.)]	1	157	130	27	8	25	61	36	19	8	31,4%	37,7%	17,4%	14,8%	35,2%	40,7%	27,7%	35,2%	19,5%
	2	145	100	45	8	17	46	48	13	13	29,0%	29,0%	29,0%	14,8%	23,9%	30,7%	36,9%	24,1%	31,7%
	3	101	63	38	19	12	23	24	11	12	20,2%	18,3%	24,5%	35,2%	16,9%	15,3%	18,5%	20,4%	29,3%
	4	41	18	23	8	9	9	7	6	2	8,2%	5,2%	14,8%	14,8%	12,7%	6,0%	5,4%	11,1%	4,9%
	5	25	16	9	4	3	5	5	3	5	5,0%	4,6%	5,8%	7,4%	4,2%	3,3%	3,8%	5,6%	12,2%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	31	18	13	7	5	6	10	2	1	6,2%	5,2%	8,4%	13,0%	7,0%	4,0%	7,7%	3,7%	2,4%
	Łącznie	2,22	2,05	2,59	2,83	2,21	1,97	2,14	2,25	2,58	60,4%	66,7%	46,5%	29,6%	59,2%	71,3%	64,6%	59,3%	51,2%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do badań profilakt. i przesiew.]	1	148	121	27	10	22	61	34	15	6	29,6%	35,1%	17,4%	18,5%	31,0%	40,7%	26,2%	27,8%	14,6%
	2	127	85	42	7	12	36	48	12	12	25,4%	24,6%	27,1%	13,0%	16,9%	24,0%	36,9%	22,2%	29,3%
	3	116	79	37	13	22	31	23	15	12	23,2%	22,9%	23,9%	24,1%	31,0%	20,7%	17,7%	27,8%	29,3%
	4	44	22	22	9	7	7	9	7	5	8,8%	6,4%	14,2%	16,7%	9,9%	4,7%	6,9%	13,0%	12,2%
	5	27	18	9	5	3	7	5	3	4	5,4%	5,2%	5,8%	9,3%	4,2%	4,7%	3,8%	5,6%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	38	20	18	10	5	8	11	2	2	7,6%	5,8%	11,6%	18,5%	7,0%	5,3%	8,5%	3,7%	4,9%
	Łącznie	średnia	2,30	2,17	2,59	2,82	2,35	2,04	2,18	2,44	2,72	55,0%	59,7%	44,5%	31,5%	47,9%	64,7%	63,1%	50,0%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do rehabilitacji i fizjoterapii]	1	170	131	39	7	21	68	47	17	10	34,0%	38,0%	25,2%	13,0%	29,6%	45,3%	36,2%	31,5%	24,4%
	2	123	89	34	12	21	34	39	10	7	24,6%	25,8%	21,9%	22,2%	29,6%	22,7%	30,0%	18,5%	17,1%
	3	105	62	43	13	14	24	24	14	16	21,0%	18,0%	27,7%	24,1%	19,7%	16,0%	18,5%	25,9%	39,0%
	4	41	24	17	8	6	8	9	7	3	8,2%	7,0%	11,0%	14,8%	8,5%	5,3%	6,9%	13,0%	7,3%
	5	19	10	9	4	3	3	3	4	2	3,8%	2,9%	5,8%	7,4%	4,2%	2,0%	2,3%	7,4%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	42	29	13	10	6	13	8	2	3	8,4%	8,4%	8,4%	18,5%	8,5%	8,7%	6,2%	3,7%	7,3%
	Łącznie	średnia	2,16	2,03	2,46	2,77	2,22	1,86	2,03	2,44	2,47	58,6%	63,8%	47,1%	35,2%	59,2%	68,0%	66,2%	50,0%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do lekarzy specjalistów (np. neurologa)]	1	233	185	48	11	27	95	66	22	12	46,6%	53,6%	31,0%	20,4%	38,0%	63,3%	50,8%	40,7%	29,3%
	2	122	81	41	10	16	27	39	15	15	24,4%	23,5%	26,5%	18,5%	22,5%	18,0%	30,0%	27,8%	36,6%
	3	68	38	30	15	14	12	11	9	7	13,6%	11,0%	19,4%	27,8%	19,7%	8,0%	8,5%	16,7%	17,1%
	4	25	10	15	9	4	3	5	3	1	5,0%	2,9%	9,7%	16,7%	5,6%	2,0%	3,8%	5,6%	2,4%
	5	21	10	11	4	4	3	3	2	5	4,2%	2,9%	7,1%	7,4%	5,6%	2,0%	2,3%	3,7%	12,2%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	31	21	10	5	6	10	6	3	1	6,2%	6,1%	6,5%	9,3%	8,5%	6,7%	4,6%	5,6%	2,4%
	Łącznie	średnia	1,89	1,70	2,31	2,69	2,11	1,51	1,71	1,98	2,30	71,0%	77,1%	57,4%	38,9%	60,6%	81,3%	80,8%	68,5%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do wizyt]	1	157	129	28	14	22	55	45	14	7	31,4%	37,4%	18,1%	25,9%	31,0%	36,7%	34,6%	25,9%	17,1%
	2	116	72	44	11	18	36	29	12	10	23,2%	20,9%	28,4%	20,4%	25,4%	24,0%	22,3%	22,2%	24,4%
	3	64	37	27	5	9	16	12	8	14	12,8%	10,7%	17,4%	9,3%	12,7%	10,7%	9,2%	14,8%	34,1%
	4	30	15	15	7	5	4	4	6	4	6,0%	4,3%	9,7%	13,0%	7,0%	2,7%	3,1%	11,1%	9,8%
	5	12	8	4	1	4	3	2	0	2	2,4%	2,3%	2,6%	1,9%	5,6%	2,0%	1,5%	0,0%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	121	84	37	16	13	36	38	14	4	24,2%	24,3%	23,9%	29,6%	18,3%	24,0%	29,2%	25,9%	9,8%
	Łącznie	średnia	2,01	1,85	2,35	2,21	2,16	1,81	1,79	2,15	2,57	54,6%	58,3%	46,5%	46,3%	56,3%	60,7%	56,9%	48,1%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do opieki zdrow. w szkołach (pielęgniarka szkolna, badanie wzroku)]	1	135	110	25	7	13	53	40	18	4	27,0%	31,9%	16,1%	13,0%	18,3%	35,3%	30,8%	33,3%	9,8%
	2	127	80	47	14	16	35	37	14	11	25,4%	23,2%	30,3%	25,9%	22,5%	23,3%	28,5%	25,9%	26,8%
	3	96	64	32	13	18	29	24	6	6	19,2%	18,6%	20,6%	24,1%	25,4%	19,3%	18,5%	11,1%	14,6%
	4	43	26	17	12	7	9	7	3	5	8,6%	7,5%	11,0%	22,2%	9,9%	6,0%	5,4%	5,6%	12,2%
	5	36	26	10	3	7	13	8	1	4	7,2%	7,5%	6,5%	5,6%	9,9%	8,7%	6,2%	1,9%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	63	39	24	5	10	11	14	12	11	12,6%	11,3%	15,5%	9,3%	14,1%	7,3%	10,8%	22,2%	26,8%
	Łącznie	średnia	2,35	2,27	2,54	2,80	2,66	2,24	2,19	1,93	2,80	52,4%	55,1%	46,5%	38,9%	40,8%	58,7%	59,2%	59,3%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność edukacji o zdrowym stylu życia (w tym m.in. o diecie, ruchu, jakości snu itd.)]	1	136	108	28	14	18	46	39	14	5	27,2%	31,3%	18,1%	25,9%	25,4%	30,7%	30,0%	25,9%	12,2%
	2	128	88	40	7	22	41	34	14	10	25,6%	25,5%	25,8%	13,0%	31,0%	27,3%	26,2%	25,9%	24,4%
	3	104	66	38	15	11	26	31	10	11	20,8%	19,1%	24,5%	27,8%	15,5%	17,3%	23,8%	18,5%	26,8%
	4	40	28	12	7	5	13	7	4	4	8,0%	8,1%	7,7%	13,0%	7,0%	8,7%	5,4%	7,4%	9,8%
	5	20	11	9	3	6	3	3	2	3	4,0%	3,2%	5,8%	5,6%	8,5%	2,0%	2,3%	3,7%	7,3%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	72	44	28	8	9	21	16	10	8	14,4%	12,8%	18,1%	14,8%	12,7%	14,0%	12,3%	18,5%	19,5%
	Łącznie	2,25	2,16	2,48	2,52	2,34	2,12	2,13	2,23	2,70	52,8%	56,8%	43,9%	38,9%	56,3%	58,0%	56,2%	51,9%	36,6%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostępność edukacji seksualnej i edukacji w zakresie planowania rodziny]	1	173	126	47	28	20	49	47	18	11	34,6%	36,5%	30,3%	51,9%	28,2%	32,7%	36,2%	33,3%	26,8%
	2	112	83	29	11	17	36	30	11	7	22,4%	24,1%	18,7%	20,4%	23,9%	24,0%	23,1%	20,4%	17,1%
	3	74	45	29	5	12	23	20	7	7	14,8%	13,0%	18,7%	9,3%	16,9%	15,3%	15,4%	13,0%	17,1%
	4	25	16	9	5	3	4	5	4	4	5,0%	4,6%	5,8%	9,3%	4,2%	2,7%	3,8%	7,4%	9,8%
	5	19	11	8	2	5	5	3	1	3	3,8%	3,2%	5,2%	3,7%	7,0%	3,3%	2,3%	1,9%	7,3%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	97	64	33	3	14	33	25	13	9	19,4%	18,6%	21,3%	5,6%	19,7%	22,0%	19,2%	24,1%	22,0%
	Łącznie	2,02	1,94	2,20	1,86	2,23	1,97	1,92	2,00	2,41	57,0%	60,6%	49,0%	72,2%	52,1%	56,7%	59,2%	53,7%	43,9%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do opieki dentystycznej]	1	209	157	52	9	21	76	55	32	16	41,8%	45,5%	33,5%	16,7%	29,6%	50,7%	42,3%	59,3%	39,0%
	2	109	77	32	7	17	31	36	8	10	21,8%	22,3%	20,6%	13,0%	23,9%	20,7%	27,7%	14,8%	24,4%
	3	92	57	35	16	15	24	22	5	10	18,4%	16,5%	22,6%	29,6%	21,1%	16,0%	16,9%	9,3%	24,4%
	4	37	20	17	14	8	6	2	6	1	7,4%	5,8%	11,0%	25,9%	11,3%	4,0%	1,5%	11,1%	2,4%
	5	22	13	9	4	4	5	6	1	2	4,4%	3,8%	5,8%	7,4%	5,6%	3,3%	4,6%	1,9%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	31	21	10	4	6	8	9	2	2	6,2%	6,1%	6,5%	7,4%	8,5%	5,3%	6,9%	3,7%	4,9%
	Łącznie	średnia	2,05	1,94	2,30	2,94	2,34	1,82	1,91	1,77	2,05	63,6%	67,8%	54,2%	29,6%	53,5%	71,3%	70,0%	74,1%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do opieki nad ciężarnymi i noworodkami]	1	60	48	12	7	11	21	16	2	3	12,0%	13,9%	7,7%	13,0%	15,5%	14,0%	12,3%	3,7%	7,3%
	2	84	55	29	5	13	28	23	11	4	16,8%	15,9%	18,7%	9,3%	18,3%	18,7%	17,7%	20,4%	9,8%
	3	104	67	37	12	20	34	17	13	8	20,8%	19,4%	23,9%	22,2%	28,2%	22,7%	13,1%	24,1%	19,5%
	4	49	32	17	10	8	15	7	4	5	9,8%	9,3%	11,0%	18,5%	11,3%	10,0%	5,4%	7,4%	12,2%
	5	28	18	10	6	4	6	9	1	2	5,6%	5,2%	6,5%	11,1%	5,6%	4,0%	6,9%	1,9%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	175	125	50	14	15	46	58	23	19	35,0%	36,2%	32,3%	25,9%	21,1%	30,7%	44,6%	42,6%	46,3%
	Łącznie	średnia	2,70	2,62	2,85	3,08	2,66	2,59	2,58	2,71	2,95	28,8%	29,9%	26,5%	22,2%	33,8%	32,7%	30,0%	24,1%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do porad zawodowo-ucznio]	1	61	47	14	13	9	18	15	5	1	12,2%	13,6%	9,0%	24,1%	12,7%	12,0%	11,5%	9,3%	2,4%
	2	103	70	33	12	16	28	34	7	6	20,6%	20,3%	21,3%	22,2%	22,5%	18,7%	26,2%	13,0%	14,6%
	3	112	74	38	15	15	34	20	13	15	22,4%	21,4%	24,5%	27,8%	21,1%	22,7%	15,4%	24,1%	36,6%
	4	48	24	24	4	12	9	14	6	3	9,6%	7,0%	15,5%	7,4%	16,9%	6,0%	10,8%	11,1%	7,3%
	5	31	23	8	2	3	10	11	4	1	6,2%	6,7%	5,2%	3,7%	4,2%	6,7%	8,5%	7,4%	2,4%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	145	107	38	8	16	51	36	19	15	29,0%	31,0%	24,5%	14,8%	22,5%	34,0%	27,7%	35,2%	36,6%
	Łącznie	średnia	2,68	2,61	2,82	2,35	2,71	2,65	2,70	2,91	2,88	32,8%	33,9%	30,3%	46,3%	35,2%	30,7%	37,7%	22,2%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do poradn. zawod. absolwenci i osoby dorosłe]	1	63	53	10	8	12	20	18	4	1	12,6%	15,4%	6,5%	14,8%	16,9%	13,3%	13,8%	7,4%	2,4%
	2	111	77	34	14	13	31	36	10	7	22,2%	22,3%	21,9%	25,9%	18,3%	20,7%	27,7%	18,5%	17,1%
	3	101	63	38	10	17	30	18	13	13	20,2%	18,3%	24,5%	18,5%	23,9%	20,0%	13,8%	24,1%	31,7%
	4	46	24	22	7	9	7	15	4	4	9,2%	7,0%	14,2%	13,0%	12,7%	4,7%	11,5%	7,4%	9,8%
	5	25	16	9	2	4	9	4	4	2	5,0%	4,6%	5,8%	3,7%	5,6%	6,0%	3,1%	7,4%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	154	112	42	13	16	53	39	19	14	30,8%	32,5%	27,1%	24,1%	22,5%	35,3%	30,0%	35,2%	34,1%
	Łącznie	średnia	2,59	2,45	2,88	2,54	2,64	2,53	2,46	2,83	2,96	34,8%	37,7%	28,4%	40,7%	35,2%	34,0%	41,5%	25,9%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do warszt. poszukiwania pracy]	1	87	67	20	17	13	26	23	6	2	17,4%	19,4%	12,9%	31,5%	18,3%	17,3%	17,7%	11,1%	4,9%
	2	101	71	30	7	18	29	30	9	8	20,2%	20,6%	19,4%	13,0%	25,4%	19,3%	23,1%	16,7%	19,5%
	3	90	56	34	11	12	29	16	10	12	18,0%	16,2%	21,9%	20,4%	16,9%	19,3%	12,3%	18,5%	29,3%
	4	47	23	24	10	8	8	12	6	3	9,4%	6,7%	15,5%	18,5%	11,3%	5,3%	9,2%	11,1%	7,3%
	5	22	14	8	2	4	7	5	3	1	4,4%	4,1%	5,2%	3,7%	5,6%	4,7%	3,8%	5,6%	2,4%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	153	114	39	7	16	51	44	20	15	30,6%	33,0%	25,2%	13,0%	22,5%	34,0%	33,8%	37,0%	36,6%
	Łącznie	średnia	2,47	2,33	2,74	2,43	2,49	2,40	2,37	2,74	2,73	37,6%	40,0%	32,3%	44,4%	43,7%	36,7%	40,8%	27,8%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do szkoleń i kursów]	1	79	63	16	9	14	26	21	6	3	15,8%	18,3%	10,3%	16,7%	19,7%	17,3%	16,2%	11,1%	7,3%
	2	79	52	27	11	15	22	22	5	4	15,8%	15,1%	17,4%	20,4%	21,1%	14,7%	16,9%	9,3%	9,8%
	3	118	79	39	13	17	32	27	16	13	23,6%	22,9%	25,2%	24,1%	23,9%	21,3%	20,8%	29,6%	31,7%
	4	54	32	22	7	9	17	14	3	4	10,8%	9,3%	14,2%	13,0%	12,7%	11,3%	10,8%	5,6%	9,8%
	5	40	25	15	7	6	11	9	5	2	8,0%	7,2%	9,7%	13,0%	8,5%	7,3%	6,9%	9,3%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	130	94	36	7	10	42	37	19	15	26,0%	27,2%	23,2%	13,0%	14,1%	28,0%	28,5%	35,2%	36,6%
	Łącznie	średnia	2,72	2,62	2,94	2,83	2,64	2,68	2,66	2,89	2,92	31,6%	33,3%	27,7%	37,0%	40,8%	32,0%	33,1%	20,4%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostępność różnych form aktywności kulturalnej (np. zajęć plastycznych, tanecznych, muzycznych, wernisaży i wystaw, spektakli, koncertów itp.)]	1	57	44	13	12	6	16	19	2	2	11,4%	12,8%	8,4%	22,2%	8,5%	10,7%	14,6%	3,7%	4,9%
	2	111	80	31	14	23	36	26	7	5	22,2%	23,2%	20,0%	25,9%	32,4%	24,0%	20,0%	13,0%	12,2%
	3	167	108	59	15	18	47	50	21	16	33,4%	31,3%	38,1%	27,8%	25,4%	31,3%	38,5%	38,9%	39,0%
	4	83	55	28	10	10	22	17	15	9	16,6%	15,9%	18,1%	18,5%	14,1%	14,7%	13,1%	27,8%	22,0%
	5	46	37	9	1	8	18	13	3	3	9,2%	10,7%	5,8%	1,9%	11,3%	12,0%	10,0%	5,6%	7,3%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	36	21	15	2	6	11	5	6	6	7,2%	6,1%	9,7%	3,7%	8,5%	7,3%	3,8%	11,1%	14,6%
Łącznie	średnia	2,89	2,88	2,92	2,50	2,86	2,93	2,83	3,21	3,17	33,6%	35,9%	28,4%	48,1%	40,8%	34,7%	34,6%	16,7%	17,1%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostępność infrastruktury do aktywności rekreacyjnej (np. basenów, siłowni pod chmurką, parków, ścieżek rowerowych)]	1	35	28	7	4	4	12	12	1	2	7,0%	8,1%	4,5%	7,4%	5,6%	8,0%	9,2%	1,9%	4,9%
	2	80	55	25	10	17	24	18	5	6	16,0%	15,9%	16,1%	18,5%	23,9%	16,0%	13,8%	9,3%	14,6%
	3	153	106	47	14	21	50	40	15	13	30,6%	30,7%	30,3%	25,9%	29,6%	33,3%	30,8%	27,8%	31,7%
	4	133	85	48	17	17	32	34	22	11	26,6%	24,6%	31,0%	31,5%	23,9%	21,3%	26,2%	40,7%	26,8%
	5	79	61	18	7	8	27	24	8	5	15,8%	17,7%	11,6%	13,0%	11,3%	18,0%	18,5%	14,8%	12,2%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	20	10	10	2	4	5	2	3	4	4,0%	2,9%	6,5%	3,7%	5,6%	3,3%	1,5%	5,6%	9,8%
Łącznie	średnia	3,29	3,29	3,31	3,25	3,12	3,26	3,31	3,61	3,30	23,0%	24,1%	20,6%	25,9%	29,6%	24,0%	23,1%	11,1%	19,5%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Meżczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Meżczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Dostępność różnych form aktywności sportowej (np. klubów sportowych, zajęć sportowych, turniejów, sekcji sportowych, wycieczek itp.)]	1	41	33	8	5	5	12	14	2	3	8,2%	9,6%	5,2%	9,3%	7,0%	8,0%	10,8%	3,7%	7,3%
	2	89	57	32	16	13	27	18	7	8	17,8%	16,5%	20,6%	29,6%	18,3%	18,0%	13,8%	13,0%	19,5%
	3	164	122	42	11	27	61	44	13	8	32,8%	35,4%	27,1%	20,4%	38,0%	40,7%	33,8%	24,1%	19,5%
	4	113	68	45	11	13	23	29	25	12	22,6%	19,7%	29,0%	20,4%	18,3%	15,3%	22,3%	46,3%	29,3%
	5	53	40	13	6	9	19	13	3	3	10,6%	11,6%	8,4%	11,1%	12,7%	12,7%	10,0%	5,6%	7,3%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	40	25	15	5	4	8	12	4	7	8,0%	7,2%	9,7%	9,3%	5,6%	5,3%	9,2%	7,4%	17,1%
Łącznie	średnia	3,10	3,08	3,16	2,94	3,12	3,07	3,08	3,40	3,12	26,0%	26,1%	25,8%	38,9%	25,4%	26,0%	24,6%	16,7%	26,8%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 bardzo dobrą dostępność. [Usługi wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami (np. usługi asystenckie, opiekuńcze, pielęgnacyjne, porządkowe)]	1	92	77	15	6	13	29	24	15	5	18,4%	22,3%	9,7%	11,1%	18,3%	19,3%	18,5%	27,8%	12,2%
	2	106	67	39	11	15	35	23	9	13	21,2%	19,4%	25,2%	20,4%	21,1%	23,3%	17,7%	16,7%	31,7%
	3	85	58	27	13	17	20	18	8	9	17,0%	16,8%	17,4%	24,1%	23,9%	13,3%	13,8%	14,8%	22,0%
	4	32	17	15	6	5	4	9	5	3	6,4%	4,9%	9,7%	11,1%	7,0%	2,7%	6,9%	9,3%	7,3%
	5	14	10	4	1	3	5	2	1	2	2,8%	2,9%	2,6%	1,9%	4,2%	3,3%	1,5%	1,9%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	171	116	55	17	18	57	54	16	9	34,2%	33,6%	35,5%	31,5%	25,4%	38,0%	41,5%	29,6%	22,0%
Łącznie	średnia	2,30	2,20	2,54	2,59	2,43	2,15	2,24	2,16	2,50	39,6%	41,7%	34,8%	31,5%	39,4%	42,7%	36,2%	44,4%	43,9%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego]	1	67	53	14	5	12	21	20	6	3	13,4%	15,4%	9,0%	9,3%	16,9%	14,0%	15,4%	11,1%	7,3%
	2	97	66	31	13	11	28	20	13	12	19,4%	19,1%	20,0%	24,1%	15,5%	18,7%	15,4%	24,1%	29,3%
	3	89	57	32	12	12	24	24	8	9	17,8%	16,5%	20,6%	22,2%	16,9%	16,0%	18,5%	14,8%	22,0%
	4	45	25	20	4	12	9	8	7	5	9,0%	7,2%	12,9%	7,4%	16,9%	6,0%	6,2%	13,0%	12,2%
	5	19	13	6	3	4	5	3	2	2	3,8%	3,8%	3,9%	5,6%	5,6%	3,3%	2,3%	3,7%	4,9%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	183	131	52	17	20	63	55	18	10	36,6%	38,0%	33,5%	31,5%	28,2%	42,0%	42,3%	33,3%	24,4%
	Łącznie	średnia	2,53	2,43	2,74	2,65	2,71	2,41	2,39	2,61	2,71	32,8%	34,5%	29,0%	33,3%	32,4%	32,7%	30,8%	35,2%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Włocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Dostęp do mieszkań chronionych]	1	109	87	22	10	15	35	29	12	8	21,8%	25,2%	14,2%	18,5%	21,1%	23,3%	22,3%	22,2%	19,5%
	2	88	53	35	12	9	25	20	10	12	17,6%	15,4%	22,6%	22,2%	12,7%	16,7%	15,4%	18,5%	29,3%
	3	43	25	18	10	7	10	9	3	4	8,6%	7,2%	11,6%	18,5%	9,9%	6,7%	6,9%	5,6%	9,8%
	4	30	15	15	9	11	3	4	2	1	6,0%	4,3%	9,7%	16,7%	15,5%	2,0%	3,1%	3,7%	2,4%
	5	10	7	3	0	3	2	4	0	1	2,0%	2,0%	1,9%	0,0%	4,2%	1,3%	3,1%	0,0%	2,4%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	220	158	62	13	26	75	64	27	15	44,0%	45,8%	40,0%	24,1%	36,6%	50,0%	49,2%	50,0%	36,6%
	Łącznie	średnia	2,09	1,94	2,38	2,44	2,51	1,83	2,00	1,81	2,04	39,4%	40,6%	36,8%	40,7%	33,8%	40,0%	37,7%	40,7%
Proszę ocenić dostępność , korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Usługi wsparcia dla seniorów (np. kluby seniora, dzienne, usługi pielęgnacyjne).	1	69	56	13	8	8	24	23	3	3	13,8%	16,2%	8,4%	14,8%	11,3%	16,0%	17,7%	5,6%	7,3%
	2	91	63	28	9	12	27	22	12	9	18,2%	18,3%	18,1%	16,7%	16,9%	18,0%	16,9%	22,2%	22,0%
	3	95	60	35	10	17	27	18	10	13	19,0%	17,4%	22,6%	18,5%	23,9%	18,0%	13,8%	18,5%	31,7%
	4	52	32	20	11	9	9	9	9	5	10,4%	9,3%	12,9%	20,4%	12,7%	6,0%	6,9%	16,7%	12,2%
	5	18	13	5	1	8	2	3	0	4	3,6%	3,8%	3,2%	1,9%	11,3%	1,3%	2,3%	0,0%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	175	121	54	15	17	61	55	20	7	35,0%	35,1%	34,8%	27,8%	23,9%	40,7%	42,3%	37,0%	17,1%
	Łącznie	średnia	2,57	2,48	2,76	2,69	2,94	2,30	2,29	2,74	2,94	32,0%	34,5%	26,5%	31,5%	28,2%	34,0%	34,6%	27,8%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Oferta zajęć i programów dla seniorów]	1	68	52	16	7	8	20	21	6	6	13,6%	15,1%	10,3%	13,0%	11,3%	13,3%	16,2%	11,1%	14,6%
	2	79	53	26	10	11	23	22	9	4	15,8%	15,4%	16,8%	18,5%	15,5%	15,3%	16,9%	16,7%	9,8%
	3	87	53	34	7	15	25	19	11	10	17,4%	15,4%	21,9%	13,0%	21,1%	16,7%	14,6%	20,4%	24,4%
	4	60	38	22	9	9	12	10	9	11	12,0%	11,0%	14,2%	16,7%	12,7%	8,0%	7,7%	16,7%	26,8%
	5	28	21	7	4	7	7	5	0	5	5,6%	6,1%	4,5%	7,4%	9,9%	4,7%	3,8%	0,0%	12,2%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	178	128	50	17	21	63	53	19	5	35,6%	37,1%	32,3%	31,5%	29,6%	42,0%	40,8%	35,2%	12,2%
	Łącznie	2,69	2,65	2,79	2,81	2,92	2,57	2,43	2,66	3,14	29,4%	30,4%	27,1%	31,5%	26,8%	28,7%	33,1%	27,8%	24,4%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Zapewnienie transportu dla osób starszych]	1	78	61	17	6	9	29	23	5	6	15,6%	17,7%	11,0%	11,1%	12,7%	19,3%	17,7%	9,3%	14,6%
	2	85	52	33	10	13	23	19	12	8	17,0%	15,1%	21,3%	18,5%	18,3%	15,3%	14,6%	22,2%	19,5%
	3	75	47	28	13	11	22	15	4	10	15,0%	13,6%	18,1%	24,1%	15,5%	14,7%	11,5%	7,4%	24,4%
	4	41	25	16	9	7	5	6	9	5	8,2%	7,2%	10,3%	16,7%	9,9%	3,3%	4,6%	16,7%	12,2%
	5	30	22	8	2	9	8	6	2	3	6,0%	6,4%	5,2%	3,7%	12,7%	5,3%	4,6%	3,7%	7,3%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	191	138	53	14	22	63	61	22	9	38,2%	40,0%	34,2%	25,9%	31,0%	42,0%	46,9%	40,7%	22,0%
	Łącznie	2,55	2,49	2,66	2,78	2,88	2,31	2,32	2,72	2,72	32,6%	32,8%	32,3%	29,6%	31,0%	34,7%	32,3%	31,5%	34,1%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Wsparcie dla osób uzależnionych]	1	71	56	15	10	12	26	17	3	3	14,2%	16,2%	9,7%	18,5%	16,9%	17,3%	13,1%	5,6%	7,3%
	2	97	65	32	16	10	26	25	12	8	19,4%	18,8%	20,6%	29,6%	14,1%	17,3%	19,2%	22,2%	19,5%
	3	82	50	32	13	20	18	15	8	8	16,4%	14,5%	20,6%	24,1%	28,2%	12,0%	11,5%	14,8%	19,5%
	4	27	16	11	2	6	6	5	5	3	5,4%	4,6%	7,1%	3,7%	8,5%	4,0%	3,8%	9,3%	7,3%
	5	18	14	4	2	2	7	5	1	1	3,6%	4,1%	2,6%	3,7%	2,8%	4,7%	3,8%	1,9%	2,4%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	205	144	61	11	21	67	63	25	18	41,0%	41,7%	39,4%	20,4%	29,6%	44,7%	48,5%	46,3%	43,9%
	Łącznie	2,40	2,34	2,54	2,30	2,52	2,30	2,34	2,62	2,61	33,6%	35,1%	30,3%	48,1%	31,0%	34,7%	32,3%	27,8%	26,8%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Wsparcie dla osób uzależn. od narkotyków]	1	92	73	19	17	15	29	23	4	4	18,4%	21,2%	12,3%	31,5%	21,1%	19,3%	17,7%	7,4%	9,8%
	2	85	54	31	13	9	25	20	9	9	17,0%	15,7%	20,0%	24,1%	12,7%	16,7%	15,4%	16,7%	22,0%
	3	61	33	28	9	13	12	11	9	7	12,2%	9,6%	18,1%	16,7%	18,3%	8,0%	8,5%	16,7%	17,1%
	4	26	18	8	3	7	6	5	4	1	5,2%	5,2%	5,2%	5,6%	9,9%	4,0%	3,8%	7,4%	2,4%
	5	11	7	4	1	2	3	3	1	1	2,2%	2,0%	2,6%	1,9%	2,8%	2,0%	2,3%	1,9%	2,4%
	Nie wiem, trudno powiedzieć																		
	Łącznie	225	160	65	11	25	75	68	27	19	45,0%	46,4%	41,9%	20,4%	35,2%	50,0%	52,3%	50,0%	46,3%
	średnia	2,20	2,09	2,41	2,02	2,39	2,05	2,11	2,59	2,36	35,4%	36,8%	32,3%	55,6%	33,8%	36,0%	33,1%	24,1%	31,7%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Wsparcie dla osób doświad. przemocą]	1	91	69	22	11	15	33	22	6	4	18,2%	20,0%	14,2%	20,4%	21,1%	22,0%	16,9%	11,1%	9,8%
	2	90	63	27	15	7	32	21	8	7	18,0%	18,3%	17,4%	27,8%	9,9%	21,3%	16,2%	14,8%	17,1%
	3	64	35	29	8	17	6	16	7	10	12,8%	10,1%	18,7%	14,8%	23,9%	4,0%	12,3%	13,0%	24,4%
	4	28	21	7	5	4	9	3	6	1	5,6%	6,1%	4,5%	9,3%	5,6%	6,0%	2,3%	11,1%	2,4%
	5	21	12	9	3	5	4	8	0	1	4,2%	3,5%	5,8%	5,6%	7,0%	2,7%	6,2%	0,0%	2,4%
	Nie wiem, trudno powiedzieć																		
	Łącznie	206	145	61	12	23	66	60	27	18	41,2%	42,0%	39,4%	22,2%	32,4%	44,0%	46,2%	50,0%	43,9%
	średnia	2,31	2,22	2,51	2,38	2,52	2,04	2,34	2,48	2,48	36,2%	38,3%	31,6%	48,1%	31,0%	43,3%	33,1%	25,9%	26,8%
Proszę ocenić dostępność wskazanych usług we Wrocławku, korzystając ze skali od 1 do 5, gdzie: 1 oznacza bardzo małą dostępność, 5 - bardzo dobrą dostępność. [Wsparcie dla osób chorujących psychicznie]	1	134	111	23	15	14	47	37	14	7	26,8%	32,2%	14,8%	27,8%	19,7%	31,3%	28,5%	25,9%	17,1%
	2	98	65	33	12	16	31	21	8	10	19,6%	18,8%	21,3%	22,2%	22,5%	20,7%	16,2%	14,8%	24,4%
	3	42	21	21	6	9	5	8	6	8	8,4%	6,1%	13,5%	11,1%	12,7%	3,3%	6,2%	11,1%	19,5%
	4	26	15	11	8	5	3	5	3	2	5,2%	4,3%	7,1%	14,8%	7,0%	2,0%	3,8%	5,6%	4,9%
	5	13	6	7	3	3	3	3	0	1	2,6%	1,7%	4,5%	5,6%	4,2%	2,0%	2,3%	0,0%	2,4%
	Nie wiem, trudno powiedzieć																		
	Łącznie	187	127	60	10	24	61	56	23	13	37,4%	36,8%	38,7%	18,5%	33,8%	40,7%	43,1%	42,6%	31,7%
	średnia	2,00	1,81	2,43	2,36	2,30	1,70	1,86	1,94	2,29	46,4%	51,0%	36,1%	50,0%	42,3%	52,0%	44,6%	40,7%	41,5%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Dla jakich grup mieszkańców Włocławka, w Pana(-ni) opinii w szczególności brakuje oferty usług społecznych? [Cudzoziemcy]	Cudzoziemcy	73	47	26	13	14	16	15	7	8	14,6%	13,6%	16,8%	24,1%	19,7%	10,7%	11,5%	13,0%	19,5%
	Dzieci	92	70	22	9	15	40	18	5	5	18,4%	20,3%	14,2%	16,7%	21,1%	26,7%	13,8%	9,3%	12,2%
	Młodzież szkolna	182	131	51	23	24	61	55	13	6	36,4%	38,0%	32,9%	42,6%	33,8%	40,7%	42,3%	24,1%	14,6%
	Mniejszości etniczne	50	34	16	8	8	12	12	5	5	10,0%	9,9%	10,3%	14,8%	11,3%	8,0%	9,2%	9,3%	12,2%
	Osoby bez wykształcenia	91	63	28	15	15	27	18	9	7	18,2%	18,3%	18,1%	27,8%	21,1%	18,0%	13,8%	16,7%	17,1%
	Osoby bezdomne	127	78	49	18	26	37	22	14	10	25,4%	22,6%	31,6%	33,3%	36,6%	24,7%	16,9%	25,9%	24,4%
	Osoby bezrobotne	119	75	44	18	23	37	19	13	9	23,8%	21,7%	28,4%	33,3%	32,4%	24,7%	14,6%	24,1%	22,0%
	Osoby chorujące psychicznie	154	123	31	12	16	53	39	24	10	30,8%	35,7%	20,0%	22,2%	22,5%	35,3%	30,0%	44,4%	24,4%
	Osoby młode wchodzące na rynek pracy	157	119	38	17	20	46	46	19	9	31,4%	34,5%	24,5%	31,5%	28,2%	30,7%	35,4%	35,2%	22,0%
	Osoby samotne	136	98	38	14	21	47	25	17	12	27,2%	28,4%	24,5%	25,9%	29,6%	31,3%	19,2%	31,5%	29,3%
	Osoby ubogie	153	104	49	18	17	53	31	21	13	30,6%	30,1%	31,6%	33,3%	23,9%	35,3%	23,8%	38,9%	31,7%
	Osoby uzależnione	95	66	29	13	12	31	17	13	9	19,0%	19,1%	18,7%	24,1%	16,9%	20,7%	13,1%	24,1%	22,0%
	Osoby z niepełnosprawnościami	143	111	32	13	14	49	32	19	16	28,6%	32,2%	20,6%	24,1%	19,7%	32,7%	24,6%	35,2%	39,0%
	Pełnoletni mieszkańcy	56	44	12	3	7	24	19	2	1	11,2%	12,8%	7,7%	5,6%	9,9%	16,0%	14,6%	3,7%	2,4%
	Samotni rodzice - matki/ojcowie	97	78	19	11	15	35	21	9	6	19,4%	22,6%	12,3%	20,4%	21,1%	23,3%	16,2%	16,7%	14,6%
	Seniorzy	98	73	25	4	7	39	23	18	7	19,6%	21,2%	16,1%	7,4%	9,9%	26,0%	17,7%	33,3%	17,1%
Wolontariusze	18	10	8	3	2	4	5	3	1	3,6%	2,9%	5,2%	5,6%	2,8%	2,7%	3,8%	5,6%	2,4%	
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Dla jakich grup mieszkańców Włocławka, w Pana(-ni) opinii w szczególności brakuje oferty usług społecznych? [Inne]	nie wiem	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	Dla wszystkich	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	młode małżeństwa	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Nie mam wiedzy na ten temat.	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	nie potrafię icenić	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
	nie wiem	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%	0,0%
	nie wiem	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Rodzice dzieci do lat 10	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	nie wiem	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Czy Pana(-ni) zdaniem punkty/miejsca świadczące usługi społeczne na terenie Włocławka są rozmieszczone w taki sposób, aby usługi te były dostępne dla wszystkich mieszkańców?	Nie wiem, nie mam zdania	134	96	38	9	14	40	44	17	10	26,8%	27,8%	24,5%	16,7%	19,7%	26,7%	33,8%	31,5%	24,4%
	Nie, dostęp do punktów świadczących usługi społeczne jest trudny, nie są dostępne	75	54	21	6	14	27	18	7	3	15,0%	15,7%	13,5%	11,1%	19,7%	18,0%	13,8%	13,0%	7,3%
	Tak, choć dotarcie do części z nich bywa uciążliwe	225	147	78	33	34	60	55	23	20	45,0%	42,6%	50,3%	61,1%	47,9%	40,0%	42,3%	42,6%	48,8%
	Tak, rozmieszczone są optymalnie, nie ma trudności w dotarciu do miejsc, w których świadczone są	66	48	18	6	9	23	13	7	8	13,2%	13,9%	11,6%	11,1%	12,7%	15,3%	10,0%	13,0%	19,5%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Które usługi społeczne w zakresie polityki prorodzinnej i wspierania rodziny należy rozwijać we Włocławku? [Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży]	Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	225	158	67	22	25	70	71	19	18	45,0%	45,8%	43,2%	40,7%	35,2%	46,7%	54,6%	35,2%	43,9%
	Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych	108	65	43	15	18	26	27	10	12	21,6%	18,8%	27,7%	27,8%	25,4%	17,3%	20,8%	18,5%	29,3%
	Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi	156	109	47	14	22	64	33	9	14	31,2%	31,6%	30,3%	25,9%	31,0%	42,7%	25,4%	16,7%	34,1%
	Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	120	85	35	15	20	28	26	22	9	24,0%	24,6%	22,6%	27,8%	28,2%	18,7%	20,0%	40,7%	22,0%
	Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla osób uzależnionych bądź dorosłych członków rodziny osoby uzależnionej	88	59	29	20	10	22	18	10	8	17,6%	17,1%	18,7%	37,0%	14,1%	14,7%	13,8%	18,5%	19,5%
	Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla rodzin mających problemy opiekuńczo-	61	43	18	9	9	18	9	11	5	12,2%	12,5%	11,6%	16,7%	12,7%	12,0%	6,9%	20,4%	12,2%
	Warsztaty i zajęcia rozwijające zainteresowania	153	111	42	11	22	50	43	16	11	30,6%	32,2%	27,1%	20,4%	31,0%	33,3%	33,1%	29,6%	26,8%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
	Wydarzenia i imprezy sprzyjające integracji rodzin	101	67	34	14	7	29	29	12	10	20,2%	19,4%	21,9%	25,9%	9,9%	19,3%	22,3%	22,2%	24,4%
	Poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne)	165	128	37	17	22	48	49	21	8	33,0%	37,1%	23,9%	31,5%	31,0%	32,0%	37,7%	38,9%	19,5%
	Profilaktyka uzależnień i przemocy wśród dzieci i młodzieży	109	85	24	8	11	41	33	11	5	21,8%	24,6%	15,5%	14,8%	15,5%	27,3%	25,4%	20,4%	12,2%
	Profilaktyka uzależnień i przemocy wśród osób dorosłych	47	36	11	8	7	9	14	7	2	9,4%	10,4%	7,1%	14,8%	9,9%	6,0%	10,8%	13,0%	4,9%
	Terapie uzależnień i terapie dla osób stosujących przemoc	56	40	16	9	7	15	14	4	7	11,2%	11,6%	10,3%	16,7%	9,9%	10,0%	10,8%	7,4%	17,1%
	Rozwijanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców	57	47	10	5	13	19	13	5	2	11,4%	13,6%	6,5%	9,3%	18,3%	12,7%	10,0%	9,3%	4,9%
	Specjalistyczna pomoc (psycholog, pedagog, logopeda itp.)	177	132	45	12	23	58	56	18	10	35,4%	38,3%	29,0%	22,2%	32,4%	38,7%	43,1%	33,3%	24,4%
	Usługi związane z poprawą relacji w rodzinie (np. terapie rodzinne lub małżeńskie, rozwiązywanie problemów wychowawczych)	61	47	14	7	7	18	19	4	6	12,2%	13,6%	9,0%	13,0%	9,9%	12,0%	14,6%	7,4%	14,6%
	Wsparcie asystenta rodziny	30	22	8	3	2	9	4	6	6	6,0%	6,4%	5,2%	5,6%	2,8%	6,0%	3,1%	11,1%	14,6%
	Zwiększenie bazy placówek opiekuńczo-wychowawczych (żłobków, przedszkoli, klubów)	74	52	22	3	13	27	19	5	7	14,8%	15,1%	14,2%	5,6%	18,3%	18,0%	14,6%	9,3%	17,1%
	Zwiększenie bazy placówek wsparcia dziennego (światła środowiskowych)	33	25	8	3	5	7	9	8	1	6,6%	7,2%	5,2%	5,6%	7,0%	4,7%	6,9%	14,8%	2,4%

[illegible]

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Z których usług społecznych w zakresie polityki prorodzinnej i wspierania rodziny chciał(a)by Pan(i) skorzystać w przyszłości we Włocławku? [Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży]	Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	159	125	34	14	25	70	41	6	3	31,8%	36,2%	21,9%	25,9%	35,2%	46,7%	31,5%	11,1%	7,3%
	Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych	153	98	55	13	23	31	45	23	18	30,6%	28,4%	35,5%	24,1%	32,4%	20,7%	34,6%	42,6%	43,9%
	Alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi	156	114	42	16	29	61	33	7	10	31,2%	33,0%	27,1%	29,6%	40,8%	40,7%	25,4%	13,0%	24,4%
	Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	41	20	21	14	7	6	5	1	8	8,2%	5,8%	13,5%	25,9%	9,9%	4,0%	3,8%	1,9%	19,5%
	Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla osób uzależnionych bądź dorosłych członków rodziny osoby uzależnionej	37	20	17	12	7	4	4	4	6	7,4%	5,8%	11,0%	22,2%	9,9%	2,7%	3,1%	7,4%	14,6%
	Grupy wsparcia i/lub grupy samopomocowe dla rodzin mających problemy opiekuńczo-	31	17	14	13	3	3	3	3	6	6,2%	4,9%	9,0%	24,1%	4,2%	2,0%	2,3%	5,6%	14,6%
	Warsztaty i zajęcia rozwijające zainteresowania	189	146	43	16	26	68	54	15	10	37,8%	42,3%	27,7%	29,6%	36,6%	45,3%	41,5%	27,8%	24,4%
	Wydarzenia i imprezy sprzyjające integracji rodzin	106	84	22	10	7	39	32	7	11	21,2%	24,3%	14,2%	18,5%	9,9%	26,0%	24,6%	13,0%	26,8%
	Poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne)	116	90	26	9	16	41	32	13	5	23,2%	26,1%	16,8%	16,7%	22,5%	27,3%	24,6%	24,1%	12,2%
	Profilaktyka uzależnień i przemocy wśród dzieci i młodzieży	42	28	14	6	5	12	12	5	2	8,4%	8,1%	9,0%	11,1%	7,0%	8,0%	9,2%	9,3%	4,9%
	Profilaktyka uzależnień i przemocy wśród osób dorosłych	23	14	9	3	5	4	3	4	4	4,6%	4,1%	5,8%	5,6%	7,0%	2,7%	2,3%	7,4%	9,8%

[illegible]

[illegible]

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Co według Pana(-ni) wpływa na brak chęci posiadania dzieci przez mieszkańców Włocławka? [Inne]	alkoholizm	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%	0,0%
	brak czasu - żeby godnie żyć, trzeba zarabiać, czasem praca na 2 etaty. Dziecko to wyklucza a potrzeba wtedy jeszcze więcej pieniędzy	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	brak dofinansowania in vitro	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Finanse i mieszkalnictwo	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	Idiotyczna polityka Rządu RP	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	nie chce się	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	Nie ma	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	1,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Polityka rządów Pis	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	sytuacja polityczna w kraju i na świecie	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	wiek	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	wyczerpane tematy	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
	wygodnictwo	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%	0,0%
	Zakaz	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	Zła polityka państwa. Rozdawnictwo pieniędzy, które powoduje powstawanie szarej strefy i zniechęca	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%	0,0%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Jakie problemy dzieci i młodzieży uważa Pan(i) za najpoważniejsze we Włocławku? [Brak poczucia perspektyw na przyszłość]	Brak poczucia perspektyw na przyszłość	322	233	89	27	41	103	91	36	24	64,4%	67,5%	57,4%	50,0%	57,7%	68,7%	70,0%	66,7%	58,5%
	Brak pozytywnych wzorców i autorytetów	201	140	61	20	26	60	61	21	13	40,2%	40,6%	39,4%	37,0%	36,6%	40,0%	46,9%	38,9%	31,7%
	Brak wsparcia i kontroli rodziców	168	122	46	19	23	52	44	19	11	33,6%	35,4%	29,7%	35,2%	32,4%	34,7%	33,8%	35,2%	26,8%
	Brak zorganizowanych form spędzania czasu wolnego	166	123	43	14	23	56	45	16	12	33,2%	35,7%	27,7%	25,9%	32,4%	37,3%	34,6%	29,6%	29,3%
	Kryzys zdrowia psychicznego (np. depresja, lęki, bezsenność, nasilona agresja)	241	190	51	31	31	79	66	24	10	48,2%	55,1%	32,9%	57,4%	43,7%	52,7%	50,8%	44,4%	24,4%
	Narkotyki i dopalacze	163	123	40	22	29	42	38	20	12	32,6%	35,7%	25,8%	40,7%	40,8%	28,0%	29,2%	37,0%	29,3%

[illegible]

[illegible]

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Jakie są w Pana(-ni) opinii główne potrzeby dzieci i młodzieży zamieszkających we Włocławku? [Inne]	dostęp do psychiatrów	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	Dostęp do wykwalifikowanej kadry nauczycieli - ludzi z pasją i powołaniem	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	Nie ma	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	1,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Organizatorzy czasu wolnego na placach zabaw integrujący dzieci i społeczność lokalną, prowadzący działania profilaktyczne i wspierający talenty i zainteresowania	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	Profilaktyka zdrowego odżywiania, ogólna nauka o zdrowiu, wpływ różnych czynników	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	wyczerpane tematy	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
	zajęcia kreatywne	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	Zajęcia z przedsiębiorczości i edukacji finansowej.	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%
	Łącznie	500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Które usługi w zakresie promocji i ochrony zdrowia należy rozwijać we Włocławku [Informacje o służbie zdrowia we Włocławku - informacje w Internecie]	Informacje o służbie zdrowia we Włocławku - informacje w Internecie	95	51	44	11	14	25	27	8	10	19,0%	14,8%	28,4%	20,4%	19,7%	16,7%	20,8%	14,8%	24,4%
	Informacji o służbie zdrowia we Włocławku - informacje w placówkach ochrony zdrowia	69	32	37	14	12	13	14	5	11	13,8%	9,3%	23,9%	25,9%	16,9%	8,7%	10,8%	9,3%	26,8%
	Opieka psychologiczna	266	190	76	26	43	89	65	25	18	53,2%	55,1%	49,0%	48,1%	60,6%	59,3%	50,0%	46,3%	43,9%
	Opieka psychiatryczna	231	175	56	27	31	75	54	25	19	46,2%	50,7%	36,1%	50,0%	43,7%	50,0%	41,5%	46,3%	46,3%
	Opieka terapeutyczna	145	100	45	21	24	44	33	13	10	29,0%	29,0%	29,0%	38,9%	33,8%	29,3%	25,4%	24,1%	24,4%
	Badania diagnostyczne (USG, EKG, EEG,	223	156	67	19	24	64	69	28	19	44,6%	45,2%	43,2%	35,2%	33,8%	42,7%	53,1%	51,9%	46,3%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Z których usług chciał(a)by Pan(i) skorzystać w przyszłości? [Informacje odnośnie służby zdrowia we Włocławku - informacje w Internecie]	Badania profilaktyczne i przesiewowe (mammografia, badania słuchu i wzroku, kolonoskopia, cytologia itp.)	159	117	42	15	18	43	53	19	11	31,8%	33,9%	27,1%	27,8%	25,4%	28,7%	40,8%	35,2%	26,8%
	Rehabilitacja i fizjoterapia	153	111	42	5	10	47	53	22	16	30,6%	32,2%	27,1%	9,3%	14,1%	31,3%	40,8%	40,7%	39,0%
	Dostęp do lekarzy specjalistów (np. neurolog, geriatra, psychiatra)	257	193	64	16	34	87	73	31	16	51,4%	55,9%	41,3%	29,6%	47,9%	58,0%	56,2%	57,4%	39,0%
	Wizyty domowe	42	35	7	5	8	10	10	4	5	8,4%	10,1%	4,5%	9,3%	11,3%	6,7%	7,7%	7,4%	12,2%
	Opieka zdrowotna w szkołach (pielęgniarka szkolna, badanie wzroku i zębów dzieci, gimnastyka korekcyjna, materiały	91	67	24	12	10	29	26	8	6	18,2%	19,4%	15,5%	22,2%	14,1%	19,3%	20,0%	14,8%	14,6%
	Edukacja o zdrowym stylu życia (w tym m.in. o diecie, ruchu, jakości snu itd.)	57	40	17	6	13	18	9	8	3	11,4%	11,6%	11,0%	11,1%	18,3%	12,0%	6,9%	14,8%	7,3%
	Edukacja seksualna i planowanie rodziny	60	49	11	16	11	15	8	6	4	12,0%	14,2%	7,1%	29,6%	15,5%	10,0%	6,2%	11,1%	9,8%
	Opieka dentystyczna	169	131	38	2	24	57	48	19	19	33,8%	38,0%	24,5%	3,7%	33,8%	38,0%	36,9%	35,2%	46,3%
	Opieka nad ciężarnymi i noworodkami	15	8	7	4	3	3	3	0	2	3,0%	2,3%	4,5%	7,4%	4,2%	2,0%	2,3%	0,0%	4,9%
	Żadne z powyższych	12	3	9	4	3	3	0	1	1	2,4%	0,9%	5,8%	7,4%	4,2%	2,0%	0,0%	1,9%	2,4%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Z których usług chciał(a)by Pan(i) skorzystać w przyszłości? [Informacje odnośnie służby zdrowia we Włocławku - informacje w Internecie]	Informacje odnośnie służby zdrowia we Włocławku - informacje w Internecie	91	59	32	5	11	22	37	8	8	18,2%	17,1%	20,6%	9,3%	15,5%	14,7%	28,5%	14,8%	19,5%
	Informacji odnośnie służby zdrowia we Włocławku - informacje w placówkach ochrony zdrowia	50	26	24	12	8	7	11	4	8	10,0%	7,5%	15,5%	22,2%	11,3%	4,7%	8,5%	7,4%	19,5%
	Opieka psychologiczna	145	100	45	17	30	42	34	14	8	29,0%	29,0%	29,0%	31,5%	42,3%	28,0%	26,2%	25,9%	19,5%

[illegible]

[illegible]

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
Czy czuje Pan(i) potrzebę poszerzenia na terenie Włocławka działań związanych z promocją zdrowia? (edukacja zdrowotna, profilaktyka, kształtowanie odpowiednich postaw zdrowotnych, promowanie zdrowego stylu życia)	Tak	368	261	107	38	53	106	102	40	29	73,6%	75,7%	69,0%	70,4%	74,6%	70,7%	78,5%	74,1%	70,7%
	Nie	48	29	19	5	8	18	7	6	4	9,6%	8,4%	12,3%	9,3%	11,3%	12,0%	5,4%	11,1%	9,8%
	Nie wiem	84	55	29	11	10	26	21	8	8	16,8%	15,9%	18,7%	20,4%	14,1%	17,3%	16,2%	14,8%	19,5%
	Łącznie	500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Czy ma Pan(i) jakieś trudności w dostępie do informacji o służbie zdrowia, w tym o możliwości i zasadach korzystania z porad lekarzy specjalistów?	Zdecydowanie tak	110	74	36	8	18	32	33	9	10	22,0%	21,4%	23,2%	14,8%	25,4%	21,3%	25,4%	16,7%	24,4%
	Raczej tak	157	108	49	14	22	50	38	17	16	31,4%	31,3%	31,6%	25,9%	31,0%	33,3%	29,2%	31,5%	39,0%
	Raczej nie	157	113	44	19	17	48	45	20	8	31,4%	32,8%	28,4%	35,2%	23,9%	32,0%	34,6%	37,0%	19,5%
	Zdecydowanie nie	16	10	6	2	1	5	3	2	3	3,2%	2,9%	3,9%	3,7%	1,4%	3,3%	2,3%	3,7%	7,3%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	60	40	20	11	13	15	11	6	4	12,0%	11,6%	12,9%	20,4%	18,3%	10,0%	8,5%	11,1%	9,8%
	Łącznie	500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Jakie są główne problemy seniorów zamieszkałych we Włocławku? [Brak oferty spędzania czasu wolnego skierowanej do seniorów]	Brak oferty spędzania czasu wolnego skierowanej do seniorów	158	111	47	19	23	44	40	23	9	31,6%	32,2%	30,3%	35,2%	32,4%	29,3%	30,8%	42,6%	22,0%
	Brak opieki ze strony rodziny	179	136	43	17	28	56	55	12	11	35,8%	39,4%	27,7%	31,5%	39,4%	37,3%	42,3%	22,2%	26,8%
	Brak pomocy sąsiedzkiej	111	82	29	11	16	31	30	11	12	22,2%	23,8%	18,7%	20,4%	22,5%	20,7%	23,1%	20,4%	29,3%
	Dyskryminacja ze względu na wiek	90	67	23	9	12	29	20	12	8	18,0%	19,4%	14,8%	16,7%	16,9%	19,3%	15,4%	22,2%	19,5%
	Niedobór miejsc w placówkach stałego pobytu dla osób starszych (np. domy spokojnej starości)	170	131	39	11	18	52	48	20	21	34,0%	38,0%	25,2%	20,4%	25,4%	34,7%	36,9%	37,0%	51,2%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
	Niedostosowanie do warunków społecznych	79	58	21	12	12	24	17	10	4	15,8%	16,8%	13,5%	22,2%	16,9%	16,0%	13,1%	18,5%	9,8%
	Niezdolność do samodzielnego funkcjonowania	140	109	31	8	23	53	31	16	9	28,0%	31,6%	20,0%	14,8%	32,4%	35,3%	23,8%	29,6%	22,0%
	Ograniczony dostęp do opieki hospicyjnej	80	59	21	10	9	26	18	10	7	16,0%	17,1%	13,5%	18,5%	12,7%	17,3%	13,8%	18,5%	17,1%
	Problemy materialne (zła sytuacja finansowa)	253	194	59	14	28	84	74	32	21	50,6%	56,2%	38,1%	25,9%	39,4%	56,0%	56,9%	59,3%	51,2%
	Przemoc domowa (np. poniżanie, nękanie, zabieranie pieniędzy z emerytury/renty bez zgody, agresja słowna i fizyczna)	20	13	7	3	6	5	1	3	2	4,0%	3,8%	4,5%	5,6%	8,5%	3,3%	0,8%	5,6%	4,9%
	Samotność i izolacja społeczna	207	159	48	14	27	63	63	26	14	41,4%	46,1%	31,0%	25,9%	38,0%	42,0%	48,5%	48,1%	34,1%
	Ubóstwo	147	102	45	11	17	48	38	24	9	29,4%	29,6%	29,0%	20,4%	23,9%	32,0%	29,2%	44,4%	22,0%
	Utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów i	174	131	43	9	18	57	44	28	18	34,8%	38,0%	27,7%	16,7%	25,4%	38,0%	33,8%	51,9%	43,9%
	Utrudniony dostęp do usług	96	77	19	5	9	36	23	14	9	19,2%	22,3%	12,3%	9,3%	12,7%	24,0%	17,7%	25,9%	22,0%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	75	51	24	9	12	29	18	5	2	15,0%	14,8%	15,5%	16,7%	16,9%	19,3%	13,8%	9,3%	4,9%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Jakie są główne problemy osób niepełnosprawnych zamieszkających we Włocławku? [Bariera architektoniczna]	Bariera architektoniczna	222	156	66	19	33	66	62	25	17	44,4%	45,2%	42,6%	35,2%	46,5%	44,0%	47,7%	46,3%	41,5%
	Brak akceptacji w środowisku rodzinnym	52	33	19	8	10	12	10	7	5	10,4%	9,6%	12,3%	14,8%	14,1%	8,0%	7,7%	13,0%	12,2%
	Brak dostosowania wydarzeń do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	112	85	27	17	17	29	32	10	7	22,4%	24,6%	17,4%	31,5%	23,9%	19,3%	24,6%	18,5%	17,1%
	Brak odpowiednich ofert pracy	189	134	55	20	23	54	51	23	18	37,8%	38,8%	35,5%	37,0%	32,4%	36,0%	39,2%	42,6%	43,9%
	Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność	108	77	31	15	20	35	19	14	5	21,6%	22,3%	20,0%	27,8%	28,2%	23,3%	14,6%	25,9%	12,2%
	Dziecinne traktowanie w sytuacjach społecznych	53	39	14	11	9	16	6	6	5	10,6%	11,3%	9,0%	20,4%	12,7%	10,7%	4,6%	11,1%	12,2%
	Izolacja społeczna - poczucie samotności	167	131	36	18	13	55	43	24	14	33,4%	38,0%	23,2%	33,3%	18,3%	36,7%	33,1%	44,4%	34,1%

		Ogółem	Płeć		Wiek						Ogółem	Płeć		Wiek					
		Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna	18-24 lata	25-34 lata	35-44 lata	45-54 lata	55-64 lata	65 lat i więcej
	Niedostosowanie sposobów komunikacji do niedowidzących i niedosłyszących	54	44	10	5	9	19	13	4	4	10,8%	12,8%	6,5%	9,3%	12,7%	12,7%	10,0%	7,4%	9,8%
	Ograniczenia transportowe, problemy z przemieszczaniem się	113	88	25	4	20	36	28	13	12	22,6%	25,5%	16,1%	7,4%	28,2%	24,0%	21,5%	24,1%	29,3%
	Problemy	92	63	29	11	7	29	24	13	8	18,4%	18,3%	18,7%	20,4%	9,9%	19,3%	18,5%	24,1%	19,5%
	Ubóstwo	84	63	21	7	9	22	22	16	8	16,8%	18,3%	13,5%	13,0%	12,7%	14,7%	16,9%	29,6%	19,5%
	Przemoc domowa	19	14	5	4	4	8	1	1	1	3,8%	4,1%	3,2%	7,4%	5,6%	5,3%	0,8%	1,9%	2,4%
	Problemy materialne	125	94	31	7	15	39	34	17	13	25,0%	27,2%	20,0%	13,0%	21,1%	26,0%	26,2%	31,5%	31,7%
	Samotność i izolacja społeczna	124	104	20	10	11	42	36	16	9	24,8%	30,1%	12,9%	18,5%	15,5%	28,0%	27,7%	29,6%	22,0%
	Utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów i	115	91	24	6	16	40	26	16	11	23,0%	26,4%	15,5%	11,1%	22,5%	26,7%	20,0%	29,6%	26,8%
	Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych	97	77	20	5	11	31	29	14	7	19,4%	22,3%	12,9%	9,3%	15,5%	20,7%	22,3%	25,9%	17,1%
	Utrudniony dostęp do usług	55	48	7	2	5	19	15	10	4	11,0%	13,9%	4,5%	3,7%	7,0%	12,7%	11,5%	18,5%	9,8%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	116	82	34	8	15	45	35	9	4	23,2%	23,8%	21,9%	14,8%	21,1%	30,0%	26,9%	16,7%	9,8%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Jakie są główne problemy osób niepełnosprawnych zamieszkałych we Włocławku? [Inne]	Nie ma dostępu do psychologa, psychiatry. Długie oczekiwanie na wizytę, zbyt długie. Nie każdego stać, żeby iść prywatnie.	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
	podjazdy	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0,2%	0,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Łącznie		500	345	155	54	71	150	130	54	41	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Jakie są główne potrzeby seniorów i osób niepełnosprawnych zamieszkałych we Włocławku? [Pomoc przy codziennych czynnościach]	Pomoc przy codziennych czynnościach	249	183	66	20	35	76	69	31	18	49,8%	53,0%	42,6%	37,0%	49,3%	50,7%	53,1%	57,4%	43,9%
	Pomoc przy drobnych naprawach rzeczy codziennego użytku	196	147	49	18	25	58	48	24	23	39,2%	42,6%	31,6%	33,3%	35,2%	38,7%	36,9%	44,4%	56,1%
	Dostęp do usług pielęgnacyjnych	215	153	62	22	28	61	53	28	23	43,0%	44,3%	40,0%	40,7%	39,4%	40,7%	40,8%	51,9%	56,1%
	Dostęp do usług porządkowych	122	88	34	13	21	29	25	17	17	24,4%	25,5%	21,9%	24,1%	29,6%	19,3%	19,2%	31,5%	41,5%
	Możliwość wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego	107	80	27	16	17	26	29	12	7	21,4%	23,2%	17,4%	29,6%	23,9%	17,3%	22,3%	22,2%	17,1%

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Załącznik nr 3

Scenariusze wywiadów

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Grupa docelowa – dzieci i młodzież

Scenariusz wywiadu z Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej

A. Diagnoza działalności

1. Czy ORPZ jest samodzielną jednostką organizacyjną powiatu czy też częścią innej jednostki, np. PCPR?
2. Na czym polega współpraca koordynatora z rodziną?
3. Ile rodzin zastępczych (w rozbiciu na poszczególne rodzaje) posiada Państwa powiat?
4. Czy ta liczba jest wystarczająca?
5. Na jaki okres podpisywana jest umowa z rodziną zawodową?
6. Czy rodziny są zadowolone z umowy?
7. Jakie potrzeby zgłaszają rodzice zastępczy?
8. Na co skarżą się rodzice zastępczy?
9. Ile dzieci przebywa w rodzinach zastępczych (w jakim wieku, dziewczynki, chłopcy)?
10. Jakie są przyczyny przebywania dzieci w rodzinach zastępczych?
11. Jaką część/liczbę dzieci można by przekazać pod opiekę rodzinom biologicznym?
12. Ile dzieci w ciągu ostatnich pięciu lat powróciło do rodzin biologicznych?
13. Ile z tych dzieci wróciło z powrotem do rodziny zastępczej?
14. Z jakich przyczyn?
15. Czy system rodzinnej pieczy zastępczej w Państwa powiecie rozwija się, tzn. czy przybywa nowych rodzin zastępczych, czy zaangażowani pracownicy podnoszą swoje kwalifikacje, czy jest wystarczająca liczba szkoleń, czy nie brakuje kandydatów na rodziców zastępczych?
16. Ile w Państwa powiecie powstało nowych rodzin zastępczych w ciągu ostatnich pięciu lat?
17. Jak pozyskać nowe rodziny zastępcze?
18. Jakie są bariery w pozyskiwaniu nowych rodzin zastępczych?
19. Jakie Państwo stosujecie metody promocji rodzicielstwa zastępczego?
20. Ile kosztowało promowanie rodzicielstwa zastępczego w ostatnim roku?
21. Czy te nakłady są wystarczające?
22. Czy Państwa powiat zatrudnia psychologa na rzecz wsparcia rodzin zastępczych?
23. Ilu takich psychologów w przeliczeniu na pełne etaty zatrudnia Państwa powiat?
24. Czy rodziny zastępcze z Państwa powiatu korzystają z poradnictwa specjalistycznego?
25. Jeśli tak, z jakich form specjalistycznego poradnictwa korzystają rodziny zastępcze?
26. W jakim trybie rodziny zastępcze korzystają z poradnictwa specjalistycznego?
27. Ilu wychowanków po 18 r.ż. opuściło rodziny zastępcze w ciągu ostatnich pięciu lat?
28. Ilu z nich powróciło do rodzin biologicznych?
29. Ilu z nich usamodzielniało się (znalazło zatrudnienie, mieszkanie, założyło własne gospodarstwo domowe)?
30. Ilu wychowanków realizowało/realizuje indywidualny plan usamodzielniania?
31. Na czym polega pomoc opiekuna usamodzielniania?
32. Do jakich form poradnictwa specjalistycznego mają dostęp wychowankowie opuszczający pieczę zastępczą?
33. Czy wychowankowie pieczy zastępczej z terenu Państwa powiatu mają dostęp do którejś z form

Grupa docelowa – dzieci i młodzież

wsparcia mieszkaniowego (mieszkanie chronione, mieszkanie wspomagane)?

34. Ilu wychowanków usamodzielnionych lub usamodzielniających się mieszkało/mieszka w mieszkaniu chronionym?
35. Ile jest takich mieszkań i na ile miejsc?
36. Czy liczba mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków w Państwa powiecie jest wystarczająca?
37. Jaki jest potencjał rozwoju mieszkań chronionych w Państwa powiecie?
38. Jakie są główne bariery rozwoju mieszkań chronionych w Państwa powiecie?

B. Zasoby

39. Ile osób zatrudnia Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej (w rozbiu na stanowiska/funkcje)?
40. Ilu koordynatorów zatrudnia ORPZ?
41. Czy zasoby kadrowe i lokalowe są wystarczające?
42. Ile rodzin zastępczych ma pod opieką jeden koordynator?
43. Jaki jest potencjał kadrowy, organizacyjny i finansowy Państwa powiatu dla rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej (w tym zawodowych rodzin zastępczych)?
44. Czy istnieją jakieś bariery (finansowe, kadrowe, lokalowe, w dostępie do specjalistycznego poradnictwa) dla rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej?
45. Z jakimi organizacjami pozarządowymi współpracuje Państwo w ramach świadczenia usług na rzecz rodzin zastępczych i procesu usamodzielniania wychowanków?
46. Na czym polega ta współpraca?
47. Jak układa się współpraca?

C. Ocena kosztów

48. W jaki sposób finansowany jest ORPZ?
49. Czy środki finansowe są wystarczające?
50. Jaki jest roczny koszt utrzymania systemu rodzinnej pieczy zastępczej?
51. Jaki jest miesięczny/roczny koszt utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej?
52. Jak wygląda struktura wydatków?
53. Ile środków przeznacza się na poszczególne usługi (grupy usług)?

Grupa docelowa – dzieci i młodzież

Scenariusz wywiadu z asystentem rodziny

A. Diagnoza działalności

1. W jakich strukturach działają asystenci rodziny?
2. Ile dzieci/rodzin ma pod opieką jeden asystent?
3. Ile rodzin/dzieci aktualnie mają pod opieką asystenci rodziny?
4. Jak wygląda procedura przydzielenia rodzinie asystenta?
5. Na czym polega praca asystenta z rodziną?
6. Z jakimi problemami borykają się rodziny?
7. Jakie problemy mają dzieci?
8. Jak pomóc dysfunkcyjnym rodzinom w prawidłowym pełnieniu ról opiekuńczo – wychowawczych?
9. Jak pomóc niewydolnym wychowawczo rodzinom biologicznym w powrocie ich dzieci z pieczy zastępczej?
10. Ile dzieci w ciągu ostatnich pięciu lat powróciło z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych?
11. Ile dzieci spośród tych, które wróciły pod opiekę rodzin biologicznych, wróciło z powrotem do placówki opiekuńczo – wychowawczej albo rodziny zastępczej i dlaczego?
12. Czy rodziny biologiczne z Państwa gminy korzystają z poradnictwa specjalistycznego?
13. Jeśli tak, z jakich form specjalistycznego poradnictwa korzystają rodziny biologiczne?
14. W jakim trybie rodziny biologiczne korzystają z poradnictwa specjalistycznego?

B. Zasoby

15. Ilu jest asystentów rodziny w gminie?
16. Czy liczba asystentów jest wystarczająca?
17. Jaki jest potencjał gminy dla rozwoju systemu opieki asystenckiej wobec rodzin?
18. Czy Państwa gmina zatrudnia psychologa na rzecz wsparcia rodzin biologicznych?
19. Ilu takich psychologów w przeliczeniu na pełne etaty zatrudnia Państwa gmina?
20. Jaki jest potencjał kadrowy, organizacyjny i finansowy Państwa gminy dla rozwoju specjalistycznego wsparcia rodzin biologicznych w sprawowaniu opieki nad dzieckiem?
21. Czy usługi skierowane na wsparcie rodziny biologicznej rozwijają się, tzn. czy przybywa nowych form wsparcia rodzin biologicznych, czy zaangażowani pracownicy podnoszą swoje kwalifikacje, czy jest wystarczająca liczba szkoleń?
22. Czy istnieją jakieś bariery (finansowe, kadrowe, lokalowe, w dostępie do specjalistycznego poradnictwa) dla rozwoju wsparcia rodzin biologicznych?
23. Z jakimi organizacjami pozarządowymi współpracują Państwo w ramach świadczenia usług na rzecz rodziny?
24. Na czym polega współpraca?
25. Jak układa się współpraca?

Grupa docelowa – dzieci i młodzież

C. Ocena kosztów

26. Jaki jest miesięczny/roczny koszt świadczenia usług asystenckich na rzecz jednej rodziny?
27. Jaki jest ogólny roczny koszt świadczenia usług asystenckich?
28. Jak wygląda struktura wydatków?
29. Ile środków przeznacza się na poszczególne usługi (grupy usług)?

Grupa docelowa – dzieci i młodzież

Scenariusz wywiadu z osobą decyzyjną w placówce opiekuńczo-wychowawczej

A. Diagnoza działalności

1. Jakim rodzajem placówki Państwo jesteście (łącząca zadania, interwencyjna, socjalizacyjna, specjalistyczno - terapeutyczna)?
2. Ile dzieci średniorocznie przebywa w placówce (struktura wiekowa, płeć)?
3. Ile dzieci średnio wraca do rodzin biologicznych?
4. Czy często zdarza się, że dzieci wracają z rodzin biologicznych do placówki?
5. Jeśli tak, to jakie są przyczyny powrotu dzieci do placówki?
6. Czy zdarza się, że dzieci przechodzą pod opiekę rodzin zastępczych?
7. Jeśli tak, to czy któreś z dzieci powróciło do placówki i dlaczego?
8. Ile dzieci (w jakim wieku, ile dziewczynek, chłopców) przebywa obecnie w Państwa placówce?
9. Jakie były przyczyny skierowania dzieci do placówki?
10. Czy istnieje jakiś (jeśli tak, to jaki) potencjał opiekuńczy rodziców biologicznych dzieci przebywających obecnie w placówce?
11. Jaką część/liczbę dzieci z placówki można by oddać pod opiekę rodzin biologicznych?
12. Jaką część/liczbę dzieci z placówki można by oddać pod opiekę rodzin zastępczych?
13. Ilu wychowanków po 18 r.ż. opuściło Państwa placówkę w ciągu ostatnich pięciu lat?
14. Ilu z nich powróciło do rodzin biologicznych?
15. Ilu z nich usamodzielniało się (znalazło zatrudnienie, mieszkanie, założyło własne gospodarstwo domowe)?
16. Ilu wychowanków realizowało/realizuje indywidualny plan usamodzielnienia?
17. Czy wychowankowie mają/mieli opiekuna usamodzielnienia?
18. Na czym polega pomoc opiekuna?
19. Do jakich form poradnictwa specjalistycznego mają dostęp wychowankowie opuszczający pieczę zastępczą?
20. Czy wychowankowie pieczy zastępczej z terenu Państwa powiatu mają dostęp do którejś z form wsparcia mieszkaniowego (mieszkanie chronione, mieszkanie wspomagane)?
21. Ilu wychowanków usamodzielnionych lub usamodzielniających się mieszkało/mieszka w mieszkaniu chronionym?
22. Ile jest takich mieszkań i na ile miejsc?
23. Czy liczba mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków w Państwa powiecie jest wystarczająca?
24. Jaki jest potencjał rozwoju mieszkań chronionych w Państwa powiecie?
25. Jakie są główne bariery rozwoju mieszkań chronionych w Państwa powiecie?

B. Zasoby

26. Ile osób zatrudnia Państwa placówka (w rozbiciu na stanowiska/funkcje)?
27. Czy zasoby kadrowe i lokalowe są wystarczające?
28. Jakie są możliwości zatrudnienia/przekwalifikowania kadry placówki w świadczenie usług

Grupa docelowa – dzieci i młodzież

środowiskowych na rzecz rodzin zastępczych i biologicznych?

C. Koszty

29. W jaki sposób finansowana jest placówka?
30. Czy środki finansowe są wystarczające?
31. Jaki jest miesięczny/roczny koszt utrzymania dziecka w placówce?
32. Jaką część tych kosztów pokrywają rodzice dzieci?
33. Jaka jest średnia wysokość opłaty pobieranej od rodziców dzieci?
34. Jak wygląda struktura wydatków?
35. Ile środków przeznacza się na poszczególne usługi (grupy usług)?

Grupa docelowa – osoby starsze

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem ośrodka pomocy społecznej

A. Diagnoza działalności

1. Na ile można oszacować liczbę osób starszych w gminie?
2. Jaka część z nich mieszka samotnie?
3. Ile osób starszych korzysta z pomocy OPS?
4. Na czym ta pomoc polega?
5. Ile osób starszych korzysta z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych?
6. Ile osób starszych korzysta ze wsparcia finansowego z OPS?
7. Ile osób starszych korzysta ze wsparcia rzeczowego, dożywiania?
8. Jak często wystawiane jest skierowanie dla osób starszych do domów pomocy społecznej?
9. Jakie są przyczyny uzyskania takiego skierowania?
10. Czy osoby, które kierujecie DPS mogłaby funkcjonować w otoczeniu lokalnym (domowym), jeśli byłyby ku temu warunki (np. opieka rodzinna, usługi opiekuńcze)?
11. Ile jest w chwili obecnej takich osób?
12. Czy ośrodek pomocy społecznej prowadzi pracę socjalną z osobami starszymi i/lub rodzinami, a jeśli tak, to w jaki sposób?

B. Potrzeby

13. Jaka jest sytuacja zdrowotna osób starszych korzystających z państwa usług?
14. Czy są wśród nich osoby starsze z niepełnosprawnością intelektualną/zaburzeniami psychicznymi/dysfunkcjami sensorycznymi (wzrok, słuch)/poważnymi trudnościami w poruszaniu się?
15. Jaka jest sytuacja rodzinna korzystających z Państwa instytucji?
16. Czy Państwa zdaniem część osób starszych zgłaszających się do OPS wymagała by pomocy asystenta osobistego?

C. Zasoby

17. Czy zasoby kadrowe i lokalowe OPS są wystarczające?
18. Czy jest w Państwa placówce zatrudniona osoba, która w szczególności zajmuje się świadczeniami i usługami dla osób starszych?
19. Czy Państwa placówka zatrudnia pracowników świadczących usługi opiekuńcze?
20. Czy są możliwości kadrowe świadczenia usług opiekuńczych dla większej liczby osób, w tym osób starszych?
21. Czy osoby starsze z terenu Państwa powiatu mają dostęp do którejś z form wsparcia mieszkaniowego (mieszkanie chronione, mieszkanie wspomagane)?
22. Ilu osób starszych mieszkało/mieszka w mieszkaniu chronionym?
23. Ile jest takich mieszkań i na ile miejsc?
24. Czy liczba mieszkań chronionych, które mogą użytkować osoby starsze o ograniczonej sprawności w Państwa gminie/powiecie jest wystarczająca?

Grupa docelowa – osoby starsze

- 25. Jaki jest potencjał rozwoju mieszkań chronionych w Państwa gminie/powiecie?
- 26. Jakie są główne bariery rozwoju mieszkań chronionych w Państwa gminie/powiecie?

D. Koszty

- 27. Czy obecne środki finansowe OPS są wystarczające?
- 28. Jak dużą część budżetu stanowią wydatki na świadczenia/usługi, których odbiorcami są osoby starsze?
- 29. Jak dużą część opłat za usługi opiekuńcze pokrywają same osoby starsze lub ich rodziny?
- 30. Czy ośrodek korzysta z zewnętrznych źródeł finansowania działań skierowanych do osób starszych, np. w ramach programów unijnych czy rządowych programów celowych? (np. Opieka 75+, Opieka wytchnieniowa+, Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej)?

Grupa docelowa – osoby starsze

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem domu pomocy społecznej

A. Diagnoza działalności

1. Jakim rodzajem placówki Państwo jesteście (czy jest to DPS dla osób w podeszłym wieku, DPS o innym profilu czy inna placówka świadcząca opiekę całodobową)?
2. Ile osób średniorocznie przebywa w placówce (struktura wiekowa, płeć)?
3. Ile jest miejsc w placówce?
4. Iluosobowe są pokoje mieszkalne?
5. Czy często zdarza się, że mieszkańcy wracają po pobycie w placówce do swojego wcześniejszego otoczenia lub do rodziny?
6. Jeśli tak, to jakie są okoliczności opuszczenia placówki?
7. Czy mieszkańcy placówek mieszkali w wieloosobowych gospodarstwach domowych przed trafieniem do placówki?
8. Czy mieszkańcy placówek utrzymywali kontakty z rodziną przed trafieniem do placówki i czy otrzymywali ze strony rodziny wsparcie/opiekę?
9. Czy mieszkańcy placówek utrzymują kontakty z rodziną w okresie w którym mieszkają w placówce?
10. Jeśli tak, jak regularne są to kontakty?
11. W jakiej formie się odbywają (czy są to kontakty telefoniczne, odwiedziny, czy bliscy zabierają co jakiś czas mieszkańców do siebie)?
12. Czy mieszkańcy placówek w okresie mieszkania w niej sami opuszczają ją na rzecz uczestnictwa w zewnętrznym otoczeniu?
13. Jeśli tak, to w jakich okolicznościach i celach to robią?
14. Czy placówka realizuje u siebie możliwości tymczasowego pobytu?
15. Jeśli tak, to w jakim wymiarze i jak często jest to wykorzystane?
16. Czy istnieje jakiś (jeśli tak, to jaki) potencjał opiekuńczy rodzin osób przebywających obecnie w placówce?

B. Potrzeby

17. Ile osób spośród przebywających w Państwa instytucji mogłoby zostać objętych wsparciem w środowisku domowym/lokalnym?
18. Jakie udogodnienia (lokalowe czy usługowe) powinny być zapewnione by osoby przebywające w instytucji mogły zostać objęte wsparciem domowym/lokalnym?
19. Jaka jest sytuacja zdrowotna tych mieszkańców?
20. Czy są to osoby leżące/z niepełnosprawnością intelektualną/zaburzeniami psychicznymi/dysfunkcjami sensorycznymi (wzrok, słuch)?
21. Jaka jest sytuacja rodzinna tych mieszkańców?
22. Czy placówka może świadczyć usługi w formie opieki dziennej dla byłych mieszkańców?

Grupa docelowa – osoby starsze

C. Zasoby

- 23. Ile osób zatrudnia Państwa placówka (w rozbiciu na stanowiska/funkcje)?
- 24. Czy zasoby kadrowe i lokalowe są wystarczające?
- 25. Jakie są możliwości zatrudnienia/przekwalifikowania kadry placówki w świadczenie usług środowiskowych czy działających w trybie dziennym na rzecz osób starszych i ich bliskich?

D. Koszty

- 26. W jaki sposób finansowana jest placówka?
- 27. Czy środki finansowe są wystarczające?
- 28. Jaki jest miesięczny/roczny koszt utrzymania mieszkańca placówki?
- 29. Jaką część źródeł finansowania pobytu mieszkańców stanowią opłaty od samego mieszkańca i jego rodziny?
- 30. Jakie wydatki składają się na łączny miesięczny/roczny koszt pobytu mieszkańca w placówce?
- 23. Od jakich czynników zależy poziom i struktura łącznego kosztu pobytu mieszkańca w placówce?

Grupa docelowa – osoby starsze

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem placówki opieki dziennej

A. Diagnoza działalności

1. Jakim rodzajem placówki Państwo jesteście (czy jest to klub Seniora/dom Seniora, dzienny dom pomocy, inna placówka świadcząca wsparcie w trybie dziennym)?
2. Ile osób średniorocznie przebywa w placówce (struktura wiekowa, płeć)?
3. Ile jest miejsc w placówce?
4. Jakiego typu usługi realizuje placówka i na jakie potrzeby odpowiada?
5. Czy placówka zapewnia transport uczestnikom zajęć?
6. Czy placówka realizuje swoje zadania także poza swoją siedzibą, np. wspierając swoich uczestników w ich miejscu zamieszkania czy kontaktując się z nimi w trybie zdalnym?
7. Czy placówka jest dostosowana architektonicznie i komunikacyjnie do osób o ograniczonej sprawności?
8. Czy profil realizowanych usług pozwala korzystać z działań instytucji osobom o ograniczonej sprawności?
9. Czy działania instytucji odpowiadają także w jakimś zakresie na potrzeby osób, wymagających wsparcia o charakterze opiekuńczym?

B. Potrzeby

10. Jaka jest sytuacja zdrowotna korzystających z państwa usług?
11. Czy są to osoby z niepełnosprawnością intelektualną/zaburzeniami psychicznymi/dysfunkcjami sensorycznymi (wzrok, słuch)?
12. Jaka jest sytuacja rodzinna korzystających z Państwa instytucji?
13. Czy mają Państwo możliwość objęcia wsparciem w placówce kolejnych osób starszych?

C. Zasoby

14. Czy zasoby kadrowe i lokalowe są wystarczające?
15. Jakie są możliwości zatrudnienia/przekwalifikowania kadry placówki w świadczenie usług środowiskowych czy działających w trybie dziennym na rzecz osób starszych i ich bliskich?

C. Koszty

16. W jaki sposób finansowana jest Państwa instytucja?
17. Czy środki finansowe są wystarczające?
18. Jaki jest miesięczny/roczny koszt uczestnika zajęć?
19. Jaką część źródeł finansowania uczestnictwa w działalności Państwa Instytucji stanowią opłaty od samego uczestnika i jego rodziny?
20. Jakie wydatki składają się na łączny miesięczny/roczny koszt uczestnictwa w działaniach placówki?

Grupa docelowa – osoby starsze

21. Od jakich czynników zależy poziom i struktura łącznego kosztu pobytu mieszkańca w placówce?

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem organizacji pozarządowej

A. Diagnoza działalności

1. Na czym polega pomoc świadczona osobom starszym przez Państwa organizację?
1. Od ilu lat pomagacie Państwo osobom starszym?
2. Ilu osobom pomogliście do tej pory?
3. Ilu średnio-miesięcznie osobom starszym pomagacie?
4. Czy Państwa pomoc jest wystarczająca?
5. Na co skarżą się osoby starsze?
6. Czy realizujecie Państwo jakieś projekty unijne?
7. Czy realizujecie jakieś konkretne programy społeczne (poza unijnymi)?

B. Potrzeby

8. Jaka jest sytuacja mieszkaniowa osób starszych, którym pomagacie?
9. Jaka jest sytuacja rodzinna osób starszych, którym pomagacie?
10. Jaka jest kondycja zdrowotna i poziom sprawności osób starszych, którym pomagacie?
11. Czy osoby, którym pomagacie, mają potrzeby opiekuńcze?
12. Czy w ramach swojej działalności wspieracie też członków rodzin osób starszych lub z nimi współdziałacie?
13. Czy macie potencjał by swoimi działaniami objąć kolejne osoby, a jeśli tak to ile?

C. Zasoby

14. Ile osób (w podziale na funkcje) Państwo zatrudniają?
15. Czy w organizacji pracują wolontariusze?
16. Na czym polega ich praca?
17. Jaki jest potencjał Państwa kadry w rozwijaniu usług dla osób starszych w środowisku lokalnym (asystenckich, opiekuńczych,)?
18. Czy współpracujecie Państwo z innymi organizacjami pozarządowymi/jednostkami samorządowymi?
19. Na jakiej zasadzie odbywa się współpraca?
20. Jak układa się współpraca?
21. Jaki jest potencjał Państwa organizacji w poszerzaniu systemu wsparcia osób starszych w społeczności lokalnej?
22. Czy istnieje potrzeba zwiększenia zaangażowania organizacji pozarządowych, np. w świadczenie usług środowiskowych dla osób starszych?

Grupa docelowa – osoby starsze

C. Koszty

23. W jaki sposób jesteście Państwo finansowani?
24. Czy wsparcie finansowe jest wystarczające?
25. Jaki miesięczny/roczny koszt pobytu/pomocy?

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Grupa docelowa – osoby starsze

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem ośrodka pomocy społecznej

A. Diagnoza działalności

1. Ile osób bezdomnych korzysta z pomocy OPS?
2. Na czym ta pomoc polega?
3. Ile kontraktów socjalnych jest zawartych/realizowanych z osobami bezdomnymi/zagrożonymi bezdomnością?
4. Jakie są główne trudności w realizacji kontraktów z osobami bezdomnymi/zagrożonymi bezdomnością?
5. Czy OPS realizuje program zapobiegania bezdomności, a jeśli tak, na czym ten program polega?
6. Ile indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności jest realizowanych w OPS?
7. Jakie są główne problemy w zawieraniu i realizacji indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności?
8. Jakie są bariery współpracy po stronie samych osób bezdomnych?
9. Czy OPS współpracuje z innymi jednostkami, organizacjami pozarządowymi w zakresie przeciwdziałania bezdomności (np. CIS, wydział/stanowisko ds. gospodarki lokalowej w urzędzie gminy, PUP)?
10. Na czym polega współpraca?
11. Jak Państwo oceniacie tę współpracę?
12. Czy OPS w stosunku do osób bezdomnych zapewnia usługi w zakresie aktywizacji społeczno – zawodowej, treningu umiejętności społecznych, wsparcia grupowego, odpowiednie do potrzeb formy terapii, pracę z asystentem/pracownikiem socjalnym?
13. Ile mieszkań/miejsc chronionych/wspomaganych/treningowych dla osób bezdomnych posiada gmina?
14. Na ile osób?
15. Czy liczba miejsc jest wystarczająca?
16. Ile osób bezdomnych przebywa obecnie w mieszkaniu chronionym/wspomagany?
17. Ile takich osób przebywało w ciągu (ostatniego roku) ostatnich 2 (3) lat?
18. Ile osób korzystających z tej formy pomocy wyszło z bezdomności i usamodzielniało się?
19. Jakie są bariery korzystania z tej formy pomocy po stronie samych osób bezdomnych?

B. Potrzeby

20. Na ile można oszacować liczbę osób bezdomnych w gminie?
21. Jakie są szanse/możliwości objęcia kolejnych osób bezdomnych kontraktami socjalnymi/indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności?

C. Zasoby

22. Czy w OPS działa klub integracji społecznej, który mógłby objąć wsparciem osoby bezdomne?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

23. Jaki jest potencjał (możliwości) OPS zwiększenia udziału pracowników socjalnych w świadczeniu usług w środowisku lokalnym?

D. Koszty

24. Jaki jest miesięczny koszt świadczenia usług na rzecz osób bezdomnych/zagrożonych bezdomnością (łącznie/na osobę), z wyszczególnieniem poszczególnych rodzajów usług?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem ogrzewalni

A. Diagnoza działalności

1. W jakich strukturach działa ogrzewalnia/noclegownia (czy np. podlega pod OPS czy może prowadzi je organizacja pozarządowa na podstawie umowy finansowania/współfinansowania z samorządem)?
2. Czy ogrzewalnia/noclegownia jest przeznaczona dla kobiet czy mężczyzn?
3. Dla ilu kobiet/mężczyzn przeznaczona jest ogrzewalnia/noclegownia?
4. Czy liczba miejsc w ogrzewalni/noclegowni jest wystarczająca?
5. Ile osób bezdomnych przebywa średniorocznie w ogrzewalni/noclegowni?
6. Jak często osoby bezdomne korzystają z ogrzewalni/noclegowni (czy przebywają w noclegowni dłużej niż kilka dni)?
7. Jakie są przyczyny bezdomności Państwa podopiecznych?
8. Czy do ogrzewalni/noclegowni trafiają osoby opuszczające placówki pieczy zastępczej?
9. Jeśli tak, to ile takich osób trafia do Państwa średniorocznie?
10. Jakie usługi/formy wsparcia ogrzewalnia/noclegowania zapewnia przebywającym tam osobom?
11. Czy ogrzewalnia/noclegowania jest w stanie realizować wszystkie potrzebne usługi?
12. Jakie są główne problemy w codziennym funkcjonowaniu ogrzewalni/noclegowni (również ze strony samych bezdomnych)?
13. Państwa zdaniem, jakie są bariery w wyjściu z bezdomności po stronie Państwa podopiecznych?
14. Jakie są główne potrzeby Państwa podopiecznych w zakresie mieszkania, zdrowia, reintegracji zawodowej?

B. Potrzeby

15. Ile osób w chwili obecnej korzystających z ogrzewalni mogłoby być usamodzielnione (uzyskać mieszkanie/usługi z OPS/korzystać z programu wychodzenia z bezdomności lub kontraktu socjalnego)?

C. Zasoby

16. Czy ogrzewalnia/noclegownia posiada wystarczające zasoby kadrowe i lokalowe?
17. Jaki jest potencjał (możliwości) wykorzystania kadry ogrzewalni/noclegowni w świadczeniu usług w środowisku lokalnym (opiekuńczych, asystenckich, streetworking'u)?
18. Jaki jest potencjał czasowy i lokalowy dla zwiększenia liczby podopiecznych?
19. Czy ogrzewalnia/noclegownia współpracuje z innymi organizacjami, np. kościelnymi, pozarządowymi?
20. Na czym ta współpraca polega?
21. Jak Państwo oceniacie tę współpracę?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

D. Koszty

22. Jak finansowana jest działalność noclegowni/ogrzewalni?
23. Jaki jest miesięczny/roczny koszt korzystania przez 1 osobę z ogrzewalni/noclegowni?
24. Czy w ten koszt wliczana jest praca wolontariuszy/żywności/odzieży itd. otrzymywanej w darowiźnie?
25. Ile wynosi średnia wysokość dotacji/wynagrodzenia z gminy za dobowy pobyt osoby w kryzysie bezdomności w ogrzewalni/noclegowni?
26. Czy środki finansowe z gminy wystarczają na pokrycie wszystkich kosztów funkcjonowania?
27. Jaka jest struktura wydatków noclegowni/ogrzewalni?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem schroniska

A. Diagnoza działalności

1. W jakich strukturach działa schronisko (czy np. podlega pod OPS czy może prowadzi je organizacja pozarządowa na podstawie umowy finansowania/współfinansowania z samorządem)?
2. Schronisko przeznaczone jest dla kobiet czy mężczyzn?
3. Dla ilu osób bezdomnych przeznaczone jest schronisko?
4. Czy liczba miejsc w schronisku jest wystarczająca?
5. Ile osób bezdomnych przebywa średniorocznie w schronisku?
6. Jaki jest średni okres pobytu osoby w kryzysie bezdomności w schronisku?
7. Jak długo osoby bezdomne najczęściej przebywają w schronisku?
8. Jakie są przyczyny bezdomności Państwa podopiecznych?
9. Czy do schroniska trafiają osoby opuszczające placówki pieczy zastępczej (ile osób)?
10. Czy jest lista osób oczekujących na miejsce w schronisku, a jeśli tak, to ile osób obecnie oczekuje na przyjęcie do schroniska?
11. Jaki jest obecnie czas oczekiwania na miejsce w schronisku?
12. Czy schronisko posiada opracowaną przez siebie procedurę przyjmowania osób bezdomnych?
13. Jakie usługi/formy wsparcia schronisko zapewnia dla przebywających w nim osób?
14. Czy schronisko w stosunku do osób bezdomnych zapewnia usługi w zakresie aktywizacji społeczno – zawodowej, treningu umiejętności społecznych, wsparcia grupowego, odpowiednie do potrzeb formy terapii, pracę z asystentem/pracownikiem socjalnym?
15. Czy schronisko jest w stanie realizować wszystkie potrzebne usługi?
16. Czy podopieczni biorą udział w programach/projektach nakierowanych na przeciwdziałanie bezdomności?
17. Jakie są główne problemy w codziennym funkcjonowaniu schroniska (w tym także po stronie samych bezdomnych)?
18. Państwa zdaniem, jakie są bariery w wyjściu z bezdomności ze strony Państwa podopiecznych?
19. Jakie są główne potrzeby Państwa podopiecznych w zakresie mieszkania, zdrowia, reintegracji zawodowej?
20. Dokąd osoby bezdomne trafiają po opuszczeniu schroniska?

B. Potrzeby

21. Jaką część/liczbę osób bezdomnych korzystających ze schroniska można by skierować do mieszkania chronionego/wspomaganego i objąć programem reintegracyjnym przez OPS (indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności/kontraktem socjalnym)?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

C. Zasoby

- 22. Czy schronisko posiada wystarczające zasoby kadrowe i lokalowe?
- 23. Jaki jest potencjał (możliwości) wykorzystania kadry schroniska w świadczeniu usług w środowisku lokalnym (opiekuńczych, asystenckich, streetworking'u)?
- 24. Jaki jest potencjał czasowy i lokalowy dla zwiększenia liczby podopiecznych?
- 25. Czy schronisko współpracuje z innymi jednostkami (np. CIS, KIS, PUP, wydział/stanowisko ds. gospodarki lokalowej w urzędzie gminy), organizacjami, np. kościelnymi, pozarządowymi?
- 26. Na czym ta współpraca polega?
- 27. Jak Państwo oceniacie tę współpracę?

D. Koszty

- 28. Jak finansowana jest działalność schroniska?
- 22. Ile wynosi średnia wysokość dotacji/wynagrodzenia z gminy za dobowy pobyt osoby w kryzysie bezdomności w schronisku?
- 29. Czy środki finansowe z gminy wystarczają na pokrycie wszystkich kosztów funkcjonowania?
- 30. Jaki jest miesięczny/roczny koszt pobytu 1 osoby w schronisku?
- 31. Czy w ten koszt wliczana jest praca wolontariuszy/żywności/odzieży itd. otrzymywanej w darowiźnie?
- 32. Jaka jest struktura wydatków schroniska?
- 33. Jaka jest wysokość środków finansowych wydawanych na poszczególne usługi oferowane przez schronisko?
- 34. Jaki jest udział środków finansowych pozyskiwanych od osób bezdomnych?
- 23. Jaka jest średnia wysokość opłaty pobieranej od osoby bezdomnej?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

Scenariusz wywiadu – pytania uzupełniające – z przedstawicielem schroniska bez usług opiekuńczych

A. Diagnoza działalności i potrzeby

1. Czy do schroniska są kierowane osoby bezdomne w gorszym stanie zdrowia niż te, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych?
2. Czy schronisko przyjmuje takie osoby?
3. Jeżeli tak, to dlaczego?
4. Jeśli nie, to dlaczego?
5. Jaki jest to procent wszystkich osób bezdomnych kierowanych do schroniska?
6. Czy Państwa gmina/ośrodek pomocy społecznej posiada porozumienie ze schroniskami z funkcjami opiekuńczymi w innych gminach?
7. Jaka instytucja/podmiot najczęściej wychodzi z inicjatywą umieszczenia osoby bezdomnej w schronisku z usługami opiekuńczymi?
8. Jakie są procedury kierowania osób w kryzysie bezdomności do placówek świadczących usługi opiekuńcze?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem organizacji pozarządowej

A. Diagnoza działalności

1. Na czym polega pomoc świadczona osobom bezdomnym przez Państwa organizację?
2. Od ilu lat pomagacie Państwo osobom bezdomnym?
3. Ilu osobom bezdomnym pomogliście do tej pory?
4. Ilu średniomiesięcznie osobom bezdomnym pomagacie?
5. Jak jest struktura wiekowa/ze względu na płeć osób, którym pomagacie?
6. Czy Państwa pomoc jest wystarczająca?
7. Ilu/ile Państwa podopiecznych wyszło z bezdomności?
8. Na co skarżą się bezdomni?
9. Jakie są trudności w pracy z osobami bezdomnymi?
10. Czy realizujecie Państwo jakieś projekty unijne?
11. Czy realizujecie jakieś konkretne programy społeczne (poza unijnymi)?
12. Czy współpracujecie Państwo z innymi organizacjami pozarządowymi/jednostkami samorządowymi?
13. Na jakiej zasadzie odbywa się współpraca?
14. Jak układa się współpraca?

B. Zasoby

15. Ile osób (w podziale na funkcje) Państwo zatrudniacie?
16. Czy w organizacji pracują wolontariusze?
17. Na czym polega ich praca?
18. Jaki jest potencjał organizacji w objęciu pomocą większej liczby osób bezdomnych?
19. Jaki jest potencjał Państwa kadry w rozwijaniu usług dla osób bezdomnych w środowisku lokalnym (asystenckich, opiekuńczych, streetworking'u)?
20. Jaki jest potencjał Państwa organizacji w poszerzaniu systemu wsparcia osób w kryzysie bezdomności?
21. Czy istnieje potrzeba zwiększenia zaangażowania organizacji pozarządowych, np. w świadczenie usług środowiskowych dla osób bezdomnych?
22. Czy organizacja ma w swojej ofercie mieszkania chronione dla osób bezdomnych?
Jeśli tak to:
  - Na ile osób?
  - Ile osób bezdomnych przebywa obecnie w mieszkaniu chronionym?
  - Ile osób korzystających z tej formy pomocy wyszło z bezdomności i usamodzielniało się?
  - Jakie są bariery korzystania z tej formy pomocy po stronie samych osób bezdomnych?
  - Jakie są bariery w rozwijaniu mieszkalnictwa chronionego przez Państwa organizację?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie bezdomności

D. Koszty

23. W jaki sposób jesteście Państwo finansowani?
24. Czy wsparcie finansowe jest wystarczające?
25. Jaki miesięczny/roczny koszt pobytu/pomocy osobie bezdomnej?
26. 26. Jaka jest wysokość środków finansowych wydawanych na poszczególne usługi oferowane przez Państwa organizację?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem ośrodka pomocy społecznej

A. Diagnoza działalności

1. Ile osób w kryzysie zdrowia psychicznego korzysta z pomocy OPS?
2. Na czym ta pomoc polega?
3. Czy OPS ma możliwość zapewnienia pomocy:
  - psychologicznej,
  - psychoterapeutycznej,
  - terapeutów uzależnień,
  - asystenta zdrowienia
4. Jakie inne niż OPS instytucje są obecnie zaangażowane w świadczenie tej pomocy?
5. Czy istnieje możliwość (lub jakie są dotychczasowe doświadczenia) nawiązania współpracy z innymi gminami w celu świadczenia bardziej kompleksowej pomocy?
6. Z jakimi jednostkami w ramach gminy lub poza gminą współpracuje OPS w świadczeniu pomocy dla osób w stanie zagrożenia zdrowia psychicznego? (gminna komisja antyalkoholowa, PESy, wydział gosp. lokalowej, PUPy). Na czym polega ww. współpraca?
7. Jak wygląda dostępność – dla mieszkańców gminy / klientów OPS – do takich usług / instytucji jak: (przy czym te usługi / instytucje mogą być świadczone/znajdywać się w sąsiadujących gminach)
  - Poradnie leczenia uzależnień
  - Poradnie psychologiczne / psychiatryczne
  - Centra zdrowia psychicznego
  - Środowiskowych domów pomoc (w obszarze zaburzeń psychicznych)
  - Podmiotów ekonomii społecznej (zajmujących się osobami z zaburzeniami psychicznymi)

B. Potrzeby

8. Na ile można oszacować liczbę osób w kryzysie zdrowia psychicznego w gminie?

C. Zasoby

9. Jakich zasobów brakuje OPSowi, aby skutecznie pomagać osobom w stanie zagrożenia zdrowia psychicznego?
10. Jakie są bariery po stronie odbiorców wsparcia?
11. Czy w gminie jest realizowany program profilaktyki chorób psychicznych?
12. Ile mieszkań/miejsc chronionych/wspomaganych/treningowych posiada gmina? Dla ilu osób?
13. Czy liczba miejsc jest wystarczająca?
14. Jakie są dotychczasowe doświadczenia (pozytywne/negatywne) z oferowania tej formy wsparcia dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego?
15. Jaki jest potencjał (możliwości) OPS zwiększenia udziału pracowników socjalnych

Grupa docelowa - osoby w kryzysie zdrowia psychicznego
w świadczeniu usług w środowisku lokalnym?

D. Koszty

16. Jaki jest miesięczny koszt świadczenia usług na rzecz osób w kryzysie zdrowia psychicznego (łącznie/na osobę), z wyszczególnieniem poszczególnych rodzajów usług?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem poradni zdrowia psychicznego

A. Diagnoza działalności

1. Jakiego rodzaju działania realizuje poradnia?
2. Kim są pacjenci poradni:
  - a) jak do niej trafiają?
  - b) z jakimi problemami przychodzą?
  - c) jakie grupy pacjentów można wyróżnić (np.: ze względu na chorobę psychiczną, stopień samodzielności pacjenta etc.?)
3. Ilu – w ciągu miesiąca – jest pacjentów i jaki jest zakres pomocy poradni dla nich?
4. Czy Pana / Pani zdaniem poradnia może uchronić pacjenta przed leczeniem w ramach lecznictwa zamkniętego? Jakie widzi Pan/Pani uwarunkowania w tym zakresie?
5. Dla jakich pacjentów poradnia jest „efektywna” a dla jakich – Pana/Pani zdaniem – skuteczność poradni jest umiarkowana? Dlaczego tak jest Pana/Pani zdaniem?

B. Potrzeby

17. Czy poradnia ma możliwość przyjęcia większej liczby pacjentów?
  - a) w zakresie jakich jednostek chorobowych jest to możliwe?
  - b) Ile czasu może poradnia poświęcić dodatkowym pacjentom (np.: „możemy przyjąć grupę 20 osób za terapie, w ramach której zajęcia odbywają się 1 raz w tygodniu przez 4h”)?
18. Jakie są ograniczenia w przyjęciu dodatkowych pacjentów?
  - a) kadrowe...
  - b) lokalowe...
  - c) finansowe (inne niż o charakterze kadrowym – tzn. coś innego, niż „nie stać nas na zatrudnienie dodatkowych specjalistów”)
  - d) prawno – instytucjonalne (np.: wyczerpany limit godzin zakontraktowanych w NFZ)
  - e) inne...
19. Czy Pana / Pani zdaniem poradnia mogłaby współpracować z lokalnym samorządem – a w szczególności z ośrodkami pomocy społecznej – w zakresie usamodzielniania osób z zaburzeniami psychicznymi? Jakie widzi Pan/Pani szanse w takiej współpracy z jakie trudności?

C. Zasoby

20. Jakim personelem dysponuje poradnia?
  - a) Ilu jest terapeutów?
  - b) Ilu lekarzy (psychiatrów, psychologów, inne specjalizacje)?
  - c) Inne specjalizacje?
21. Jaki jest dostęp do lekarza psychiatry (ile dni, mniej więcej, trzeba czekać na wizytę)?

Grupa docelowa - osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

22. Czy w poradni istnieje możliwość zajęć indywidualnych?
23. Czy dostrzega Pan/Pani niedobór jakiś specjalistów w poradni?
24. Czy poradnia korzysta ze wsparcia specjalistów z zewnątrz? (np.: z jakiegoś NGOsa, szpitala psychiatrycznego, wolontariuszy).
25. Czy poradnia współpracuje z jakimiś (jakimi / w jakim zakresie) instytucjami zewnętrznymi?

D. Koszty

26. Z jakich źródeł jest finansowana poradnia?
  - a) Czy poradnia uzyskuje jakieś wsparcie finansowe (jakie?) z projektów UE?
  - b) Czy poradnia uzyskuje jakieś wsparcie finansowe (jakie?) z innych instytucji – np.: PFRON?
27. Jakie są główne elementy składające się na miesięczny / roczny koszt funkcjonowania poradni? (czy można poprosić o wskazanie tych pozycji kosztowych oraz w miarę możliwości ich wysokość?)
28. Czy można prosić o oszacowanie miesięcznych kosztów opieki nad pacjentem z określonym problemem zdrowotnym? Jak taki miesięczny koszt – w przybliżeniu – wygląda dla:
  - a) osób „nie radzących sobie w życiu”...
  - b) osób z „lekkimi” zaburzeniami...
  - c) osób ze zdiagnozowanymi zaburzeniami psychicznymi – schizofrenia, choroba dwubiegunowa...
  - d) osób z „historią” nałogów (alkoholizm, narkotyki)...
  - e) pacjentów o ograniczonej samodzielności w życiu codziennym...
29. Jacy pacjenci (i dlaczego akurat ci) generują największe koszty dla poradni?

Grupa docelowa – osoby z niepełnosprawnościami

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem ośrodka pomocy społecznej

A. Diagnoza działalności

1. Ile osób z niepełnosprawnościami korzysta z pomocy OPS?
2. Jaka jest ich struktura wiekowa?
3. Na czym ta pomoc polega?
4. Ile osób z niepełnosprawnościami korzysta z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych?
5. Ile osób z niepełnosprawnościami korzysta ze wsparcia finansowego z OPS?
6. Ile osób z niepełnosprawnościami korzysta ze wsparcia rzeczowego, dożywiania?
7. Na ile można oszacować liczbę osób z niepełnosprawnościami w gminie?
8. Jaka część z nich mieszka samotnie?
9. Jak często wystawiane jest skierowanie dla osób z niepełnosprawnościami do domów pomocy społecznej?
10. Jakie występują przyczyny uzyskania takiego skierowania?
11. Czy osoby, które kierujecie DPS, część mogłaby funkcjonować w otoczeniu instytucjonalnym, jeśli byłyby ku temu warunki?
12. Jeśli tak, to jakie to musiały być warunki?
13. Czy ośrodek pomocy społecznej prowadzi pracę socjalną z osobami z niepełnosprawnościami i/lub rodzinami?

B. Potrzeby

14. Jaka jest sytuacja zdrowotna osób z niepełnosprawnościami korzystających z państwa usług?
15. Czy są wśród nich osoby z niepełnosprawnością intelektualną/z zaburzeniami psychicznymi/dysfunkcjami sensorycznymi (wzrok, słuch)/poważnymi trudnościami w poruszaniu się?
16. Jaka jest sytuacja rodzinna korzystających z Państwa instytucji?
17. Czy Państwa zdaniem część osób z niepełnosprawnościami zgłaszających się do OPS wymagała by pomocy asystenta osobistego i czy taka pomoc jest zapewniona?
18. Czy tego typu potrzeby są zgłaszane?
19. Czy Państwa zdaniem część osób z niepełnosprawnościami i ich bliskich wymaga (zgłasza potrzebę) wsparcia w postaci opieki wytchnieniowej?

C. Zasoby

20. Czy zasoby kadrowe i kwalifikacje kadry są wystarczające do świadczenia usług osobom z niepełnosprawnościami?
21. Czy osoby niepełnosprawne z terenu Państwa gminy mają dostęp do którejś z form wsparcia mieszkaniowego (mieszkanie chronione, mieszkanie wspomagane)?
22. Ilu osób z niepełnosprawnościami mieszkało/mieszka w mieszkaniu chronionym?

Grupa docelowa – osoby z niepełnosprawnościami

23. Czy są dostępne zasoby lokalowe dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, a jeśli tak, to ile jest takich mieszkań i na ile miejsc?
24. Czy liczba mieszkań chronionych, które można skierować do osób o ograniczonej sprawności w Państwa gminie jest wystarczająca?
25. Jaki jest potencjał rozwoju mieszkań chronionych w Państwa gminie?

D. Koszty

26. Czy środki finansowe dostępne w OPS dla osób z niepełnosprawnościami są wystarczające?
27. Jak dużą część opłat za usługi opiekuńcze pokrywają same osoby z niepełnosprawnościami lub ich rodziny?
28. Czy ośrodek korzysta z zewnętrznych źródeł finansowania, np. w ramach programów unijnych czy rządowych programów celowych? (np. Opieka 75+, Opieka wytchnieniowa+, Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”).

Grupa docelowa – osoby z niepełnosprawnościami

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem domu pomocy społecznej

A. Potrzeby

1. Ile osób spośród przebywających w Państwa instytucji mogłoby zostać objętych wsparciem w środowisku domowym/lokalnym?
2. Jakie udogodnienia (lokalowe czy usługowe) powinny być zapewnione by osoby przebywające w instytucji mogły zostać objęte wsparciem domowym/lokalnym?
3. Jaka jest sytuacja rodzinna mieszkańców?
4. Jaka jest sytuacja zdrowotna mieszkańców?
5. Czy są to osoby leżące czy też samodzielnie przemieszczające się?
6. Czy są to osoby z niepełnosprawnością intelektualną/ zaburzeniami psychicznymi/ dysfunkcjami sensorycznymi (wzrok, słuch)/ niepełnosprawnościami ruchowymi, utrudniającymi lub uniemożliwiającymi przemieszczanie się?
7. Czy i jakie mieszkańcy Państwa placówki mają potrzeby w zakresie leczenia i rehabilitacji medycznej, w tym w szczególności mieszkańcy, którzy mogliby funkcjonować w środowisku pozainstytucjonalnym?
8. Czy i jakie mieszkańcy Państwa placówki mają potrzeby w zakresie rehabilitacji i integracji społecznej, w tym w szczególności mieszkańcy, którzy mogliby funkcjonować w środowisku pozainstytucjonalnym?
9. Czy i jakie mieszkańcy Państwa placówki mają potrzeby w zakresie rehabilitacji zawodowej, w tym w szczególności mieszkańcy, którzy mogliby funkcjonować w środowisku pozainstytucjonalnym?

C. Zasoby

10. Ile osób zatrudnia Państwa placówka (w rozbiciu na stanowiska/funkcje)?
11. Czy zasoby kadrowe i lokalowe są wystarczające?
12. Jakie są możliwości zatrudnienia/przekwalifikowania kadry placówki w świadczenie usług środowiskowych czy działających w trybie dziennym na rzecz osób starszych i ich bliskich?

D. Koszty

13. W jaki sposób finansowana jest placówka?
10. Czy środki finansowe są wystarczające?
14. Jaki jest miesięczny/roczny koszt utrzymania mieszkańca placówki?
15. Jaką część źródeł finansowania pobytu mieszkańców stanowią opłaty od samego mieszkańca i jego rodziny?
16. Jakie wydatki składają się na łączny miesięczny/roczny koszt pobytu mieszkańca w placówce?
17. Od jakich czynników zależy poziom i struktura łącznego kosztu pobytu mieszkańca w placówce?

Grupa docelowa – osoby z niepełnosprawnościami

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem placówki wsparcia dziennego

A. Diagnoza działalności

1. Jakim rodzajem placówki Państwo jesteście (czy jest to ŚDS, WTZ czy inna placówka świadcząca wsparcie w trybie dziennym)?
2. Ile osób średniorocznie korzysta z działań placówki (struktura wiekowa, płeć)?
3. Ile jest miejsc w placówce?
4. Jakiego typu usługi realizuje placówka i na jakie potrzeby odpowiada? (czy są to potrzeby związane z rehabilitacją zawodową, społeczną, zdrowotną, wsparciem lub opieką etc.)
5. Czy placówka zapewnia transport uczestnikom zajęć?
6. Czy placówka realizuje swoje zadania także poza swoją siedzibą, np. wspierając swoich uczestników w ich miejscu zamieszkania czy kontaktując się z nimi w trybie zdalnym?
7. Na ile placówka jest dostosowana architektonicznie i komunikacyjnie do osób o ograniczonej sprawności? (Jakie są tu stosowane narzędzia i czy są jakieś bariery, ograniczenia)
8. Czy profil realizowanych usług skutecznie pozwala korzystać z działań instytucji osobom o ograniczonej sprawności czy też są ograniczenia dla osób z pewnymi niepełnosprawnościami?
9. Czy działania instytucji odpowiadają także w jakimś zakresie na potrzeby osób, wymagających wsparcia o charakterze opiekuńczym?

B. Potrzeby

10. Jaka jest sytuacja zdrowotna korzystających z państwa usług?
11. Czy są to osoby z niepełnosprawnością intelektualną/ zaburzeniami psychicznymi/ dysfunkcjami sensorycznymi (wzrok, słuch)?
12. Jaka jest sytuacja rodzinna korzystających z Państwa instytucji?

C. Zasoby

13. Czy zasoby kadrowe i lokalowe są wystarczające?
14. Czy obecne możliwości kadrowe i lokalowe umożliwiają objęcie wsparciem kolejnych podopiecznych – osoby z niepełnosprawnościami?

D. Koszty

15. W jaki sposób finansowana jest Państwa instytucja?
16. Czy środki finansowe są wystarczające?
17. Jaki jest miesięczny/roczny koszt uczestnika zajęć?
18. Jaką część źródeł finansowania uczestnictwa w działalności Państwa Instytucji stanowią opłaty od samego uczestnika i jego rodziny?
19. Jakie wydatki składają się na łączny miesięczny/roczny koszt uczestnictwa w działaniach placówki?
20. Od jakich czynników zależy poziom i struktura łącznego kosztu pobytu mieszkańca w placówce?

Grupa docelowa – osoby z niepełnosprawnościami

Scenariusz wywiadu z przedstawicielem organizacji pozarządowej

A. Diagnoza działalności

1. Na czym polega pomoc świadczona osobom starszym przez Państwa organizację?
2. Od ilu lat pomagacie Państwo osobom z niepełnosprawnościami?
3. Ilu osobom pomogliście do tej pory?
4. Ilu średnio-miesięcznie osobom z niepełnosprawnościami pomagacie?
5. Czy Państwa pomoc jest wystarczająca biorąc pod uwagę potrzeby osób z niepełnosprawnościami?
6. Na co skarżą się osoby z niepełnosprawnościami i/lub ich bliscy/opiekunowie/rodziny?
7. Czy realizujecie Państwo jakieś projekty unijne?
8. Czy realizujecie jakieś konkretne programy społeczne (poza unijnymi)?

B. Potrzeby

9. Jaka jest sytuacja mieszkaniowa osób z niepełnosprawnościami, którym pomagacie?
10. Jaka jest sytuacja rodzinna osób z niepełnosprawnościami, którym pomagacie?
11. Jaka jest kondycja zdrowotna osób z niepełnosprawnościami, którym pomagacie?
12. Jaki jest poziom sprawności z niepełnosprawnościami, którym pomagacie?
13. Czy osoby, którym pomagacie, mają potrzeby opiekuńcze?
14. Czy w ramach swojej działalności wspieracie też członków rodzin osób z niepełnosprawnościami lub z nimi współdziałacie?

C. Zasoby

15. Ile osób (w podziale na funkcje) Państwo zatrudniają?
16. Czy w organizacji pracują wolontariusze?
17. Na czym polega ich praca?
18. Jaki jest potencjał Państwa kadry w rozwijaniu usług dla osób z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym (asystenckich, opiekuńczych,)?
19. Czy współpracujecie Państwo z innymi organizacjami pozarządowymi/jednostkami samorządowymi?
20. Na jakiej zasadzie odbywa się współpraca?
21. Jak układa się współpraca?
22. Jaki jest potencjał Państwa organizacji w poszerzaniu systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej?
23. Czy istnieje potrzeba zwiększenia zaangażowania organizacji pozarządowych, np. w świadczenie usług środowiskowych dla osób z niepełnosprawnościami?

D. Koszty

24. W jaki sposób jesteście Państwo finansowani?

Grupa docelowa – osoby z niepełnosprawnościami

25. Czy wsparcie finansowe jest wystarczające?
26. Jaki miesięczny/roczny koszt pobytu/pomocy?

Grupa docelowa – osoby z niepełnosprawnościami

Załącznik nr 4

Plan sprawozdania z wywiadów

Plan sprawozdania z wywiadu

1. Tytuł (zależny od grupy docelowej, do której kierowany był wywiad)

- dzieci i młodzież przebywające w instytucjach,
- osoby starsze,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby w kryzysie bezdomności,
- osoby w kryzysie zdrowia psychicznego.

2. Wprowadzenie - ogólne informacje, gdzie powinny znaleźć się poniższe informacje

- potrzeba deinstytucjonalizacji w danej grupie, do której kierowane były wywiady,
- analiza grupy docelowych (np. osoby z niepełnosprawnościami i osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby starsze, osoby w kryzysie psychicznym, dzieci i rodziny z dziećmi wymagające wsparcia, w tym dzieci z niepełnosprawnością, osoby w kryzysie bezdomności), w tym zdiagnozowanie potrzeb zarówno bieżących, próba oszacowania w jaki sposób będzie w przyszłości przyrastał procentowy udział osób wymagających wsparcia na terenie gminy powiatu i w jaki sposób może wpłynąć to na zwiększenie/zmniejszenie zapotrzebowania na usługi wsparcia i opieki.
- analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług (pomoc społeczna, piecza zastępcza, edukacja, ochrona zdrowia, rehabilitacja społeczna, rynek pracy, ekonomia społeczna itp.) – w tym wymiar świadczonych usług, zasoby kadrowe, źródła finansowania oraz koszty.
- analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia oraz realizowanych dotychczas usług
- analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów ekonomii społecznej;
- opis form pomocy możliwych do świadczenia w środowisku, dzięki którym możliwe będzie funkcjonowanie osoby w miejscu zamieszkania bez konieczności umieszczania w instytucji;

3. Wywiad – informacje ogólne w jaki wywiad był przeprowadzany, w tym czas i miejsce realizacji oraz z kim (np. przedstawiciel placówki, jednostki, NGO, liczba wywiadów).

W oparciu o wywiad dokonać analizy potrzeb wszystkich stron procesu organizacji usług – zarówno samych odbiorców, jak i potencjalnych dostawców usług społecznych w kontekście deinstytucjonalizacji, czyli:

- z punktu widzenia osób wymagających wsparcia,
- z punktu widzenia świadczeniodawców,
- z punktu organizowania tego procesu przez władze publiczne.

4. Wnioski

Określenie przykładowych celów i działań w poszczególnych obszarach lokalnej polityki społecznej związanych z otwieraniem się instytucji świadczących usługi społeczne (w tym całodobowe) w formie stacjonarnej na działania środowiskowe (usługi które będą dostarczane w środowisku zamieszkania odbiorców), w tym:

Plan sprawozdania z wywiadu

- wymienić i krótko pisać podmioty i organizacje zaangażowane w realizację powyższych celów deinstytucjonalizacji, w tym ocena możliwości budowania sieci współpracy na różnych poziomach na rzecz deinstytucjonalizacji w danej grupie.
- przedstawić ewentualne koszty inwestycji w usługi społeczne w kontekście możliwości budżetowych samorządów i innych podmiotów. Kalkulacja kosztów powinna uwzględniać mieszane formy finansowania usług wskazując na źródła krajowe, samorządowe i europejskie.
- wskazać (zapropionować) kto zajmie się koordynacją i zarządzaniem usług społecznych? - propozycja
- wskazać bariery we wprowadzaniu planu deinstytucjonalizacji na poziomie lokalnym przy uwzględnieniu specyficznych uwarunkowań danego samorządu. Na przykład: bariery o charakterze finansowym, związane z brakiem wystarczających zasobów kadrowych, słabo rozwiniętą współpracą z organizacjami pozarządowymi, brakiem partnerów społecznych, brakiem wystarczających zasobów w zakresie infrastruktury.

Uwaga: tabela poglądowa, liczba celów i działań zależna jest od potrzeb w danej grupie!

CEL OGÓLNY	Cel szczegółowy nr 1	Działanie nr 1 (dotyczące rozwinięcia konkretnej usługi, w określonych ramach czasowych)	Instytucje, podmioty, organizacje i osoby odpowiedzialne za wdrożenie lub zmianę sposobu realizacji konkretnej usługi
		Działanie nr 2 (dotyczące rozwinięcia konkretnej usługi, w określonych ramach czasowych)	Instytucje, podmioty, organizacje i osoby odpowiedzialne za wdrożenie lub zmianę sposobu realizacji konkretnej usługi